

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU

34. ISTUNGJÄRK

18.–21. märts 1991

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU 34. ISTUNGJÄRK

ESIMENE ISTUNG, 18. märts 1991

Sisukord

1. Presiidiumile laekunud seaduseelnõude ja otsuseprojektide kohta.....	4
2. 34. istungjärgu päevakorra kinnitamine.....	6
3. Eesti Vabariigi seaduse "Muudatuste tegemise kohta Eesti Vabariigi politseiseaduses" eelnõu esimene lugemine.....	7
4. Eesti Vabariigi Ülemnõukogu reglemendi §-de 6 ja 10 täiendamise kohta.....	8
5. Eesti Vabariigi Ülemnõukogu ajutise töö- ja kodukorra täiendamine.....	18
6. Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi liikmete valimise korra kohta.....	23
7. Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi liikmete valimine.....	38
8. Päevakorravälised avaldused	46
9. Eesti Vabariigi seaduseelnõu "Pensionäride ainelise olukorra parandamisest" ja Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi seaduse "Pensionäride ainelise olukorra parandamisest" rakendamise korrast" projekti esimene lugemine	58
10. Eesti Vabariigi seaduseelnõu "Sillamäe Linnavolikogu koosseisust väljalangenud saadiku asendusvalimise tähtaegade pikendamise kohta" teine lugemine	91
11. Eesti Vabariigi peasanitaararsti staatuse kohta.....	92
12. Eesti Vabariigi territooriumil asuva NLKP vara kohta	100
13. Saadikute Ülemnõukogu töös osalemise avalikustamise kohta.....	102
14. Eesti Vabariigi riigikontrolöri asetäitja nimetamine.....	123
15. Eesti Vabariigi seaduseelnõu "Muudatuste ja täienduste kohta Eesti NSV töökoodeksis" esimene lugemine.....	133
16. Eesti Vabariigi seaduseelnõu "Surmanuhtluse kaotamise kohta" esimene lugemine.....	137
17. Raha eraldamise kohta soojusenergia kallinemise osaliseks kompenseerimiseks elanikkonnale.....	154

18. Eesti Vabariigi seaduseelnõu "Tallinna Linnavolikogu mandaatide arvu vähendamise kohta" esimene lugemine.....	154
19. Eesti Vabariigi seaduse "Erastamise esimesel etapil riiklikku ja munitsipaalelamufondi kuuluvate elamute ja korterite müümise kohta" eelnõu ning Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Erastamise esimesel etapil riiklikku ja munitsipaalelamufondi kuuluvate elamute ja korterite müümise seaduse kehtestamise kohta" projekti teise lugemise jätkamine.....	165
20. Eesti Vabariigi Ülemnõukogu alatiste komisjonide vahelise töögrupi moodustamise kohta kaitseseaduse eelnõu läbitöötamiseks	185

Presiidiumile laekunud seaduseelnõude ja otsuseprojektide kohta

Juhataja (Ü. Nugis)

Tere päevast, lugupeetud Ülemnõukogu! Alustame 34. istungjärgu tööga. Kontrollime kohalolekut. Kohal on 81 saadikut, puudub 23. Head kolleegid, vastavalt reglemendile on meil vaja võtta seisukoht presiidiumisse laekunud seaduseelnõude ja otsuseprojektide kohta. Võtkem, palun, ette need tabelid. Eesti Vabariigi Ülemkohtu esimees on teinud ettepaneku ülevaate kohta Ülemkohtu 1991. aasta tegevusest. Presiidium on selle läbi vaadanud ning Ülemnõukogule tehakse ettepanek vaadata see läbi 36. istungjärgul. Paneme hääletusele.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et Ülemkohtu esimehe esitatud materjalid vaadatakse läbi 36. istungjärgul? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 76 rahvasaadikut, vastu ei ole keegi, erapooletuid on 4. Ettepanek on vastu võetud.

Teiseks esitab vabariigi valitsus seaduseelnõu Eesti Vabariigi rahvastikuregistri asutamise kohta. Küsimust arutati. On ettepanek, et õiguskomisjon esitaks arvamuse selle probleemi kohta 35. istungjärgul. Panen hääletusele. Kes on selle poolt, et mainitud teemat arutataks õiguskomisjonis ja esitataks arvamuse 35. istungjärguks? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 69 rahvasaadikut, vastu 5, erapooletuid on 4. Ettepanek on vastu võetud.

Ülemnõukogu liige Kalju Koha on esitanud arupärimise, mis puudutab presiidiumi otsust Hiiu- ja Jõgeva maavalitsuse tegevuse kohta piima- ja lihakombinaatide tsehhide üleandmisel. Presiidium arutas seda küsimust ja teeb ettepaneku, et Kalju Koha arupärimisele vastab Ülemnõukogu maaelukomisjoni ja presiidiumi liige Heldur Peterson 35. istungjärgul. Panen hääletusele. Kes on selle poolt, et Kalju Koha arupärimisele annab 35. istungjärgul selgituse presiidiumi liige ja maaelukomisjoni esimees Heldur Peterson? Palun hääletada! Ma võtan hääletuselt maha. (Hääled saalist.) Vladimir Lebedev, palun!

V. Lebedev

Lugupeetud eesistuja, austatud kolleegid! Kas härra juhataja ei selgitaks kas või lühidalt, milles seisneb probleem, miks ühe kolleeg saadiku järelepärimisele peab teine kolleeg saadik vastama Ülemnõukogu istungil. Selgitage palun seda olukorda!

Juhataja

Härra Peterson on presiidiumi liige veel täna kella 16.00 või selle hetkeni, kui toimub ümbervalimine. Probleem on keerukam, et ühe või kahe lausega vastata, see on seotud ühe presiidiumi otsusega privatiseerimise kohta. Kalju Koha arvab, et presiidium on oma järgmise otsusega läinud vastuollu. Ta leiab, et otsus anda Hiiu- ja Jõgeva maavalitsuse taotlusel nende territooriumil asuvad

piimakombinaatide tsehhid tasuta üle ei olnud formaalselt õige. Võib-olla sisuliselt küll, kuid nagu öeldud, seda paari lausega ei selgita ära. Aga Heldur Peterson oli veel sellel hetkel, kui küsimust otsustati, ja on praegu presiidiumi liige, maaelukomisjoni liige ja pädev sellele küsimusele vastama. Juhan Telgmaa.

J. Telgmaa

Lubatagu mul maaelukomisjoni esimehena toetada ettepanekut, et Heldur Peterson selle asja ette võtaks ja kõiges selgust saaks. Tänan!

T. Made

Austatud eesistuja, kas ei oleks mõttekas, et see asi presiidiumi tasemel lahendataks? Härrad Koha ja Peterson astuksid uue presiidiumi palge ette ja klaariks seal omavahelised arved ära, mitte siin saalis. Aitäh!

Juhataja

Kuna tegemist on Kalju Koha arupärimisega, siis vastavalt meie reglemendile on arupärimine päevakorra punkt. Seda ei saa sugugi presiidiumi tasemel lahendada. Heldur Peterson.

H. Peterson

Lugupeetud juhataja ja kolleegid! Seadus on vanem ja ülem kõigest ja see kehtib ka presiidiumi suhtes. Ning seega on teil õigus otsustada täiskogul, kas me talitasime õigesti või mitte.

Juhataja

Suur tänu! Kas ma võin hääletusele panna? Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et Ülemnõukogu liikme Kalju Koha arupärimise kohta annaks selgituse 35. istungjärgul Ülemnõukogu liige Heldur Peterson? Palun hääletada. Selle ettepaneku poolt on 52 rahvasaadikut, vastu on 8, erapooletuid on 13. Ettepanek on vastu võetud.

Ülemnõukogu liige Valeri Kois esitas Ülemnõukogu otsuse eelnõu ajutise töö- ja kodukorra muudatuste ja täiendamise kohta. Presiidium arutas seda küsimust ning Ülemnõukogule tehakse ettepanek, et seda teemat käsitletaks Ülemnõukogu õiguskomisjonis ja et õiguskomisjon esitaks oma arvamuse 37. istungjärguks. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et kolleeg Valeri Koisi ajutise töö- ja kodukorra muudatuse ettepanekut arutataks õiguskomisjonis, mis omakorda esitab oma arvamuse 37. istungjärguks? Palun hääletada. Selle ettepaneku poolt on 67 rahvasaadikut, vastu on 1, erapooletuid on 8. Ettepanek on vastu võetud.

Ülemnõukogu eetikakomisjoni esimees Villu Jürjo esitas seaduseelnõu Eesti Vabariigi rahvasaadiku, riigi kõrgeima seadusandliku kogu liikme staatusest. Presiidium arutas seda küsimust ja teeb Ülemnõukogule ettepaneku, et selle teemaga tegeleks õiguskomisjon ning esitaks oma arvamuse 38. istungjärgule. Panen hääletusele.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et Ülemnõukogu eetikakomisjoni esimehe Villu Jürjo seaduseelnõu arutaks õiguskomisjon ja esitaks oma arvamuse 38. istungjärguks? Palun hääletada. Selle ettepaneku poolt on 74 rahvasaadikut, vastu ei ole keegi, erapooletuid on 6. Ettepanek on vastu võetud.

Ülemnõukogu keskkonnakomisjon esitas seaduseelnõu Lahemaa Rahvuspargi kohta. Teadupärast lõpetati esimene lugemine 19. veebruaril ja presiidium teeb ettepaneku esitada see seaduseelnõu teiseks lugemiseks Ülemnõukogu 35. istungjärgule. Panen hääletusele.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et Ülemnõukogu keskkonnakomisjoni esitatud seaduseelnõu pandaks teisele lugemisele 35. istungjärgul? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 76 rahvasaadikut, vastu ei ole keegi, üks on erapooletu. Ettepanek on vastu võetud. Seega on Ülemnõukogu kujundanud oma seisukohad presiidiumist saabunud seaduseelnõude ja otsuseprojektide suhtes.

Istungjärgu päevakorra kinnitamine

Juhataja

Head kolleegid, asugem päevakorda kinnitama! Võtke, palun, ette päevakorra projekt! Nüüd te märkate, et 1. ja 2. päevakorra punkti all palutakse kinnitada eelmisel istungjärgul vastu võetud otsust uue presiidiumi koosseisu valimise kohta. Sellest tulenevalt on ka pakutud teile päevakorra projekt. Kui te tähele panete, on 11. ja 12. punkt uued küsimused – linna volikogu mandaate puudutav teema ja Eesti NSV töökoodeksi muudatus. Ka 14. punkt on uus, see puudutab riigikontrolöri asetäitja ametisse nimetamist. Teised punktid on kandunud üle vastavalt reglemendile ja meil oleks vaja seda komplekti nüüd koos hääletada.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et kinnitada 34. istungjärgu päevakord vastavalt teil olevatele dokumentidele? Palun hääletada. Selle ettepaneku poolt on 77 rahvasaadikut, vastu on 1, erapooletuid on 4. Päevakord on kinnitatud.

Eesti Vabariigi seaduse "Muudatuste tegemise kohta Eesti Vabariigi politseiseaduses" eelnõu esimene lugemine

Juhataja

Kolleegid, on laekunud ettepanekuid kiireloomuliste küsimuste lülitamise kohta päevakorda. Ja rohkem kui üks. Leidke oma kaustadest seaduseelnõu, mis puudutab muudatuste tegemist Eesti Vabariigi politseiseaduses. Ettepaneku lülitada see kiireloomulisena päevakorda vastavalt §-le 16 teeb Ülemnõukogu Presiidium. Selgitusi selle kohta annab õiguskomisjoni esimees. Kas ma võin panna hääletusele?

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et lülitada täiendavalt päevakorda kiireloomulise küsimusena vastavalt §-le 16 Eesti Vabariigi seadus muudatuste tegemise kohta Eesti Vabariigi politseiseaduses. Palun hääletada!

Selle ettepaneku poolt on 69 rahvasaadikut, vastu 4, erapooletuid on 9. Päevakorda on täiendatud.

Kolleegid, tegemist on selle seaduseelnõu esimese lugemisega ja vastavalt meie reglemendile toimub esimesel lugemisel seaduseelnõu põhjalik arutelu. Ettekande teeb presiidiumi nimel õiguskomisjoni esimees hr. Tõnu Anton. Palume kõnetooli.

T. Anton

Lugupeetud kolleegid! Ma usun, et me mäletame veel, milliseid põhimõtteid austades me võtsime vastu Eesti Vabariigi politseiseaduse. Paraku on võimalik, et neid meie poolt heakskiidetud põhimõtteid võidakse seaduse tekstist lähtudes mõista valesti. Probleem on selles, et seaduse teksti on võimalik tõlgendada kahte moodi. On võimalik aru saada nii, et politsei näol on tegemist siseministeeriumi ühe allüksusega, olgu see siis oma õigusliku staatuse poolest valitsus või osakond. On võimalik aru saada ka nii, nagu me sisuliselt otsustasime, et tegemist on Eesti Vabariigi riikliku ametiga. Selleks, et lõpetada selles küsimuses võimalikud vaidlused, on meil vaja vastu võtta seadus muudatuste tegemise kohta Eesti Vabariigi politseiseaduses.

Need muudatused sõnastavad seaduse teksti selliselt, et ei saa tekkida mingit kahtlust: politsei näol on tegemist Eesti Vabariigi politseiametiga. Tänan teid!

Juhataja

Suur tänu! Kas on küsimusi ettekandjale? Ei ole. Aitäh Tõnu Antonile!

Avan läbirääkimised. Sõnasoovijaid ei ole. Ma oletan, et ettekandja ei vaja ka lõppsõna. Kas me võime esimese lugemise lugeda lõppenuks? Esimene lugemine lõpetatakse. Kui on parandusettepanekuid, siis

tuleb need esitada reglemendis ettenähtud tähtaegadel. Vastavalt reglemendile toimub teine lugemine nädala pärast.

Eesti Vabariigi Ülemnõukogu reglemendi §-de 6 ja 10 täiendamise kohta

Juhataja

Kolleegid, on laekunud veel ettepanekuid kiireloomuliste küsimuste lülitamise kohta päevakorda. Nüüd juba vastavalt §-le 15. Võtke uuesti lahti oma kaustad ja te leiate sealt ühe otsuseprojekti, mis puudutab Ülemnõukogu reglemendi §-de 6 ja 10 täiendust. Ettepaneku, nagu te näete, teeb Ülemnõukogu reglemendikomisjon.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et esitada täiendavalt käesoleva istungjärgu päevakorda vastavalt §-le 15 kiireloomulise küsimusena Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus Eesti Vaba riigi Ülemnõukogu reglemendi §-de 6 ja 10 täiendamise kohta? Palun hääletada.

Selle ettepaneku poolt on 51 rahvasaadikut, vastu 2, erapooletuid 11. Päevakorda on täiendatud.

Lugupeetud Ülemnõukogu, ettekande nimetatud päevakorrapunktis teeb reglemendikomisjoni nimel härra Jaak Allik.

J. Allik

Lugupeetud härra juhataja, lugupeetud kolleegid! Te mäletate, et Ülemnõukogu ise oma otsusega tegi veebruari lõpul reglemendikomisjonile ülesandeks 14. märtsiks viia reglementi sisse meie seaduseelnõude juriidilise ekspertiisi probleem. Kui me juba tööle hakkasime, siis täitsime selle ülesande ja tegime reglementi ning ajutisse töö- ja kodukorda veel kaks parandust, mis meie jaoks momendil tundusid olulised.

Me teeme ettepaneku lülitada juriidiline ekspertiis § 6 lg. 3 lõppu ja pakume sellist mehhanismi, et esimesel lugemisel on seaduseelnõule vaja õigusliku ekspertiisi hinnangut. Me jõudsime ka sellise ettepanekuni, et kui üks komisjon või veerand Ülemnõukogu koosseisust ei ole nende ekspertide hinnanguga nõus, siis on kahe nädala jooksul õigus organiseerida alternatiivne ekspertiis, et konfliktsituatsioone välistada. Et välistada olukord, mis võimaldab pidevalt rääkida, et meie seadused ei vasta ühtedele või teistele õigusaktidele. Meie arvates selline kõik vähendab selleteemaliste konfliktsituatsioonide võimalusi Ülemnõukogus.

§ 10 puhul kerkis probleem üles seoses uue tablooga. Seni oli tabloo meil väga pikalt ees ja me võisime fikseerida, kuidas keegi kolleegidest on hääletanud. Nüüd on ta ees lühiajaliselt. See on avalik hääletus,

siit mingit saladust teha ei saa, aga ei ole mõtet hakata ka saalist seda tablood fotografeerima. Pakume välja, anda igale Ülemnõukogu saadikule õigus paluda endale, kui huvi on, masinas trükitud hääletustulemused. Erinevus nimelisest hääletusest on siin see, et saadikud ei või neid tulemusi nimekirjana lehes avaldada. Seda võib ainult nimelise hääletuse puhul teha Ülemnõukogu Presiidiumi aparaat.

Juhataja

Suur tänu! Mõned küsimused. Vladimir Lebedev.

V. Lebedev

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Kas reglemendikomisjon on arutanud alternatiivse eksperthinnanguga seotud edasist protseduuri? Kuidas lahendatakse küsimus siis, kui alternatiivne eksperthinnang ei ühti esialgse õigusliku hinnanguga? Tänan.

J. Allik

Nii palju kui mina asjast aru saan, ei ole ka see mittealternatiivne, see ainus juriidiline ekspertiis Ülemnõukogu saadikutele mingiks kohustuseks seisukoha võtmisel ühe või teise projekti puhul. Me ei ole reglementeerinud, et kui ekspertiisi hinnang on negatiivne, siis küsimus langeb päevakorrast üldse ära.

Seetõttu ma saan aru nii, et alternatiivse ekspertiisi puhul on Ülemnõukogu saadikutel võimalus valida erinevate ekspertgruppide vahel ja vastavalt sellele oma mõistuse ning südametunnistuse alusel kujundada oma seisukoht.

V. Kois

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Minul on kaks küsimust. Esimene: mida tähendab õiguslik ekspertiis? Ütleme näiteks, et ma esitasin mingi seaduseelnõu ja leidsin kaks-kolm tuttavat juristi, kes pakuvad välja ekspertiisi omapoolse variandi. Kas see on siis õiguslik ekspertiis? Teine küsimus: siin on kirjas, et konkreetse hääletamise tulemusi ei protokollita. Kui ma kuu aja pärast tahan meelde tuletada, kuidas ma ühes või teises küsimuses hääletasin, kuidas ma saan seda siis taastada? Kas mul on õigus nende tulemustega tutvuda? Tänan.

J. Allik

Mis puutub teise küsimusse, siis ka praegu ei protokollita neid. Nii et siin ei muutu mitte midagi. Praegu te ei saa kuskilt protokollist teada, kuidas te kuu aega tagasi hääletasite. Esimese küsimuse kohta loen ette kogu selle lõike 3, mida me nüüd täiendame: "Ülemnõukogule seisukohavõtmiseks esitatud projekti

kohta lisab Ülemnõukogu Presiidium oma seisukoha, mille kujundamisel kasutab vajaduse korral alatise komisjoni või ekspertgrupi abi." Mõeldud on, et ekspertiisi organiseerib Ülemnõukogu Presiidiumi õigusliku analüüsi osakond. Ühesõnaga, Ülemnõukogu Presiidiumi aparaat organiseerib alati selle ekspertiisi oma ekspertide abil. Kui me ei usalda presiidiumi, siis võime presiidiumi ümber valida. Selleks on olemas ametnikud, kes esimese ekspertiisi organiseerivad. Ja kui mitmel korral tekib küsimus, et see ekspertiis ei ole õige, siis peab arutama nende inimeste kompetentsust. Kui on soov alternatiivset ekspertiisi korraldada, siis otsustab see grupp, saadikurühm või komisjon, kes seda teha tahab, ka selle, kes on eksperdid. Me ei saa ju siin ette dikteerida, kas te lähete Moskvasse või Rootsi või võtate kolm Tartu juristi.

I. Fjuk

Lugupeetud spiiker, mul oleks kaks küsimust. Esiteks, kas ettekandja eelnõu koostades ja arutades kaalus võimalust anda ka fraktsioonidele mingisuguseid õigusi, nii nagu on antud praegu ühele alatisele komisjonile või veerandile Ülemnõukogu koosseisust? See oleks esimene küsimus.

Ja teine küsimus. Kas ettekandja eelnõu koostades ja arutades eristas ka alatise komisjone kui juhtivat komisjoni ja teisi komisjone? Kas ei ole ikkagi otstarbekas, et need õigused on juhtival komisjonil? Teiste komisjonide puhul me teame ju öelda, et kui kvoorum on ühes kümneliikmelises komisjonis 5 inimest ja 2–3 otsustavad blokeerida mingi teise valdkonna küsimuse, kas ei oleks vaja näha siin siis ette, et juhtiva komisjoni arvamus on võrdne kahe teise komisjoni seisukohaga. Nii oleks see lähedasem sellele veerandile koosseisust. Aitäh!

J. Allik

Me arutasime võimalust anda see õigus ühele alatisele komisjonile või ühele saadikurühmale ja jõudsime ühiselt arvamusele, et üks saadikurühm oleks liiga väike selle protsessi takistamiseks või pidurdamiseks. Siis tuligi see idee, et veerand Ülemnõukogu valitud koosseisust oleks paras seltskond.

Nüüd teine probleem, mida hr. Fjuk tõstatas. Seda meie ei arutanud, see oleks mainitud õiguse kitsendamine või kärpimine. Soovi korral ta võiks teha muudatusettepaneku. Praegu on see õigus laiem, kui hr. Fjuki ettepanek vastu võtta, siis see õigus kitseneks.

A. Paju

Austatud juhataja, lugupeetud ettekandja! Minu küsimus haakus Koisi ja Fjuki omaga. Ma tahtsin ainult natukene täpsustuseks öelda. Kui me võtame § 6 ette, siis esimene ja teine lõige näitavad meile kätte, kuidas see seaduseelnõu rakendub. Presiidium kasutab vajaduse korral kas siis põhikomisjoni või ekspertgruppi. Minul tekkis see arusaam, kui ma need kaks teksti kõrvuti panin.

J. Allik

Punkt 3 praeguses reglemendis sätestab, et see käib igasuguse projekti kohta, mitte ainult seaduseelnõu kohta. Presiidium võib kõikvõimalikud otsused ja muud ettepanekud, mis sinna tulevad, suunata ekspertiisi või mitte. Võib selle meile kohe päevakorda esitada ja võib seda mitte teha. See järg või täiendus käib aga konkreetselt ainult seaduseelnõude kohta ja siis on ekspertiis kohustuslik. See oligi selle ülesande mõte, mida Ülemnõukogu täiskogu reglemendikomisjonile andis.

J. Kass

Austatud ettekandja, kas te ei leia, et 9. ja 10. täiendus on kuidagi suurte piiramisomadustega? Te kasutate siin sellist sõnastust nagu "avaliku hääletamise tulemusi trükkis ei avaldata". See tähendab, et ajalehe tekstis ei saa ka kasutada sellist vormelit nagu "diskussiooni käigus see ja see saadik hääletas nõnda". Sisuliselt on see täielik salastatus. Sest see on ka tulemuste avaldamine, kui ma mainin, kuidas keegi hääletas. Kas me ei peaks siin täpsustama ja ütlema, et nimekirja ei avaldata?

J. Allik

Seda me arutasime ja nii see mõeldud oligi. Kui teil on kahtlusi, et seda võib ka teisiti tõlgendada, siis oleks see täiendus tulemuslik. Me just nii arutasimegi, et oma artiklis või mingis materjalis võib öelda, et saadik X hääletas nii ja saadik Y nii. Niiviisi oleks saanud ka praegu teha, see asi ei ole kunagi keelatud olnud, sest tabloo on meil ees. Mõeldud on just seda, et mingi individuaalne saadik või saadikurühm ei saa avaldada täielikku nimekirja.

J. Kass

Selge, siis tulekski asendada sõna "tulemus" (sest kõik on tulemused) lihtsalt sõnaga "nimekiri".

J. Allik

Jah, seda võib küll teha.

T. Käbin

Täna! Eesküsil oli täielik õigus, sest hääletamise tulemusel võetakse seadus vastu. Selle redaktsiooni järgi ei tohi trükkis avaldada seda, et seadus vastu võeti. Sõnastus tuleb kindlasti muuta. Küsimus on mul teine. Minu meelest kogu § 6, ja mitte ainult see, vajavad täiendamist, sest senikehtinud korra järgi tõesti seaduseelnõud ja muud otsuseprojektid esitati Ülemnõukogu Presiidiumile. Aga kuna vastavalt eelmisel nädalal vastu võetud otsusele juhatus hakkab tegelema otseselt Ülemnõukogu istungjärgude ettevalmistamisega, siis tõenäoliselt me peame esitama eelnõu, otsuseprojektid mitte presiidiumile, vaid

juhatusele. Sellega seondult mõte: kas ei oleks otstarbekas need parandused kõik ühekorraga teha ja mitte nädala pärast uuesti tulla selle paragrahvi juurde tagasi? Tänan!

J. Allik

Ma arvan, hr. Kābini ettepaneku kohta, et kui me moodustame juhatuse ja valime Ülemnõukogu, siis ilmselt peaksid need kaks organit omavahel funktsioonid ära jaotama. Sel juhul tuleb parandused-täiendused teha läbi kogu reglemendi. Aga praegu me täidame Ülemnõukogu ülesannet viia siia sisse juriidiline ekspertiis. Kas hiljem tehakse see ülesandeks juhatusele või presiidiumile, see on minu meelest teisejärguline küsimus. Ma arvan, et selle võiks praegu nii vastu võtta ja siis juba funktsioonide jagamisel täpsustab läbi kogu reglemendi, mis läheb Ülemnõukogu Presiidiumile ja mis juhatusele.

R. Järlik

Austatud juhataja, austatud ettekandja! Täiendus § 6 kolmandale lõikele ütleb, et kui veerand Ülemnõukogu koosseisust pole nõus õigusliku ekspertiisi hinnanguga, on tal õigus nõuda seaduseelnõu päevakorda võtmise edasilükkamist või esimese lugemise katkestamist kaheks nädalaks, millega kaasneb kohustus organiseerida alternatiivne ekspertanalüüs. Ma saan aru, kui selle teeb alaline komisjon, seal on esimees ja alaline komisjon tõesti võib selle ekspertiisi organiseerida. Aga mis juhtub siis, kui hääletab vastu või päevakorda lülitamise edasilükkamise poolt veerand Ülemnõukogu koosseisust, s.o. 27 saadikut? 27 saadikut võivad olla täiesti organiseerimatu jõud, kuhu kuuluvad inimesed fraktsioonidest. Kuidas organiseerivad selle ekspertiisi nemad? Kes neist? Aitäh!

J. Allik

Me eeldasime, et see küsimus üldse kunagi hääletusele ei tule, vähemalt seda küsimust ei lahendata hääletamisega, vaid vastava dokumendi esitamisega, kus on 27 allkirja. Selline ettepanek ei saa meie arvates tekkida juhuslikult, et näiteks meie ei ole nõus mingi ekspertanalüüsiga ja vaatame, paljud siin saalis siis veel nõus ei ole. Nii et see on ikkagi ühe või mitme saadikurühma organiseeritud tegevus. Ma oskan sellele asjale ainult nii vastata. Sest me ei hakka kunagi saalis hääletama, kas Ülemnõukogu on nõus ekspertanalüüsiga või mitte, see oleks mõttetus.

Juhataja

Suur tänu! Rohkem küsimusi ei ole. Jaak Allik, ma annan ühe laekunud parandusettepaneku siiski reglemendikomisjonile.

J. Allik

Ma võtaksin kohe vastu – arvan, et ka teised komisjoniliikmed on nõus – hr. Kassi parandusettepaneku § 10 kohta: "tulemus" asendada sõnaga "nimekiri". Avaliku hääletuse nimekirja trükk ei avaldata. Maarendi ettepanek oli täiendada § 10 esimest lõiget järgmiselt: "Nimelisel hääletusel väljendab Ülemnõukogu liige ainult poolt- või vastuseisukohti, erapooletuks jäämine või hääletamisel mitteosalemine on välistatud." See on põhimõtteline asi, kui me hakkame seda praegu arutama, tekitab see vist tuliseid diskussioone. Oleks ettepanek, et see antaks reglemendikomisjonile edaspidiseks tööks.

Juhataja

Nüüd on küsimus selles, kas Alar Maarend nõuab selle kui parandusettepaneku hääletusele panekut? Meil on veel parandusettepanekuid. Arvo Junti.

A. Junti

Lugupeetud juhataja, kolleegid! Mul on parandusettepanek ja täiendus § 10 juurde.

Ma olen nõus sellega, et avaliku hääletamise tulemusi trükk ei avaldata, kuid sellega ma ei saa nõustuda, et ei protokollita, sest see peab tingimata toimuma. Siiski me ei saa öelda otse, et hääletustulemusi üldse trükk ei avaldata. Ma arvan, et see otsustusõigus peab Ülemnõukogul jääma ja see otsustusõigus võiks olla ka juhatusel. Ühtlasi olen ma nõus, et igal Ülemnõukogu liikmel oleks õigus raali mälus olevate tulemustega tutvuda.

Lisaks pakun ma välja ühe täiendava ettepaneku, mis tuleneb Ülemnõukogu esimehe Arnold Rüütli 4. kuupäeval peetud kõnest Ülemnõukogus, kus ta väitis muu hulgas, et on ebaloomulik kasutada Ülemnõukogus erinevaid hääletusviise ja hääletamine peaks toimuma igas küsimuses nimelisena. Ma toetaksin täielikult Ülemnõukogu esimehe mõtet ja pakun välja § 10 täienduse järgmises sõnastuses: "Iga Ülemnõukogu liige omab õiguse tutvuda raali mälus fikseeritud avaliku hääletuse tulemusega. Hääletuse tulemusi võib trükk avaldada Ülemnõukogu juhatuse või Ülemnõukogu enda otsustusel. Kõik hääletused Ülemnõukogus olgu nimelised, salajase hääletuse otsustab Ülemnõukogu ühe saadikufraktsiooni nõudmisel personaalsete küsimuste otsustamisel." Siin on nüüd kaks korda sõna otsustamisel, aga mõte jääb samaks. Aitäh!

J. Allik

Mis puutub esimesse parandusse. Kui nüüd ikkagi "tulemuse" asemel on "nimekiri", kas see siis hr. Juntit ei rahulda? Hr. Käbin juhtis õigesti tähelepanu, et tulemus on ka 62, 24. Ja seda avaldatakse trükk niikuinii kogu aeg. Aga kui me kirjutame lihtsalt "avaliku hääletuse nimekiri", siis on minu meelest probleem lahendatud. Selleks, et tulemusi trükk avaldada, ei ole vaja Ülemnõukogu juhataja erist luba, seda võib meil iga päev lehes lugeda.

Mis puutub teise parandusse, siis see on põhimõtteline asi – salajane hääletamine välja jätta. Mul oleks samuti ettepanek seda mitte hakata praegu arutama, vaid suunata see reglemendikomisjonile. Reglemendikomisjoni, lugupeetud saadikud, moodustasid erinevate, suuremate fraktsioonide esindajad sellisel põhimõttel, et kui me jõuame mingile konsensusele, siis läheb asi ka saalis läbi. Kui hakkame praegu hääletama salajase hääletuse ärajätmist üldse, siis raiskame täna väga palju aega. Kas seda on mõtet teha? Kuid probleem on tõstatatud, võib-olla püüame kolmekesi mingile lahendusele jõuda ja siis tuleb teie ette. Tähendab, mina, Peet Kask ja Vitali Menšikov.

Juhataja

Suur tänu! Me kaldume nüüd natuke reglemendist kõrvale. Ma küsin saadikute käest, kas kellelgi on veel soov esitada küsimusi, ja kui ei ole, siis asume läbirääkimiste juurde.

R. Järlik

Austatud hr. Allik, ma palun vabandust! Ma ilmutan täielikku mõistmatust, aga ma ikkagi ei saanud aru, kes sellisel juhul, kui on kogutud 27 allkirja, organiseerib uue õigusliku ekspertiisi? Seal võib juhtuda niimoodi, et kõik need 27 jäävad üksteise peale lootma. Kes vastutab ikkagi selle eest, et tuleb õiguslik ekspertiis? Võib juhtuda niimoodi, et me kahe nädala pärast tuleme uuesti kokku ja seda uut ekspertiisi ei ole keegi teinud ega organiseerinud. Aitäh!

J. Allik

Hr. Järlik, kas teid rahuldab, kui me paneme sisse lause, millega ettepaneku esitajatel on kohustus asi organiseerida. Las nad siis lepivad omavahel kokku.

R. Järlik

Rahuldab.

T. Kork

Lugupeetud ettekandja, kas ei oleks parem teie ettepaneku viimases lauses asendada sõna "saadik" sõnadega "Ülemnõukogu liige", arvestades keelemeeste ägedat kampaaniat saadiku vastu ja Ülemnõukogu liikme poolt. Aitäh!

J. Allik

Täiesti nõus. Paneme siis "Ülemnõukogu liige" ilma hääletamata.

I. Fjuk

Lugupeetud spiiker, kas see eelnõu on tõlgitud vene keelest või on ta koostatud eesti keelest? Nimelt kõige viimases lauses olevad sõnad "saadik omab õigust tutvuda" on tõlge vene keelest. Kas ei peaks olema: "igal Ülemnõukogu liikmel on õigus tutvuda"?

J. Allik

Olen nõus. "Igal Ülemnõukogu liikmel on õigus tutvuda".

Juhataja

Suur tänu, Jaak Allik! Ma siiski annaksin vahepeal veel ettekandjale võimaluse tutvuda parandusettepanekutega ja valmistuda lõppsõnaks, aga meie hakkame läbirääkimisi pidama. Aleksei Zõbin.

A. Zõbin

Lugupeetud kolleegid, mulle tundub, et täiendused hääletamise küsimuses on üldse mõttetud, sest kui me kirjutame sisse punkti, et ei avaldata, siis pärast tekivad selle ümber mingid mängud või jutud. Arvan, et see on alusetu küsimus. Kui 100 inimest pääsevad kompuutri kaudu neile tulemustele ligi, siis pole minu meelest mõtet rääkida mingist avaldamise salajasusest. Kui teavad rohkem kui kaks, siis pole see enam saladus. Seepärast arvan, et ei maksaks kirjalikult fikseerida, kas avaldada või mitte. Kui on lahtine hääletamine, siis ei tasuks üldse avaldamisest rääkida. Tänan!

I. Hallaste

Lugupeetud juhataja, austatud kolleegid! Mul on ettepanek: kui me hakkame hääletama, siis me võiksime hääletada neid täiendusi eraldi, tähendab eraldi § 6 ja eraldi § 10. Sest need on täiesti erinevaid valdkondi käsitlevad paragrahvid, mis ei haaku teineteisega.

Juhataja

Mul on palve sõnavõtjatele, et kõik hääletamisele pandavad ettepanekud esitataks kirjalikult, ka Aleksei Zõbini oma. Kas on veel sõnavõtjaid või kõnepidajaid? Lõpetame sõnavõttud? Kohaoleku kontroll. Kohal on 69 rahvasaadikut, puudub 35. Hilinejatel palun registreerida!

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et lõpetada läbirääkimised käsilolevas päevakorrapunktis? Palun hääletada!

Selle ettepaneku poolt on 60 rahvasaadikut, vastuolijaid ja erapooletuid ei ole. Läbirääkimised lõpetatakse.

Ma paluksin lõppsõnaks kõnetooli Jaak Alliku. Ja siis me katsume selgust saada parandusettepanekutes.

J. Allik

Parandusettepanekute vastuvõtmisest §-s 6. Ma loen selle tervikuna ette: "Seaduseelnõu suunamisel esimesele lugemisele lisatakse sellele õigusliku ekspertiisi hinnang. Kui vähemalt üks alatine komisjon või veerand Ülemnõukogu koosseisust pole nõus õigusliku ekspertiisi hinnanguga, on tal õigus nõuda seaduseelnõu päevakorda võtmise edasilükkamist, esimese lugemise katkestamist kaheks nädalaks, millega kaasneb ettepaneku esitajal kohustus organiseerida alternatiivne ekspertanalüüs." Ignar Fjuk teeb parandusettepaneku asendada üks neljandik ühe kolmandikuga ja nõuab selle ettepaneku hääletamist. Tähendab, siin jääb kaks varianti hääletusele.

§ 10. "Avaliku hääletamise nimekirja trüki ei avaldata. Igal Ülemnõukogu liikmel on õigus tutvuda raali mälus fikseeritud avaliku hääletuse resultaadiga." Ja mul on tungiv palve nii hr. Juntile kui hr. Maarendile nõustuda sellega, et ettepanek, mis puudutab nimelise ja salajase hääletuse korra muutmist, suunataks reglemendikomisjoni. Siis me saame vähemalt korrektsed alternatiivvariandid hääletusele panna. Palve on mitte nõuda praegu selle küsimuse arutamist, sest sõnastused on siin erinevad ja me jäämegi siis täna selle asjaga tegelema. Nii et kui te annaksite nädala või kaks, siis me tuleksime vähemalt alternatiivettepanekutega korrektselt Ülemnõukogu ette.

Juhataja

Suur tänu! Ma sain aru, et hr. Maarend oli nõus. Küsime ka teise asjaosalise käest. Arvo Junti.

A. Junti

Kui Alar Maarend on nõus tingimusel, et mina olen nõus, siis mina olen kindlasti nõus.

J. Jõerüüt

Hr. eesistuja, lugupeetud hr. Allik, grupp saadikuid siit koridori seina äärest palub eesti keele veel ilusamaks teha, 10-2 võiks lõppeda mitte "resultaadiga", vaid "tulemusega".

J. Allik

Täiesti nõus. Aga siin on nüüd väike vahe, hr. Jõerüüt, millega me tuleme hr. Kābini lause juurde. Tulemus on siiski arvuline. Kui sa tõlgendad, et tulemus võib olla ka nimeline, siin on see õige.

J. Jõerüüt

Selge.

I. Fjuk

Ma esitasin ka parandusettepaneku, et üks alatine komisjon asendataks juhtivkomisjoniga.

J. Allik

Ma väga vabandan, see oli tõesti nii. Siis on Fjuki alternatiivne sõnastus: "kui juhtiv komisjon või 1/3 Ülemnõukogu koosseisust". Reglemendikomisjoni ettepanek oli "üks alaline komisjon või 1/4 Ülemnõukogu koosseisust". Ma arvan, et võib vist koos hääletada.

I. Fjuk

Ma paluksin eraldi, need on täiesti erinevad asjad. Kas juhtiv komisjon või alaline komisjon.

J. Allik

Jah, siis hääletame kaks korda.

Juhataja

Jaak Allik, mul on palve tulla mulle abiks, et panna hääletamisele need parandusettepanekud, mis komisjoni poolt heakskiitmist ei leidnud. Midagi ei ole teha, elame selle tüli ka üle, et ise lähete iga kord hääletama kohapealt.

Kõigepealt paneme hääletusele hr. Fjuki paranduse. Komisjoni tekst §-s 6 on: "kui vähemalt üks alaline komisjon". Hr. Fjuk pakub "juhtiv komisjon".

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on Ignar Fjuki parandusettepaneku poolt? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 33 rahvasaadikut, vastu 28, erapooletuid on 10. Ettepanek leidis toetust.

J. Allik

Teine Ignar Fjuki parandusettepanek on asendada veerarad 1/3 Ülemnõukogu koosseisust.

Juhataja

Kas kõik mõistsid? Vladimir Lebedev.

V. Lebedev

Lugupeetud eesistuja, austatud kolleegid! Me ei talitanud praegu just eriti demokraatlikult. Jättes võimaluse vaid juhtivale komisjonile, jättsime sellega teised komisjonid ilma põhimõttelisest demokraatlikust õigusest – kaitsta oma arvamust. Minu sõnavõtt puudutab hääletamise motiive. Ma leian, me peame väga hästi veel mõtlema.

Juhataja

Motiividest räägitakse sõnavõttude ajal. Praegu ainult täpsustatakse asjaolusid. Kas Ülemnõukogu mõistab Ignar Fjuki teise ettepaneku sisu? Mõistab. Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 29 rahvasaadikut, vastu 39, erapooletuid on 7.

Nüüd Illar Hallaste ettepanek, mis seisneb selles, et panna otsuse projekt kõigepealt hääletusele paragrahvide kaupa.

Ülemnõukogu peab otsustama, kas ta soovib niimoodi hääletada. Kas Ülemnõukogu saab aru Illar Hallaste ettepaneku sisust? Saab aru.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on Illar Hallaste parandusettepaneku poolt? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 39 rahvasaadikut, vastu 11, erapooletuid 20. Ettepanek leidis toetust. Ja nii pannaksegi otsuseprojekt hääletusele. Ma kirjeldan protseduuri. Kõigepealt pannakse hääletusele esimene paragrahv ja otsus võetakse vastu, nagu ma saan aru, lihthäälteenamusega. Siis teine paragrahv, ning ka see võetakse vastu lihthäälteenamusega. Ja otsus tervikuna eeldab 53 häält.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et otsuse eelnõu 1. paragrahv vastu võtta, arvesse võttes parandusettepanekuid? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 57 rahvasaadikut, vastu 1, erapooletuid 16. Esimene paragrahv on vastu võetud.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et otsuse 2. paragrahv vastu võtta? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 60 rahvasaadikut, vastu 9, erapooletuid on 4. Ka see paragrahv on vastu võetud

Mõlemad on läinud absoluutse häälteenamusega, see eeldab, et otsus peaks ka vastu võetama.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus Ülemnõukogu reglemendi 6. ja 10. paragrahvi täiendamise kohta? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 71 rahvasaadikut, vastu ei ole keegi, erapooletuid on 5. Otsus on vastu võetud.

Eesti Vabariigi Ülemnõukogu ajutise töö- ja kodukorra täiendamine

Juhataja

Head kolleegid, leidke oma kaustadest järgmine otsuse eelnõu, mis puudutab ajutise töö- ja kodukorra täiendamist. Reglemendikomisjon teeb ettepaneku lülitada see otsuse eelnõu kiireloomulise küsimusena vastavalt § 15 istungjärgu päevakorda.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et täiendada käesoleva istungjärgu päevakorda kiireloomulise küsimusega, eelnõuga Eesti Vabariigi Ülemnõukogu ajutise töö- ja kodukorra täiendamise kohta? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 53 rahvasaadikut, vastu 6, erapooletuid on 8. Päevakorda on täiendatud.

Ettekande päevakorraküsimuses teeb reglemendikomisjoni nimel Jaak Allik.

J. Allik

Kolleegid, reglemendikomisjon tutvus põhjalikult ajutise töö- ja kodukorra § 17 lõikega 3, mis praegu kehtib, ning esitab vastava paranduse. Ma ei tahaks selles küsimuses üldse mingit ettekannet teha ja kutsun üles kõiki Ülemnõukogu liikmeid usaldama reglemendikomisjoni. Ma peaks diskussiooni Ülemnõukogu saalis sel teemal ebasoovitavaks. Palun usaldage mind, härra Kaske ja Menšikovi.

Juhataja

Suur tänu! Mitte kõik ei tundu olevat seda meelt, on vist küsimusi. Tiit Made.

T. Made

Austatud eesistuja, lugupeetud Jaak Allik, ma imetlen teid mõlemat, kuidas te kumbki ei julge võtta suhu sõna selle kohta, mida me siin konkreetselt arutame. Miks te sellest ilusasti mööda läksite? Küsimus Jaak Allikule. Kas see tähendab seda, et tulevikus saadikute palkade reguleerimine, korrigeerimine, tõstmine või mahavõtmine toimub Eesti rahva eest poolsalaja, presiidiumi tasemel ja seda enam ei avalikustata? Ma paluksin kommentaari! Ja teine küsimus: kelle ettepanekul konkreetselt on reglemendigrupile tehtud ettepanek panna kodukorra muudatus hääletusele? Aitäh!

J. Allik

Härra Made, Ülemnõukogu ise ja ka Ülemnõukogu Presiidium võib kõigis küsimustes kuulutada oma otsused või arutelud minu teada kinniseks. Seda näeb ka meie reglement ette, vähemalt Ülemnõukogu puhul. Ilmselt võib seda teha ka Ülemnõukogu Presiidium. See on Ülemnõukogu Presiidiumi otsustada, mida ta avalikustab ja mida mitte. See ettepanek on reglemendikomisjoni omavaheliste arvamuste tulemus, keegi meile ülesannet ei teinud. Küll aga olen ma aru saanud, et meie ülesandeks on töötada pidevalt reglemendi ning ajutise töö- ja kodukorraga.

T. Made

Aga ma ei saanud vastust esimesele küsimusele.

J. Allik

Ma vastaksin, et see on Ülemnõukogu Presiidiumi enda asi, milliseid oma otsuseid ta avalikustab ja milliseid mitte. Kui te soovite minu isiklikku arvamust teada, siis minu arvates peaks see otsus olema loomulikult avalikustatud.

I. Fjuk

Enne hääletamist palub rahva-keskfraktsioon vaheaega.

J. Allik

Ma paluksin sel juhul saadikutel vaheajal tutvuda ka ajutise töö- ja kodukorra § 17 lõikega 3, siis saaks aru, milles on probleem.

A. Sirendi

Lugupeetud hr. Allik! Kas ei ole niigi selge, et Made on süüdi selles, kui meie palka tõstetakse, ja meie oleme ainult ohvrid, peame selle raha vastu võtma, ükskõik kuidas seda edaspidi tehakse. (Naer saalis.)

J. Allik

See oli nali, nagu ma sellest aru saan.

A. Junti

Lugupeetud ettekandja, ma saan aru meie kimbatusest, mille on tekitanud varasemal istungjärgul esitatud nii-öelda äkkprojekt. Ma tahaksin küsida, kas Ülemnõukogu palkade reguleerimine või muutmine on ka eelarve muutmise küsimus? Me võtsime eelmine istungjärg ära Ülemnõukogu Presiidiumilt igasuguste seaduste tegemise õiguse, välja arvatud Ülemnõukogu puhkuse ajal. Kas praegusel juhul antakse eelarve muutmine tagasi presiidiumi kompetentsi või siis antakse Ülemnõukogu liikmete palga küsimus presiidiumi kompetentsi ainult Ülemnõukogu puhkuse ajal?

J. Allik

Ma saan sellest asjast aru nii, et kui Ülemnõukogu Presiidium peab vajalikuks selles küsimuses mingeid otsuseid vastu võtta, mis võivad muuta eelarvet, siis ta teeb vastava ette paneku Ülemnõukogule muuta eelarvet.

A. Junti

Aga siis me ei saa selliselt sõnastada palgamäära, sest see on seadusandlik tegevus ja ei saa meie eelmise istungjärgu otsuse järgi olla enam presiidiumi kompetentsis. Vähemalt Ülemnõukogu koosolemise ajal. Aitäh!

J. Allik

Aga ta ei saa ju midagi määrata, kui tal raha ei ole. Ta võib määrata, aga raha peab ta tulema küsima.

A. Junti

Küsimus on õiguslik, mitte puhtpraktiline.

Juhataja

Suur tänu! Tundub, et küsimusi rohkem ei ole. Ettekandja tegi ettepaneku mitte avada läbirääkimisi. Kas Ülemnõukogu soovib läbi rääkida või ei? Ei soovi. Kas ollakse valmis otsustama? Mul on see juba pähe kulunud, et sellistes küsimustes Rahvarinne võtab alati vaheaja. Rahva-keskfraktsioon, seal on suur vahe, oluline vahe. Lepime siis kokku, et peale vaheaega saavad vajaduse korral ettekandja ning fraktsioonid veel sõna. Vaheaeg 10 minutit.

V a h e a e g

Juhataja

Istungjärgu töö jätkub. Asugem oma töökohtadele! Kontrollime kohalolekut. Kohal on 77 rahvasaadikut, puudub 27. Ma palun hilinejail registreerida! Ma saan aru, et hr. Junti ütleb välja fraktsiooni seisukoha.

A. Junti

Lugupeetud juhataja, rahva-keskfraktsioon kasutas lahkelt antud võimalust ja ma avaldan fraktsiooni seisukoha. See seisneb kahes momendis. Esiteks, kaheldav on Ülemnõukogu Presiidiumi otsustamine Ülemnõukogu üle. Ja teiseks, kui üldse minna määratlevate otsustuste juurde, siis tuleks kõigepealt välja töötada, printsipiaalne seisukoht, milliste põhimõtetega küsimusele üldse läheneda. Selle põhimõtte mittejärgimise tõttu on küsimus antud juhul ka ebaõigesti püstitatud. Kõigepealt tuleks need kaks probleemi enne lahendada ja siis alles minna konkreetse otsustuse juurde. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Kas Jaak Allik esineb lõppsõnaga? Ei esine. Tähendab, rahva-keskfraktsiooni seisukoht ei anna vormistada parandusettepanekuna.

A. Junti

Rahva-keskfraktsioon ei poolda sellises redaktsioonis küsimuse lahendit, hääletusele panekut.

Juhataja

Mis tähendab reglemendi järgi seda, et võtab vastu. Mingeid muid ettepanekuid ei ole? Palun, Tiit Made!

T. Made

Mul on ettepanek see küsimus lahendada nimelisel hääletamisel. Aitäh!

Juhataja

Andke ettepanek mulle ka kirjalikult, et asi korrektne oleks!

Kolleegid, on laekunud üks parandusettepanek, mille ma panen hääletusele, sest ma oletan, et Tiit Made ettepanek nimelise hääletamise kohta puudutab otsust tervikuna. Ja vahetult enne seda, kui me otsustame, kas hääletame nimeliselt või mitte, ma teen uue kohaloleku kontrolli. Peet Kask teeb ettepaneku asendada otsuse eelnõus "presiidium" "juhatusega". Kas Ülemnõukogu saab aru? Saab aru. Mind ei olnud sel ajal küll saalis, kuid ma siiski tutvusin otsusega. Panen Peet Kase parandusettepaneku hääletusele.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on Peet Kase parandusettepaneku poolt, et otsuse eelnõus "presiidium" asendada "juhatusega"? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 31 rahvasaadikut, vastu 34, erapooletuid on 10. Ettepanek ei leidnud toetust. Kohaloleku kontroll. Kohal on 78 saadikut, puudub 26.

Selleks, et läbi viia nimelist hääletust, on vaja kolmandiku kohal olevate saadikute toetust, 29 saadiku toetust.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et päevakorras otsus vastu võtta nimelisel hääletamisel? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 11 rahvasaadikut, vastu 31, erapooletuid on 39. Ettepanek ei leidnud toetust.

Lugupeetud kolleegid, kas paneme otsuse eelnõu tervikuna hääletusele? Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus ajutise töö- ja kodukorra täiendamise kohta? Palun hääletada! 53 häält on vaja.

Selle ettepaneku poolt on 42 rahvasaadikut, vastu 24, erapooletuid on 17. See ettepanek ei leidnud toetust. Otsus jääb vastu võtmata.

Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi liikmete valimise korra kohta

Juhataja

Kolleegid, oli hea kavatsus täna veel hommikupoolsel istungil arutada pensionäride ainelist olukorda, kuid nagu te näete, on jäänud liiga vähe aega.

Selle lühikese aja jooksul saame ära kuulata ainult ettekande. Vahest oleks otstarbekam, kui me alustame selle teemaga homme hommikul kell 10. Ja kuna meil on nüüd juba kokku lepitud ja ka päevakorda kinnitatud, et täna toimub presiidiumi valimine, siis oleks ehk otstarbekas enne vaheaega vastu võtta otsus presiidiumi valimise kohta. Ollakse nõus? Jah, valimise korra kohta. Selleks puhuks on otsuse eelnõu ette valmistanud kristlik-demokraatlik saadikurühmi. Kas ettekande teeb Illar Hallaste? Palume kõnetooli.

I. Hallaste

Ülemnõukogu Presiidiumi liikmete valimise korra projekt on teile välja jagatud ja mul ei ole põhjust seda üle lugema hakata. Ma selgitaksin lühidalt, kuidas valimine ise välja näeks. Kõigil Ülemnõukogu liikmetel on õigus esitada kandidaate presiidiumisse ja hääletussedelile kantakse kõigi ülesseatud kandidaatide nimed, kes ei võta oma kandidatuuri tagasi. Valimine toimub hääletussedelite abil, kuhu on kantud tähestiku järjekorras kõik ülesseatud kandidaadid, ja Ülemnõukogu liikmed, kes on valijateks, märgivad seal ära eelistused. Tähendab, ühele kandidaadile märgivad nad ette nr. 1, seejärel 2, 3, 4, 5. Kehtetuks osutuvad sedelid, kus ükski kandidaat ei ole märgistatud numbriga 1 või on numbriga 1 märgistatud rohkem kui üks kandidaat. Nii on ka valimiskomisjoni juhendis öeldud. Häältelugemisel võetakse kõigepealt arvesse nendele kandidaatidele antud hääled, kes osutusid valituks. See tähendab, seda, et kui mõni kandidaat osutub valituks esimese eelistuse alusel, siis hakatakse tema hääli jaotama edasi järgmistele kandidaatidele teiste eelistuste järgi vastavalt koefitsiendile, mis leitakse juhendi abil. Ja alles siis, kui mõnes häältelugemisvoorus ei ole ükski kandidaat läbi läinud, võetakse kõige vähem esimest eelistust saanud kandidaat ja temale antud eelistused jaotatakse siis edasi. Kahjuks mul ei ole endal käepärast praegu valimiskomisjoni juhendit, kuid ma usun, et on võimalik kokku panna selline häältelugemiskomisjon või -toimkond, kes on võimeline need hääled vastavalt juhendile kiiresti kokku lugema. Kui esimese eelistuse kaudu peaks osutama valituks enam kui üks saadik või Ülemnõukogu Presiidiumi liige, siis asetatakse Ülemnõukogu Presiidiumi liikmeks valitud isikud pingeritta vastavalt

nende esimesele eelistusele. Näiteks, kui üks kandidaat saab 15 esimest eelistust, teine saab 13, kolmas saab 12, siis kõigepealt jaotatakse laiali või jagatakse ära nende kandidaatide eelistused, kes said rohkem esimest eelistust. See peaks olema selge. Mulle toodi siia laua peale liberaaldemokraatliku fraktsiooni täiendusettepanek lisada 3. punkt: "Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumisse kandideerija peab valdama riigikeelt ja vene keelt vastavalt Eesti NSV keeleseaduse alusel kehtestatud nõuetele." Ja olemasoleva, projekti 3. punkt lugeda 4. punktiks. Seda ettepanekut võiks põhimõtteliselt sellisena aktsepteerida, kuid ma pakuks välja natukene lühema sõnastuse, kui see liberaale rahuldab: "Ülemnõukogu Presiidiumisse kandideerija peab valdama eesti ja vene keelt piisavalt, et osaleda Ülemnõukogu Presiidiumi töös." Kui jätta vormel "vastavalt keeleseadusega kehtestatud nõuetele", siis peab hakkama selle vastavust kontrollima, enne kui kandidaate üles seatakse. See võib tekitada tõsisemaid probleeme. Kui see esitada sellises sõnastuses, nagu ma välja pakkusin, siis tähendab see seda, et kandidaat ise deklareerib, et ta valdab kandideerimiseks piisavalt eesti ja vene keelt. Ülemnõukogu Presiidiumis ei tõlgita ei eesti keelt vene keelde ega vene keelt eesti keelde. Kõik kandidaadid peavad saama aru nii ühest kui teisest keelest, et Ülemnõukogu Presiidiumi töö võiks käia ilma tõlketa, vastavalt esitatud projektile kas venekeelsete või eestikeelsete tekstide alusel.

Juhataja

Kolleegid, kui juba asi võttis sellise pöörde, et ettekandja hakkas kommenteerima parandusettepanekuid, siis ma annan ka mõned laekunud ettepanekud, kommenteerime need praegu ära. Sellele järgnevad siis vastused küsimusele ja seejärel tulevad sõnavõtted.

I. Hallaste

Parandusettepanek 2. punktile on Lehte Sööt-Hainsalu ettepanek: "Ülemnõukogu Presiidiumi liikmed peavad valdama riigikeelt." Seletus: "Praegune Ülemnõukogu Presiidium töötab riigikeeles, enne keeleseaduse jõustumist ei saa Ülemnõukogu lubada, et minnakse tagasi tõlkega töötamise juurde." Arvan, et selline sõnastus, nagu ma välja pakkusin: "valdab piisavalt eesti ja vene keelt", võiks olla ka pr. Lehte Sööt-Hainsalule vastuvõetav.

Teine ettepanek on Peet Kaselt: "Teen ettepaneku parandada eelnõu 2. punktis nimetatud dokumendi nimetus." Õige nimetus on "Juhend üksiku ülekantava hääle meetodi kasutamise kohta Eesti NSV Ülemnõukogu valimistel". Ma aktsepteerin Peet Kase ettepanekut täiesti. Kui ma koostas valimise korra eeskirja, siis mul ei olnud käes juhendi teksti, et ma võiksin pealkirja täpselt tsiteerida.

Juhataja

Suur tänu! Mul on selline ettepanek kõikidele parandusettepanekute esitajatele, et me jätkame kommentaare siis, kui ettekandja saab lõppsõna, vahetult enne hääletusele panekut. Kas Lehte Sööt on nõus niimoodi? Nüüd me esitame ettekandjale ainult küsimusi. Ei anna hinnanguid, vaid esitame küsimusi. Vladimir Lebedev.

V. Lebedev

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Öelge palun, kuna see ei sisaldu liberaaldemokraatide ettepanekus, mis ulatuses peab tulevane presiidiumi liige ühte või teist keelt valdama? Tänan!

I. Hallaste

Liberaaldemokraatliku fraktsiooni ettepanekus on öeldud: "Vastavalt Eesti NSV keeleseaduse alusel kehtestatud nõuetele." Ilma andmeid märkimata.

Juhataja

Suur tänu! Aleksei Zõbin.

A. Zõbin

Tahaksin lugupeetud ettekandjalt küsida, kas see ettepanek keeleliste piirangute kohta on kooskõlas inimõiguste deklaratsiooniga? See on esimene küsimus. Ja teine: esitatud otsuseprojekti 3. punkt võib sisuliselt valimised blokeerida, kuna need viiakse läbi lähtudes kvoodiprintsiibist, ent 3. punkti kohaselt saab enamus neid tulemusi blokeerida. Seepärast arvan, et 3. punkt tuleb ära jätta. Kui saadik valitakse presiidiumi koosseisu, siis on see valimine ka lõplik.

I. Hallaste

Ma ei saanud praegu küsimuse mõttest aru.

Juhataja

Küsimus käis parandusettepaneku kohta. Aga ettekandja ei pea kommenteerima parandusettepanekut, vaid ettekannet.

I. Hallaste

Mulle oli küsimus inimõigustega vastavuses oleku kohta. Mis puudutab inimõigusi, siis teatavasti on meil Ülemnõukoguski kasutusel praktiliselt kaks keelt: mina räägin eesti keeles, teie räägite vene keeles. Ja see, mil määral inimene peaks aru saama keelest, ei ole vastuolus inimõigustega. Ma arvan, et te ei

protesteeri, kui te ei saa New Yorgi kauplusest mingit kaupa osta, esitades oma soovi vene keeles. Ei usu, et annate asja sisse ÜRO inimõiguste komisjoni, kuna müüja ei oska seal vene keelt.

E. Leisson

Lugupeetud härra juhataja, lugupeetud Illar Hallaste! Punktis 1 on öeldud, et kandidaatide ülesseadmise õigus Ülemnõukogu Presiidiumi liikmete valimisel on kõigil Eesti Vabariigi Ülemnõukogu liikmetel. Kas kõigil Ülemnõukogu liikmetel, ma mõtlen siin juhatuse liikmeid, vanematekogu liikmeid, on õigus kandideerida presiidiumi liikmeks?

I. Hallaste

Vähemalt selle valimiskorra mõte on selles, et kõigil, kes tahavad kandideerida, on see õigus ja kõik võivad üles seada ka kõiki. Kui keegi tahab näiteks iseennast kandidaadiks seada, võib ka selline seis olla võimalik. Igasugune mõte kandideerida puudub küll Ülemnõukogu esimehel, Ülemnõukogu juhatajal ja kahel asetäitjal, kes juba kuuluvad Ülemnõukogu Presiidiumi koosseisu vastavalt muudatusele ajutises töö- ja kodukorra §-s 11. Neid esitada mõtet ei ole.

A. Gussev

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Ma tahaksin, et te vastaksite küsimusele olenemata sellest, kes ja mis toonis selle küsimuse esitab. Mida me peaksime ette võtma keeleseaduse paragrahviga, milles igale Eesti Vabariigi kodanikule on antud õigus saada kõigil koosolekutel ja istungitel tõlget. Kas hakkame seda nüüd tühistama või kuidas? Tänan vastuse eest!

I. Hallaste

Ülemnõukogu on pädev otsustama oma töökorralduse küsimusi nii, et töö võiks paremini kulgeda. Ülemnõukogu võib võtta vastu otsuse, et Ülemnõukogu Presiidium peab efektiivse töö huvides olema võimeline töötama ilma tõlgita. Kui näiteks võrdsete õiguste saadikurühm esitab oma projekti ja mõni eesti saadikutest ütleb, et me ei saa seda enne arutada, kui see ei ole tõlgitud eesti keelde ja meile eestikeelses tõlkes esitatud, siis sellisel juhul on Ülemnõukogu Presiidiumi töö raskendatud. Järelikult ma olen valmis aktsepteerima liberaaldemokraatliku fraktsiooni ja ka pr. Lehte Söödi parandusettepanekut natukene teises sõnastuses. Pr. Sööt tõi juurde veel oma parandusettepaneku täienduse, et Ülemnõukogu Presiidiumi liige peab valdama eesti ja vene keelt piisavalt, et presiidiumi istung saaks toimuda ilma tõlketa. See on selge kriteerium ja ma arvan, et siin ei teki probleeme. Ja saadikufraktsioonid, kes seavad oma kandidaate üles, peavad lihtsalt sellest lähtuma. Eesti saadikurühmad peavad seadma üles sellised presiidiumi liikmekandidaadid, kes valdavad vene keelt ja saavad ilma tõlgita kuulata ära venekeelse ettekande, ning vene saadikud sellised inimesed, kes võiksid

saada aru eesti keelest. Meil on vaja seda organit kui efektiivset töö juhtimise organit, mitte kui mingisugust aukogu.

N. Aksinin

Lugupeetud Ülo Nugis, lugupeetud ettekandja! Oma vastuses te viitasite olmetasandile. Osta vorsti suudab igaüks nii New Yorgis kui Tallinnas. Piisab, kui tead ainult paari sõna – tere-tere ja head aega. Aga kuidas toimida valitsuse tasandil, mida peab valitsuse esindaja ette võtma? Teie ei vastanud sellele küsimusele, seepärast ma palun teilt sellele vastust. Tänan!

I. Hallaste

Ma arvan, et kõik riigiametnikud peaksid valda ma piisavalt eesti ja vene keelt, mitte ainult Ülemnõukogu Presiidiumi liikmed. Aga kuna me praegu arutame presiidiumi valimisega seotud küsimusi, siis ma piirduksin ainult sellega. Vajaduse korral, kui leitakse, et see küsimus tuleb eraldi panna hääletusele, et ei piisa sellest, kui eelnõu esitanud kristlikud demokraadid aktsepteerivad tehtud ettepanekut mõlema keele oskamise kohta, siis tuleb panna ta hääletusele.

Juhataja

Nikolai Zahharov.

N. Zahharov

Lugupeetud härra Hallaste! Palun vabandust oma küsimuse pärast, kuid ma tahaksin, et kui te seda teate, siis tuletaksite kogu saali ees meelde, millise dokumendiga on reglementeeritud presiidiumi istungite läbiviimise atmosfäär ja kord, mille järgi seal ei tohi olla tõlki? Ma tean, et endistel aegadel oli tõlge alati olemas ja kedagi see ei ahistanud. Tänan teid vastuse eest!

I. Hallaste

Ma kahjuks ei tea, kuidas on presiidium siamaani töötanud, kas tõlgiga või ilma. Kui praegu ei ole Ülemnõukogu Presiidiumi töö või istungite tõlkimine reglementeeritud, siis selle presiidiumi liikmete valimise korraga me saame seda teha.

Juhataja

Suur tänu! Kui lubate, minupoolne kommentaar. Praegused presiidiumi liikmed hr. Andrejev ja Sovetnikov valdavad sellisel määral mõlemat keelt, et probleeme ei ole tekkinud. Rein Järlik.

R. Järlik

Austatud juhatus, lugupeetud ettekandja! Minu arvates hakkab kandidaatide ülesseadmine sõltuma oluliselt ühest asjaolust. Ja nimelt sellest, kas praegused presiidiumi liikmed, pärast uue presiidiumi valimist aga juhatuse liikmed, saavad kuuluda uude presiidiumi? Tähendab, kas nad saavad kandideerida ja jääda tööle mõlemas organis? Aitäh!

I. Hallaste

Vastavalt eelmisel neljapäeval vastuvõetud otsusele on juba 3 liiget, kes kattuvad Ülemnõukogu Presiidiumis ja juhatuses. Need on Ülemnõukogu juhataja ja tema kaks asetäitjat. Ja otsuses ei ole ka mingeid piiranguid kandideerimisele. Järelikult, kõik alatiste komisjonide esimehed saavad kandideerida ka Ülemnõukogu Presiidiumisse. Kuidas presiidium ja juhatus oma tööd korraldavad, et mõlemad võiksid efektiivselt töötada, see on juba nende omavahelise tegevuse asi.

P. Panfilov

Lugupeetud ettekandja, kas presiidiumi liige võiks teie arvates tulla presiidiumi istungile oma tõlgiga?

I. Hallaste

Kahjuks ei ole minu pädevuses sellele küsimusele vastata, kuna ma ei lahenda Ülemnõukogu Presiidiumi töökorraldusse puutuvaid küsimusi. Minu isiklik seisukoht on, et loomulikult ta võib tulla, kui ei ole tegemist Ülemnõukogu Presiidiumi kinnise istungiga. Sest teoreetiliselt on võimalikud ka kinnised istungid, kus osalevad ainult presiidiumi liikmed. Kui on lahtine istung, siis võib ta tulla sinna ka oma tõlgiga, kusjuures tõlgile honorari maksab ta muidugi ise.

E. Põldroos

Lugupeetud ettekandja, kas te oleksite nõus sellise variandiga, et selles parandusettepanekus, mida praegu mitut moodi on püütud sõnastada, siiski puuduks viide tõlke olemasolule või mitteolemasolule presiidiumis. Tõepoolest, keeleseaduses on öeldud, et koosolekutel peab olema garanteeritud tõlge, kui keegi koosolekust osavõtja seda soovib. See on seaduses sees ja loomulikult meie ei saa praegu oma otsusega seadust muuta. Küll aga saame – ja see oleks väga vajalik – kehtestada presiidiumi liikmetele kvalifikatsiooninõude osata kahte keelt. Sellisel juhul langeb tõlkeküsimus automaatselt ära. Aga seda eraldi fikseerida me ilmselt siiski ei saa. Liberaaldemokraadid on nõus hr. Hallaste kaalutlusega, et jätame ära vihje keeleseaduses püstitatud nõuetele. See mõnevõrra võib-olla raskendab asja, kuna meil endal puuduvad kriteeriumid, kuid me võime alati oma töökorras toetuda analoogiale nende kategooriatega, mis Keeleamet on kinnitanud. Tänan!

I. Hallaste

See oli küsimus. Ma arvan, et kvalifikatsiooninõue, mille järgi isik, kes kandideerib Ülemnõukogu Presiidiumisse, peab oskama piisavalt eesti ja vene keelt, töötamaks Ülemnõukogu Presiidiumi istungil ilma tõlgita, ei lähe vastuollu keeleseadusega, vaid on tõesti ainult kvalifikatsiooninõue kandideerijatele. Nii et vastuolu selles mõttes ei ole, aga sõnastuse üle võib veel mõtelda, kui hakkavad läbirääkimised.

Juhataja

Suur tänu! Ma tahangi vihjata, et meil läbirääkimised kindlasti tulevad. Praegu aga esitame ainult küsimusi. Pavel Jermoškin.

P. Jermoškin

Lugupeetud juhataja, lugupeetud hr. Hallaste! Kuidas eesti keele kvalifitseeritud valdamise nõue seostub teie arvates Eesti NSV Ülemnõukogu valimisseadusega, mille järgi on Ülemnõukogusse valitud kõik siin viibivad saadikud? Asi on selles, et iga saadik esindab siin teatud hulka valijaid ja iga valija, andes oma hääle, oma eelistuse ühele või teisele kandidaadile, pidas kindlasti silmas võimalust, et nad saavad osaleda presiidiumi või Ülemnõukogu ükskõik millise valitava organi töös. Kuidas te seostate seda valijate tahteavaldusega?

I. Hallaste

Me arutame praegu Ülemnõukogu Presiidiumi valimise korda ja selles mõttes see nõue ei lähe vastuollu valimisseadusega, sest need isikud, kes on siia valitud vastavalt ENSV Ülemnõukogu valimisseadusele, on Ülemnõukogu liikmed ja jäävad nendeks sõltumata sellest, kas nad presiidiumi valitakse või mitte. See tähendab, et presiidiumi valimistel võib Ülemnõukogu teha oma otsuseid lähtudes presiidiumi liikmete kompetentsusest. Ma ei näe praegu mingit vastuolu. Kui näiteks valiti saadikud kuskilt Võrumaalt või Tartumaalt, siis nende käest ei nõutud, et nad oskaksid vene keelt. Keegi kunagi ei küsinudki nende käest seda. Nüüd me seame nendele saadikutele piirangu, et nad peavad oskama vene keelt piisavalt, osalemaks Ülemnõukogu Presiidiumi töös. See asi ei ole ainult ühepoolne.

H. Peterson

Lugupeetud juhataja ja ettekandja! Uude presiidiumisse kandideerijad on praegust presiidiumi nimetanud stalinlikuks fossiiliumiks. Sügisel tegid nad mitme kuu vältel ettepanekuid, kuidas lahutada komisjoni esimehe ja presiidiumi liikme roll. Siit siis ka küsimus teile: kas ei oleks mõttekas kõigepealt määratleda presiidiumi ja tema liikme funktsioon, millega nad üldse tegelema hakkavad, kuidas nad vastutavad ja mis on nende töövaldkond, õigused ja kohustused? Ning alles siis hakkame valima konkreetseid persoone, nii nagu sügisel tehti ka ettepanek komisjonide kohta. Kõigepealt määratleda

staatuse ja siis hakata isikuid valima. Ning kas ei oleks mõeldav ka selline variant: kuna presiidiumi ja selle tööd nimetati nõukogulikuks rudimendiks, siis võiksid jääda alles juhatus ja Ülemnõukogu esimees ning see olekski siis presiidium. Siis oleks inimesi veel vähem ja töö veelgi operatiivsem kui 16 liikme või praegu lisanduva 7, see tähendab 10 liikme puhul. Aitäh!

I. Hallaste

Nagu ma hr. Petersonist aru sain, on tema ettepanek mitte valida Ülemnõukogu Presiidiumi enne, kui pole täpselt fikseeritud presiidiumi liikme kohustused, ja jätkata tööd praeguse presiidiumi koosseisuga. Teatavasti läheb see ettepanek vastuollu neljapäeval vastu võetud otsusega valida presiidium ümber uutel alustel.

Juhataja

Suur tänu! Kolleegid, peame nõu. Kell on kaks läbi, vastavalt meie kokkuleppele peaksime tegema kahetunnise vaheaja. Vaheajal tuleb teha ettevalmistusi valimiste läbiviimiseks. Kolleegid, meil ei ole vist praegu vaja pingutada, et püüda ühte või teist faasi selles päevakorralduses enne vaheaega läbida. Me peaksime jätkama kella nelja ajal sellesama otsuse arutelu ja ka nende küsimuste esitamist, mis praegu veel on tellitud, näiteks Vladimir Kuznetsov esitaks oma küsimuse kell 4. Ma tahaksin mõista anda, et õhtul ei ole mitte teine istung, see on sama istung. Praegu tuleb vaheaeg.

Seega käivad reglemendinõuded ikkagi selle ühe istungi kohta, millel tehakse lihtsalt vaheaeg. Nii palju teile teadmiseks, et kui kandidaatide nimekirjad on esitatud ja joon alla tõmmatud, siis hakkame valimiskomisjoni valima. Seniks vaheaeg. Istung jätkub kell 16.

V a h e a e g

Juhataja

Asugem töökohtadele! Kohaloleku kontroll. Kohal on 89 rahvasaadikut, puudub 15. Oleks iga päev valimised!

Kolleegid, meil oli katkestatud päevakorraldus, mis käsitles Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi liikmete valimise korda, kuid meile on laekunud ettepanek kiireloomulise küsimuse lülitamise kohta päevakorda ja vastavalt reglemendile tehakse seda iga arutelu faasis. See tähendab, et käsiloleva päevakorrapunkti arutelu katkestatakse. Me oleme kohustatud käituma vastavalt reglemendile just niimoodi. Reglement ütleb, et kiireloomulisi küsimusi hakatakse arutama iga istungjärgu või istungi faasis.

Kas teil kõigil on käepärast väljajagatud otsuse eelnõud? Esitanud on rahvasaadikud Enn Leisson, Villu Jürjo ja Tiit Made.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et täiendada päevakorda vastavalt §-le 15 kiireloomulise küsimusega, mis käsitleb Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi (sisu on otsuses olemas)? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 17 rahvasaadikut, vastu 48, erapooletuid on 14. Ettepanek ei leidnud toetust. Päevakorda ei täiendata.

Kolleegid, jätkame poolelijäänud päevakorra arutelu. Meil oli ettekandjale kaks küsimust. Kas see jääb jõusse, hr. Kuznetsov? Ei soovi. Küsimused on maha võetud ja nüüd avame läbirääkimised. Juhan Telgmaa.

J. Telgmaa

Lugupeetud kolleegid! Lubage mul arvamust avaldada liberaaldemokraatide parandusettepaneku kohta. Ma paluks seda parandusettepanekut mitte fikseerida otsuses. Motiveerin seda sellega, et me oleme istunud siin koos aasta otsa, tunneme enam-vähem kõik üksteist ja ma teen kõigile ettepaneku: usaldagem siin oma vene kolleege, sest nendel endil on ka väga hästi selge, et eesti keele oskus on presiidiumi liikmele igal juhul tööd kergendav asjaolu. Küllap nad ise oskavad otsustada, millise eesti keele oskusega isiku nad välja pakuvad presiidiumi liikme kandidaadiks. Ma paluks mitte piirata presiidiumi liikmekandidaate keeletsensusega. Tänan!

M. Lauristin

Ma jätkan vist nähtavasti samast kohast, kus eelkõneleja pooleli jäi, lihtsalt lähtudes meie senise presiidiumi töö praktikast. Me oleme näinud, et meil on olnud ilma igasuguste paragrahvide või otsusteta omavahel loomulik viisakus: me oleme rääkinud nimelt selles keeles, mis on hetkel vajalik. Näiteks keerulisemaid asju oleme seletanud oma vene kolleegidele vene keeles ka siis, kui me teame, et nad saavad eesti keelest piisavalt aru. Ma arvan, et suhtlemises on just niisugused loomulikud kokkulepped ikkagi õigemad, kui hakata suhtlemiseküsimusi paragrahviga paika panema.

J. Jõerüüt

Härra eesistuja, lugupeetud kolleegid! Mõistame täielikult seda, mida mitmed saadikud on oma küsimuste kaudu ettekandjale meie parandusettepaneku kohta teada andnud, ja ka seda, mida just Juhan Telgmaa minu arvates väga ilusasti sõnastas ja mida Marju Lauristin jätkas. Me oleme oma fraktsiooniga väga kaugel juuksekarva lõhkilõikamisest. Lühidalt öeldes, võtame oma parandus-täiendusettepaneku, mis puudutas kahe keele oskuse fikseerimist, kui pilli natukene liiga lõhkiajava tagasi ja usaldame täielikult vene saadikute tarkust ning meie koostööoskust, mis on kuluaarides juba tekkinud. Tänan!

A. Zöbin

Ma tänan väga härraseid Telgmaad ja Jõerüüti ning pr. Lauristini ja loobun oma sõnavõtust, sest ma tahtsin teha ettepaneku keele valdamise kategooriate kohta. Ma väga tänan nende sõnavõttude eest ja arvan, et keele mitteküllaldane valdamine ei takista üht või teist saadikut aktiivselt osalemast Ülemnõukogu presiidiumi töös.

Juhataja

Kolleegid, kas me võime läbirääkimised lõpetada?

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et lõpetada läbi rääkimised otsuse üle, mis puudutab presiidiumi liikmete valimise korda? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 88 rahvasaadikut, vastu ei ole keegi, üks on erapooletu. Läbirääkimised on lõpetatud.

Lugupeetud kolleegid, loodetavasti te nõustute sellise lähenemisviisiga, et me paluksime ettekandjal esineda lõppsõnaga, ja samal ajal olla ka minu abiline parandusettepanekute läbihääletamisel. Palun, Illar Hallaste!

I. Hallaste

Lugupeetud juhataja, lugupeetud Ülemnõukogu liikmed! Peet Kase tehtud parandusettepanek 2. punkti alguse juurde kõlab selliselt: "Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi liikmete valimistulemuste kindlakstegemine toimub vastavalt juhendile üksiku ülekantava hääle meetodi kasutamise kohta Eesti NSV Ülemnõukogu valimisel, mis on kinnitatud Eesti NSV Valimiskomisjoni otsusega 8. veebruaril 1990." Ja edasine tekst jätkuks sealt, kusjuures kõigepealt võetakse arvesse nendele kandidaatidele antud hääled, kes osutusid valituks. Kvoodi arvutamisel võetakse aluseks valimistel osalenute arv. Sain ma õigesti aru Peet Kasest? Seda ettepanekut tuleks aktsepteerida, sest siin on täpselt toodud ära selle juhendi nimetus. Nüüd on olemas härra Arvo Junti ja Vello Pohla ettepanekud, mis omamoodi kattuvad ja mida aktsepteerida ei saa. Need tuleb panna eraldi hääletusele. Vello Pohla teeb ettepaneku täiendada valimise korda järgmise punktiga: "Eesti Vabariigi Ülemnõukogu liige ei saa samaaegselt kuuluda Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi ja Eesti Vabariigi Ülemnõukogu juhatusse, välja arvatud Eesti Vabariigi Ülemnõukogu juhataja ja tema asetäitjad." Sama idee sõnastas Arvo Junti lühemalt: "Ülemnõukogu Presiidiumi liikmeks ei saa olla alatise komisjoni esimees."

See punkt kuuluks valimise korra 1. punkti juurde, et "alatise komisjoni esimees ei saa kandideerida presiidiumi liikmeks". Seda ettepanekut kahjuks aktsepteerida ei saa ning ma paluksin panna selle hääletusele. Ma arvan, et need kaks ettepanekut võib omavahel ühendada, kuna mõte on sama: need

isikud, kes on alatise komisjoni esimehed (seega juhatuse liikmed), ei saa kandideerida presiidiumi liikmeteks. Rohkem parandusettepanekuid praegu ei ole.

Juhataja

Mul on niisugune palve, Illar Hallaste, et need parandusettepanekud, mida arvesse ei võetud, paneksime koos hääletusele. Ja võtame nad siis loogilises järjekorras.

I. Hallaste

On olemas üksainus ettepanek. Küsimus on selles, kas alatiste komisjonide esimehed võivad kandideerida Ülemnõukogu Presiidiumi liikmeteks või ei? Praeguse valimise korra järgi, mis on teile eelnõuna esitatud, nad võivad kandideerida. Härrad Vello Pohla ja Arvo Junti teevad ettepaneku, et nad ei tohiks kandideerida. Selles on nende parandusettepaneku mõte ja seda ei saa aktsepteerida.

Juhataja

Mul on üks vaheküsimus. Võimalik, et ma lasin midagi kõrvust mööda. Kas Lehte Hainsalu parandusettepanek on arvesse võetud?

L. Sööt (Hainsalu)

Härra juhataja! Mina kui eesti luuletaja ei saa tagasi võtta oma parandusettepanekut. Praegu töötab presiidium ühes keeles, kõik on võimelised aru saama ka riigikeelest. Kui nüüd tuleb võimalus, et hakatakse tööle kahes keeles tõlgiga, siis mida me ütleme eesti rahvale? Kui Ülemnõukogu Presiidium ei ole võimeline keeleseadust täitma, siis kellelt me seda edaspidi veel nõuda saame? Sellepärast palun panna minu ettepanek hääletusele! Aitäh!

I. Hallaste

Jah, kuna seda ettepanekut ei aktsepteeritud, siis tuleb see panna ka hääletusele.

Juhataja

Üks hetk, meil on veel täpsustusi. Rein Järlik.

R. Järlik

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Kas kaks ettepanekut, mida härra Hallaste luges identseks, siiski on identsed? Minu arvates Vello Pohla ettepanek sisaldas mõtte, et kui inimene, kes on praegu alatise komisjoni esimees, on valitud uude presiidiumi, siis peab ta langetama otsuse, kas ta on siin või seal. Aga teine ettepanek kõneleb sellest, et ei saa kandideerida. Need on kaks iseasja.

I. Hallaste

Kuna meie päevakorras on praegu Ülemnõukogu Presiidiumi liikmete valimise korra eelnõu, siis me saame teha parandusi sellesse korda. Vello Pohla sõnastuses peab see minema ajutisse reglementi või töö- ja kodukorda parandusena sisse. Ma teisendasin ta ettepaneku, viisin kokku Arvu Junti ettepanekuga ja Vello Pohla oli sellega nõus. Kui me ütleme, et alatise komisjoni esimehi ei saa presiidiumisse valida, siis see ongi nagu täiendus valimise korrale. Kui see ettepanek peaks läbi minema ja keegi presiidiumi liikmetes – alatise komisjoni esimeestest ikkagi kandideerib ja osutub valituks, sätestaks ajutine reglement või töö- ja kodukord, kas ta peab tagasi astuma või mitte. Seda ei saa selle dokumendiga lahendada.

Juhataja

Illar Hallaste! Teeme vahest selliselt, et hakkame parandusettepanekuid hääletusele panema ja siis küsime üle, millised pretensioonid saadikutel veel on. Tundub, et õige oleks panna praegu nii Vello Pohla kui Arvo Junti parandusettepanek eraldi hääletusele. Segaduste vältimiseks paneme need mõlemad eraldi. Nii et alustagem. Kes on meil esimene? Vello Pohla.

I. Hallaste

Vello Pohla ettepanek on täiendada valimise korda järgmise punktiga: "Eesti Vabariigi Ülemnõukogu liige ei saa samaaegselt kuuluda Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi ja Eesti Vabariigi Ülemnõukogu juhatusse, välja arvatud Eesti Vabariigi Ülemnõukogu juhataja ja tema asetäitjad."

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kes on Vello Pohla parandusettepaneku poolt? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 49 saadikut, vastu 27, erapooletuid on 11. Vello Pohla parandusettepanek leidis toetust.

I. Hallaste

Siis vist ei ole hr. Junti ettepanekut mõtet enam hääletusele panna?

Juhataja

Vist ei ole küll. Järgmine.

I. Hallaste

Pr. Lehte Sööt Hainsalu ettepanek on lisada punktile 2 "Ülemnõukogu Presiidiumi liikmed peavad valdama riigikeelt".

Juhataja

Siin on vist täpsustus. Valeri Kois.

V. Kois

Lugupeetud kolleegid, mul on ettepanek panna see tingimus või ettepanek nimelisele hääletusele!

Juhataja

Paneme siis, Ülemnõukogul on see õigus küll. Kuulame ära enne Enn Leissoni täpsustuse.

E. Leisson

Lugupeetud härra juhataja! Ma tahan täpsustuse teha just samal alusel, pakkuda välja keeleliselt ratsionaalsema fraasi: "Eesti Vabariigi Ülemnõukogu töökeeleks on eesti keel."

Juhataja

Kui see on parandusettepanek, siis palun korrektselt esitada kirjalikult. Igal saadikul on õigus esitada mis tahes parandusettepanekuid.

E. Leisson

Kui Illar Hallaste võtab selle niisamuti vastu, siis ma ei taha seda hääletusele ega kuskile ...

I. Hallaste

Millise punkti juurde Ülemnõukogu Presiidiumi liikmete valimise korras selline parandusettepanek kõlbab? Teil on eelnõu ees. Millise punkti juurde te selle ettepaneku teete?

E. Leisson

See ettepanek oleks Lehte Hainsalu ettepaneku teine väljendusvorm.

I. Hallaste

Siis te peate proua Lehte Hainsaluga kokku leppima.

Juhataja

Teil tuleb proua Hainsaluga kokku leppida. Tähendab, Valeri Koisi ettepanek on jõus ja sellepärast ma paluksin, et me sisuliste küsimustega praegu edasi ei läheks, vaid täpsustaksime ainult hääletamise meetodit. Rein Järlik.

R. Järlik

Austatud juhataja! Ma tahaksin teha ka paranduse samas küsimuses: "Ülemnõukogu Presiidiumi istungid toimuvad riigikeeles." See tähendab, et kes ei valda vajalikul määral riigikeelt, võib võtta tõlgi kaasa. Ma esitan selle ka kirjalikult.

Juhataja

Kas sellisel juhul on saavutatud kompromiss Lehte Hainsaluga? Lehte Hainsalu võtab oma ettepaneku tagasi? Võtab tagasi. Lehte Hainsalu parandusettepanek on tagasi võetud. Siis küsin uuesti Valeri Koisi käest. Võtab nimelise hääletamise nõude tagasi.

Ma palun uuesti Illar Hallaste kõnetooli! Jõus on siis Rein Järliku parandusettepanek, et Ülemnõukogu Presiidiumi istungid toimuvad riigikeeles, sest Lehte Hainsalu võttis oma ettepaneku maha. Ma annan nüüd ettepanekud üle, et need oleksid kõik koos. Ja küsin ettekandja käest, kas ettekandja nõustub Rein Järliku ettepanekuga või paneme hääletusele.

I. Hallaste

Ma arvan, et see ettepanek tuleks panna praegu hääletusele. Arvan, et tervel real saadikutest tekitab see parandusettepanek küsimusi, mis nõuaksid selgitamist.

Juhataja

Nii. Täpsustame siis asjaolusid. Kuid see ei tähenda sugugi seda, et Kalju Koha peaks teistest ette saama. See tõstetud käsi mulle praegu muljet ei avalda. Ignar Fjuk.

I. Fjuk

Lugupeetud spiiker, kui me vaheajalt naasime, avaldasid väga paljud saadikud oma seisukoha selles küsimuses. Nagu ma aru sain, olid need fraktsioonide seisukohad. Kaasa arvatud ka liberaalide esindajad ja veel paljud teised. Nad võtsid oma sõnavõtu siis maha, leides, et selliste asjadega tegelemine siin on praegu kohatu. Ma teen ettepaneku võtta see küsimus päevakorrast maha!

Juhataja

Milline küsimus?

I. Fjuk

Keeleküsimus, mis kuulub keeleseaduse kompetentsi.

K. Koha

Lugupeetud juhataja, kallid kolleegid! Ma ikkagi tahaksin täpsustada, kas me arutame otsust Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi liikmete valimiste korra kohta?

Juhataja

Jaa.

K. Koha

Selge, minu meelest keeleküsimust ei saa panna sellesse valimiskorda. Need on kaks erinevat teemat. Lõpetame keeleküsimuse arutamise ära. Arutame valimise korda. Need ei ole omavahel üldse ühitatavad. Aitäh!

Juhataja

Kolleegid, suunake oma ettepanekud õigel adressaadil! Lehte Hainsalu-Sööt võttis oma ettepaneku maha, kuid tingimusel, et see sai asendatud Rein Järliku ettepanekuga. Kas see on loogiline, ebaloogiline, meeldiv või mitte, seda väljendab iga saadik hääletamise kaudu. Kui Rein Järlik ei ole oma ettepanekut maha võtnud, jääb see jõusse!

I. Hallaste

Rein Järliku ettepanek Ülemnõukogu Presiidiumi istungite töökeele kohta kuulub reglemendi või ajutise töö- ja kodukorra juurde, aga mitte selle praegu arutatava valimiseeskirja juurde. Mul on ettepaneku tegijale ettepanek see maha võtta!

Juhataja

Üks hetk! Rein Järlik soovib täpsustada. Rein Järlik võtab maha. Illar Hallaste, kas meil on parandusettepanekuid, mida tuleb panna hääletusele?

I. Hallaste

Sellisel juhul minu käes praegu rohkem ettepanekuid ei ole.

Juhataja

Ma küsin Ülemnõukogu liikmete käest üle. Kolleegid, kas kellegi parandusettepanek on jäetud arvestamata? Ei ole. Kohaloleku kontroll. Kohal on 99 saadikut, puudub 5. Kolleegid, ma panen otsuse tervikuna hääletusele! Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi liikmete valimise korra kohta? Palun

hääletada! Selle ettepaneku poolt on 86 rahvasaadikut, vastu on 1, erapooletuid on 6. Otsus on vastu võetud!

Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi liikmete valimine

Juhataja

Kolleegid, nüüd tuleb meil käituda vastuvõetud otsuse järgi.

Ma kirjeldan seda protseduuri. Vastavalt otsusele teevad Ülemnõukogu liikmed oma personaalsed ettepanekud ja esitavad need kirjalikult juhatusele. Meie koostame laekunud ettepanekutest nimekirja, tutvustame seda nimekirja Ülemnõukogule ja sulgeme nimekirja. Nii et Ülemnõukogu liikmed, keda ei püstitatud kandidaatideks, jäävad reservi, kelle hulgast me valime valimiskomisjoni. Võimalik, et juhatus teeb ettepaneku valida see 5-liikmelisena. On ka teisi ettepanekuid. Siis me kuulutame vaheaja, toimub tehniline töö. Edasised juhtnõuad annan hiljem. Indrek Toome.

I. Toome

Lugupeetud juhataja, keda te peate silmas Ülemnõukogu juhatuse all?

Juhataja

Praegusel hetkel pean silmas Ülemnõukogu juhatuse all meid kahekesi. Ma ei mõelnud praegu seda institutsiooni, vaid antud istungi juhatajaid.

I. Toome

Tänan! Vastus oli ammendav.

Ü. Uluots

Lugupeetud spiiker! Kas reglement lubab küsida vaheajaga enne kandidaatide esitamist? See oleks väga vajalik.

Juhataja

Nüüd olen mina kimbatuses. Praegu on see reglementeerimata protseduur. Jaak Allik, kuidas meil lood on?

J. Allik

Lugupeetud juhataja, see on tõesti reglementeerimata protseduur, tuleks otsustada nii, et meie valimised kõige paremini läbi läheksid.

Juhataja

Juhatus otsustab, et vaheaeg kuulutatakse kümneks minutiks. Samal ajal võib esitada kirjalikult kandidatuure. 10 minutit vaheaga.

V a h e a e g

Juhataja

Kolleegid, meie istungjärgu töö jätkub. Kokkulepitud aeg on läbi. Palun hõigake koridorist rahvas sisse, kahte kohaloleku kontrolli enam ei tehta. Kohaloleku kontroll. Kohal on 86 saadikut, puudub 18. Kolleegid, palun esitage kandidatuurid! Kas kõik kandidatuurid on esitatud? Lepime siiski kokku, et te esitate kirjalikult, sest meil on oma raamatupidamine. Muidu võib see meil sassi minna. Ma oletan, et rohkem ei esitata. Palun hetk kannatust!

Head kolleegid, ma loen teile ette kõik esitatud kandidaadid. Siin on ka need nimed, kes vastavalt meie otsusele ei peaks olema kandidaatide hulgas, s.t. alatiste komisjonide esimehed. Kuid informatsiooniks saab need nimed teile teatatud. Seda tulebki niimoodi mõista, et asjaosalised isikud ise otsustavad. Ma ütlesin selgelt, vastavalt otsusele.

Kolleegid, on esitatud Heldur Peterson ja Juhan Telgmaa Ülemnõukogu liikme Heino Kostabi poolt; Ignar Fjuk Peet Kase poolt rahva-keskfraktsiooni nimel; Tiit Käbin ja Liia Hänni Jaak Jõerüüdi poolt; pluss veel Liia Hänni Ivar Raigi, sisuliselt EMKE fraktsiooni poolt; Illar Hallaste Mart Laari poolt kristlik-demokraatide rühma nimel; Rein Veidemann ja Ants Paju Andres Ammase poolt; Ülo Uluots Jaak Alliku poolt sõltumatute demokraadide nimel; Vello Pohla Rein Järliku poolt roheliste nimel. Pavel Grigorjev, Pavel Jermoškin, Vladimir Lebedev, Vitali Menšikov, Anatoli Novohatski ja Sergei Sovetnikov on esitatud nelja saadikurühma nimel – kommunistid, võrdõiguslased, "Virumaa" ja "Koostöö". Heino Kostabi on esitatud Lembit Arro poolt ning Lembit Annus Heinz Valgu poolt. 18 kandidaati. Pärast ma loen teile ette ka Heinz Valgu kaaskirja. Presiidiumi liikmete kohale on fikseeritud 18 kandidaati, teadaolevalt 7 kohta meil on. Kui see on kõik teil nüüd üles kirjutatud, siis teen ettepaneku nimekiri sulgeda. Rein Veidemann.

R. Veidemann

Lugupeetud juhataja! Palun võimalust taandada end sellest nimekirjast!

Juhataja

Rein Veidemann, taandame. Jäi 17 kandidaati. Lembit Annus. Ei, ei, kolleegid, me ei saa siiski keelduda enesetaandamisest.

L. Annus

Lugupeetud spiiker, lugupeetud kolleegid! Lubage siin tänada Heinz Valku selle usalduse eest, et ta esitas mind Ülemnõukogu Presiidiumi kandidaadiks, kuid praegusel segasel ajal ma eelistaksin siiski töötada edasi NLKP poliitbüroos, seepärast palun taandada minu kandidatuur.

Juhataja

Kumbast? (Üldine naer.)

L. Annus

Ma ütlesin selgelt riigikeeles, et ma eelistan praegult edasi töötada poliitbüroos, seepärast palun taandada minu kandidatuur Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumist!

Juhataja

Selge. On jäänud 16. Kas me võime nimekirja sulgeda? Ja nüüd ma loen teile ilma tiitliteta kandidaadid ette. Üks hetk, Juhan Telgmaa.

J. Telgmaa

Ma paluksin ühte olulist täpsustust. Kas ka pärast nimekirja sulgemist on võimalik ennast taandada?

Juhataja

Ma kardan, et siis juba ei ole, sest siis on asi juba menetlusse antud.

J. Telgmaa

Sel juhul ma teen sõltumatute demokraatide nimel ettepaneku enne nimekirja sulgemist vaheaeg teha.

Juhataja

Ma loen veel korra ette, et kõik saaksid oma märkmeid kontrollida, vaheaja me teeme lühikese, 5-minutise.

Praegu on jäänud nimekirja sellised kandidaadid: Heldur Peterson, Juhan Telgmaa, Ignar Fjuk, Tiit Käbin, Liia Hänni, Illar Hallaste, Ants Paju, Ülo Uluots, Vello Pohla, Pavel Grigorjev, Pavel Jermoškin, Vladimir Lebedev, Vitali Menšikov, Anatoli Novohatski, Sergei Sovetnikov, Heino Kostabi. Vaheaeg 5 minutit.

V a h e a e g

Juhataja

Istungjärgu töö jätkub. Kohaloleku kontroll. Kohal on 89 rahvasaadikut, puudub 15. Palun hilinejatel registreerida! Teen ettepaneku nimekiri sulgeda. Loen veel kord ette teile esitatud kandidaadid. Üks hetk, Heldur Peterson! Juhan Telgmaa.

J. Telgmaa

Ma palun mind sellest nimekirjast taandada!

H. Peterson

Lugupeetud juhataja, palun mind sellest nime kirjast välja arvata, ma olen juba aasta seal olnud.

V. Lebedev

Lugupeetud eesistuja, austatud kolleegid! Ma palun lülitada hääletusnimekirja oma kolleegi valimisringkonnas Enn Leissoni! Tuletan teile meelde, et tal oli valijate seas kõige kõrgem reiting. Tänan!

Juhataja

Palun nimekirja! Kas Leisson on nõus? Enn Leisson.

E. Leisson

Tänan kolleeg Lebedevi kõrge usalduse eest, kuid loobun.

Juhataja

Suur tänu! Loen nimekirja ette: Ignar Fjuk, Tiit Käbin, Liia Hänni, Illar Hallaste, Ants Paju, Ülo Uluots, Vello Pohla, Pavel Grigorjev, Pavel Jermoškin, Vladimir Lebedev, Vitali Menšikov, Anatoli Novohatski, Sergei Sovetnikov, Heino Kostabi.

Nüüd panen nimekirja sulgemisele. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et sulgeda Ülemnõukogu Presiidiumi liikmete kandidaatide nimekiri? Selle ettepaneku poolt on 90 rahvasaadikut, vastu ei ole keegi, üks on erapooletu. Nimekiri on suletud.

Kolleegid, minule on esitatud üks kandidaat valimiskomisjoni. Meil on vaja kõigepealt otsustada, kui suur peaks olema komisjon. Juhatus pakub 5-liikmelist. Mida arvatakse? Seal on päris palju kirjatööd. Kolleegid, ma tean, et see ei ole korrektne, kuid tõenäoliselt peaks seal olema Peet Kask kui spetsialist, kes oskab lugeda, võimalik, et peaks olema Jaak Allik, kes on harjunud neil reglemendiga tegutsema. Jaak Allik.

J. Allik

Lugupeetud härra juhataja, sõltumatute demokraatide poolt esitaksin Alar Maarendi ja taandaksin enda kandidatuuri.

L. Annus

Lugupeetud spiiker, kommunistliku fraktsiooni ja võrdsete õiguste saadikurühma poolt esitaksin Aleksei Zõbini.

Juhataja

Suur tänu! Ta on juba esitatud ja arvesse võetud. Kalju Koha.

K. Koha

Teen ettepaneku lülitada valimiskomisjoni hr. Ugandi, aitäh!

K. Kama

Teen ettepaneku valida sinna hr. Andres Ammas.

A. Junti

Lugupeetud juhataja, ma ei saanud täpselt aru, kas Peet Kask on esitatud?

Juhataja

Ei ole veel.

A. Junti

Siis ma esitan Peet Kase ja Tõnu Antoni.

P. Priks

Härra juhataja, ma tahtsin pakkuda reglemendikomisjoni liikmeid. Peet Kask kattub, siis härrad Allik ja Menšikov.

Juhataja

Allik loobus ja Menšikovi ei saa pakkuda, sest ta on presiidiumi liikme kandidaat. Suur tänu! Kas sulgeme nimekirja? Kas ollakse nõus 6-liikmelise komisjoniga? Ma loen ette kandidaadid: Aleksei Zõbin, Peet Kask, Alar Maarend, Uno Ugandi, Andres Ammas ja Tõnu Anton. Panen hääletusele.

Hääletusele esitatakse koos kaks ettepanekut: 6-liikmeline komisjon ja personaalselt liikmed. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et Ülemnõukogu Presiidiumi valimiskomisjon oleks 6-liikmeline ja personaalselt kuuluksid sinna Aleksei Zõbin, Peet Kask, Alar Maarend, Uno Ugandi, Andres Ammas ja Tõnu Anton? Palan hääletada! Selle ettepaneku poolt on 94 rahvasaadikut, vastu ei ole keegi, üks on erapooletu. Valimiskomisjoni koosseis on kinnitatud.

Kolleegid, meil oleks nüüd vaja välja kuulutada vaheaeg. Selle aja jooksul valimiskomisjon saab kokku, valib endi hulgast esimehe ja sekretäri. Tehniline teenistus valmistab ette bulletäänid. Orienteerivalt arvestame, et vaheaeg ei kesta üle veerand tunni. Ma annan õigel ajal kellahelinaga märku.

V a h e a e g

Juhataja

Meie töö jätkub. Kontrollime kohalolekut. Kohal on 96 saadikut, puudub 8. Lugupeetud kolleegid, vaheajal pidas valimiskomisjon nõu ja valis esimeheks Peet Kase, kelle me ka nüüd palume kõnetooli. Peet Kask.

P. Kask

Lugupeetud kolleegid! Ma loen teile esmalt ette häältelugemiskomisjoni protokoll nr. 1 tänasest kuupäevast. See kõlab järgmiselt: "Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi liikmete valimise häältelugemiskomisjoni koosolekul valiti komisjoni esimeheks Peet Kask ja sekretäriks Andres Ammas." Ja selle protokoll juurde käib otsuse eelnõu: "Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi liikmete valimise häältelugemiskomisjoni protokoll nr. 1 kinnitamise kohta. Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsustab: kinnitada Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi liikmete valimise häältelugemiskomisjoni protokoll nr. 1 (lisatud)." Mul on teile palve kinnitada see, vaatamata sellele, et reglement nõuab kirjalikku laialijagamist.

Juhataja

Kolleegid, ma usun, et keegi ei nõua kirjalikku laialijagamist ja me paneme häälet lugemise komisjoni protokoll nr. 1 kinnitamise hääletamisele. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et kinnitada hääletugemiskomisjoni protokoll nr. 1? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 92 rahvasaadikut, vastu ja erapooletu ei ole keegi. Protokoll nr. 1 on kinnitatud. Jätkame.

P. Kask

Mõne minuti pärast me võime valimistega alustada. Valimiste hääletussedelid jagatakse teile kätte istungisaali eesruumis. Kaks valimiskomisjoni liiget, nimelt Maarend ja Ugandi, annavad teile sedelid sellise arvestusega, et hr. Maarend annab sedelid tähestiku järjekorras alates A-st kuni hr. Madeni ja hr. Ugandi kõik sedelid alates Madissonist kuni tähestiku lõpuni.

20 minutit pärast valimiste algust lõpetatakse hääletamine. Ja orienteerivalt 40 minutit pärast hääletamise lõppemist kuulutatakse välja tulemused. Täpne aeg sõltub sellest, kui kiiresti me tegutseme. Meie esialgne hinnang on, et umbes 40 minutiga saame hakkama. Hääletussedelites on kahjuks nimed ainult ladina tähestikus, aga ma loodan, et see ei valmista raskusi ka meie vene kolleegidele.

Hääletamise kord on teile loodetavasti teada Ülemnõukogu valimistest. Sedelile on kantud kõikide ülesseatud kandidaatide nimed ja nende nimede kõrval on lahter. Sinna lahtrisse te kirjutate numbrid. Number 1-ga märgite oma kõige esimese eelistuse ja järgmiste numbritega võite märkida järgmised eelistused. Sõbralik soovitus on ära märkida kõik eelistused. Tähendab, kogu nimekiri. See on minu arvates lühidalt kõik.

Juhataja

Suur tänu! Tundub, et küsimusi ei ole. Peet Kask kandis kõik väga selgesti ette. Palun siis täpne kellaaeg öelda.

P. Kask

Hääletamise alguseks pakuti välja täpne kellaaeg, kell 13.10. See tähendab, et 5 minuti pärast algab hääletamine.

Juhataja

Selle ajavahemiku jooksul antakse kätte valimissedelid.

I. Fjuk

Lugupeetud spiiker, kuhu tuleb lasta täiendatud bülletäänid ja mis dokumendi alusel antakse välja bülletääne?

Juhataja

Bülletäänid või valimissedelid lastakse valimiskasti, mis asub siin eesruumis, viin Ignar Fjuki käekõrval sinna. Valimissedeleid aga antakse kätte näo järgi allkirja vastu.

(T o i m u b h ä ä l e t a m i s p r o t s e d u u r.)

Juhataja

Head kolleegid, istungjärgu töö jätkub! Kontrollime kohalolekut. Kohaloleku kontroll. Kohal on 82 saadikut, puudub 22. Palun registreerida, kes hiljaks on jäänud! Head kolleegid, palume kõnetooli hääletuskomisjoni esimehe härra Peet Kase!

P. Kask

Kallid kolleegid! Kui te lubate, siis ma väga vormikohast häätelugemiskomisjoni protokolli ette ei loe, sest protokolli vorm on võrdlemisi keeruline ja sisaldab detailselt andmeid kõikide häälte ülekandmisvoorude tulemuste kohta, aga ma arvan, et kõiki huvitavad näiteks esimese vooru tulemused ja kindlasti muidugi lõpptulemus. Esimese voorus jagunesid hääled järgmiselt: Ignar Fjuk 16, Pavel Grigorjev 1, Illar Hallaste 8, Liia Hänni 9, Pavel Jermoškin 1, Heino Kostabi 8, Tiit Käbin 11, Vladimir Lebedev 22, Vitali Menšikov 1, Anatoli Novohatski 0, Ants Paju 2, Vello Pohla 6, Sergei Sovetnikov 1 ja Ülo Uluots 14 häält.

Esimeses voorus osutusid valituks Vladimir Lebedev 22 häälega, Ignar Fjuk 16 ja Ülo Uluots 14 häälega. 8. häätelugemise voorus osutus valituks Tiit Käbin, kes kogus selleks ajaks 13 häält. 9. voorus osutus valituks Liia Hänni, kes selles voorus kogus 17 häält. Ja 10. voorus selgusid siis kõik presiidiumi liikmed. Viimased 2 liiget on Heino Kostabi ja Vitali Menšikov, mõlemad 12 häälega seoses sellega, et nende viimane konkurent langes välja, tunnistati mitte valituks. Ma loodan, et Ülemnõukogu liikmed on nõus kinnitama häätelugemisprotokolli vaatamata sellele, et ma kõiki detaile ei ole ette kandnud. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Kuna küsimusi ei esitata, siis on alust oletada, et Ülemnõukogu on nõus. Kolleegid, ma kordan üle, kes osutusid valituks presiidiumi koosseisu, aga järjekord on praegu suvaline: Ignar Fjuk,

Liia Hänni, Heino Kostabi, Tiit Käbin, Vladimir Lebedev, Vitali Menšikov ja Ülo Uluots. Lugupeetud kolleegid, kes on selle poolt, et kinnitada häältelugemiskomisjoni protokoll nr. 2? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 79 rahvasaadikut, vastu ei ole keegi, erapooletuid ka ei ole. Protokoll nr. 2 on kinnitatud!

Kolleegid, kas me võime tänase tööpäeva lugeda lõppenuks?

Ma tahaksin südame peale panna, et homme plenaaristung algab nagu ikka kell 10. Vastavalt reglemendile on vaba mikrofoni, mida ma palun mõõdukalt kasutada. Homme on neljatunnine plenaaristung.

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU 34. ISTUNGJÄRK

TEINE ISTUNG, 19. märts 1991

Päevakorraldused

Juhataja

Tere hommikust, lugupeetud saadikud! Kohal on 75 saadikut, puudub 29. Võib-olla meil on tänasel istungil võimalus seda teemat veel arutada, mis puudutab saadikute osavõttu istungist. Aga milleski meil tuleb kokku leppida. Kas või nii, et kui alla 70 saadiku saalis, kuulutame kohe valimised välja.

Head kolleegid, vastavalt reglemendile on täna iga istungjärku teise istungi alguses nn. vaba mikrofoni. Ma ei saa ilma manitsuseta. Panen südamele, kolleegid: kõik, kes te tulete mikrofoni juurde, teadke, et te kulutate pensionäride ainelise heaolu arutelu aega 5 minutit. Palun, Hillar Eller!

H. Eller

Lugupeetud spiiker, lugupeetud kolleegid! Kolm nädalat tagasi sai Eesti Vabariigi Ülemnõukogu õiguskomisjon kutse Vene Föderatsiooni Ülemnõukogult osaleda vabariikide ülemnõukogude inimõiguste komiteede ja komisjonide esindajate nõupidamisel Moskvast. 12.–13. toimus selleteemaline nõupidamine, millest võtsid osa õiguskomisjoni poolt Vitali Menšikov ja mina. Ma tahaksin teid informeerida, mis seal toimus ja millised seisukohad seal välja töötati.

Esindatud oli nõupidamisel 11 vabariiki ja nõupidamise eesmärk oli ühtlustada vastavate komisjonide seisukohad inimõiguste küsimuses, lähtudes rahvusvahelise õiguse seisukohast. Nõupidamisel toonitati, et liiduvabariigid tõlgendaksid inimõigusi ühtmoodi. Toodi positiivse näitena Tallinnas toimunud

rahvusvaheline nõupidamine, mis aitas kõrvaldada palju ebakõlasid ühe või teise küsimuse tõlgendamises.

Nõupidamine töötas välja kaks dokumenti, millest lähtuda edaspidises töös ja millest teid praegu informeeriksin.

Koostööprotokoll sisaldab järgmisi momente. Komiteed ja komisjonid peavad oma ühiseks eesmärgiks seada sisse inimõiguste järgimiseks alaline kontroll ja vahetada sellealaseid kogemusi. Nimetatud tulemusteni saab jõuda järgmiste koostöövormidega: 1) vahetult inimõigusi puudutavate vabariiklike seaduste eelnõude vahetamine, 2) ühiskomisjonide loomine põgenike probleemide uurimiseks ja lahenduste otsimiseks, 3) rahvasaadikute ja ekspertide vastastikused visiidid, et tutvuda tegeliku olukorraga inimõiguste vallas, 4) kui ühe vabariigi Ülemnõukogu komitee või komisjon on saanud teada inimõiguste rikkumistest teistes vabariikides, siis võivad nõupidamises osalejad moodustada ühisgruppe saadud informatsiooni uurimiseks, korraldada konsultatsioone, teha seadusandlike aktide ekspertiise ning saata vabariikide ülemnõukogudele ekspertiisi tulemused ja järeldused inimõiguste olukorrast selles rajoonis. Komiteede ja komisjonide ühistegevust inimõiguste kaitsel koordineerib alaline nõupidamine.

Otsustati, et järgmine kord tulla kokku mai lõpus või juuni alguses Kiievis ja arutluse alla tulevad vähemusrahvuste õigused meie vabariikide territooriumil. Sellele nõupidamisele otsustati samuti kutsuda Ida-Euroopa riikide parlamentide esindajad. Nõupidamisel oli arutuse all, et moodustada ekspertide komisjon, kes hakkaks tegema seaduseelnõude ekspertiise, samuti läbi vaatama teatud proteste, mis selles vallas võiks esineda. Mainitud dokumendid ja seisukohad on kättesaadavad meie õiguskomisjonis. Kes meie saadikutest asja vastu tõsisemat huvi tunneb, palun astuge läbi, saate nendega tutvuda. Aitäh!

Ü. Uluots

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud kolleegid! Ma vabandan, et loen täna oma jutu paberilt maha, sest ma kardan eksida. Põhjused, miks ma täna teie ees seisan, on romantilist laadi ja paljude jaoks võib-olla ka tühised. Kuid minu jaoks on nendel kategooriatel omajagu kaalu. Tegemist on nimelt au ja väarikusega. Oleksin ma sündinud paar sajandit varem, oleksin ma saatnud sekundandid, nüüd aga on minu võimuses ainult tulla siia ette kõnepulti. Jutt on nimelt minu suhetest meie peaministri Edgar Savisaarega.

On kirjutamata seadus, et kui kaks meest istavad nelja silma all, teine teisel pool lauda ja räägivad ametlikku juttu, siis jääb kõneluse sisu nende oma vahele. Välistatud on võimalus, et keegi nendest kasutab seda usaldust kurjasti teise vastu. Edgar Savisaar on seda džentelmenlikku reeglit rikkunud ja mul tuleb sellest teha omad järeldused. Umbes kolm kuud tagasi oli meil tõsine neljasilmavestlus, kus

oli arutluse all ka võimalik poliitiline areng Eestis, sealhulgas võimalus alla kirjutada liiduleping. Mul ei ole fenomenaalset mälu ega ei ole minu käsutuses linti, mille olemasolu ma ei kahtle, kuid mille olemasolu ma ei suuda ka tõestada, kuid ühte tean ma kindlasti. Tean, et olen algusest peale olnud liidulepingu vastane. Võib-olla see ongi ainus põhjus, miks mul on võimalus täna seista teie ees, et mind üldse valiti Ülemnõukogusse, sest ma olin valimiskampaania ajal vastu Rahvarinde liidulepingu sõlmimise ja Nõukogude Liidu kui unitaarriigist suveräänsete riikide liiduks muutmise poliitikale, mis on kirja pandud Rahvarinde valimisplatvormis "Lähieesmärkide" 7. punktis. Ja nüüd teatab hr. Savisaar ja levitab seda nii raadio kui televisiooni ja ajakirjanduse kaudu, et ma olevat liidulepingu pooldaja ja minuga koos ka kõik sõltumatud demokraadid, viidates seejuures meie eespool nimetatud kõnelusele. Kasutades vana võtet ja teades, et otsides piiblist välja üksikuid lauseid on võimalik tõestada, et jumalat ei ole olemas, püüab ta seeläbi ja selle najal näidata opositsiooni rahvavaenulikkust. Tundub, et tal ei ole enam teisi vahendeid ega argumente enda õigustamiseks. Ka mina olen meenutanud seda jutuaajamist ja seda siitsamast puldist, kuid siis olen tsiteerinud ma iseennast, mitte aga oma kaasvestlejat. Igal asjal on omad piirid. Poliitiline võitlus on poliitiline võitlus, kuid ka seal kehtivad oma reeglid ja au mõiste. Kes sellest üle astub, muutub minu silmis autuks inimeseks. Mind on võimalik petta ainult üks kord. Seepärast teatan täna avalikult ja loodan, et ajakirjanikud viivad selle sõnumi väljapoole selle saali seinu: igasugune minu kontakt tulevikus hr. Savisaarega nelja silma all on välistatud. Kui see aga muutub hädavajalikuks, siis võtan kaasa kas diktofoni või tunnistaja, sest ma ei ole kindel, millised võivad olla järjekordsed tagajärjed. Lugupidamisest iseenese vastu ei saa ma ise üle joonest, mille olen enda jaoks märkinud, ega rikkuda reeglit, mille on loonud sajanditepikkune meestevaheline suhtlemine. Samuti ei saa ma lubada, et selliseid ebaausaid võtteid kasutatakse minu suhtes ja minu kahjuks. Ma ei lõpeta täna sõnadega, et ma olen rääkinud. Rääkimised on alles ees. Ma tänan teid!

E. Parder

Lugupeetud juhataja, kallid kolleegid! Mina ei võtnud paberit kaasa, kui eksin, siis andke andeks. Ma ei räägi täna siit kõnetoolist ühegi partei ega ühegi fraktsiooni nimel. Ma räägin meie Eestimaa talupidajate muredest.

Mind ajas siia hiljutine valitsuse määrus, mis oma pealkirjas lubas abinõusid põllumajanduse languse peatamiseks. Aga minu arvates see määrus seda küll ei tee. Taas on tulemas kevad. Palju räägib rahvas näljast. Saalis on küllaltki palju majandusjuhte, nii endisi kui praegusi. Räägin sellepärast, et varsti on Paides maapäev. Kahjuks ei saa ma seal olla ja sellepärast toongi täna oma mõtted teieni. Kui ma võib-olla halvustan majandeid, sest näib, et see on nüüd valitsuse poolt keelatud, siis andke see mulle andeks, ma ei mõtle seda. Ma ei ole kunagi seda mõelnud ja olen alati nende vastu olnud, kes seda on teinud. Paljud talupidajad on minu poole pöördunud seoses saabuva kevadega. Nad lähevad esimest korda

põllule, aga seemet ei ole. Keskliit pöördus Teraviljaameti poole, kuid siiani pole mingit vastust antud. Majandid nõuavad vastutaks söödateravilja, mida talunikel ei ole. Ja nüüd on kõikide Eestimaa talupidajate poolt selline soov ja ettepanek, mida paljud majandijuhid on ka juba teinud, et kolhoos või sovhoos kutsuks oma koosolekule kõik oma majandi talupidajad. Neid pole nii palju, et nad ei mahuks ära ühte saali ühiselt aru pidama. Me ju oleme ühisel teel, meist sõltub, kas Eestimaal tuleb nälg või ei tule. Tuleks läbi arutada, mis on kevadel vaja koos teha, kuidas põldu harida. Talumehed ei taha mitte mingil juhul teie majandeid kukutada. Me tahame ainult olla teile võrdsed partnerid. Ma olen seda tihti öeldud, aga see asi ei ole läinud kergemaks. Eelmisel nädalal ma juhtusin Võrumaale Antslasse. Seal on kolhoosis 52 talunikku. Ma kohtusin seal kolhoosi esimehega, kes ütles, et kolhoosist on vähe järele jäänud. Ja selles mehes ma nägin tõesti ideaali, keda ma olen endale ette kujutanud. Valgamaal on majandijuhid kokku kutsunud talumehi, et arutada eelolevat kevadtööd. See oleks meie siht, kuidas me saaksime kevadel kevadkülvi teha õigel ajal ja õigesti, ühisel nõul ja jõul.

Ma tahaksin veel rääkida ühest asjast – individuaaltootjatest. Palju on räägitud, et talumehed on eelistatumas olukorras kui individuaaltootjad. Aga kes siis individuaaltootja on? Ma ise olen selles seisuses. Olen 20 aastat olnud Valgamaal spetsialistina, peaspetsialistina, ka individuaaltootjana. Ma mäletan küll, kuidas ma sovhoosi või kolhoosi põllult vedasin ristikut, sügisel põhku ja kuidas traktorit ilma rahata sai. Aga nüüd käisid meie inimesed Saaremaal, kus oli kolhoosi teadetetahvilil, et kolhoosiinimene saab traktori selle hinnaga, aga talumees saab 2 korda kallimalt. Ma ei tea, võib-olla selle kolhoosi esimehel on selline loogika. Aga meie ei tahaks sellega leppida. Individuaaltootja on ju varitalu. Ja meie maakondade taluliidud on muutnud oma põhikirja, kuhu on sisse võetud ka individuaaltootjad. Ega nende lehmad ju õhust ei ela. Nad saavad seda kõike selleltamalt põllult.

Ma tahaksin veel rääkida sellest, et eelmisel nädalal esitasid võrdõiguslased meile ühe eelnõu, et Eestist veetakse välja igasugust kaupa, tuuakse aga vastu sõiduautosid. Ma sain aru, et see ei olnud meie küsimus, aga ma hääletasin nende poolt, sest mulle on helistatud kõne kõne järel, et kaua te seal jandite. Meie asi on ikkagi valitsusele oma sõna öelda. Kas see on õigus, et Nõmme sovhoosi tõuloomi saadeti Togliatti, et osta oma prouadele sõiduautosid. Ja neid näiteid on palju. Alles siin oli, kus Estkompexim tahtis välja viia kitseliha. See on nõmedus! Ja majanduskomisjon veel räägib, et nemad tegutsevad.

Juhataja

Viis minutit on läbi. Suur tänu! Nikolai Aksinin.

N. Aksinin

Lugupeetud Ülo Nugis, austatud kolleegid! Ma tahaksin teile veidi kurta. Sain alles praegu teada, et hakatakse arutama pensioniseadust, ning mitte kiireloomulise, vaid hoopiski pikaleveninud küsimusena.

Võluvad proua Oviiri näen ma siin juba viiendat või kuuendat korda, ja ikka on ta pidanud selle eelnõuga tagasi minema. Kui heita pilk entsüklopeediasse, siis seal seisab kirjas, et veteran on vana, kogenud inimene. Vanas Roomas aga tähendas veteran sõjameest, kes pärast oma aja sõjaväes ära teenimist sai teatud soodustusi. Valus on vaadata jõuetuid vanureid, kes kepile toetudes seisavad järjekordades, et saada kätte pudel piima ja tükk leiba. Selliseid on minu andmetel ainuüksi Tallinnas 816 hinge, neist 662 inimest on endised sõdurid ja seersandid, kellede pension on kuni 100 rbl. kuus. Neid inimesi, kes on andnud oma tervise halastamatus võitluses vaenlase, fašismiga, jääb meil ikka vähemaks ja vähemaks. Varsti me kaotame nad, kaotame selle kogemuse, mille loodus on andnud inimkonnale.

Kallid seltsimehed, ma pöördun teie poole võidupüha künnisel! Me peame selle seaduse vastu võtma, me peame ütlema pensionäridele, kel on tuhandeid küsimusi – iga päev käib vastuvõtul 15–20 inimest, mis neid ees ootab. Me peame neile vastama. Nende olukorras on palju määramatust, selgusetust. Kui me vastaksime neile, leevendaks see tekkinud pingeid. Asi on selles, et nad ei tea, kas neile antakse korter tasuta, nagu seda näeb ette Liidu seaduse projekt. Kui ei, siis tuleb neile seda ka öelda. Nad ei tea, kas neilt hakatakse võtma tulumaksu või mitte. Liidu seaduse kohaselt ei võeta, tähendab, ka meie peame deklareerima, et Eestiski see asi tühistatakse. Vastuseid neile küsimustele praegu pole. Needsamadki 17 rinderubla, need n.-ö. võidupüha 100 grammi – ka nende kohta peab ütlema, et te ei saa neid, seltsimehed veteranid. Pärast seaduse vastuvõtmist on meil kergem vastata neile, kes tulevad vastuvõttule.

Kallid seltsimehed! Ma pöördun teie poole palvega uurida pensioniseaduse arutamisel tähelepanelikult kõiki küsimusi ning võtta see vastu esitatud mahus. Minu kui komisjoni liikme arvates on see koostatud päris hästi. Täna tähelepanu eest!

T. Mets

Lugupeetud kolleegid! Seda vaba tribüüni ma nimetaksin rohkem väljavalamise tribüüniks. Sest sinne sõnavõtt millekski kedagi ei kohusta. Seda teemat ma tahaksin edasi arendada ühe artikli taustal, mida mõni aeg tagasi tahtsin kirjutada "Rahva Häälele", ja kirjutasingi vastuseks seal ilmunud artiklile. Jutt on nimelt Arvo Valtoni kuu aega tagasi "Rahva Hääles" avaldatud artiklist "Suhetest Ülemnõukogu ja Eesti Komitee vahel". Te olete kõik selle sisuga tuttavad, artikkel on kirjutatud sõbralikus toonis ja heidab ette meile terve rea asju. Nimelt süüdistab Arvo Valton meid keeldumises koostööst Eesti Komiteega ja raha mitteeraldamisest komiteele. Kõige suurem süüdistus on, et Ülemnõukogu võtab üle Eesti Komitee helgemad mõtted. Kui selline artikkel avaldati vabariigi valitsuse ja Ülemnõukogu häälekandjas, siis oli toimetajatel kindlasti selge, et sellele tuleb vastulöökk, et sellele kindlasti reageeritakse. Kuid kui mina kirjutasin artikli vastuväidetega, siis seda ei avaldatud. Öeldi, et vaadake, tuleb referendum ja enne referendumit ei ole mõtet kirgesid üles kütta. Nüüd tekib olukord, kus ühele poolele, Ülemnõukogu vastaspoolele antakse vabariigi valitsuse legaalses häälekandjas sõnaõigus, kuid

Ülemnõukogu enda esindajale võimalusi ei anta. Võiks öelda, et see on lihtsalt ebaeetiline. Mulle öeldi toimetuses, et kui avaldame nüüd teie vastulause, siis Arvo Valton saab kurjaks ja kirjutab jälle uue artikli.

Ma arvan, et toimetuse on üks tasakaalustavaid jõude, mis peab seda vältima. Kui toimetuse artikkel avaldab, annab vastulause ja sellega peaks olema jutt lõpetatud. Selline arusaamine jääb mulle täielikult võõraks. Ma usun siiski, et toimetuse esindaja on siin rõdul ja kannab ette meie seisukohta, kuna küsimus ei puuduta mitte mind, vaid meid kõiki. Kui meie, Ülemnõukogu liikmed, avaldame oma mõtteid valitsuse häälekandjas, siis meil peaks olema ikkagi prioriteet, et need artiklid saaksid avaldatud. Kui me kirjutame väga madalakvaliteediliselt, siis selle üle ei otsusta mitte toimetuse, vaid antud juhul lugejaskond. Nii on vastutust meil endil rohkem ja selle järel alles toimetusel.

Kui mind boikoteeris meie ametlik häälekandja, siis mul ei ole vedanud, ja samuti ei andnud mulle sõna ka Eesti Kongress, kelle liige ma olen. Tooksin ära väga lühidalt selle sõnavõtu tuuma, millega ma tahtsin Eesti Kongressis esineda ja mis puudutab Ülemnõukogu poliitikat suhtlemises Eesti Komiteega. Veel enne 15. aprillil toimuvat Eesti Komitee ja Ülemnõukogu ühisistungit oleksid vajalikeks eeldusteks Eesti Komitee juhtkonna väljavahetus, 3. märtsi referendumil mitteosalenud Eesti Komitee saadikute tagasiastumine ja k.a. 15. jaanuaril sõlmitud Eesti–Vene lepingu õigustühiseks kuulutanud Eesti Komitee otsuse tühistamine. Asi on selles, et Eesti välispoliitikat saab ajada ainult üks organ, milleks on vabariigi välisministeerium. Kõik teised on amatöörid, kes külvavad anarhiat ja tekitavad kahju Eesti riigile ja tema välispoliitikale. Ma tänan tähelepanu eest!

V. Jermolajev

Tere päevast, kallid kolleegid, tere päevast, lugupeetud presiidium! Mind sundis astuma kõnetooli kiri, mis on ilmselt ka kõigi saadikute laual olemas. See on Tartu linna elaniku Ü. Musta kiri ning selle küsimuse sisu on arvatavasti mõistetav kõigile. Avaldaja elab majas, mis nüüd tagastatakse õigusvastaselt represseeritutele. See on seaduslik tegu, ent kirja autor on võrreldes teistega raskemas olukorras, kuna seal hakkab kehtima teine üürihinna kujundamise süsteem. Ta kirjutab, et uusrepresseerituteks osutuvad nüüd endistele represseeritutele või nende sugulastele tagastatavate majade üürihinnad. Koos majaga antakse endistele omanikele üle ka nende majade üürihinnad. Kommunaalmajade elanikud on vägisi muudetud eramajades elamispinna üürijaiks. Ühed elavad riigimajades – teised praegu juba eramajas. Kui algab erastamine, hakatakse elanikele kortereid müüma (pensionäridele ilmselt soodustatult). Mida peavad aga siis tegema eramajas elavad pensionärid? Selles olukorras on eramajas elavatelt pensionäridelt võetud kõik lootused, usk tulevikku. Kus leiab nüüd pensionär oma väikese pensioniga endale elamispinna – kas turuhinnaga või oksjonilt? Naeruväärne,

valus, solvav. Millise seletuse annate te sellele uuele seadusetusele? Me leiame, et repressseeritutele majad tagastada tuleb, kuid õiglasel teel.

See on üks probleem, teine on aga vahetult seotud erastamise küsimustega. Ma tahaksin ehk ette rutates juhtida teie tähelepanu järgmisele asjaolule. Meil on siin tegemist juba toimunud ostu-müügitehinguga. Ühelt poolt on tellija – organisatsioon või koondis –, teiselt poolt tööde teostaja, s.t. ehitusorganisatsioon. Linnanõukogud olid antud juhul vahendajateks, kuna tellijad maksid saadud elamispinna eest enamasti liiaga, tasudes selliselt ka linna vajadusteks ehitatava elamispinna eest, mida linn siis jagaks arstidele, pedagoogidele jne. Konkreetselt meie koondis "Eesti Kalatööstus" maksis ainuüksi viimasel viisaastakul kinni mitte ainult oma elamispinna, vaid ka 30% üle selle. Selle elamispinna sai linn tasuta edasijagamiseks. Kui linn ei jaganud seda nii nagu vaja, siis peab selgitama, kuhu elamispind läks. Kuid nii või teisiti on meil tegu juba lõpetatud operatsiooniga, kui toode (elamispind) on valmistatud ja müüdnud. Nüüd aga oleme lausa kriminaalse fakti tunnistajaks, kuidas linn, kes oli vahendaja, püüab saada täiendavat summat elamispinna kordumüügist. See on teine probleem ja me teame, et neid probleeme mitte alati ei lahendata kõigi elanike huvisid arvestades. Konkreetselt, me kõik teame Katleri 2 maja müümise kurva kuulsusega fakti.

Mul on selles küsimuses esitatud saadiku järelepärimine ja tahaksin saada valitsuselt selgitust. Asi on selles, et linnavolikogu saadikutele jagati välja otsuseprojekt, milles must valgeli oli kirjas, et see maja kavatsetakse jaotada arstide ja pedagoogide vahel. See oli linnavolikogu otsuseprojekti. Ent arutluse käigus otsustas linnavolikogu, viidates valitsuse otsusele, müüa maja enampakkumise korras oksjonil, mida ka tehti. Mul on küsimus, kas valitsus on sellest teadlik, ning kui jah, siis kes konkreetselt langetas otsuse ning kas ta ka mingit vastutust selle eest kannab? Tahaks saada sellele küsimusele ametliku vastuse, kuna meile ikka veel laekub sellesisulisi avaldusi. See on elamuehitusega seotud probleem. Kui aga jätkata juttu erastamisest, siis see on tõepoolest keeruline küsimus, kuna mehhanism pole veel selgunud ning me teame, mis juhtub, kui me võtame siin otsuse vastu, selle realiseerimise mehhanism aga puudub. Me satume tihti sellisesse võltsi olukorda, tuletagem kas või meelde kurikuulsat käibemaksu, mille me olime sunnitud tühistama, tunnistades valitsuse tegevuse ebaseaduslikuks.

Ning nüüd, esinedes siin teie ees arvestusega, et me tuleme elamute privatiseerimise juurde veel tagasi, tahaksin ma, et kõik saadikud, valmistudes selle küsimuse aruteluks, tunnetaksid siin kahte probleemi. Esimene on see, mille tõstatas Tartu linna elanik, ja teine puudutab riikliku elamispinda, mis on tegelikult juba välja ostetud ning mille eest nüüd püütakse inimestelt teistkordselt raha võtta. See kutsus esile küsimusi. Täna tähelepanu eest!

A. Veetõusme

Lugupeetud juhataja, lugupeetud saadikud! Esimesel nädalal kohtus Ülemnõukogu eelarve-majanduskomisjon Läti Vabariigi Ülemnõukogu majanduskomisjoniga ja ma tahaksin mõned momendid siin ette kanda.

Me jõudsime ühisele seisukohale, et majandusreformide eesmärgiks on mõlemas vabariigis riikliku sõltumatus taastamine ja turumajanduse formeerimine. Mõlemas vabariigis on ka ühesugused majandusmudelid. Kuid leidsime, et majandusreformide ellurakendamist tuleb koordineerida. Peab ütlema, et lätlased olid üpris rahul meie maksuseadusega, kuigi me oleme selles suhtes kuulnud kohalikelt ise väga palju kriitikat. Samas peab ütlema, et ka meie maksukoormus on pisut väiksem kui nendel, kas või sotsiaalmaks, mis neil on 37% ja mis on tegelikult tekitanud tõsiseid probleeme majandusfirmadele, meil 20%. Samas näiteks on firmade registreerimine neil viidud eranditult seaduslikule alusele, neil registreerib firma justiitsministeeriumi vastav ametkond ja ülejäänutel ei ole siin sõnaõigust, välja arvatud litsenseeritud alade suhtes. Peale selle nenditi, et Balti turu loomine on meie mõlema komisjoni arvates takerdunud. See ei ole käivitunud nii nagu peaks. Samuti ei ole mitte alati Balti riikides ellu viidud ühtset majanduspoliitikat Nõukogude Liiduga. Ei ole kooskõlastatud ka põhimõttelisi majandussamme. Me leidsime, et hakkame vahetama mitte ainult vastuvõetud seadusi, vaid ka neid seaduseelnõusid ja otsuseprojekte, mis komisjonid on heaks kiitnud.

Ja lõpuks kõige tähtsam. Mõlemad komisjonid lubasid esitada meie Ülemnõukogu juhtidele, tippjuhtidele, sh. valitsusjuhtidele ettepaneku kiirendada Balti riikide tööstruktuuride loomist, mis oleksid analoogsed Põhjamaade Nõukogu tööstruktuuridega. Abi, mida pakuvad Põhjamaad ja nende nõukogu, ei takerduks siis selle taha, et Balti Nõukogul puuduvad analoogsed struktuurid. Aitäh!

E. Põldroos

Härra juhataja, lugupeetud kolleegid! Tulin siia ainult paarisõnaliseks repliigiks seoses härra Uluotsa sõnavõetuga. Ma tõesti ei tea, millest sa rääkisid peaministriga, kuid ma tean väga hästi, millest sa oled minuga rääkinud. Ja ma pean tunnistama, et sa oled minule täpselt samu asju rääkinud. Ja mitte ainult samu asju, vaid ka samas sõnastuses. See tsitaat, mille tõi peaminister, langeb mitte ainult mõtte, vaid ka sõnastuse poolest täpselt kokku sellega, mis sa oled ka mulle rääkinud. Seepärast ma usun selle tsitaadi autentsusesse. Tänan!

A. Paju

Kallid kolleegid! Täna on igal siia kõnetooli tulijal oma põhjus ja põhjendus. Ja ma ei tahaks sugugi kinnitada hr. Metsa lauset, et siin kõneldu ei kohusta mitte millekski. See on väär! Täna on teisipäev.

Mäletan esmaspäeva aasta tagasi. Ja kõige huvitavam, et täna on siin iga mehe südamevalu nõnda loomulik, et kevadet tulevad meile kuulutama künnivares ja lõoke, kelle laul on meile kergesti kättesaadav, kui kõrv pole just päris kurt ja meel pole päris nüri. Metsarüpes aga mängib metsis. Oi, kuidas hõikab ta kevade ülemuslikumaks kõigest, ja siis ei taha mitte mõista, et taas on valgus pimedusest võitu saanud, vaid tahaks uskuda, et meie kahe päeva pärast läheme vastu uuele pööripäevale, kevadisele pööripäevale, teisele siin saalis. Ja ükskõik, kes me ka ei olnud enne, majandijuhid, lihtsad inimesed, kultuuritegelased, ükskõik, kes me ka ei olnud. Minul on kurb ja raske sellepärast, et täna ei saa või ei tahagi öelda, et näiteks kahe päeva pärast on Estonia Selts välja kuulutanud oma kultuuripäevad. Ei taha mõelda, et kuu aja pärast on meil teine maapäev. Ja seda kõike siin mõeldes on mul nii suur soov jälle lugeda mitte luuletust, nagu hr. Made vahel ütleb, vaid üht mõtet 40 aastat tagasi ilmunud Oskar Loo "Eestluse elujõust": "Soode muda on osaliselt mudastunud meie hinge, soode udusse on uppunud sageli ka sihid ja aated meie kultuuri teaduses, sooussidest on võrsunud meie Vargamäe vaimsus. Kuid isegi sood on suudetud võita ja vallutada. Sookuivataja vägitegu eeldab palju pikemat püsi ja tugevamat rammu kui sõjasangari äkkrünnakud ja kiire edu."

Ja ma ütlen eelkõelnud kunstnikulegi, et soode vallutamine ja muda mõistmine on hoopiski keerulisem kui lõuendi loomine või poliitilises kires ühe mõtte väljaütlemine. Ma ei taha aga mitte jätta Loo viimast sõna, vaid jäta selle Tammsaarele. Tammsaare on öelnud ikka nii, et ilu on see, mis jääb, kui muu kaob. Ja see ilu kujuneb ju jällegi, kui meie iseenda kallal tööd teeme.

Mis toimus eile? Me pungusime taas. Me näitasime eile taas selle saali kvaliteeti ja kvantiteeti, andmaks oma valijatele mõtteainet. Kes olid valitud aasta tagasi ja kes eile said valitud? Ollakse siis uue härjaga vedamas eest või on adra taga uus mees, kes hoiab adrakurgi peos? Ja mitte muul aastal kui aastal 1991, kui Paide saab 700-seks ja Paide WC on niisugune, et võib ära uppuda. Kui eepos "Kalevipoeg" saab 130-seks. Trükimustaselt meie ei mäletagi teda enam. Aasta 1861, kui prohvet Maltsveti kõmu ja tuhin andis põhjuse inimestel ära minna. Mõtleme, mis toimub Eestimaal ja meiega?

Head kohalolijad, minul on ka arusaamatuks jäänud, mis toimus laupäeval "Estonia" kontserdisaalis. See oli Eesti Kongressi IV istungjärg. Seal oli kurb hinnata mitte ainult hr. Tunne Kelami võimet analüüsida tegelikkust, mitte ainult hr. Tarto võimet mõista, mis on tegelikult meie ümber, mitte ainult Mariann Rikkeni Eestis toimuvate protsesside eksperdivõimet, kui pisar silmist kadunud ja sõnad on suus magusad. Mis aga toimub? Kas uskuda hr. Runnelit või uskuda meid? Aga mida ja keda usub rahvas? Mõtleme kaks päeva enne kevadist pööripäeva, kui ehk meiegi tuleme natuke varem välja, et teha käd mullaseks.

V. Lebedev

Lugupeetud eesistuja, austatud kolleegid! Ma tahan tuua teid tagasi küsimuse juurde, mis meil kiireloomulisena tõstatati, ent enne seda ütleksin paar sõna. Mind hämmastab meie ajakirjanike ebaeetilisus, kui Eesti Televisiooni peatoimetaja Felix Undusk esineb provokaatori rollis, tema brigaad filmib ning ta ise demonstreerib uhkusega k.a. 17. märtsil seda provokatsiooni Eesti Televisioonis.

Eilses "Vetšerni Tallinnas" – "Õhtulehes" kiitleb E. Osa, et nad käisid kümnes jaoskonnas ja panid end 21 korda kirja, võttes välja 21 hääletussedelit. Vabandage, millises tsiviliseeritud riigis kiideldakse sellega, kui osavalt õnnestus korraldada provokatsioon? Ent jäägu see nende südametunnistusele.

Lugupeetud kolleegid, ma tahan tuua teid tagasi selle kiireloomulise küsimuse juurde, mille me kahjuks tagasi lükkasime. See puudutas artikleid ajalehes "Molodjož Estonii". Mäletate, kui veebruari algul tööstusminister hr. Tamm ja ehitusminister hr. Golubkov teatasid, et kui hindade külmutamise poliitika jätkub, siis nad astuvad tagasi. Lehtedes isegi ilmus kohaliku, kerge-, metsa- ja toiduainetööstuse kontsernide juhtide avaldus, et hindade külmutamine tekitab nende ettevõtetele tohutuid kahjumeid. Hiljuti aga ilmus ajalehes "Molodjož Estonii" mitu artiklit sellest, kuidas nende ettevõtete juhid veavad vabariigist välja ning müüvad poolmuidu esmatarbekaupu, mida nii vajab Eestimaa rahvas, meie valijad. Vahetuskaubana ostavad need juhid endale, oma sugulastele ja tuttavatele televiisoreid, autosid, külmikuid. Näiteks vabrik "Kalev" müüs Togliatti autotehasele trühvelkompvekke 30 000 karpi hinnaga 4.50 karp, liköörikompvekke 20 000 karpi á 2 rbl. 40 kop., sefiiri 80 000 karpi á 70 kop. Vastutasuks sai "Kalev" 25 autot hinnaga 50 800 rbl. tükk, s.t. maksid topelthinna. Need ajalehe "Molodjož Estonii" materjalid ei puuduta mitte ainult mahhinatsioone Togliatti tehasega, on teisigi tehaseid, mis toodavad telereid, külmkappe ja muid elektrikaupu. Tekib küsimus, kui palju defitsiitseid, Eesti rahvale vajalikke kaupu läks Eesti territooriumilt välja, niinimetatud majanduspiiri taha tühiste, vabariiklikest hindadest palju madalamate hindadega. Sellistest hinnavahedest kannavad meie kontsernid kahjumeid. Nüüd aga püüavad nad oma süül Eesti rahvale tekitatud kahju kompenseerida hinnatõusuga vabariigi turul ja deklareerivad veel, et hindade külmutamine segab neid. Muide, meie rahvale vajalik kaup ei kao mitte üksnes itta, vaid ka läände. On näiteid ja dokumente, mis seda kinnitavad. See toimub ühisettevõtete, kooperatiivide ja ka riiklike ettevõtete kaudu. Need ühisettevõtted ja kooperatiivid, kes selliste tehingutega tegelevad, koosnevad inimestest, kes olid omal ajal partei- ja nõukogude võimu rooli juures. Kui löid kõikuma nende toolid, kasutasid nad kohe ära oma mõju ja võimu ning asusid selliseid firmasid looma, ning loomulikult on paljud neist kas firmade juhid või muud tähtsamad tegelased. Litsentsiamet, majanduspiiritalitused, linna- ja maksuametid ei tule toime oma ülesannetega, kui otsustada kaupade Eestist väljaveo faktide alusel. Muuseas, on ka andmeid, et majanduspiiri mõningad lõigud on lihtsalt ära ostetud ja üle nende piiride viiakse altkäemaksu eest kaupa koormate viisi, KAMAZ-i järelkärudega.

Altkäemaksu eest viiakse välja kaupu, millele pole väljastatud litsentse. Samas aga puistavad meie "hoolsad" piirivalvurid mutikeste kotte, et miks nad viivad välja kaks pakki nuudleid, kui lubatud on ainult üks. Ka selliseid fakte esineb. Seepärast tahan korrata meie ettepanekut moodustada nende faktide uurimiseks saadikutest komisjon. Tänan!

T. Made

Austatud eesistuja, lugupeetud kolleegid, head ajakirjanikud! Kuulates kolleegide mõtteid, tuli mul meelde, et Nõukogude Liidu armee ajaloos oli üks niisugune mees nagu Aleksandr Matrossov. Raskel hetkel päästis ta Nõukogude armee ühe operatsiooni sellega, et heitis rinnuli dzoti peale. Mulle tundub, et meie saalis on üks niisugune Aleksandr Matrossov, kes igal ajal on valmis valitsust oma rinnaga päästma, hea kolleeg Enn Põldroos.

Ma loodan, et tulevikus, kui hakkame arutama tõsiseid majandusküsimusi, siis saame üle lapse mentaliteedist, kellele antakse niisugust toitu, mida ta ei taha süüa. Selles toidus on niisuguseid toiduaineid, mis talle ei meeldi. Ta nihutab need taldriku ääre peale, lükkab nende söömist edasi. Täpselt samamoodi lükkame meie iga päev edasi pensioniseaduse, maksukorralduse seaduse ja hinnareformi alaste küsimuste arutamist ja üldse majanduse ümberkorraldamise küsimuste arutamist, sest me ei taha sellega tegelda.

Tahaksin väga loota, et kui me lõpuks ometi saame otsa lahti ja hakkame majandusküsimusi arutama, siis ei ole meie hulgas Aleksandr Matrossovit, kes hakkaks kaitsma valitsuse esitatud seadus eelnõusid, mis majanduslikus mõttes, meie ühiskonna sotsiaal-poliitilises arengu mõttes on viletsad. Ei maksa neid lihtsalt kaitsta sellepärast, et on vaja kaitsta. Ma paluksin nendel kolleegidel selles küsimuses siis mitte oma arvamust välja öelda. Ärge olge solidaarsed mitte valitsusega, vaid olge solidaarsed Eesti majandusega, Eesti ühiskonnaga. Andke nendele inimestele, kes tahaksid oma mõtteid majanduse ümberkorralduseks välja öelda, võimalus seda ka rahulikult teha! Loobuge Aleksandr Matrossovi "tänuväärselt" teguviisist! Jah, tõesti, temanimeline tänav on meil olemas. Aitäh!

H. Viirelaid

Austatud juhataja, lugupeetud kolleegid! Eespool kõnelnud härra Mets ütles, et ta tuli siia kõnetooli oma südant puistama ja rääkima sellest, millest süda valutab ja hing on haige. Tahaksin siin jätkata. Millega tegeleb Ülemnõukogu ja millele kulutab kallist tööaega? Me vaidleme selle üle, kus me peame istuma, kus keegi oma kolleegide kõrval ühe või teise küsimuse arutamisel peab seisukoha vastu võtma ja vastavalt hääletama. Me vaidleme selle üle, kui suur peaks olema Ülemnõukogu saadiku palk. Peaegu igal istungjärgul vaidleme reglemendi muudatuste üle ja aeg lendab. Mida ootab valija? Valija ootab maareformi seadust, elamispinna erastamisega seotud seadust, pensionäride ainelise olukorra

parandamise seadust jne. Kallid kolleegid, jätkem võimuvõitlus, enesenõutamine ja hakkamaks ükskord tööle! Aitäh!

H. Peterson

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Ajalehti on küll väheseks jäänud ja ma ei tulnud siia kõnepulti koos ajalehega, et seda teile ette lugeda. Ma usun, et ettelugemise au jääb juhatajale. Kuid ma tahaksin ühte lõiku küll tsiteerida. Alustaksin siiski natuke varasemast ajast. Möödunud on täpselt aasta, kui rahvas meid siia parlamenti valis. Osa meist olid poliitikud rahva arvates, osa olid poliitikud siinolijate endi arvates. Ja ma usun, et suurem osa inimesi lihtsalt pürgis rahva jaoks midagi ära tegema ning sellega paratamatult tuli olude sunnil poliitikuks hakata. Ma usun, et sellesse kogusse on ikkagi sattunud enamik inimesi viimasel teel. Seega enamik meie maa poliitikuist. Mind ajendas siia pulti tulema tänane "Päevaleht", kus on artikkel "Valitsus üritab järjekordselt peatada põllumajanduse allakäiku". Selles artiklis on seletatud, miks toodang on langenud. Viimases alajaotuses on kirjutatud nõndamoodi: "Osa poliitikuist on esinenud maainimestes ebakindlust tekitanud avaldustega, halvustades ebaeetiliselt praegusi tootmisvorme."

Kui me tulime siia aasta tagasi, siis oli esimene asi, mis me maaelukomisjonis ja teiste maasaadikutega kokku leppisime, et jätame ära niisugused umbmäärased ütlused nagu punased parunid, mõisaopmanid jne. Peaksin ütlema, et saadikud-maapoliitikud ei ole minu teada kedagi nõnda umbmääraselt süüdistanud. Ei ole ju igal pool inimesed ühesugused, ka pole majandijuhid igal pool ühesugused, kes suhtusid hästi talupidajatesse või teistesse eraettevõtjatesse. Meil ei ole õigus nimetada kõiki ühtemoodi, mõõta ühe mõõdupuuga.

Tahaksin pöörduda siin oleva valitsusesindaja poole. Ametnikud on võetud tööle esindaja poolt, ning seega on neil ka kohustus esineda konkreetset ja selgelt, et nimetataks süüdlasi nimepidi, mitte niimoodi umbmääraselt.

Ja teine asi. Liikvele on ilmunud argoo "läheb rahvale peale", "saab valimistel sisse", "ümberkantimised" jne. Me siiski räägime vähe sellest, missugune on ühe või teise erakonna arvamus ühest või teisest seaduseprojektist, mis seal võiks teisiti olla ja kui see on teisiti, missuguse protsessi see kaasa toob juhul, kui see käivitub meie majanduses. Seaduseprojektide juures püüaksime rohkem rääkida just asja sisust.

Õige on, et igal erakonnal on oma arvamus, kuid see arvamus peab olema asja sisu kohta, mitte päevast päeva ainult see, kuidas me kandime või ümber reastame. Aitäh!

J. Telgmaa

Lugupeetud kolleegid, ma kasutan väga vähe aega!

Ja viimased paar päeva on sellele veel kinnitust andnud. Küsimus puudutab nimelt meie reglemendikomisjoni. Meie reglement kannab ju kaunis suurt koormust. See ei ole lihtsalt ainult siin saalis tehniliselt korraldav dokument, vaid sel on isegi riigiõiguslike aktide koormus jne. Nii et võib-olla oleks õige seada see reglemendiga tegelemine natuke teisele alusele, sest sageli me raiskame kogu saali aega reglemendiküsimuste arutamiseks. Ja senini kujunenud praktika on mind mõttele viinud, et kas ei oleks äkki õigem teha meie reglemendikomisjonist Ülemnõukogu alatine komisjon. Teeksin siin sellise ettepaneku, et fraktsioonid, presiidium ja ka juhatus kaaluksid seda. Ma tänan!

Juhataja

Suur tänu! Tundub, et rahvasaadikud, kes soovisid, on saanud kõik oma mõtteid avaldada. Ja kui me kella vaatame, näeme, et ei läinud mitte tundi aegagi.

Eesti Vabariigi seaduseelnõu "Pensionäride ainelise olukorra parandamisest" ja Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi seaduse "Pensionäride ainelise olukorra parandamisest" rakendamise korrast" projekti esimene lugemine

Juhataja

Kolleegid, alustame pensionäride ainelise olukorra parandamise seaduseelnõu esimest lugemist ja mainitud seaduse rakendamise korra kohta käiva Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse projekti arutelu. Ettekandeks saab sõna sotsiaalhooldusminister pr. Siiri Oviir. Palume kõnetooli!

S. Oviir

Lugupeetud Ülemnõukogu juhataja, lugupeetud Ülemnõukogu liikmed!

Alustaksin veidi tavatult, pöördudes lähiminevikku, see on möödunud aastasse. Ajal, mil te võitlesite veel tänase auväärse staatuse eest ja esitasite valijaile oma platvorme, oli peaaegu kõigis neis ka lubadus seista hea selle eest, et tagataks pensionäridele selline materiaalne kindlustatus, mis võimaldaks neil elada inimväärselt. Teie poole pöördusid teie eakad valijad, lubades selle eest teile oma hääle, toetuse ja lugupidamise.

Suure rahuldustundega võin täna lõpuks nentida, et oleme teel realiseerima meie eakate muret, leevendama nende probleeme. Ligi 40 000 eaka ja puuetega inimese pilk ning lootus on praegu Eestis pööratud meie poole.

Oma sisult oleks arutatav seaduseelnõu see esimene seadus, mis saaks vastuvõtmise korral anda ühele neljandikule meie elanikest, s.o. kõige vähem materiaalselt kindlustatutele enam kindlustunnet edaspidiseks eluks.

Seaduseelnõu väljatöötamises osalesid peale sotsiaalhooldusministeeriumi töötajate veel majandus-, rahandus-, tervishoiu- ja sotsiaalministeerium, Ametiühingute Keskliit, Ülemnõukogu sotsiaalkomisjon, Teaduste Akadeemia Majanduse Instituut. Hulgaliselt viisime arutelusid läbi töökollektiivides ja tegime koostööd ka pensionäride ühendustega, samuti kultuuriministeeriumi juures asuva usuasjade talitusega.

Asudes pensionäride ainelise olukorra parandamise seaduseelnõu väljatöötamisele, arutas töögrupp kahte lähtekohta. Kas on otstarbekas ja üldse võimalik lähemal ajal vastu võtta Eesti Vabariigi pensioniseadust, mis oleks rakendatav pikaajaliselt, või peaks kehtestama esialgu pensioniseaduse üleminekuperioodiks?

Pensioniseaduse väljatöötamine nõuab nii teadlaste kui ka praktikute pikaajalist koostööd. Soomes näiteks võeti pensioniseadus vastu pärast 16-aastast tööd. Siin ei saa muidugi ka tähelepanuta jätta Soome ja meie riigi olukorda, esimese puhul on tegemist stabiilse riigiga.

Samuti nõuab pensioniseaduse väljatöötamine terve paketi muude normatiivaktide ja ametikohtade loetelu, mis annavad õiguse saada pensioni soodustatud tingimustel või väljateenitud aastate pensioni. Samuti töötingimuste ekspertiisi küsimused, invaliidsuse kriteeriumid ning nende tuvastamise kord jne. Lõplikku lahendust vabariigis ei ole praegu leidnud ka paljud finantsküsimused. Kõike eelöeldut arvesse võttes ei olnud otstarbekas ja võimalik töötada välja sellist seadust, mida saaks pidevalt muudatusi tegemata rakendada pikima aja jooksul. Seoses sellega ongi välja töötatud seaduseelnõu lähemateks üleminekuperioodi aastateks. Väljatöötatud üldpõhimõtted peaksid jääma ka Eesti Vabariigi pensioniseaduse aluseks.

Millistest põhiseisukohtadest on lähtunud seaduseelnõu koostamisel? Esmalt määratakse kõigile töötajate ja elanike kategooriatele pension ühtse seaduse alusel. Kui palju aastaid kehtisid erinevused pensionide määramisel teenistujatele, töölistele, kolhoosnikele, siis uues seaduseelnõus ei ole tähtis, millisel omandivormil baseeruvad ettevõttes või asutuses pensionitaotleja on töötanud. Riiklikule pensionile on õigus ka individuaaltöötajatel. Praegu kehtiv seadus viimatinimetatuile seda õigust teatavasti ei anna. Kehtivas, 1956. aastal vastu võetud pensioniseaduses on pensionimäärad fikseeritud absoluutarvudes. Näiteks: vanaduspension maksimaalmääraks on fikseeritud 120 rubla. Lubatav on ainult väike lisand üle selle: pideva tööstaaži eest 10%, seega kokku võib vanaduspensionär saada 132 rubla ja mitte enam. Töötasud on seaduse vastuvõtmisest möödunud aastate jooksul mitmekordselt kasvanud, pensionide samasugust kasvu takistab aga seaduses kindlaks määratud maksimaalmäär

absoluutarvust. Et võimaldada pensionäridele äraelamist, on suurendatud pensionide alammäär. Viimati toimus see teatavasti 1990. aasta 1. oktoobril, kui 80 rublalt suurendati vanaduspensioni alammäära 100 rublale. Kuid maksimaalmäärad ja veidi alla selle määratud pensionid on jäänud paljudeks aastateks muutmata. Käesoleval ajal on meie pension üle kolme korra madalam keskmisest töötasust. Majandusteadlased prognoosivad aasta lõpuks töötasu tõusu veelgi ning vahe keskmise pensioni ning töötasu vahel võib tõusta isegi viiekordseks.

Kehtiv pensioniseadus ei näe ette ka elukalliduse tõusu arvestamist pensionäridele. Kokkuvõtteks võib öelda, et elu on meie pensioniseadusest mööda läinud. Umbes veerand meie elanikkonnast, pensionäre ja toetuse saajaid on ligi 400 000, nagu ma eespool ütlesin, on jäänud vajaliku sotsiaalse kaitseta. Keskmise vanaduspension on meil täna 105 rubla.

Seaduseelnõu üks eesmärke oligi likvideerida üha suurenev erinevus töötajate ja pensionäride materiaalses kindlustatuses. Seaduseelnõus püüdsime realiseerida sotsiaalse õigluse printsiipi. Nimelt, kes on enam töötanud, sellel olgu ka pension suurem. Praegu kehtiva seaduse alusel ei ole tööaastate koguarv tähtis. Arvestamisele kuulub ainult teatud tööstaaž. Teatavasti on see meestel 25 aastat, naistel 20 aastat. Uus seadus võtaks arvesse inimese iga tööaasta ning iga tööaasta suurendaks pensioni 1,2% võrra tema keskmisest töötasust. Me oleme esitanud täiesti uue pensionide arvutamise põhimõtte, mis on ka senisest paindlikum. Võtsime siin eeskujuks naabermaade Soome ja Rootsi pensionide arvutamise põhimõtteid, kuid need ei ole muidugi võetud üle üks ühele. Madalam vanaduspension oleks seaduseelnõu kohaselt 85% minimaalpalgast, s.o. siis täna, kui minimaalpalk on 135 rubla, 115 rubla. Kuuekordne minimaalpalk oleks maksimaalmäär, järelkult 810 rubla. Suuremast töötasust kui see, pensioni ei arvutata. Seega on pensioni suurus sõltuvuses palgamiinimumist. Siiani töötasupiirangut ei olnud, piiras ainult fikseeritud pensioni maksimaalmäär, nagu ma ütlesin, absoluutarvus 120 rubla. Projektis ei nähta ette lisandeid pideva tööstaaži eest, mis seni kehtisid (eelpool nimetatud 10%). On peetud õigeks võtta aluseks kogu tööstaaž, mitte seada pensioni suurust sõltuvusse pidevast töötamisest, sest vajadusest pidada töös vaheaega (näiteks lapse hooldamiseks, või kui töökohta vahetades ei ole tööraamatus kannet üleviimise kohta) ei tohiks pensioni suurus mitte väheneda. Nagu eelpool ütlesin, on pensionimäära õiglased kriteeriumid pensioniõigusliku staaži pikkus ja töötaja sissetulek. Palga piirmäära rakendamine esitatud kujul on põhjendatud sellega, et teatud kategooria töötajatel (näiteks kooperatiivides) on väga kõrged töötasud ning see viiks ka pensionide taseme sisult sarnastel töödel väga erinevaks. Uute pensionide arvutamisel võetakse arvesse 5 järjestikuse aasta töötasu viimasest 15 aastast.

Enne seaduse vastuvõtmist määratud pensionide ümberarvestamisel võetakse arvesse aga ka väiksema kui 5-aastase ajavahemiku keskmise kuutöötasu – viimase 12 kuu, või kui pensionär on edasi töötanud peale pensioni määramist, siis kahe aasta keskmine kuu töötasu pensionitoimikus olevate dokumentide

alusel. Põhjuseks see, et varem määratud pensionide puhul 5 aasta keskmise töötasu võtmine nende pensione ei suurenda, vaid võiks isegi vähendada. Samuti ei olnud töötasud varasematel aastatel need mis täna. Nii et seetõttu on õiglasem lähtuda minu kirjeldatud meetodist.

Kuidas uue seaduse alusel pension arvutatakse? Aluseks võetakse pensioni baassumma, see on 60% palgamiinimumist ehk täna 81 rubla. Nii et kui palgamiinimum muutub, siis muutub ka baassumma, järelkult muutub ka automaatselt kõigi pensionide suurus. Baassummale lisandub konkreetse inimese poolt ühiskonnale antud panus. Seda mõõdetakse tööaastate pikkuse ja keskmise kuusissetulekuga. Sellise põhimõtte rakendamisel ei ole ainumäärav keskmise töötasu suurus, sest inimene teeb ühiskonnale kasulikke töid ka vähemtasustatavatel töökohtadel. Baassumma võrdsus vähendab pensionide suuruse vahet kõrge ja madalamapalgaliste vahel. Pensionisüsteemi aluseks on reaalsed majanduskategooriad, miinimumtöötasu ja elukallidus. Esmakordselt asuks riik garanteerima elatusmiinimumi. Seaduseelnõus on säte (§ 37), mis võimaldab arvestada pensionide juures elukallidusindeksit.

Miks ei ole pensioniseaduse eelnõus toodud mehhanisme elukallidusindeksi väljaarvutamiseks? See ei ole pensioniseaduse objekt, selle mehhanismi täiustamise kallal praegu töötatakse, elukalliduse tõusu kompenseeritakse Eestis teatavasti 1991. aasta I kvartalist. Tõenäoliselt kirjutatakse lähematel päevadel alla uuele valitsuse määrusele, mis kompenseerib lähemateks kuudeks meie hüperinflatsiooni pensionäridele ja noortele peredele.

Pensioniseaduse eelnõu ettevalmistamise käigus tekitas erinevaid arvamusi pensionide maksmine töötavatele pensionäridele. Paljud on pidanud ebaõigeks töötasu ja kogu määratud pensionide väljamaksmist töötavatele pensionäridele.

On ka vastupidist lähenemist. Oma sisult on pension hävitus töövõime alanemise eest. Mind on selle lause eest väga palju kritiseeritud. Kuid kõikides maades defineeritakse pensioni samamoodi entsüklopeedias. See ei ole minu väljamõeldis. Ja mina sotsiaalhooldusministrina olen kaugel mõttest halvendada pensionäride ainelist olukorda. Poole pensioni väljamaksmine töötavale pensionäriks on administratiivne võte. Ma ei poolda administratiivseid võtteid. Täna ei ole meil aga teist võimalust. Mujal riikides on reguleeritud see küsimus maksuseadusega. Meil on pension tulumaksuvaba ja tänasel päeval ma seda pooldan. Kuid arvestades meie majanduse madalseisu ja pensionide üldist madalat taset, teeme seadusandjatele ettepaneku nimetatud sätet rakendada mitte varem kui 1993. aastal. Täna pole see lihtsalt võimalik, sest elu on nii kallis ja pension nii väike. Kui me 1993. aastal elame samades tingimustes kui täna, see tähendab pideva hinnatõusu ja elatusaseme languse tingimustes, siis on ju lugupeetud Ülemnõukogul võimalus nimetatud tähtaega edasi lükata. Kuid paratamatult peaks analoogiline säte hakkama kehtima. Tänane seadus peaks andma alused järgmisele. Kuidas oli see

küsimus reguleeritud Eesti Vabariigi sõjaeelses pensioniseaduses? Pensioniseadus võeti vastu 1936. aastal riigivanema dekreediga ja ka seda seadust valmistati ette oma kümmekond aastat. Selle seaduse § 40 kõlab järgmiselt: "Keegi ei või saada pensioni käesolevas seaduses ettenähtud pensionikapitalist ja olla samal ajal pensioniõiguslikus teenistuses, välja arvatud lastega lesknaised, kellele pension on määratud mehe teenistuse järgi." Meil on sama säte invaliididele ja toitjakaotuspensioniga saajatele. § 54 nende puhul ei rakendu, see tähendab, et töötamise korral nende pensioni ei vähendata.

Nii nagu seni, on ka esitatud seaduseelnõu kohaselt õigus vanaduspensionile meestel, kes on saanud 60-aastaseks, ja naistel kes on saanud 55-aastaseks. Vanusepiiri arutamise juures oli mitmeid arvamusi. Esitati ettepanek tõsta vanusepiiri vanaduspensioniga puhul. Jah, andes aru, et 55-aastane naine ei ole tõesti veel vana, enamikes Euroopa (ja ka teistes) maades on vanusepiir kõrgem ja kunagi peame ka meie seda tõstma, kuid seda teha me ei saa nii kiiresti, peame selleks oma rahvast ette valmistama. See oleks järjekordne stressi loomise allikaks. Kuid kahtlematult peame kunagi sinnamaale jõudma, et hakkame pensionile mineku vanusepiiri tõstma. Kuid enne seda otsustust peame analüüsima meie inimeste eluiga ja muud ning ka inimesi varakult sellest teadvustama. Näiteks Ühendriikides on välja kuulutatud vanusepiiri tõstmine. Mis te arvate, mis aastal kavatsetakse seda tõsta? 2037. aastal!

Uut on ette nähtud invaliidsus- ja toitjakaotuspensionide puhul. Siiani oli ka nende pensionide määramisel nõutav tööstaaži olemasolu vastavalt invaliidi või toitja vanusele, eelnõus seda nõuet enam ei ole. Nähakse ette uus pensioniliik – (§ 26 seaduseelnõus). Esmakordselt kehtestatakse riigi poolt garanteeritud pensionikindlustus kõigile töövõimetuseas kodanikele. Ka selle paragrahvi juures oli palju vastuväiteid. Küsiti, et kui inimene ei ole töötanud, miks ta siis peaks saama riigi poolt garanteeritud pensioni. Jah, ühest küljest on see õige, kuid me peame olema humaansed, me ei saa jätta oma abivajajaid vanureid ilma hooleta. Väga paljudel inimestel oli selleks, et nad ei saanud töötada, ka mõjuvad põhjused, mitte alati ei ole põhjuseks see, et tegemist oli loodriga.

Kui vanaduspensioniga määramisel on pensioniiga jäänud eelnõus endiseks, see tähendab naistel 55 ja meestel 60 aastat, siis hoolduspensionile tekib õigus 5 aastat hiljem, seega naistel 60-aastaselt ja meestel 65-aastaseks saamisel. Ka hoolduspensioniga alammäär on üldjuhul madalam tööpensioniga alammäärast. Seaduseelnõus on pakutud selleks 80% vanaduspensioniga alammäärast, see on täna 92 rubla. Hoolduspension määratakse vanurile, nagu ma ütlesin, kellel ei ole tööstaaži.

Lisaks vanureile määratakse hoolduspension ka lapsinvaliididele. Nende puhul oleks hoolduspension võrdne vanaduspensioniga alammääraga, see oleks siis tänase palgamiinimumi juures 115 rubla. Senini on vanaduspensionile õigust mitteomavatele inimestele makstud riiklikku toetust. Seoses hoolduspensioniga kehtestamisega riiklike toetusi tulevikus enam ei määrata. Kuid nendele, kellele nad on täna määratud

ja kes ei ole veel saavutanud nõutavat vanusepiiri, makstakse toetusi nii kaua, kuni nad selle vanusepiiri saavutavad ja lähevad üle hoolduspensionile.

Uuendusi näeb seaduseelnõu ette ka tööstaaži arvutamisel. Tööstaaži hulka arvatakse igasugune töö, mil töötaja kuulub kohustuslikule sotsiaalkindlustusele, samuti töö kooperasiivides, kolhoosides, individuaaltöö, eraettevõtlus, töötamine talus. Kordan – tingimuseks on seatud sotsiaalmaksu tasumine. Siinjuures muudaksin teile välja jagatud projekti § 27 punkti 7 sõnastust, et see oleks täpsemalt tõlgendatav. Ja see sõnastus kõlaks järgmiselt: "Töötamine registreeritud usuorganisatsioonis". See võtaks ära vajaduse lisaselgituseks registreeritud töölepingu kohta. Arvesse läheb õppimisaeg koolides (välja arvatud keskkool). Tööstaaži hulka läheb ka lapse hooldamine kuni tema 3 aasta vanuseks saamiseni. Eelnõus nähakse ette staaži hulka arvata ka I grupi invaliidi, lapsinvaliidi ja 80-aastase vanuri hooldamise aeg.

80-aastase ja vanema inimese hooldamise aeg on esmakordselt tööstaaži hulka arvatud. Teatud ajaperioode on ette nähtud arvestada tööstaaži hulka 2- ja 3-kordses ulatuses (fikseeritud §-s 28). Näiteks rehabiliteeritud kodanike kinnipidamiskohtades või asumisel oldud aeg arvatakse tööstaaži 3-kordselt, töö pidalitõve- ja katkuvastastes asutustes 2-kordselt. Käesoleval ajal on tervishoiuministeeriumis käsil töö, millega kinnitatakse tööde ja ametikohtade loetelu, ning kuna see töö jõuab kohe lõpustaadiumi, on §-le 28 lisatud punkt 3, mida arvestatakse poolteisekordselt. Siia kuuluks näiteks töö anatoomikumides. Soodustatud tingimustel on välja teenitud aastate pensioni puhul ette nähtud, et vabariigis tuleb koostada vastavad normatiivaktid, mis hakkavad reguleerima pensionide määramist ja maksmist ning on ainuomased ainult meie vabariigile. Kuni nende vastuvõtmiseni kehtivad praegused normatiivaktid.

Vastavalt otsuseprojektile tuleb see töö lõpetada 1. jaanuariks 1992. Interdistsiplinaarsed töögrupid on loomisel, see töö on õigupoolest juba käivitunud. Õigusvastaselt represseeritud ja rehabiliteeritud kodanikele ning sõjast osavõtnutele on eelnõus välja pakutud pensionilisad, see on 20% palgamiinimumist ehk täna siis 27 rubla. Ka see punkt on toonud väga palju erinevaid arvamusi. Siin vaatasime samuti naaberriikide pensioniseaduste poole. Näiteks Soomes kehtib rindesõduri lisand, neil on see praegu 67 marka. Me arvestasime, et meie represseeritud ja sõjast osavõtnud on eakad inimesed. Kui nad pensionile jäid ja neil pension välja arvutati, olid ju palgad väga väikesed. Ning et kuidagigi jõuda sotsiaalse õiguse poole – kuigi kahtlematult vaeses riigis absoluutset sotsiaalset õiglust ei suuda me täna tagada –, pakkusime välja selle 20%-lise lisandi. Arutasime seda probleemi erinevate ühiskondlike liikumiste ja ametkondade esindajatega, näiteks pensionäride ühenduste, "Memento", Teaduste Akadeemia Ajaloo Instituudi, Riikliku Arhiivi, Prokuratuuri, Ülemkohtu, Sõjakomissariaadi ning Ülemnõukogu komisjonidega. Tõusis palju küsimusi, kuidas seda mehhanismi rakendada, kuidas on võimalik tõestada oma õigust olla arvatud selle kategooria hulka.

Sõjast osavõtnute hulka on arvatud kõigi sõdade veteranid, kes on teeninud tegevarmee koosseisus. 1990. aasta 1. oktoobri valitsuse määruse alusel maksti ülalnimetatud kontingentidele välja ühekordne rahaline kompensatsioon ja 1. veebruari seisuga oli kompensatsiooni saanud 26 500 inimest. Nende hulgas 2200 sõjainvaliidi, 17 000 Nõukogude armee veterani, 314 inimest suutsid tõestada teiste sõdade veteranistaatust, blokaadist osavõtnuid oli 425 ja ligi 7000 rehabiliteeritud. Töö rehabiliteerituteaga aga teatavasti jätkub väga pingeliselt ja nende arv suureneb iga päevaga. Aasta lõpuks on neid tõenäoliselt 12 000 piires. Meilt on palju küsitud, et mil määral uus seadus mõjutab neid pensione, mis on juba varem määratud. Kõik enne selle seaduse kehtestamist määratud pensionid arvutatakse ümber 1992. aastast, lähtudes uutest normidest. Selleks aastaks, s.o. 1991. aastaks on kavandatud kõigi pensionide suurendamine 10–50 rubla võrra, sõltuvalt sellest, mitu aastat tagasi pension oli määratud. Nii näiteks 50 rubla võrra suurendatakse pensioni, mis on määratud 25 ja enam aastat tagasi, 40 rubl. võrra 20–25 aastat tagasi määratud ja kõige vähem, 10 rubl. võrra 10 aastat tagasi määratud pensioni.

See on teema, mis ilmselt kutsub ka teie hulgas esile vaidlusi. Kas see 10 rubl. on nüüd tänasel päeval mingi rahanumber või ei? Jah, kahtlematult jagan arvamust, et see on väike rahamärk, kuid nagu näitab statistika, töötab pensionäridest, kes on keskeltläbi 10 aastat tagasi pensionile läinud, praegu oma 60%. Nendel on ka palgad suuremad kui nendel, kes on läinud pensionile 25 aastat tagasi. Me pidime arvestama ka meie majanduslikke võimalusi, mis seadsid meile teatud piirid. Aga veidike peaks see siiski leevendama pensionäride olukorda, kellele pension määrati aastatel, millal töötasu oli tunduvalt madalam kui täna. Nii et pensionäril, kes 25 aastat tagasi läks pensionile, selle arvutusmehhanismi juures minimaalpension tõuseks, ühesõnaga 115 rublale lisanduks 50-rublane juurdemaks, see oleks 165 rubla, ja toimib ka kompensatsioonimehhanism. Nii et nende inimeste pension oleks 200–220 rubla piires, kui pensioniseadus saaks vastu võetud lähikuudel ja see kehtima hakkaks. 1. maist, kui me jõuame pensioniseaduse selleks ajaks vastu võetud, hakkavad kehtima uute pensionide määramine, hoolduspension, matusetoetuse rakendamine, pension õigusvastaselt represseeritud ja hiljem rehabiliteeritud isikutele. Sõjast osavõtnud inimeste pensionid arvestatakse ümber. 1991.–1992. aastaks oleme sunnitud pensionidele sätestama teatud piirangu. See oleks praegu kahekordne palgamiinimum ehk 270 rubla. Kuid see ei tähenda, et kui inimesel ümberarvutamisega tuleb pension 270 rubla, siis 10–50-rublane juurdemaks sinna neeldub, see tuleb peale selle. 1. jaanuarist 1993 makstakse kõikidele pensionäridele pensioni välja käesoleva seaduse normides määratud suuruses, s.t. ilma igasuguse piiranguta.

Lõpetaksin hr. Made sõnadega, mis ta ütles oma valimisplatvormi tutvustamise lõpuks: "Tulgu meie peredesse turvalisus." Võttes vastu arutusel oleva seaduse, astub Ülemnõukogu pika sammu meie vanurite turvalisuse suurendamiseks. Tänan!

Juhataja

Suur tänu, pr. Oviir! Enne kui me asume küsimustele vastama, selgitame Ülemnõukoguga mõned asjaolud. Kolleegid, täna on tegemist seaduse esimese lugemisega, mis eeldab seda, et me kuulame ära ettekanded, esitame küsimused, kuulame ära vastused ja ka juhtivkomisjoni seisukoha. Samas paralleelselt, nagu te näete, arutame ka otsuse projekti, mis sätestab selle seaduse rakendamist. Loogiline oleks arvata, et otsus võetakse vastu koos seadusega. Kui Ülemnõukogu soovib, siis me võiksime peale seaduseelnõu esimese lugemise lõppemist avada läbirääkimised ka otsuse eelnõu üle ning jätkata selle arutelu peale seaduse vastuvõtmist, eeldatavasti teisel lugemisel, Ülemnõukogu võib nõuda ka kolmandat lugemist. Kuid samas ma ei pea soovitavaks, et me hakkaksime ülipõhjalikult esimese lugemise ajal otsuse eelnõu arutama, sest otsus kujuneb ikkagi seaduse põhjal. Ma ei ole pealetükkiv, kuid teen selle ettepaneku, sest võidaksime aega. Ja nüüd vastused küsimustele. Alar Maarend.

A. Maarend

Lugupeetud Ülemnõukogu juhataja, lugupeetud pr. Oviir! Seaduseelnõule lisatud õiendis te kirjutate, et praegu on miinimumpalk 135 rubla. Kas see on ka valitsuse ametlik seisukoht ning kas see jääb selliseks? 1. jaanuaril 1990 tunnistati, et elatusmiinimum on 125 rbl. ühe täiskasvanu kohta ja ametlik elukalliduse kasv oli läinud aastal 60,2%, see tähendab et 1. jaanuaril 1991 oli elatusmiinimum umbes 200 rubla. Tänapäevaks on see kasvanud veel umbes 20% või ka rohkem, seega oleks üle 240 rbl. Kas te peate normaalseks, et minimaalpalk on tunduvalt alla elatusmiinimumi? Veel tahaksin küsida, et miks ei ole meile esitatud tegelikkusele vastavaid andmeid elatusmiinimumi, miinimumpalkade ning vastavate pensionide kohta? Kas me ei tegele antud juhul enesepettusega, kui me kehtestame selliseid protsente miinimumpalgast, pensioneid jne.? Kas me oleme võimelised seda riigieelarvest tagama ja kas valitsus on valmis tunnistama ausalt, milline on tegelik palgamiinimum ja tegelik elatusmiinimum? Tänan!

S. Oviir

Pensioniseaduses saab lähtuda konkreetsest majanduslikust kriteeriumist. See on palgamiinimum. Nagu ma ütlen, kui tõuseb palgamiinimum, tõuseb kohe ka pension. Sellepärast ongi võetud aluseks palgamiinimum. 20. detsembri valitsuse määrusega on see tõstetud 135 rublale, enne oli 120. Tõenäoliselt seisab järjekordne tõus õige pea ees. Need on kaks täiesti erinevat kriteeriumi, palgamiinimum ja elatusmiinimum, mis jaguneb veel teatavasti füsioloogiliseks ja sotsiaalseks. Metoodikate järgi jaguneb sotsiaalne miinimum veel omakorda mitmesse kategooriasse, kuid selle seadusega ei saa kõiki neid kõrvalmõjusid kõrvaldada. Selleks on meie majandus täna veel liiga nõrk ning seepärast on siia sisse toodud elukallidusindeksi arvutamine, selle lisamine pensionile, et pensionärile oleks tagatud võimalikult elatusmiinimumile lähedane sissetulek. Ning elukalliduse indeksi

arvutamisel toimub teatud määral ka elukalliduse kompensatsiooni mehhanism, kuigi see ei ole tõesti veel täiuslik. Seda, et see mehhanism töötaks nii, nagu me tahaksime, takistab sotsiaalhoidussüsteemi mahajäämus. Me töötame sisuliselt ju arvelaudade tasemel. Selleks on vaja andmebaasi. Arvutid meil on, kuid meie inimesed ei oska nendega veel töötada, meil ei ole andmeregistrit. Siin on väga palju küsimusi, mis meid takistavad arvestamast kõiki neid majanduslikke kategooriaid, nagu stabiilses riigis seda peaks tegema.

A. Käärma

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Mul on küsimus seaduse teksti § 7 alapunkt 1 kohta. Lisandid arvutatakse pensionäridele, välja arvatud III grupi invaliidid. Ma saan niimoodi aru, et siis I ja II grupi invaliidid saab ja ilma grupita invaliidid saab ka. Miks siis sellisel juhul III grupp ilma jääb? Või saan ma midagi valesti aru?

Ja teine on § 10. 30%-line lisa tuleb siis nii, naistel poolteist protsenti 20-aastase pensioniõigusliku staaži iga aasta kohta, meestel 1,2%. Naistel on alguses iga aasta 1,5% väärt, ja kui läheb üle 20, siis 1,2%. Kas see on pandud selleks, et siis oleks väiksem soov edasi töötada peale 20-aastase tööstaaži täissaamist või kuidas? Aitäh!

S. Oviir

Alustaksin teie teisest küsimusest. Vaadake, naistel on nõutav tööstaaž 20 aastat, meestel 25. Kui mõlemal võtaks võrdselt, näiteks 1,2%, siis tuleks naiste pension madalam, kui ta jääb 20-aastase töötamise järel pensionile. Sellepärast on võetud naistel esimesed 20 aastat 1,5%, see annab samasuguse 30% nagu meestel, ja edasi läheb juba mõlemil ühesuguselt. Niisugune oli selle arvutamise põhimõte.

Mis puutub § 7 punkti 1, siis III grupi invaliidid tavaliselt töötavad ning sellest lähtudes on suuremad soodustused just I ja II grupil. Grupita invaliidide ei ole aga olemas.

T. Made

Austatud eesistuja, lugupeetud pr. Oviir! Mul oleks teile palju küsimusi, aga ma piirdun nelja-viie põhimõttelise probleemiga. Ma ei mõistnud päris täpselt, miks ikkagi alates oktoobrikuust kuni tänase päevani on pensioniseaduse või pensionäride ainelise olukorra parandamise seaduseelnõu esitamist Ülemnõukogule pidevalt edasi lükatud, 4-5 kuud? Mis on need põhjused olnud, mis on takistanud operatiivsemalt tegutsemist?

Teine küsimus. Miks te olete valinud just nimelt 60% palga miinimumist pensionide arvutamise aluseks, miks mitte mingit muud protsenti?

Kolmas küsimus. Te ütlesite oma seletuses, et elukalliduse indeksi määramine ei ole seaduse koostajate pädevuses. Aga kas teie ei arva, et kui keegi teine kuskil seda elukalliduse indeksit määrab, siis panete pensionäri liiga raskesse, määramatusse seisu? Kas ei peaks siiski mingil moel ka seda selles seaduses kajastama?

Ja veel üks küsimus. Kas on kuidagimoodi meie pensionäride ainelise olukorra parandamise seaduseelnõu projekt seotud Nõukogude Liidu pensioniseaduse või seaduseelnõuga? Aitäh!

S. Oviir

Miks on edasi lükatud alates oktoobrikuust? Esimene põhjus, miks see ei tulnud vana aasta sees veel teie laudadele, oli riigieelarve arutamine. Pensionid on aga väga tihedalt seotud siiski meie eelarvega. Ma ei oska teile täna öelda täpset kuupäeva, kuid jaanuari alguses tuli see seaduseelnõu Ülemnõukogusse. Veebruari alguses läbis see Ülemnõukogu Presiidiumi juures oleva ekspertiisikomisjoni ja käis siis komisjonides. Miks ei tulnud seadus arutusele 31. istungjärgul, nagu oli planeeritud? On vale arusaam, et valitsus võttis pensioniseaduse tagasi. Me tegime koos sotsiaalkomisjoniga ühise avalduse. Pensioniseadus on asi, mis hoiab väga paljude inimeste meeli ärevil. Iga päev laekub selle kohta tohutu hulk arvamusi, mida taheti läbi töötada. Ja olles teie ees lõpuni siiras, põhjus oli kahtlemata ka selles, et teie mõtted olid kõik mujal, pind ei olnud soodus pensioniseaduse arutamiseks. Inimesed teie hulgas, kes on mulle autoriteetsed, soovitasid pensioniseadust edasi lükata teisema õhkkonna saavutamise eesmärgil, ma tean, et see ei ole teile saladus. Me ei ole pensioniseadusega venitanud. Kahtlemata, kuna see on meie käes nii pikalt olnud, on iga päev võimalik nii ühte kui teist lisada. See ei ole uus variant võrreldes sellega, mis oli 31. istungjärgule esitatud. See on sama variant, mis on ümber struktureeritud ja vahest mõningad sõnad juurde lisatud. Ma olen veendunud, et tänase töö tulemusena lisandub siia veel küllalt olulist. See on seadus, mis üheski riigis ei ole läbi parlamendi kergelt läinud.

Miks on arvestatud minimaalmääraks 60% palgamiinimumist? Keskmiselt on teistes riikides minimaalpensioni, vanaduspensioni määr 70-75%. Kui 60% keskmisest töötasust liita juurde maksubaas, seda ei saa nüüd otse mõõta konkreetse inimese keskmise töötasu protsendiga. Kuid orienteerivalt on see umbes 15%. Liites need kaks siis kokku, oleme saavutanud sellise taseme, nagu on rahvusvaheliselt aktsepteeritud. Mis puudutab elukallidusindeksi määramist, siis meil on siin ainult säte, et seda arvestatakse. Sotsiaalhooldusministrina seisan ma selle eest hea, et pensionäre ja teisi sotsiaalabi vajajaid elukallidusindeksi määramisel ning selle mehhanismi väljatöötamisel võetakse arvesse igal juhul ainult soodsalt ja kasulikult. Täna kahjuks meil elukallidusindeksi määramise mehhanismi ei ole, toimib kompensatsioonide määramine. See ei ole veel muidugi see mehhanism, nagu on mujal. Ja mujal ei ole ka sellist elukalliduse tõusu nagu meil. Indeks läheb töösse siis, kui on tõus kuni 5%, Meil tõuseb aga 50% ja vahel isegi 100%!

Nüüd seos Liidu pensioniseadusega. Ka see on tekitanud palju poleemikat. Meid on süüdistatud, et oleme maha kirjutanud. Ma ei saa väita, et me oleme midagi sõna-sõnalt maha kirjutanud, kuid pension on pension nii Liidus, Ameerikas kui ka Soomes. Invaliidsus on seal ja invaliidsus on meil, nii et üks ühist on midagi meil kõigil. Liidu pensioniseadust töötasid välja mitmed teadusinstituudid, ka rahvusvahelise tööorganisatsiooni ekspertiis, kus see kiideti heaks. Ja me peaksime olema päris rumalad, kui me selle lühikese aja vältel, mis meil oli aega seadust ette valmistada, ei võtaks sealt eeskuju ja hakkaks ise leiutama jalgratast.

A. Paju

Austatud juhataja, lugupeetud pr. Oviir! Minul on kolm küsimust. Esiteks. Võib-olla ma ei osanud välja lugeda, aga ma ei näe praegu, et pensioniseadus tooks välja need inimesed, kes on kaua aega töötanud ühel töökohal. Teiseks. Te nimetasite, et meil on üle 400 Leningradi blokaadis olnut. Vene Föderatsiooni pensioniseaduses on blokaadis olnute aeg aastatel 1941–1944 arvestatud 3-kordse staažiga ja ülejäänud aeg 2-kordselt. Kas meil on ka blokaadis olnuid eraldi käsitletud? Kolmas, põhimõtteline küsimus. Sissejuhatavas kõnes te nimetasite, mis on see seadus, mis meie ees praegu on. Õelge veel kord kindluse mõttes, kas see on ajutine olukorra leevendamine, samm turvalisuse teel, nagu te ütlesite, ja millal see ajutine saab uuesti läbi vaadatud, et see oleks alaline.

S. Oviir

Oma ettekandes ma riivasin pideva töötamise mõtet. Me ei ole siin seaduses pidevat töötamist seadnud tingimuseks, mis annab lisandi. See on teatud määral sunnismaisus. Nagu ma juba ütlesin, on inimene tihtilugu pidanud töös vaheaegu tegema. Ja me teame ka, kui kunstlikult tehti ühelt töökohalt teise minnes sissekandeid üleviimise kohta. See seadis ühele inimesele eelise teise ees. Siin on võrdselt kõik töötamise aastad. Kas inimene töötab 10 aastat ühel ametikohal või 10 aastat 2-3 töökohal, ei ole tähtis.

Nüüd blokaadistaaž, see on § 70 punkt 5. See annab pensionilisandi. 3-kordse tööstaaži arvutamisel on 3 sätet, kus on sätestatud rehabiliteerimine 3-kordselt, töötamine pidalitõbilas 2-kordselt. Kas seadus on ajutine või pikaks ajaks? Ma arvan, et meie hulgas ei ole inimest, kes oskaks öelda, millal lõpeb üleminekuperiood. Nii et väita, et see on kaheks aastaks, ma ei julgeks, tõenäoliselt pikemaks ajaks. Põhiprintsiibid, mis on siin toodud, saaks üle kanda tuleviku pensioniseadusesse, kui te need heaks kiidate. Need põhiprintsiibid ei ole minu meelest halvad. Mis puutub turvalisustundesse, siis me ei saa pensioniseadust muuta iga paari aasta tagant, pöörata põhiprintsiipe pea peale, sest inimene vaatab töötades tuleviku poole ja sätib oma tööd ja tegemised pensioni õigusliku staaži ja pensioni määramise suunas.

R. Veidemann

Hr. juhataja, pr. Oviir! Minu küsimus puudutab § 54. See paragrahv kätkeb kogu pensioniseaduse ideoloogiat, mida te siin oma ettekandes ka elegantselt kaitsesite. Nimelt osutades entsüklopeedilisele arusaamale pensionist kui hüvitisest töövõime alanemise eest. Elu teeb mõnikord korrektiive ka entsüklopeediatesse ja õppeprogrammidease. Ma usun, et läbirääkimiste käigus võib sel teemal puhkeda teatud mõttevahetus. Selle asja ennetamiseks küsin ühe küsimuse. § 54 on ära toodud teatud kompromisslahendused, see hakkaks kehtima 1993. aastast peale. Kas ei oleks võimalik niisugune kompromisslahendus, et § 54 üldse mitte fikseerida ja tulla selle juurde kahe aasta pärast tagasi. Meie prognoosi järgi on elu 1993. aastal sama vilets ja vaene kui praegu, mis sunnib praegu pensionäre töötama edasi. Lõppkokkuvõttes on see ju tööandja ja töövõtja vahekord. Usun, et kahe aasta pärast on see väga selgelt välja kujunenud. Kas töövõtja võtab siis tööle inimese, kes on pensionil või mitte, see sõltub temast. Sealjuures töövõtja maksab ka sotsiaalmaksu. Kas niisugune kompromiss on ka mõeldav?

S. Oviir

Selline kompromiss on kahtlemata mõeldav. Üks põhjusi, miks me selle seadusesätte siia sisse panime, oli see, et hakata elanikkonda harjutama selle mõttega. Ega praegu ka igal pool 100% ei maksta. See on tegelikult ju suur ebavõrdsus. Riigiasutustes makstakse näiteks kantseleijuhatajale pension välja täies ulatuses, kuid analoogsel ametikohal isemajandavas asutuses oleneb see töökollektiivi nõukogu otsusest. Nii et praegu meie seadus tagaks võrdselt kõigile 100% või kõigile 50%. Kuid ma ei välista võimalust, et konkreetne tootmisettevõtte oma vahendite arvelt näiteks 1993. aastal maksaks täiendavalt. Ja ei ole ka välistatud selline võimalus, et me teame siis paremini tööjõuturgu, et see võiks toimuda rahvamajandusharuti. Ka see küsimus tõuseb kindlasti päevakorra, kus on tööjõupuudus, kus on tööjõu ülejääk. Näiteks madalamapalgelised töökohad, nagu koristajad, garderoobitädid jt., kuhu noored lihtsalt ei lähe, sinna võib selle soodustuse jätta. See on teema, mida me kahtlemata peame põhjalikult arutama.

I. Hallaste

Lugupeetud pr. minister! Mul on teile kaks küsimust. Esimene neist on ideoloogiline ja teine majanduslik. § 9 lg. 1 räägitakse sellest, et soodustustingimustel on õigus vanaduspensionile üle viiekümneaastaseks saanud naistel, kes on vähemalt 5 lapse ema. Ja nendel peab olema pensioniõiguslikku staaži vähemalt 15 aastat. Tähendab, soodustusi hakatakse andma alates sellest, kui on 5 last. Paljulapselise perekonna mõiste sellega kitseneb, võrreldes senisega. Need soodustused, mis tehakse, pole üldse nimetamisväärt, sest sees on 15 aastat kohustuslikku staaži. See tähendab, et viis aastat on vähenenud kohustuslik staaž ja viis aastat pensioniiga. Järelikult laste kasvatamist ei pea praegune valitsus tööks. Võib küll öelda, et 3 aastat saab iga lapse puhul kodus olla, aga lapsed teatavasti

ei sünni alati kolmeaastaste vaheaegadega. Kas valitsuse ideoloogia on perekonnaenulik, lastevaenulik ja selliste emade vaenulik? Ja kui see nii ei ole, siis miks pole pensioniseaduses perekonnasõbralikkust ja perekonna kaitset selgelt väljendatud? Kristliku demokraadina, kes kogu maailma perekondade eest hea seisavad, ei saa ma sellise lahendusega, mida valitsus pakub, nõus olla. Kas valitsus on perekonnasõbralik ja valmis oma perekonnaenulikkust vähendama?

Majanduslik küsimus. Te esitasite meile kaks pensioniseaduse varianti. Mõlemale lisasite kaaskirja, kus on toodud majanduslikud arvud, mis läheb uus pensioniseadus maksma. Viimasele eelnõule lisatud kirjas te kirjutate, et sotsiaalhoolduse poolt väljamakstavad pensionid ja toetused kokku on 1991. aastal 645 miljonit rubla. Usume seda arvu. Eelmisele variandile lisatud kaaskirjas, millel on teie allkiri, kirjutate, et 1991. aastal sotsiaalmaksuga maksustatud summad moodustavad 3,4 miljardit rubla, millest 20% sotsiaalmaksu on juba 680 miljonit rubla. Järelikult 35 miljonit rubla jääb veel üle, miks te küsite 6% sotsiaalmaksu tõstmist? Aitäh!

S. Oviir

Süüdistusega, et pensioniseadus on lastevaenulik, ma ei tahaks, hr. Hallaste, nõustuda. Esiteks pole pensioniseadus mitte lastekaitseadus. Kas võtta tööstaažiks 15 aastat või 10, olen nõus ka 10-ga. Kuid me peame siiski lähtuma majanduslikest võimalustest. Õelda, et siin on soodustus ainult 5 aastat vanusest ja 5 aastat tööstaažist, ei ole päris õige. See on esimene akt, kus pensioniõigusliku tööstaaži hulka loetakse lapse hooldamine kodus. Inimesel võib olla ka 10 last, teoreetiliselt nad ei sünni kolmeaastaste vahedega, nad sünnivad tavaliselt varem, aga oletame, et nad sünnivad kolmeaastaste vahedega, siis on 30 aastat tööstaaži täis. Kui lugupeetud Ülemnõukogu on üksmeelsel arvamusel, et vähendada nõutavad tööstaaži, siis sotsiaalhooldusministeerium ja töögrupp, kes selle pensioniseaduse ette valmistas, ei ole vastu. Te ütlesite sotsiaalmaksu puhul, et meil on siin mõned miljonid üle jäetud. Mõistlik perenaine jätab alati väikse reservi. Me oleme kaugel sellest mõttest, et seda reservi kuidagi volesti kasutada. See reserv on mõeldud ainult sotsiaalabi vajajatele. Summad on veidi lahus sellepärast, et aeg on edasi läinud. Eelmise eelnõu esitamisel lähtusime kehtima hakkamisel 1. jaanuarist, nüüd 1. maist. Järelikult on summad läinud veidi väiksemaks. Olen palunud mitte 6% pensioniseaduse ellurakendamise tõttu vajamineva sotsiaalmaksu tõstmist, vaid 7%. Kuue protsendiga ei tule hästi välja. Protsendimäära tõstmist oleme arutanud rahvamajanduskomiteega, kuhu kuuluvad tootvate ministeeriumide ministrid ja ka mitmed suurte ettevõtete direktorid. Mul on nende otsus, nad ei väida, et 7%-line sotsiaalmaksu tõus mõjuks tootmisele väga halvasti. Kui te otsustate sotsiaalmaksu tõsta, siis oleme abivajajatele osutanud väga suure teene.

Juhataja

Suur tänu! Kolleegid, siiski vahemärkus! Käsilolev teema vajab põhjalikku arutelu, kuid küsijaid on palju ja ma palun olla küsimuste esitamisel lakoonilisem. Reglement näeb ette 2 minutit. Villu Jürjo.

V. Jürjo

Austatud juhataja, austatud pr. Oviir! Ma suunaksin oma küsimuste kompleksi kiriku valdkonda. Paljud vaimulikud Eestimaal on olnud üsna pikka aega vanglas. Kas on ette näha, et see vanglasoleku aeg arvutatakse ka pensioniõigusliku aja juurde?

Seni ei ole nad riigilt saanud mingit kompensatsiooni ja kiriku poolt saadav pension maksustatakse tulumaksuga. Seni kuni neid uusi määrusi rakendama hakatakse, oleks võimalik kirikul makstav vanaduspension vähemalt tulumaksust vabastada.

Edasi, te ütlesite, et arvesse läheb õppimine koolides. Minu enda staaži hulka peaks sel juhul minema 5 aastat usuteaduse instituuti, mis kirikust sõltumata põhjustel ei ole riiklikku tunnustamist kõrgkoolina leidnud. Kas see õppimise aeg ja samuti õppejõudude staaž tulevikus ka pensioniõiguslikkuse alla läheb või peab usuteaduse instituudi usuorganisatsiooniks ümber nimetama, nagu te pakute, sest kirik võib enda juurde luua küll spordi-, küll heategevus- ja küll majandusorganisatsioone. Kas kirik peaks selleks, et temas töötamine pensionistaaži alla läheks, moodustama ka lisaks usuorganisatsioone? Mida teha, kui on tööleping kellegagi väljastpoolt? Mul on konkreetne juhus, möödunud nädalal Võrus ametiühing lihtsalt keeldus ühe meie koguduse töötaja lepingut registreerimast, väites, et neil ei ole õigust uusi tööraamatuid välja kirjutada. Aga sellel inimesel oli pakkuda ainult kolhoosniku tööraamatut. See küsimuste kompleks on muidugi palju suurem, aga ma piirdun sellega. Aitäh!

S. Oviir

Teie esimene küsimus puudutas vangisoleku aega. See on sätestatud § 28 punkt 1. Kannatada saanud kodanikule on oluline, et ta oleks ametlikult rehabiliteeritud, siis läheb see aeg 3-kordselt tema tööstaaži hulka. Nüüd staaž õppimise ajal usuteaduse instituudis. On selge, et meie riik liigub sinna poole, et seda hakatakse arvestama. Siin ei teki ilmselt mingisugust probleemi, et võtta usuteaduste instituudis õppimise aeg samamoodi staažina arvesse kui muu kõrgkooli aastad. Elu toob meile kogu aeg nii palju uusi küsimusi, mida me ei osanud paar aastat tagasi ette näha. Näete, meie komisjon ei ole osanud selle peale mõelda, sest me ei ole lihtsalt nii kursis teie valdkonna küsimustega. Me konsulteerisime usuasjade talitusega, aga nad ei tulnud ka selle peale, et meile seda soovitada. Kuid see on reguleeritav ja täie kindlusega võin väita, et see saab reguleeritud.

Mis puutub töötamisse kiriku juurde moodustatud spordi- ja muudes organisatsioonides, siis siin ei ole üldse mingit probleemi. Sest kui töö on maksustatud sotsiaalmaksuga, siis tekib inimesel ka pensioniõigusliku staaži õigus ja see läheb arvesse. Ma ei saanud ainult hästi aru teie jutust, mis puudutas tööraamatut.

V. Jürjo

§ 27 punkt 7 on praegu kirjas: "Töö kirikutes (kogudustes), kui tööleping on registreeritud kehtestatud korras". Otsekohe tekib küsimus, kes sõlmib ja kes registreerib lepingu? Praegu registreeris töölepinguid ametiühing. Möödunud nädalal oli aga pretsedent Võrus, kus ametiühing lihtsalt keeldus töölepingut registreerimast, sest nendel olevat mingisugune korraldus praegu neid mitte registreerida ja uusi tööraamatuid mitte välja kirjutada.

S. Oviir

Mis puudutab ametiühingu keeldumist, siis see oli täiesti seadusevastane. Ettekandes ma rääkisin, et siin pakuks välja parema sõnastuse ja see punkt kõlaks: "Töö registreeritud usuorganisatsioonides". See võtaks maha väite, missugune leping on registreeritud ja missugune mitte. Sest 1979. aastast nõuti töölepingu registreerimist ametiühingutes, kuid ametiühingutega on praegu nii nagu on, ka seal on palju ebaselget. Seada end sõltuvusse neist ei oleks tänapäeval lihtsalt mõistlik. Seetõttu, hr. Jürjo, palun arvestada teksti "töö registreeritud usuorganisatsioonides", nii pakuvad seaduseelnõu koostajad välja. Aga see, et Võrus ametiühing keeldus, on ebaseaduslik ning seda ei saa arvestada. Nendel ei ole õigust keelduda põhjusel, et ei ole tööraamatut. See väide on veider.

Juhataja

Suur tänu! Kuidas te tunnete end, pr. Oviir, ega te ei ole väsinud? Vastavalt reglemendile on meil kavatsus välja kuulutada 20-minutiline vaheaeg, puhake ka teie. Töö jätkub kell 12.20.

V a h e a e g

Juhataja

Töö jätkub! Kontrollime kohalolekut! Kohal on 58 saadikut, puudub 46. Jätkame küsimustele vastamist. Priidu Priks.

P. Priks

Lugupeetud pr. Siiri Oviir! Et teil kergem oleks, siis ma tahaksin, et kontrolliksite minu mõttekäigu õigsust. Kujutame ette naisterahvast, kes on 85 aastat vana, tööstaaži on 25 aastat, ta on rehabiliteeritud ja pension määrati, ütleme, 26 aastat tagasi. Võtame aluseks minimaalse pensioni, mis on 60% minimaalpalgast, s.t. 81 rubla. Nüüd tuleb panna juurde 30% keskmisest sissetulekust 20-aastase tööstaaži eest, üle töötatud 5 aasta keskmisest sissetulekust annab iga aasta 1,2%. Kuna naisterahvas on üle 85 aastat vana, siis § 7 lg. 2 järgi lisame 35% palgamiinimumist. Kuna ta on rehabiliteeritud, siis § 7 lg. 4 järgi lisame veel 20% palgamiinimumist. Et tema pension määrati rohkem kui 25 aastat tagasi, siis vastavalt otsuse projektile tuleb veel 50 rbl. juurde. Ma ei räägi pensioni laest, aga kas selline mõtte käik on tegelikult õige? Aitäh!

S. Oviir

Vaadake, selline mõttekäik on tingitud asjaolust, et 26 aastat tagasi olid meie töötasud hoopis teised, kui need on täna. Näiteks 26 aastat tagasi sai raamatupidaja 100, väga heal juhul, kui ta oli pearaamatupidaja, 150 rubla, aga tänapäeval saavad nad tavaliselt 500 rubla ja enam. Ei olnud võimalik võtta mingi indeksiga tookordne töö ja tema palk ja praegune töö ja palk. Sest esiteks on meil palgapoliitika küllaltki segane, ametinimetusi on väga palju muudetud, need ei vasta tihtilugu töö sisule ja seetõttu, et kuidagi õiglasemalt tagada elamiseks vajalik nendele inimestele, kes on pensionile läinud ammu, ongi see mehhanism ja kõik need lisaprotsendid, millest te räägite. Sest pension on sellel inimesel nüüd üldjuhul tõusnud 100 rublani, alammäär tõuseb seaduse vastuvõtmisel 115-le. Palga ümberarvutamine ei anna talle mitte midagi. Palk oli nii väike, et see 5 aastat üle töötamist sisuliselt talle ka midagi ei anna. Tuleb tal siis see 115 rubla pluss 50 rubla, pluss 20% ehk 27 rubla ja pluss 35% palgamiinimumist, mis on 80-aastasele ja vanemale inimesele ette nähtud lisand, see on 47 rubla, ja siis me saaksime tema pensioni ligilähedaselt 200 rubla. Üks hetk, ma vabandan. Jah, 239 rubla. Sellise mõttekäiguga me lootsime, et saame kuidagi võrdsustada vanu ja uusi ametikohti, vanu ja uusi pensione. Paremat moodust, mis hakkaks ka elus toimima, me lihtsalt ei osanud leida. Ja et tagada elatanud inimesele sissetulekuallikaid, on selline mehhanism meile välja pakutud.

J. Kass

Lugupeetud ettekandja, kas te ei leia, et üks pensioniseaduse raudne põhimõte peaks olema: vanaduspension, kui inimene on täitnud kõiki norme, on puutumatu ega ole seostatav tema edasise tööga, selle on ta välja teeninud. § 54 läheb sellele vastu, vähendades pensioni 50%, kui inimene edasi töötab. Ma näen siin järgmisi negatiivseid külgi. Sellega piirame ühiskonna töövõimet ja seda just nende suhtes, kes tööd teha tahavad. Kuid samal ajal sunnib praegune pensioniseadus töötama neid, kes seda teha ei

saa, need on lapsed kasvatavad emad. Me peaksime võtma hoopis teise lähtepositsiooni: suunama, jagama ära ühiskonna tööõuded. Andma tööd neile, kes seda teha tahavad, ja võtma ära neilt, kes seda teha ei saa.

Me teame, et tööle minnakse veel sellepärast, et pension ei anna inimesele elatist.

Teine küsimus. Meie ühiskond on võlgu nende ees, kes julgesid mõelda ausalt ja seda ka välja öelda, kaitstes nii inimõigusi. Mille eest nad said tunda mõnitust ja kandsid vanglakaristust? Nõndanimetatud kodumaa reetmise ja rahvavaenuliku tegevuse eest. Nüüd me nimetame neid dissidentideks. Kas te ühinete selle mõttega, et me oleme kohustatud neile kompenseerima kaotatud aja ja vähendama nende ajalist laged vanaduspensionile minekuks? Näiteks meestel 55 aastat, naistel 50. Ühiskond on neile võlgu!

Ja nüüd kolmas küsimus. Kas teie komisjon on arutanud Eesti Tšernobõli Komitee ettepanekuid, mis on lühidalt järgmised. Mehed, kes on saanud 50-aastaseks ja kellel on vähemalt 25 aastat tööstaaži, ning naised, kes on saanud 50-aastaseks ja kel on vähemalt 20-aastane tööstaaž, saavad minna vanaduspensionile. Teiseks, meestel ja naistel, kes on invaliidistunud sealse tegevuse tagajärjel, on õigus minna pensionile tööstaaži arvestamata. Ja kolmandaks, Tšernobõli avarii tagajärgede likvideerimisest osavõtnute pensionisoodustused võrdsustatakse sõjast osavõtnute omadega. Kas komisjon saab neid ettepanekuid aktsepteerida iseseisvalt või on vaja Ülemnõukogu sellekohast otsust?

S. Oviir

Teie küsite, kas pension on puutumatu. Oma ettekandes ma käsitlesin seda probleemi. Jah, tõesti, inimesed on tihtilugu tööl just sellepärast peale vanaduspensionini saabumist, et endale lisa teenida. Ma olen sellega täiesti nõus. Juhin teie tähelepanu taas otsuse punktile, mis lükkab selle sätte täitmise 1993. aastasse ja võib-olla isegi veel edasi. Me peame hakkama siiski oma inimesi harjutama mõttega, et pension ja töötamine nii, nagu on mujal riikides, ei käi käsikäes. Või siis tulevikus tuleme tagasi oma maksuseaduste juurde, neid korrigeerides. Olen nõus, selline võte on administratiivne, kuid täna teist võimalust seaduseelnõu ettevalmistaval töögrupil ei olnud.

Nüüd teie küsimus dissidentide kohta. Kui inimene on õigusvastaselt repressseeritud ja rehabiliteeritud, siis tema repressiooni all oldud aeg läheb arvesse kolmekordselt tööõigusliku staažina. Kas vähendada nendel inimestel pensioniõiguslikku vanust? Seda peab lugupeetud Ülemnõukogu arutama.

Ja Tšernobõli küsimus. Ma ei tahaks nõustuda sellega, et lihtsalt selle eest, et inimene on viibinud Tšernobõlis, vähendada tal vanusepiiri. Talle laienevad kõik soodustused, kui ta on invaliidistunud. Siis ei ole tähtis tööstaaž. Uue seaduse järgi on tähtis invaliidsus, kuid kui ta on töötanud kas või üks päev, siis võetakse see töötasu arvesse, see tõstab tal teatud määral invaliidsuspensionini.

Me oleme selle seadusega pakkunud välja lähenemistee, mis invaliidile on enam vastuvõetav. Ma pakuksin lugupeetud Ülemnõukogu liikmetele mõtlemiseks veidi teise sõnastuse, sest elu toob meile pidevalt lisainformatsiooni. Pakuks sõnastuse: "Tšernobõli aatomielektrijaama avarii ja teiste tuumakatastroofide ja avariide tagajärgede tõttu invaliidistunud isikutele." Võtame selle "likvideerimise" maha, sest Semipalatinskis näiteks ei olnud katastroofi likvideerimist, mis on riikliku aktiga kindlaks tehtud, juttu oli avarii tagajärjel invaliidistunud inimestest. Sõnastame siin veidi paindlikumalt. Ma olen kindel, et paari aasta jooksul tuleb veel andmeid juurde, kus selliseid avariisid on olnud.

L. Arro

Lugupeetud juhataja, lugupeetud minister! 7. osas § 27 räägitakse, et staaži hulka arvestatakse igasugune tegevus, kui see seostatakse sotsiaalmaksu maksmisega. Arvestatakse ka tööd pereettevõtte või talupere liikmena. Kas töö taluperes enne kolhooside loomise aega arvestatakse pensioniõigusliku staaži hulka? Ma tean, et arvestatakse küll nendel, kes töötasid sulastena ja tüdrukutena, kuid ma mõtlen just taluperenaist, perepoegi. Näiteks minu ema elab veel, 1920. aastal võttis talu ja oli talus 1949. aastani, kuni kolhooside loomiseni, s.o. 39 aastat, aga tööstaaž arvestatakse talle ainult alates sellest ajast, kui ta läks kolhoosi. Kuidas selle eelnenud perioodiga lood on?

S. Oviir

Need inimesed, kes töötasid talus sulastena, ei olnud ise taluomanikud, nende puhul võetakse see arvesse. Taluomanike puhul aga seda paraku, jah, ei sätestata siin.

S. Sovetnikov

Lugupeetud pr. Oviir! Paragrahvi 25 lõigus 5 on juttu sellest, et pension väljateenitud aastate eest määratakse Eesti Vabariigi eraldi seaduse alusel. Samas aga teise osa § 9 punktis 5 räägitakse, et pension määratakse soodustuspensionile õigust andvate tööde nimekirjade alusel, mis kehtivad kuni käesoleva seaduse vastuvõtmiseni. Ma tahan teilt küsida, kas sellekohast seadust töötatakse välja ja kas selles tuleb olulisi muudatusi? Küsimus on tingitud sellest, et minu poole pöördusid Kreenholmi tekstiilitöölised, kes on mures, et neile hakatakse pansioni maksuma mitte 50., vaid 55. eluaastast alates. See on esimene küsimus.

Teine küsimus. Inimesed, kes läksid pensionile 1991.–1992. aastal ning kellel varem oli väga madal palk – 70–80 rbl. kuus, saavad pensioni lähtuvalt 5 aasta kohta tehtud arvestustest. Mida teha? Nad on kogu elu olnud ainelises kitsikuses ning nüüd kordub sama ka pärast pensioni määramist? Tänan teid!

S. Oviir

Mis puutub § 25, siis ma rääkisin, et on moodustatud töögrupp, kes vaatab üle töökohtade loetelu, mis annavad õiguse väljateenitud aastate pensioni saamiseks. Siin ei ole seda ohtu, et midagi läheks halvemaks kui seni, vaid me peame lihtsalt selle kohtade loetelu viima kooskõlla Eesti vajadustega. Meil ei ole mõtet võtta seda Liidust, te kuulsite, millised olid Liidu Ülemnõukogus debatid pensioniseaduse ümber, kui palju aega läks näiteks põdrakasvatavate pensionide arvutamiseks. Meil on vaja oma oludele vastavalt need välja töötada. Võib-olla lisandub uusi ametikohtasid jne.

Ma ei saanud päris hästi aru teie küsimusest varem pensionile läinud inimese õiguste piiramisest. Seaduseelnõu ei ole lähtunud ideoloogiast, et kedagi või midagi piirata. Oleme siiski lähtunud sellest, et seadus annaks meie vanurile, invaliidile soodsamad võimalused äraelamiseks. Ma olen olnud Kreenholmi Manufaktuuris, kohtunud ka töötajatega. Teie mainitud oht on täiesti olematu. Kuskil novembris-detsembris olin ma sunnitud pöörduma massiteabevahendite poole. Keegi levitas provokatsioonilist teadet, justkui meil oleks plaan nendel inimestel vanadusepiiri tõsta. See on täiesti vale.

A. Tarand

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Ma jääks seekord oma liistude juurde ja võib-olla see küsimus seostub ka § 25 kohta antud vastusega. Nimelt lk. 4, paragrahv 9 punkt 5. Selles on kirjas üks üsna jube jutt. Selles mõttes, et tema taust on füüsiliselt võimatutes tingimustes töötamine. Ülesanne oleks ilmselt selles, et see mürgine või talumatu keskkond normaalsemaks muuta, aga mitte sandistatud inimestele pakkuda pärast pisut raha lohutuseks kaotatud tervise eest. Küsimus on nüüd tulevikku suunatud uudishimust, et kas kuskil teie ministeeriumis või siis ametiühingutes tegutsetakse laial rindel süstemaatilisel ja üle-eestiliselt selliste kahjulike töötingimuste endi kõrvaldamiseks, mitte ei arutata kompenseerimist hiljem?

S. Oviir

Ministeerium ei ole muidugi see organ, kes on pädev neid tingimusi kõrvaldama, kuid antud seaduseelnõu ühes variandis oli sees mõte, et kui inimene jätkab töötamist sellistel töödel peale pensioniõigust, vanusepiiri ja muude tingimuste saabumisel, siis pensioni välja ei maksta. Me arvestasime, et ta siis ehk ei riku oma tervist edasi, vaid on sunnitud töölt ära minema või töötama soodsamates tingimustes. Tavaliselt on nad vanuse poolest nooremad kui tavalised vanusepensionärid. Ning töökoht, jäädes töötajatest ilma, on lõppude lõpuks sunnitud oma tingimusi parandama. Kuid pidades läbirääkimisi, saime aru, et see on tänase päeva seisuga siiski meie illusoorne kujutlus. Mitte midagi ei muutu, ainult et samadesse rasketesse, tervistkahjustavatesse tingimustesse tulevad tööle

noored töölised ja rikuvad taas oma tervist. Sellise administratiivse meetmega me siiski midagi täna või lähiaastatel ei muuda. Need meetmed peaksid tulema mujalt.

Ma olen isegi näinud, kus on tervistkahjustavad tingimused. Väga hull oli näiteks vabrikus "Marat" värvimistsehh, mis on mingil määral nõiakööök. Inimesed on vees, küll see on külm, küll see on tuline. Kuid pensioniseadusega siin tulemusi ei saavuta ja seetõttu me võtsime selle sätte maha.

K. Raud

Lugupeetud pr. Oviir! Olge nii kena ja vaatame koos § 10. Seal on öeldud, et staaži eest liidetakse 30% keskmisest sissetulekust juurde ja iga staaži ületav aasta annab 1,2% keskmisest sissetulekust. Liidetav summa ei tohi ületada 60% nimetatud sissetulekust. Öelge palun, millest on tingitud see piirang 60% ja kas te olete teinud ka mõned arvutused, mis juhtub, kui niisugust piirangut näiteks ei ole. Sest minu mõningate pealiskaudsete arvutuste järgi hakkavad selle piirangu all eelkõige kannatama need inimesed, kes on veetnud pikki aastaid Siberi laagrites või asumisel. Aitäh!

S. Oviir

Sellel piirangul on oma loogiline mõte, sest kui me võtame näiteks inimese, kes sai tollal nii laialt kasutatud karistumäära 25 + 5 ja selle ka ära kandis, siis see on 30 aastat. Me võtame selle 3-kordselt ja saame 90. Peale selle on ta ka Siberist tagasi tulles töötanud ja siis tuleb välja täiesti naeruväärne situatsioon, et inimesel on tööaastaid enam kui on tal endal vanust. See sissetulek taandub. Arvesse läheb meestel umbes 50 aastat staaži ja see, kui võtta suhtes sissetulekuga, teeb sama välja. Lisaks sissetulekule on ka maksustaaž 81 rubla, nii et lõppkokkuvõttes tulebki välja päris normaalne pension. Et pension oleks võrdne 100% sissetulekuga, seda ei ole kuskil maal ja ka meie ei saa seda omale lubada.

R. Järlik

Lugupeetud juhataja, austatud pr. Oviir! Kui teid ligemale aasta tagasi ametisse kinnitati, küsisin ma teilt, kas uus pensioniseadus kavatseb kuidagimoodi leevendada seda ülekohut, mis aastakümnete jooksul on osaks langenud haridus-, kultuuri- ja tervishoiutöötajatele, kelle keskmine palk on olnud tunduvalt alla vabariigi keskmist, eriti aga rahvamajanduse keskmist. 1989. aastal oli see vahe veelgi süvenenud ja kultuuritöötajate keskmine palk oli alla vabariigi keskmise, 92,3 rubla. Uus pensioniseadus seab kultuuri-, haridus- ja tervishoiutöötajad uue ja üsna raske löögi alla. Nad on teeninud seni teistest vähem, järelikult ka nende säästud vanaduspäevadeks on teiste omadest väiksemad.

Nüüd saavad nad tänu viimase aasta või poolteise palgatõusule küll ühe aasta normaalsemalt palka. Selle ühe aasta juurde lisandub neli aastat väga madalat palka. Kas tõesti poleks olnud seda seadust ette

valmistades võimalik sisse viia sätet, mis oleks lubanud neil kategooriatel, s.t. tervishoiu-, haridus- ja kultuuritöötajatel saada teistega võrreldes ka normaalset pensioni? Aitäh!

S. Oviir

Kõiki möödalaskmisi ja ebaloogilisusi, mis on olemas meie majanduses, sealhulgas ja palgapoliitikas, ei ole kõige parema tahtmise juures võimalik pensioniseadusega likvideerida. Ei ole mõeldav, et me sätestaksime pensioniseaduses lisaks tavalisele pensionile mingisuguse protsendi või siis absoluutarvu kultuuri-, haridus- ja sotsiaalsfääri töötajatele selle eest, et nad on seal sfääris töötanud. Kuid nimetatud seaduseelnõuga võetakse arvesse kõik sissetulekud, millest on makstud sotsiaalmaksu, sealhulgas ka kohakaaslus. Seda on antud ala töötajad siiski pidanud tegema, sest nende palk ei ole lihtsalt võimaldanud end ülal pidada. Seega võetakse see arvesse, varasemate seadustega teatavasti kohakaaslust ei võetud arvesse. Ma jagan täiesti teie muret, et see ei ole ka veel küllaldane. Kõik ei olnud suutelised tegema kohakaasluskorras tööd, sest kodus olid pered, kodus olid vanad, kes vajasid hooldamist. Kuid paraku ei saa me pensioniseadusega palgapoliitikasse niimoodi muutusi tuua.

T. Mets

Lugupeetud minister Oviir, meile on teada, et juba aprilli algul tuleb oluline, paljusid eluvaldkondi haarav hinnatõus ja me ei tea praegu, milliseks kujuneb tulevikus rubla väärtus. Kas lugupeetud minister ei peaks praktiliseks praegune pensioniseadus tervikuna edasi lükata aprilli keskpaigani, selleks ajaks on selgunud hinna- ja palgavahekorrad ja meil oleks palju lihtsam vastu võtta lõplikku otsust?

Teine küsimus on järgmine. § 28 on öeldud, et kinnipidamiskohas oldud aastad arvestatakse 3-kordselt. Teen ettepaneku arvestada rehabiliteeritute aeg 2-kordselt ja vangis olemise aastad võrdsustada tervistkahjustava tööga ning alandada pensionimäära ajalist lage vangis või asumisel oldud aastatega. On ju ekstreemses olukorras viibinud inimese kulum tunduvalt suurem tavalisest. See oleks kompromiss, sest riik sellisel juhul ei kaotaks, kolme-kordistamise asemel kahekordistatakse aega.

S. Oviir

Teie küsimuse esimese poolega – lükata pensioniseaduse arutelu edasi poolde aprilli – ei saa ma mitte kuidagi nõustuda. Sest pooles aprillis oleme võib-olla jälle olukorras, et mingisugused hinnad tõusevad taas, see ei olene ju meie vabariigist. Me elame Eestisse sisseveetava toorme baasil. Inimesed, kes ootavad pensioniseadust, peavad ju kuidagi ka aprilli algusest aprilli keskele elama. Aga elu on juba läinud kallimaks, ja nendel ei ole mitte mingisugust sissetulekute tõusu. Nii et selle väitega ma kuidagi nõustuda ei saa ja ma arvan, et paljud teie hulgast sellega ei nõustu. Elukalliduse tõusu

kompanseerimiseks on pensioniseadusele lisaks teine mehhanism ja see hakkab toimima, nii hea kui halb see on. Inimene saab siiski oma sissetulekutele niimoodi lisa.

Nüüd § 28 muudatus. Seda võib kaaluda ja arutada, ning kui Ülemnõukogu liikmed leiavad, et see on õigustatud, siis nõustun selle vastuvõtmisega. Kui ma nii linnulennult arvestan, tundub mulle see praegune mehhanism siiski parem. See on selge, ja ega neid vanglas oleku aastaid palju ei olnud, rohkem oli kinnipidamisi. Vanglas oldi keskmiselt 2 kuni 5 aastat. Väga palju oli just neid, kes olid asumisel väga rasketes tingimustes. Kuid see on lugupeetud Ülemnõukogu otsustada, millist varianti eelistada ja seadusena vastu võtta.

A. Zõbin

Lugupeetud ettekandja! Olge nii lahke ja palun kommenteerige seda, mida pakutakse teie seaduseelnõus võrreldes Liidu pensionikindlustusseadusega. Te nimetasite, et meie vabariigis pole üleminekuperioodi lõppu veel näha, meil aga on piirkondi, kus inimesed elavad ühes, kuid töötavad teises kohas – näiteks Narvas ja Ivangorodis. Seetõttu on nad just saadava pensioni suuruse pärast väga huvitatud nende seaduste üksteisele vastavusest. Ning siia juurde teinegi küsimus. Kui seda seadust millegi pärast vastu ei võeta, kas ei saaks siis vaadata läbi Liidu seadust ning pärast kohandamist ja täiendamist võtta see vastu meie vabariigi pensionikindlustusseadusena. Miks pole selliselt toimitud?

S. Oviir

Mul ei ole Liidu pensioniseadust kaasas ja detailset võrdlust siin paragrahvide kaupa tuua ei ole ka otstarbekas. Kuid täie kindlusega võin väita, et Eesti pensioniseaduse eelnõu ei ole halvem kui Liidu oma ja olulises osas on meie pensionid kõrgemad kui Liidus. Kust hakkab peale see kõrgem määr? See hakkab peale juba minimaaltöötasust. Liidus on see praegu 70 rubla, meil on ju kõrgem. Vastavalt sellele tõusevad ka meie pensionid, võrreldes minimaaltöötasudega on need 30–45 rubla kõrgemad kui Liidus. Nii et igatseda Liidu pensioniseaduse kehtimahakkamist meil ei ole vahest põhjust. Ja eks iga regioon teeb oma seadused vastavalt oma kohalikele oludele, elutingimustele ja majanduslikele võimalustele. Sellest oleme meie ka lähtunud. Ja teie, lugupeetud Ülemnõukogu saadikud, võtate ju praegu vastu Eesti Vabariigi seadusi. Me ei tõlgi Liidu seadusi eesti keelde, see oleks vastus teie teisele küsimusele, miks me seda teed ei läinud.

A. Ristkok

Lugupeetud ettekandja, teie sõnavõtus ma ei saanud piisavat kindlustunnet selles, kas seaduse elluviimine on ka täielikult tagatud finantsressurssidega. Kujutan ette, et see suurendab oluliselt sotsiaalhooldusameti tööd. Tuleb ju regulaarselt ümberarvestusi tegema hakata. See tähendab, et tuleks

täiendada kaadrit, tehnikat. Kas see on praegu realselt tagatav, kas raha, mida me loodame saada maksude suurendamise teel, selle katab või mitte?

Teine küsimus seondub eelmisega. Kas seda maksukoormuse lisandumist, mida sotsiaalmaksu tõstmine endaga kaasa toob, on ka analüüsitud, mis moodi see teistpidi mõjub Eesti majanduselule? Kuivõrd see kahjustab ettevõtlust? Mille kaudu see elujõulisi eesti töötajaid ja nende sissetulekuid ning äraelamisvõimalusi mõjutab? Kuidas see *summa summarum* Eesti eluolule mõjub?

Ja kolmas. Kas autorid ei ole tähele pannud vastuolu seaduse pealkirja ja sisu vahel? Pealkiri on pensionäride ainelise olukorra parandamisest, aga sisu räägib ainult ühest paranemise viisist, see on pensionide maksmise korrast. Tõenäoliselt ainelist olukorda parandaks aga Eestimaa olukorra terviklik parandamine, mida see otsus võib ka kahjustada. See oli kolmanda küsimuse sisu. Aitäh!

S. Oviir

Rahaline kate pensioniseaduse elluviimiseks nõuab 7% täiendavat sotsiaalmaksu. Nüüd, kas meil on olemas tehnika ja kaader? Jah, tehnika oleme kätte saanud, see on praegu all keldris hoiul, see on kinni makstud. On sõlmitud lepingud ja loodud ministeeriumis osakond, mis sellega tegelema hakkab. Sotsiaalhooldusosakondade töötajad käisid juba möödunud aasta lõpul kursustel arvutitöö oskusi omandamas, kuid see ei ole veel kõik. On ka teatud lünki töös, sest ega me nende kursustega muidugi kõike ei omanda. Kaadri palgafond ei ole piisav, kuid suurem osa on meile eraldatud, ja kaadri me vahest ka saaksime. Küsimus on palju tõsisem, sest kui te olete käinud kunagi sotsiaalhooldusosakondades, siis te olete näinud, kus need asuvad. Need asuvad tagahoovides, pööningukambrites, mis on täiesti ebasoodsad pensionäride teenindamiseks, kuigi on vastu võetud otsus, et need peaksid olema esimestel korrustel. Ruumid ei ole piisavalt suured, nii et näiteks Tallinna linnas on praegu täiesti võimatu juurde võtta raamatupidamise poole peale 20 töötajat, mida oleks vaja. Ja Tallinna linn suhtub meie muresse absoluutselt külmalt, kui nii võiks öelda. Laiutavad käsi, et ruume ei ole. Probleemist oleme kuulnud, kuid probleem edasi ei liigu. Tegutseme muidugi ise, otsime ruume, mida oleks võimalik kohandada, kuid see tähendab, et keegi peab eest ära minema. Praegu oleme täiesti lõhkise küna ees, linnavalitsus meile vastu tulnud ei ole. Kui oleks vaja olemasolevatesse ruumidesse lisada isegi üks laud, siis enam juurde ei pane. Kuid arvutid on väga kallid töövahendid, need nõuavad veel teatud eritingimusi, mida Tallinna ruumides praegu ei ole.

Ettevõtlusele on sotsiaalmaksu tõus muidugi täiendav koormus. Nagu ma ütlesin, oleme arutanud seda küsimust rahvamajanduskomitees, ettevõtete juhid nõustusid 7%-ga, aga see 1% leevendab tohutult suure hulga meie elanike eluolu. 7% hüperinflatsiooni tingimustes iseenesest ei ole nii suur.

Teie küsimus pealkirja ja sisu vastuolu vahel. Võib-olla teatud vastuolu on, kuid see ei ole siiski täiuslik pensioniseadus, sellepärast me ei saagi seda nimetada pensioniseaduseks. Kas või needsamad paragrahvid, mis puudutavad väljateenitud aastate pensioni, tervistkahjustavaid erialasid – need on vaja veel kõik koostada vastavalt meie võimalustele ja Eesti tingimustele. Ning on veel teisi sätteid, mida oleks vaja siis sisse tuua, need läbi töötada, analüüsida vastavalt meie ühiskonna oludele. Seetõttu on see siiski ainult üks osa pensioniseadusest.

P. Grigorjev

Lugupeetud pr. Oviir, minu küsimus puudutab § 63. Kui pensionär sõidab elama välismaale, makstakse pension välja 6 kuud ette. Aga kelle käest hakkab ta hiljem pensioni saama, kui meil selle riigiga diplomaatilisi suhteid ei ole?

S. Oviir

Kahe kuu eest saate te pensioni kätte oma alalisest elukohast lahkudes. Uude kohta läheb pensionitoimik teile järele ja maksmine jätkub.

Kuid küsija pidas ilmselt silmas midagi muud. Kui inimene läheb elama näiteks naaberriiki Soome, siis saab ta 6 kuu pensioni ette ja ei enam. See on nii senikehtinud seaduse järgi. Täna arutatud seaduseelnõus me näeme ette, et teiste riikidega tuleb sõlmida lepingud. Kas need saavad siis olema sellised, et meie tasume pensioni meile saabuvate meeste eest ja nemad oma riigis meie inimestele, see oleneb juba lepingupooltevahelistest kokkulepetest. Kuid nende lepingute juurde me saame asuda siis, kui me oleme Eesti Vabariigi vastava seaduse vastu võtnud.

Juhataja (M. Lauristin)

Aitäh! Palun, Vaino Väljas!

V. Väljas

Lugupeetud pr. eesistuja, austatud proua minister! Andeks teie nii pika pihitoolis oleku eest, mis on jõudnud isegi nii kaugele, et lugupeetud saadikud ei ole seda välja kannatanud ja saal on üpris tühi. Te peate nagu amfora nüüd vastu võtma kõik need patud, mis pika aja jooksul on pensioniseadust andes meil tehtud. Ainuke võimalus, kuidas me saaksime sotsiaalministrile seda heastada, on arvestada tema tööstaaži kolmekordselt. Umbes nagu 25 pluss 5 puhul.

Nüüd küsimus. Väga raske moment väikese vabariigi jaoks on Tšernobõl. Ma mõistan, et lõppsätted, § 6, ei likvideeri seda. Paljude saadikute laual ja ka teie laual, proua minister, on Tšernobõli komitee

seaduseelnõu. Kas te olete sellega tutvunud ja kas te arvate, et seal esitatud õigustatud soovid on käesoleval hetkel valitsuse poolt realiseeritavad?

S. Oviir

Ma olen Tšernobõli komitee pöördumist ja neid kirju näinud ja põhimõtteliselt me oleme neid ka siin arvestanud. Sest invaliidsuse puhul kõik need kehtivad. Siin on nad teatud soodustingimustes. Kuid me ei saanud nõustuda sellega, et ainult Tšernobõlis viibimise fakt annab õiguse 5 aastat varem pensionile minna, kui tervis ei ole sellest kahjustatud. See ei ole lihtsalt õiglane ja arusaadav elanikele, kellel ei ole soodustusi. Ta võis seal olla ju näiteks väga lühikest aega. Kuid kui ta on haigestunud, ja paraku seda nendest ka paljud on, siis kehtivad temale teatud soodustused. Tšernobõli osa invaliidsuspensiooni määramisel on arvestatud.

M. Laar

Austatud juhataja, austatud pr. minister! Mul oleks seekord natuke militaarsesse valdkonda kalduvad küsimused. Nii et ma vabandan ette, see pole mitte kiusamiseks mõeldud. Kõigepealt on mul selline küsimus. § 27 punktis 3 on juttu pensioniõiguslikust staažist, mille hulka läheb ka sõjaväeteenistus ja igasugune muu sõjaväeteenistusega võrdsustatud teenistus. See viimane mõiste jääb minule isiklikult natuke segaseks. Näiteks ma tahaks kohe küsida, kas metsavendlus, see tähendab osavõtt vastupanuliikumisest, käib sinna alla või ei käi?

Ja teiseks. Siin on olnud juttu sellest mitmekordsest staažist. Rehabiliteerituse aste. Meil ei ole selle rehabiliteerimisega asjad sugugi korras. Esiteks see venib ülemäära kaua ja teiseks on olemas terve rida kategooriaid, kuhu kuulujaid Nõukogude Liidu seadustele tuginevalt endiselt ei rehabiliteerita. Näiteks ei rehabiliteeritud hiljuti vendi Mõtuseid just selle eest, et nad olid metsavennad. Nendel võeti kohtuotsusest küll aastaid vähemaks, aga neid ei rehabiliteeritud. Järelikult nemad, kes olid metsas kuni 1967. aastani, selle alla ei käiks. Või kui nad käivad, siis olen ma seadusest valesti aru saanud. Ma palun sellele kommentaari!

Ja viimane küsimus. Ma saan küll Leningradi blokaadi kangelaslikkusest täiesti aru, aga tahaksin ikkagi teada, mis on sellel vabariigi pensioniseadusega pistmist, et Leningradis 8. septembrist 1941 kuni 27. jaanuarini 1944 töötanud isikutele tuleks hakata arvutama lisapensioni? Ning veel põhimõtteliselt laiem, rahaline küsimus. Kas Eesti Vabariik on ikkagi nii rikas, et maksta lisapensioni kõigile neile, kes on ükskõik mis poolel sõjast osa võtnud? Kas ei oleks mõtet siin piirduda ikkagi Vabadussõjast osavõtnutega ja nendega, kes on sõdinud selgelt ja puhtalt Eesti Vabariigi eest. Las teistest sõdadest osavõtnutele maksavad pensioni need riigid, kelle eest nad sõdisid. Teatavasti Soome hakkab seda ilmselt tegema, ilmselt ka Saksamaa, ja miks ei võiks seda teha ka Nõukogude Liit. Aitäh!

S. Oviir

Mis puudutab teie esimest küsimust, metsavendi Mõtuseid ja üldse metsavendlust, siis § 27 punkt 3 seda ei käsitle, metsavendlus läheb rehabiliteeritute alla. Muu sõjaväeteenistusega võrdsustatud tegevuse alla kuulub tuletõrje, töö sellistes asutustes, mis on võrdsustatud sõjaväeteenistusega.

Ma olen juba aasta eemal Ülemkohtust ja metsavendade Mõtuste toimiku sisu ma ei tea. Kui inimene on metsavendluse eest rehabiliteeritud, siis me peame seda aktsepteerima. Kui ta ei ole rehabiliteeritud, peame ka aktsepteerima. Sest me peame siiski usaldama oma kohtuorganeid. Ja anda soodustusi ning võtta metsavendadena selliseid noormehi, kes oma koduküünis rahulikult selle raske aja üle elasid ja lihtsalt hoidsid oma nahka, kas see on päris õige? Üldjuhul metsavennad käisid läbi kohtumasina ja käivad veel teist kordagi, rehabiliteerimisprotsessiga langevad nad teatud soodustusi omavate inimeste alla.

Miks on Leningradi blokaad võetud sisse? Sel lihtsal põhjusel, et Eestimaal elab juba pikki aastakümneid inimesi, kes on läbi teinud Leningradi blokaadi. Nad sattusid sinna kas evakuatsiooniga või mõnel muul teel ja jätta praegu need inimesed halvemasse olukorda, kui nad oleksid teisel pool Narva jõge kehtiva pensioniseaduse puhul, ei ole lihtsalt humaanne. Sotsiaalhooldus peab siiski lähtuma humaansuse põhimõtetest ja vabariigis oli 2. veebruari seisuga neid inimesi 425. 400 000 pensionäri hulgas ei ole see suur arv ja selle tõttu pingeid üles tõsta ei ole vast mõttekas ...

Mis puudutab pensioni sõjast osavõtnutele, siis Soomes ja ka Saksamaal tõenäoliselt töö selles suunas liigub. Liidu eelarvest me loodame ka teatud hüvitust saada. Näiteks möödunud aasta IV kvartali kompensatsioonide maksmiseks me saime. Ma olen Moskvast sellel teemal läbirääkimisi pidanud, kuid need ei saanud olla lõplikud, sest meil ei ole veel pensioniseadust. Kuid töö selles suunas käib. Ja möödunud aastal, kui me saime kompensatsioonideks raha, maksime välja ka rehabiliteeritutele, kuna olen veendunud, et see on selle riigi süü.

P. Lutt

Lugupeetud pr. minister! Te väitsite, et rakendades uut pensionimäärust, oleks vaja tõsta sotsiaalmaksu 7%, millele on andnud oma nõusoleku ka ettevõtete juhid Tallinnas. See on väga tore ja väärt asi. Kuid mul tuleb siit küsimus. Kas ei peaks siis uue sotsiaalmaksu jaotama kaheks? See tähendab seda, et linna asutused ja ettevõtted maksaksid näiteks sotsiaalmaksu 30% ning maal olevad sovhoosid ja kolhoosid maksaksid sotsiaalmaksu ainult 10 või 15%. Vaatamata asjaolule, et on tekkinud vallad ja neid tehakse järjest juurde, ei ole sotsiaalsfäär ja sotsiaalhooldus maal mitte kellegi teise kui ainult majandi õlul. Nii et peaks tegema sotsiaalmaksu soodustuse eraldi, sest 50% maksusoodustust, mis on seaduses ette nähtud, ei ole rakendatud kuni tänase päevani ei sotsiaalkomitees ega ka rahandusministeeriumis. Aitäh!

S. Oviir

Sotsiaalmaksu määra ei saa pensioniseadusega ära otsustada. Sotsiaalmaksu seaduseelnõu on peaaegu valmis ja enne, kui pensioniseaduse arutelu lõpeb, esitatakse see teile. Seal on teatud muudatusi. Väga kahju, et neid muudatusi tuleb nüüd jälle teha, sest alles sügisel sai võetud sotsiaalmaksu seadus vastu. Kuid paraku elu lihtsalt dikteerib muudatusi. Eks siis vahest oleks otstarbekas arutada, kui suur see protsent maal ja linnas saab olema. Kuid teie väitele, et maal on sotsiaalhooldus täiesti majandi õlul, ma julgaksin siiski vastu vaielda. Maal on enamik sotsiaalhooldusasutustest finantseeritavad riigieelarvest. On väikseid sotsiaalhooldusasutusi, ma mõtlen vanadekodusid, kus tavaliselt on 30 kohta. Neid ei finantseeri isegi mitte maakond, vaid põllumajandusettevõtted. Ja tänaseks on kujunenud välja raske olukord näiteks Nõo vanadekoduga. Hooned on lagunened ja ei ole enam neid ühistuid, kes omal ajal aitasid seda vanadekodu luua. Ei ole neid, kes maksavad seal elavate vanade hooldamise eest. Ja praegu oleme ka seda puudujääki katnud riigieelarvest. Ilus väide, et iga vald toitku oma vaeseid, ei hakka meil Eestimaal toimima mitte lähima 10 aasta jooksul, sest vallad on vaesed ja riik peab abivajajad kindlustama. Seda me ei saa lükata praegu valdade õlule.

V. Menšikov

Lugupeetud pr. Oviir, ma paluksin teid kommenteerida selles seaduses sätestatud kahe põhimõtte omavahelist suhet. § 37 on kirjas, et elukalliduse tõusu kompenseeritakse pensionäridele Eesti Vabariigi Valitsuse kehtestatud korras, ent samas on seaduses eneses fikseeritud pensionide ümberarvestamine sõltuvalt sellest, kuidas hakkab muutuma töötasu piirmäära kaassumma. Pensionide ümberarvestuse osa on mulle enam-vähem arusaadav, kuid nende kahe põhimõtte vastastikune toime ning konkreetne rakendamine mitte. Oleksin tänulik, kui te kommenteeriksite seda. Tänan!

S. Oviir

Pensionide alammäär ja üldse pensionid on seotud palgamiinimumiga. Kuid palgamiinimumi tõstmine ei taga veel elukalliduse tõusu. Elukallidus tõuseb kiiremini ja mitmekordselt, kui me saame palgamiinimumiga pensione reguleerida. Ja sellepärast ongi siin kaks majanduslikku kategooriat: üks on palgamiinimum ja teine on elukalliduse tõus. Sellesse eelnõusse ei olnud kahjuks võimalik tuua täpsemat selgitust, ma mõtlen § 37. Te olete kindlasti kursis, et k.a. IV kvartalist elukalliduse tõusu meil juba kompenseeritakse. See oli 84 rubla riskirühmadele kvartali eest, praegu 40 rubla kuus I kvartali jooksul. Mul ei ole kahjuks andmeid, võib-olla härra peaminister on alla kirjutanud ettevalmistatud valitsuse määrusele või teeb ta seda täna-homme. Kuid arvestades 1. aprilli hindade tõusu, on seda määrust jälle muudetud ja oluliselt suurendatud kompensatsioonimakseid. Juurde on lülitatud eelarveliste asutuste töötajate palga tõstmine, riskirühmad, lasteriiete kallinemine. Seda ei ole võimalik pensioniseaduses

täpselt kajastada, seda tingib elu. Sellepärast ongi siia pandud "valitsuse poolt kehtestatud korras", et me täna paraku ei tea olukorda, mis võib sügisel olla, mismoodi me peame kompensatsioonimehhanismi vastavalt majanduslikule olukorrale ümber töötama ja mismoodi see toimiks. Seetõttu on siin praegu niisugune lakooniline lause.

A. Mölder

Austatud spiiker, austatud pr. Oviir! Selle seaduse eelnõu väljatöötamise käigus on nagu loomulikuna juba sisse võetud täiendavad vahendid. Aga mis juhtub siis, kui Ülemnõukogu ei kinnita seda 7% sotsiaalmaksu tõusu?

S. Oviir

Sotsiaalfondi eelarve on kinnitatud ja kopika pealt jagatud. On ka väike reserv. Kui ma ei eksi, siis on see 10 miljonit mitmesugusteks ettenägematuteks kulutusteks. Nagu näiteks griepideemia, ja ei tea, mis elu võib veel tuua. Pensioni maksmiseks oli seal üle 500 miljoni rubla. Nii et raha on arvestatud 20%-se sotsiaalmaksuga. Kui lugupeetud Ülemnõukogu ei leia võimaliku olevat kehtestada täiendavat 7%, siis pensioniseadus lihtsalt ei hakka toimima. Seetõttu ei ole teile praegu esitatud sotsiaalmaksu seaduseelnõu. Ma eeldan, et tekib uusi mõtteid, mis paratamatult toovad kaasa vajamineva summa suurendamise (arvan, et mitte vähendamise), siis peab tegema ümberarvestuse. Siis tuleb võib-olla tõsta mitte 1%, vaid 8% võrra. Toon teile näite. Läti Ülemnõukogus, kui nad arutasid pensioniseadust, esitati ka 27%. Kuid Ülemnõukogu rakendas seaduse kohe, kui see nõudis sotsiaalmaksu tõstmist 37%-le.

N. Aksinin

Ma väljendan resoluutset protesti Mart Laari esinemise kohta! Pean seda ebakorrektselt, kuna ajalugu tavaliselt õpetab inimesi. Las ta vastab mulle, miks ta astub välja 8. Eesti korpuse vastu? Miks ta on 25 000 Eestis elava Suurest Isamaasõjast osavõtnu vastu, miks ta teotab nende 60 000 võitleja mälestust, kes on maetud Sinimägedesse? Ma pean tema esinemist ja küsimust ebakorrektselt ning avaldan protesti!

Juhataja

Nikolai Aksinin ei esitanud küsimust ettekandjale. Ma tänan pr. Oviiri ja järgmisena saab kaasettekandeks sõna sotsiaalkomisjoni esinaine pr. Lehte Sööt-Hainsalu.

L. Sööt (Hainsalu)

Austatud juhataja, lugupeetud kolleegid! Ülemnõukogu sotsiaalkomisjon avaldab tänu pensionäride ainelise olukorra parandamise seaduseelnõu autoritele, hr. Saia töörühmale juba tehtud töö eest ning

avaldata ühtlasi lootust, et edasise töö käigus küpseb seaduseelnõu selliseks, mis tõepoolest täidab 350 000 pensionäri lootused.

Ühiskond ootab pensioniseadust ammu ja kannatamatusega ning on kärsitu ja pahane viivitamise pärast. Kiirus on tagant sundinud seaduseelnõu autoreid. Sellepärast on Ülemnõukogu liikmete töölaudadel kaks viimast eelnõu projekti, mille võrdlemine annab tunnistust, et töö alles käib ega ole jõudnud lõpusirgele. Et pensionäride ainelise olukorra parandamise seaduseelnõu on sisuliselt Eesti Vabariigi ajutine riigipensionide seadus, mis võib kehtima jääda reaks aastateks uue pensioniseaduse valmimiseni, siis on loomulik, et see seaduseelnõu puudutab meid kõiki, mitte ainult pensionil olijaid ja pensionile minejaid, vaid kogu ühiskonda, kujundades suhtumist töösse, väärtustades haridust ja tööpanust, andes turvatunnet vanaduse ja invaliidsuse puhuks. Sellepärast ootavad seadus eelnõu autorid ja Ülemnõukogu sotsiaalkomisjon kõigi Ülemnõukogu liikmete, kõigi komisjonide ja fraktsioonide liikmete arvamusi ja ettepanekuid vähemalt järgmise istungjärgu jooksul. Sest me kavatseme põhjalikult seaduseelnõu arutada järgmisel teisipäeval peale lõunat. Seda enam, et pühapäeval kell 17.43 sai Tartus valmis ülikooli õigusteaduskonna dotsendi Jüri Põllu ekspertarvamus seaduseelnõu viimase variandi kohta ja see on 22 lehekülge pikk, aga seaduseelnõu ise on 20 lehekülge pikk. See ei näita midagi muud, kui et palju tööd on ees. Kahel koosolekul arutati koos ülikooli ekspertidega seaduseelnõu paragrahv paragrahvi haaval, kokku 10 tunni vältel. Ja siis kerkis üles suur hulk ka nendest küsimustest, mis täna siin saalis kõlasid. Leidus vaid mõni harv paragrahv, mis ei tekitanud küsimusi, vastuväiteid, vaidlusi. Ma arvan, et see on seaduse loomise loomulik käik. Kuni on, mille üle vaielda, tuleb seda teha. Kus siis mujal need vaidlused peaksid toimuma, kui mitte seaduseelnõusid tegevate autorite kollektiivides ja siin parlamendis. Nagu lugupeetud Ülemnõukogu liikmed kahe seaduseelnõu võrdlemisel võivad veenduda, ongi seaduseelnõu muutunud tunduvalt selguse, ülevaatlikkuse ja täpsuse suunas. Kuid palju tööd on veel ees ja meil ei ole muud võimalust, kui see töö ära teha. Ülemnõukogu peab teadma, et kümnekonna ühise koosistumise vältel ei ole Eesti Vabariigi Sotsiaalhooldusministeeriumi esindus ja Eesti Vabariigi Ülemnõukogu sotsiaalkomisjon siiski jõudnud päris ühistele seisukohtadele kolmes küsimuses.

Esimene vaidlus puudutab pensioni mõistet, mis täna siin saalis ka üles kerkis. Tsiteerin seaduseelnõule lisatud seletuskirja: "Võttes arvesse, et pension ei tohiks muutuda väljateenitud aastate tasuks, vaid peab olema kompensatsiooniks sissetuleku vähenemise eest seoses töövõime alanemisega, on seaduseelnõus ette nähtud maksta vanaduspension töötamise korral välja ainult 50% ulatuses."

Eelnõu teises variandis jääb sotsiaalhooldusministeerium samale seisukohale ja seda seisukohta kaitsti samuti siin täna. See seisukoht pakub huvi sügavamaks analüüsiks. Ma ei arva, et see seisukoht on väär, kuid ma tahan öelda, et Ülemnõukogu sotsiaalkomisjon on olnud siiski teisel seisukohal. Me kaldume arvama, et 55- või 60-aastase inimese puhul ei saa alati kõnelda töövõime ja sissetulekute langusest.

Pigem võiks olla tegemist arusaamaga, et teatud eluikka jõudnud inimene hakkab kätte saama neid materiaalseid väärtusi, mis tema tööpanus on ühiskonda investeerinud. Pension oleks nagu riigi võlg isiku ees. Paljudes riikides on pension püha ja puutumatu, seda ei vähendata ega võeta ära. Viimasel töökoosolekul oli sotsiaalhooldusministeerium valmis § 54 tagasi võtma. See ettepanek kõlas ka siin saalist. Kuid ma arvan, et seda ei ole päris õige teha, kuna inimestel on tõesti vaja juba täna teada, mis neid võib tabada aastal 1993, sest inimene peab oskama oma elu ja tulevikku õigesti korraldada. Ma arvan, et sellest vaidlusest me niikuinii ei pääse, seda enam, et valijate kirjades on just see kõige tähtsamaid küsimusi. Sellest, kuidas Ülemnõukogu otsustab selle filosoofilise küsimuse, oleneb väga palju.

Teine vaidlusaluste küsimuste ring puudutab teemat, et kõik inimesed on seaduse ees võrdsed. Lugupeetud Ülemnõukogu liikmed muidugi märkasid, et eelnõule lisatud Ülemnõukogu otsuse projekt näeb ette seaduse kehtima hakkamise kolmes etapis. Sotsiaalkomisjon ei vaidle etappide vajalikkuse üle, sest Eesti Vabariigil ei ole nii palju raha, kui me sooviksime, ja sotsiaaltöötajad ei suuda kõiki pensione nii kiiresti välja arvutada, kui me sooviksime. Kuid sotsiaalkomisjon on selle vastu, et mõni ühiskonnakiht saab oma uue pensioni kätte täies mahus varem kui ülejäänud kodanikud.

Juba on tulnud ka protestikirju. Juba arvatatakse uut pensioni ja rehkendatakse, kui palju jääb saamata, kusjuures naabrinaine hakkab võib-olla kohe kätte saama kõike. Tsiteerin: "Mille eest meie saame veel aastase karistuse?" Nii küsib pensionär Tallinnast. See probleem vajab väga hoolikat järelemõtlemist. Soovides parandada ajaloo ülekohut, võime teha uut ülekohut ja üles kruvida pingeid.

Kolmas vaidlusaluste küsimuste ring puudutab Eesti Vabariigi rahalisi võimalusi. Ka seda teemat on täna puudutatud. Seaduseelnõule lisatud õiendist ja Ülemnõukogu otsuse projektist leiame, et seaduseelnõu on üles ehitatud sotsiaalmaksude määra tõstmisele 20%-lt 27%-le 1991. aastal ja edaspidi siis veel rohkem, kui seadus täies mahus kehtima hakkab. Jutt on nimelt olnud 37%-st. Kuidas see ühiskonnale tagasi mõjuma hakkab, seda võime lugeda härra Hagelbergi ekspertarvamusest. See on küll kirjutatud 18. veebruaril, lähtudes esimesest variandist, kuid kehtib ka teise variandi kohta, seda enam, et teise variandi väljaminekud on ilmselt suuremad. Niisiis, mitte keegi peale Ülemnõukogu ei saa otsustada, kas tõsta sotsiaalmaksu määra, ja kui tõsta, kas siis piisab 27% või tuleb välja käia kohe 37%? Arvestagem seda, et täna me räägime pensionäridest, kuid tuleb ju hakata mõtlema lastele ja lastega peredele. Sest kes hakkab meile pensioni maksuma, kui me lapsi üles ei kasvata? Ja Ülemnõukogu peab teadma, et sotsiaalkomisjonile on laekunud tervisekindlustusseaduse eelnõu, mille kohta tervishoiuminister on öelnud, et kui see 1. jaanuarist 1992 kehtima ei hakka, siis tuleb meie tervishoiusüsteemis krahhi. Ja ma kaldun arvama, et see võib nõnda ollagi. Kuid selle seaduseelnõu kehtestamine näeb ette olulisi muudatusi Eesti Vabariigi maksusüsteemis. Väheneb üksikisiku ja

ettevõtete tulumaksumäär ning sotsiaalmaksumäär langeb 20%-lt 17%-le. Kuid tuleb juurde maksta kohalikusse eelarvesse tervisekindlustusmaks, mis on 13% + 3%. Rehkendasin pühapäeval mitu tundi, üldkokkuvõttes tuleb tervisekindlustuse arvel 10% maksukoormust juurde. Lisame siia 7 või 17% sotsiaalmaksu. Ei jää üle muud, kui paluda Ülemnõukogu majanduskomisjoni, et ta tuleks meile appi ja teeks siin ekspertiisi. Ma arvan küll, et Ülemnõukogu sotsiaalkomisjoni ülesanne on aidata vanu, nagu me lubanud oleme, ja seda me ka püüame teha. Kuid meie ülesanne on vaadata, mis juhtub ühiskonnaga, me peame vaatama ühiskonda tervikuna. Meie ja seaduseelnõu autorite vaheline arusaamatus (kui nii võib öelda, võib-olla see on üle pakutud) oligi selles, et Ülemnõukogu sotsiaalkomisjon soovis enne kindlaks määrata sotsiaalmaksu määra ja sellest lähtudes arutada seaduseelnõu üksikuid punkte. Kuid sotsiaalhooldusministeerium, vastupidi, leidis, et enne tuleb vastu võtta pensioniseadus, ja kui see on küllalt hea, siis võtta arutlusele juba maksud. Ülemnõukogu peab siin väljendama oma selget seisukohta, kuidas me toimima hakkame. Siin ei saa ju kompromissi olla, saab olla kas ühtpidi või teistpidi. Niisiis, meil ikka on veel, mille üle vaielda, mida arutada. Kinnitan, et otsus, mida Ülemnõukogu teeb, on väga vastutusrikas ja soovin meile kõigile pikka meelt ja selget pilku! Aitäh!

Juhataja

Aitäh, pr. Hainsalu, teile on küsimus Tiit Madelt.

T. Made

Austatud eesistuja, lugupeetud pr. Sööt! Kas ma sain õigesti aru teie komisjoni hinnangust, et see seadus on veel pisut toores? Teine küsimus: milline on komisjoni seisukoht pensionile mineku ea asjus? Kolmas küsimus: milline on komisjoni seisukoht, kas meie pensioniseadus peab olema praegusel üleminekuetapil mingil ajal seotud ka Nõukogude Liidu pensioniseadusega ja sealt tulenevate sätetega? Ja neljas küsimus: mida te arvate sellest 60%-st, mis on pensioni määramise aluseks? Aitäh!

L. Sööt (Hainsalu)

Püüan vastata. Ma oletan, et meie pensioniseadus ei muutu täiesti küpseks võib-olla aasta jooksul, ja sellepärast on õige aeg hakata seda otsust arutama, vaatama ja kujundama. Praegu me peaksime andma hinnangu just põhiprintsiibile. Ma oletan, et see seadus jääb kehtima ehk kümneks aastaks, kuivõrd tema käivitamine võtab mitu aastat aega ja selle aja jooksul siis kontrollitakse ka põhilisi seisukohti, et Eesti Vabariigi uus pensioniseadus saaks õigetele alustele. Kuid praegu kehtestatavad seisukohad peaksid olema siiski juba kohe õiged ja niisugused, nagu me neid näha soovime. Ei saa ju pensioniseadust jälle iga paari aasta järel ümber teha, see mõjub ühiskonnale väga destabiliseeritult.

Ühest küljest on pensioniseadus tõesti toores. Kui ma oma isikliku arvamuse ütlen, siis ma olen Ülemnõukogule esitanud selle variandi, mille me valmis saame järgmisel nädalal. Kuid ma mõistan seda kärsitust ja võib-olla ei ole see paha, kui Ülemnõukogu saab protsessi kaasa teha. Sotsiaalkomisjon on olnud kümme kuud selle protsessiga kaasas ja algusest peale arutamas.

Mis puutub pensioniea tõstmisse, siis mulle tundub, et sotsiaalkomisjon ei poolda pensioniea tõstmist praegu, sest meestel on keskmine eluiga 65 aastat. See asetab meie mehed küllalt lootusetusse seis. On tulnud ka palju protestikirju, eriti Kirde-Eestist. Aga see muidugi ei välista, et me varem või hiljem selle teema juurde tagasi tuleme. On tehtud ettepanekuid, et kuna naised elavad kauem, miks siis peavad nad varem pensionile minema. Võib olla peaks minema korraga ja naistel tuleks seda iga tõsta. Kuid me ei ole siin midagi otsustanud.

Mis puutub nüüd sidemesse Nõukogude Liidu seadusega, siis Eesti Vabariigi pensioniseaduse esimesest variandist peale oleme me sellest aina eemaldunud. Selles ei ole ju midagi imelikku, et me nende seadusega seotud oleme. Tegelikult me ei ole ju sedavõrd lahus, et meil saaks olla täiesti oma seadus, kuid sinnapoole me liigume. Eeskuju on võetud Läti ja Leedu ning Põhjamaade ja üldse kogu maailma pensioniseadustikust.

Neljas küsimus puudutab 60%. Selle kohta on raske midagi konkreetset ütelda, sest lausa üksikute punktide kaupa ei ole me seda seaduseelnõu arutanud. Sellest on juttu olnud, kuid kui me võtame arvesse, et teatud lisad tulevad juurde, siis ma arvan, et kõige otstarbekam oleks võtta mõned konkreetsed pensionärid ja vaadata, kui palju nad hakkaksid pensioni saama ühe või teise variandi puhul ja mis võib pensionäri kasulikum olla. Kui ma ei eksi, siis sotsiaalhooldusministeeriumiga oligi kokkulepe, et selline analüüs tehakse ühes Tallinna sotsiaalkindlustuse osakonnas ja ühes Lõuna-Eesti maarajoonis, et vaadata siis, kuidas see konkreetselt välja nägema hakkab. Aga määr on muidugi Ülemnõukogu otsustada.

L. Arro

Lugupeetud ettekandja, mul on peaaegu sama küsimus, mis ma esitasin ministrile. Millisel seisukohal on sotsiaalkomisjon selles küsimuses? Ma räägin ikkagi nendest endistest taluperenaistest, talupoegadest ja talupereliikmetest, kes läksid 1949. aastal kolhoosi ja olid enne pikka aega töötanud taludes. Paljud nendest olid siis juba nõnda vanad, et jõudsid kolhoosis töötada kõigest 5 aastat, mõni võib-olla 10 aastat, nii nagu minu emagi. Nüüd arvestatakse temal tööstaaži 5 aastat. Olgugi et hakatakse maksma juurde 30, 40 või 50 rubla, nagu siin tagapool otsuses plaanis on, on see siiski moraali küsimus. Ja võib-olla tasuks mõnes rajoonis või mõnes majandis analüüsida, et kui arvestaks nendel inimestel sellesse

tööstaaži ka töö Eesti Vabariigi aegses talus ja Saksa ajal, siis võib-olla jätta see 30, 40 või 50 rubla neil ära, kuid arvestada tööstaaži selle 1,2% või 30%-ga. Tasuks mõelda.

L. Sööt (Hainsalu)

Hr. Arro, tänan! See oli huvitav küsimusepüstitus, me ei ole seda oma komisjonis arutanud. Kuid ma märkisin selle endale üles ja me võtame asja arutluse alla. Ma arvan, et teil on täiesti õigus, nõnda me peamegi toimima. Kuid ma olen selle vastu, et ettenähtud lisandid kellelgi ära jätta. Ma arvan, et see, mis on kõigile kehtestatud, peab hakkama ka kõikidele kehtima. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu, Lehte Hainsalu! Ülemnõukogul rohkem küsimusi ei ole.

Kolleegid, me oleme ära kuulanud ettekande, vastanud küsimustele, juhtivkomisjoni seisukoht on teada ja oletatavasti ka ettepanek selle kohta, et rakendusotsuse eelnõu tõsine arutelu toimub koos seaduseelnõu teise lugemisega. Kui nii, siis loeme esimese lugemise lõppenuks. Lõppsõnaks palume kõnetooli pr. Oviiri!

S. Oviir

Ma tänan Ülemnõukogu liikmeid, et te meid nii pikalt ja põhjalikult kuulasite, kuid lubage mul siiski esitada üks vastuväide kaasettekandjale. Meid süüdistati, et seaduseelnõu on toores. Teatavasti võib sotsiaalkomisjon sellise otsuse teha siis, kui ta on otsustanud, see tähendab, kui ta on hääletanud. Minu teada ei ole sotsiaalkomisjonis ühtegi parandusettepanekut kunagi hääletatud. Meil on käinud kohvilauavestlus, kus tihtilugu jääb arusaamatuks, mida siis täna tahetakse. Nii et seetõttu ma palun süüdistus, et seaduseelnõu on toores, kui ebaõiglane maha võtta. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Nagu öeldakse, lõppsõnade peale küsimusi ei esitata, kuid Lehte Söödil on lõppsõna õigus. Lehte Sööt.

L. Sööt (Hainsalu)

Mul on hea meel, kui ma saan õiendada siin kohe ühe eksituse. Sellega, et seaduseelnõu on toores, ei ole süüdistatud kedagi muud kui meid kõiki, sest me oleme koos sotsiaalkomisjoniga ju üheskoos seda nii pikka aega teinud, et kanname täielikku vastutust üheskoos. Nii et kui saadi nõnda aru, et see on süüdistus, siis ma vabandan, see ei olnud nii mõeldud.

Juhataja

Suur tänu! Head kolleegid, meie reglemendis ettenähtud protseduurid on kõik läbitud. Kas loeme esimese lugemise lõppenuks?

Head kolleegid, meil on täna ilmtingimata vaja veel üks kohustus täita, kuigi aega on napilt, aga asja käigus kõik selgub.

Eesti Vabariigi seaduseelnõu "Sillamäe Linnavolikogu koosseisust väljalangenud saadiku asendusvalimise tähtaegade pikendamise kohta" teine lugemine

Juhataja

Ma palun nüüd tulla päevakorrapunkti juurde, mis on järjekorranumbri all 9: Eesti Vabariigi seaduseelnõu "Sillamäe Linnavolikogu koosseisust väljalangenud saadiku asendusvalimise kohta". Nagu te mäletate, esimene lugemine on lõpetatud. Palume kõnetooli presiidiumi õiguskaitse osakonna juhataja hr. Advig Kirise.

A. Kiris

Lugupeetud Ülemnõukogu juhataja, lugupeetud Ülemnõukogu liikmed! Pärast esimest lugemist ei ole praegu arutlusel olevasse seaduseelnõusse tehtud parandusi, tähendab, ei ole tulnud ettepanekuid paranduste kohta. Välja arvatud kaks väikest redaktsioonilist parandust. On ettepanek sõnastada pealkiri järgmiselt: Eesti Vabariigi seadus "Sillamäe Linnavolikogu koosseisust väljalangenud saadiku asendusvalimise tähtaegade pikendamise kohta". Tähendab, sinna juurde panna sõnad "tähtaegade pikendamise". Seaduse preambula sõnastada järgmiselt: "Arutanud läbi Sillamäe Linnavolikogu 1991. aasta 25. veebruari taotluse väljalangenud saadiku 1991. aasta 7. aprilli asendusvalimise tähtaegade pikendamise kohta, otsustab Eesti Vabariigi Ülemnõukogu". Parandus on puhtredaktsioonilist laadi ja seotud eelmise parandusega. Mis puutub sisulisse külge, siis siin parandusi, täiendusi ei ole. On ettepanek Ülemnõukogule see seadus teisel lugemisel vastu võtta. Valimistähtaeg läheneb ja juba praegu kujuneb see seadus lihtsalt Sillamäe ettepaneku tagantjärele kinnitamiseks.

Juhataja

Suur tänu, hr. Kiris! Tundub, et ettekanne oli ammendav ja küsimusi ei ole.

Kolleegid, kas me tunneme vajadust pidada läbirääkimisi sellel teemal? Ei tunne. Kas võin panna hääletusele, et seadus teisel lugemisel vastu võtta?

Kohaloleku kontroll. Kohal on 65 saadikut, puudub 39.

Lugupeetud kolleegid, kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi seadus "Sillamäe Linnavolikogu koosseisust väljalangenud saadiku asendusvalimise tähtaegade pikendamise kohta"? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 59 rahvasaadikut, vastuolijaid ja erapooletuid ei ole. Seadus on vastu võetud.

Kolleegid, tundub, et sellel istungil ei ole õigustatud uue päevakorrapunkti arutelu alustada. On jäänud mõned minutid.

Vastavalt meie ühisele kokkuleppele ja otsusele algab homme plenaaristung kell 12.00.

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU 34. ISTUNGJÄRK

KOLMAS ISTUNG, 20. märts 1991

Eesti Vabariigi peasanitaararsti staatuse kohta

Juhataja (Ü. Nugis)

Tere päevast, lugupeetud Ülemnõukogu! Asugem töökohtadele! Kontrollime kohalolekut. Kohal on 74 saadikut, puudub 30.

Lugupeetud kolleegid, jätkame tööd kinnitatud päevakorra järgi! On ettepanek arutada 3. päevakorrapunkti: Ülemnõukogu otsust Eesti Vabariigi riikliku peasanitaararsti staatuse kohta. Ettekandeks palume kõnetooli tervishoiuministri hr. Ellamaa.

A. Ellamaa

Austatud eesistuja, austatud Ülemnõukogu liikmed! Aasta tagasi, kui võeti vastu looduskaitseseadus, leidis looduskaitseseaduses koha ka märke, et Eestis peab olema täidesaatvast võimust sõltumatu ning Ülemnõukogule alluv vabariigi peasanitaararst. Pean vabandama, et on kulunud terve aasta selleks, et jõuda alles nüüd teie ette peasanitaararsti staatusega. Pean vabandama, et ka praegusel hetkel on see esitatud vaid otsuseprojektina ja mitte tervikliku seaduse osana. Kuid selles on ka loogika, nimelt – tulevane sanitaarseadus peaks sisaldama terve hulga normatiive, mis on kohustuseks mitte ainult sanitaararstile, vaid kogu Eesti elanikkonnale. Teiselt poolt, sanitaarseadus kujutab tervikliku tervishoiuseaduse ühte osa.

Praegusel hetkel viivitamine peasanitaararsti staatusega viib nii tervishoiuministeeriumi kui ka kogu meie sanitaarteenistuse ebamäärasesse olukorda, sest me ei suuda ikka veel täpselt ära määrata, kes

kuidas millise elualaga tegeleb. Peasanitaararst on vaatamata sellele, et seadus on teisiti sätestanud, seni ikka vaid tervishoiuministri üks asetäitjatest.

Teie ette on jõudnud otsuseprojekt peasanitaararsti staatuse kohta koos mõnede parandustega ja täiendustega, mis tehti Ülemnõukogu sotsiaalkomisjonis. Neid parandusi ja täiendusi tervishoiuministeerium täielikult aktsepteerib ja leiab, et need on tulnud ainult kasuks. Ma tahaksin siin pöörata tähelepanu eriti ühele parandusele: peasanitaararst kooskõlastab Eesti Teadusfondi finantseerivate sanitaar-epidemioloogiliste teadusuuringute temaatika. Me teame, et kogu sanitaartenistus seisab koos kahest põhilisest osast: see on järelevalve funktsioon ja normatiivaktide funktsioon, viimasega seondub ka kogu teadusuuring. Neid teadusuuringuid peaks edaspidi finantseerima Teadusfond. Suur hulk praeguses sanitaartenistuses töötavaid laboratooriume teeb ka lepingulisi töid, paljud selleks, et ennast elus hoida. Nende lepinguliste tööde valik peaks kahtlemata jääma laboratooriumidele ja instituutidele.

Kerkib küsimus: selles otsuses ei ole edaspidise sanitaartenistuse struktuuri kirjeldust, struktuuri seoseid teiste vabariigi võimuasutustega. Me oleme seisukohal, et praegune otsus ei peakski seda kirjeldama, sest kogu meie sanitaartenistuse edasist saatust, selle korraldamist ja seost eelkõige tervishoiuministeeriumi ja keskkonnaministeeriumiga peab veel selgitama ja arutama. Meil ei ole ka inimesi, kes teaks, et ta selle tööga tegeleb pikemat aega, ilma et iga järgnev minister võiks teda mõjutada. Seni ajani me ei ole saanud oma tööd normaalselt teha. Sellepärast ma paluksin teil võtta vastu otsus peasanitaararsti staatuse kohta.

Juhataja

Suur tänu! Kas on küsimusi tervishoiuministrile? On. Priidu Priks.

P. Priks

Hr. minister, ma vaatan § 3, kus on öeldud, et Eesti peasanitaararst nimetab ametisse oma asetäitjad, vabariikliku sanitaar-epidemioloogiajaama peaarsti ning kooskõlastab linnade ja maakondade volikoguga linnade ja maakondade peasanitaararstide ametissenimetamist. Mida see tähendab? Ainult kooskõlastab? Kas siis põhimääraja on kohalik volikogu? Tihti ei saada vanast inimesest lahti, kes on sooja koha peal juba kaua olnud. Nii et mida tähendab see sõna "kooskõlastab"?

A. Ellamaa

Jah, ka meil tekitas see küsimus probleeme. Kõige lihtsam oleks ju tõesti öelda, et peasanitaararst määrab kohale maakondade peasanitaararstid, kuid lõpuks jõudsime siiski järeldusele, et selle koha peal peab olema inimene, kes tunneb kohalikke olusid ja seadusandlust, kes on oma regioonis igati aktsepteeritav

persoon. Paljudel juhtudel ei ole küsimus mitte ainult seaduse ühemõttelises tõlgendamises või täitmises, vaid ka puhtnormaalses, inimlikus taktis. Me oleme siiski seda meelt, et peasanitaararsti, kõige väärilisema, peaks algselt otsima ja leidma maakonna omavalitsus. Kui kandidaat on sobiv, siis kooskõlastab selle Eesti Vabariigi peasanitaararstiga. Maakonna peasanitaararsti määramise jätmine ainult maakonna volikogu kompetentsi tähendaks riikliku sanitaarjärelevalve süsteemi lõhkumist. Aga me just seisame ühtse ja tervikliku süsteemi säilitamise eest. Igas tsiviliseeritud riigis on sanitaarjärelevalve süsteem terviklik ning ühtne.

Juhataja

Priidu Priksi teine küsimus.

P. Priks

Hr. minister, ma olen teiega täiesti nõus, et ei Tallinnast ega Pärnust ega ükskõik kuskohast ei peaks määrama Kohtla-Järvele peasanitaararsti. On ju võimalik küsida teenindava personali käest, keda soovitada. Neil inimestel, kes töötavad sealses sanepidjaamas kümneid aastaid, on võib-olla teine arvamus. Ja nad ei saa midagi mõjutada, sest määramine käib linnavolikogu või linnavalitsuse kaudu. Ma mõtlesin seda, mitte et inimene kuskilt väljaspoolt tuleks, see on välistatud.

A. Ellamaa

Eks me selles paragrahvis jõuame ka selleni, et ühelt poolt on volikogul kohustus ja õigus leida sobilik mees, kuid riiklikul sanitaararstil on kohustus ja õigus vastutada selle mehe eest, et ta sinna üldse sobib. Me lihtsalt ei näe teist võimalust. Kui jätta see ainult riikliku peasanitaararsti või ainult volikogu funktsiooniks, tekiks kohe kogu süsteemi ebakõla. Kui riiklik peasanitaararst kinnitab ametisse inimese, keda kohalik võim tegelikult ei aktsepteeri, siis ei tule sellest tööst midagi välja. Peasanitaararsti ülesanne ei ole mitte ainult käskude ja keeldudega valitseda, tema funktsioon on suurel määral ka nõuandev. See peaks olema primaarsem kui käsud ja keelud.

P. Priks

Sellest just puudus ongi. Aitäh!

A. Tarand

Lugupeetud juhataja ja lugupeetud ettekandja! Paragrahv 6 peasanitaararsti aruandekohustuslikkusest ja vastutusest määrab, et ta vastutab ja annab aru Ülemnõukogule. Minu arusaamise järgi sunniks see Ülemnõukogu asuma täidesaatva võimu funktsioonidesse. Kas on nii või ei?

A. Ellamaa

Ma olen seisukohal, et peasanitaararst on aruandekohustuslik juhul, kui Ülemnõukogu seda aruannet temalt nõuab. Ja kahtlemata me jõuame varem või hiljem selleni, kus te nõuate peasanitaararstilt aru. Nii mõnegi täidesaatva võimu tegude kohta.

A. Ristkok

Lugupeetud hr. juhataja, lugupeetud tervishoiuminister! Mõistagi ei tule selles otsuses kirjeldada kogu sanitaarteenistuse ülesehitust, see ei ole selle otsuse siht. Aga siin peaksid olema fikseeritud selle staatuse loomise tähtsamad parameetrid. Kui me nüüd loome iseseisvat Eesti riiki, siis minu meelest kõik sellised "peaametid" peaksid lõppema täisvastutusega mingis valdkonnas. Kas Eesti peasanitaararst vastutab mingi olukorra tekkimise eest või mitte, see sellest aktist ei selgu.

A. Ellamaa

Peasanitaararst peaks juhinduma oma tegevuses ainult seadusest. Ja selle rikkumise korral on ka ette nähtud karistus. § 7 ütleb ka selle kohta, kuidas tema otsuseid vaidlustatakse ja kuidas karistatakse vale otsuse tegemise eest. Selle kohta peaks tulema seadus.

A. Ristkok

Ma saan sellest aru, aga kes sel juhul vastutab sanitaar-epidemioloogilise olukorra eest Eesti Vabariigis? Kas seda teeb tervishoiuminister?

A. Ellamaa

Terviseohtliku olukorra puhul vastutab tegelikult selle olukorra looja. Kui on näiteks tekkinud looduseohtlik või terviseohtlik situatsioon, siis selle eest vastutab selle situatsiooni looja, mitte peasanitaararst.

A. Ristkok

Seega on ta siis eelkõige kontrolör.

A. Ellamaa

Peasanitaararsti põhiliseks funktsiooniks on ühelt poolt kontroll ja teiselt poolt normatiivide ettevalmistamine.

A. Novohatski

Lugupeetud presiidium, lugupeetud ettekandja! Otsuse järgi võib arvata, et käesoleval juhul püüame vabariigi peasanitaararstist teha üheaegselt nii seaduseandja kui ka täidesaatja. Kas te ei pea võimalikuks, et Eesti Vabariigi peasanitaararst alluks siiski valitsusele ja valitsuse juht esitaks ta Ülemnõukogule kinnitamiseks? Nii et ta töotaks iga päev valitsuse juhtimisel või valitsuse koosseisus. Mis puutub peasanitaararsti kinnitamisesse, siis ma olen nõus, et seda võib teha Ülemnõukogu – see annab tema staatusele suurema kaalu. Olen ka nõus, et ta ei pea olema vabariigi tervishoiuministri asetäitja. Nüüd veel mõned täpsustused. Esiteks, te jätate talle õiguse seisata ettevõtte tegevus ja konfiskeerida valmistoodang, mis otseselt või kaudselt võib ohustada elanike elu ja tervist, ning määrata administratiivkaristuse. Seal pole selgelt välja öeldud, kas sanitaarseadusandluse rikkumise eest karistatakse ainult juriidilisi isikuid või ka eraisikuid. Tahaks kuulda teie selgitust.

A. Ellamaa

Kui tohib, ma alustan tagantpoolt. Seaduse ees peaksid olema võrdsed kõik, nii juriidilised kui ka eraisikud. See on esimene põhimõte. Teine küsimus oli, kas peasanitaararst ei peaks olema täidesaatva võimu vahetus läheduses või selle alluvuses. Ma arvan, et seaduseandja nägi oma looduskaitseaduses ette just selle täidesaatva võimu juures oleva peasanitaararsti tegevuse nõrku külgi. Teatud situatsioonis võib täidesaatev võim hetkekasude mõjul tegelikult ignoreerida nii tervishoiu kui ka looduskaitse huvisid. Nii et meie arvates on õigem, nagu ka looduskaitseaduses on öeldud, et ta allub vahetult Ülemnõukogule.

Juhataja

Suur tänu, hr. Ellamaa! Saadikutel rohkem küsimusi ei ole.

Kaasettekande päevakorra teemal teeb sotsiaalkomisjoni esimees pr. Lehte Sööt.

L. Sööt (Hainsalu)

Austatud juhataja, lugupeetud kolleegid! Ülemnõukogu sotsiaalkomisjon on selle Ülemnõukogu otsusega tegelnud väga pikka aega, varsti peaaegu aasta. Meenutagem, et kui sotsiaalkomisjon arutas tervishoiuministri kandidaati, siis üks tema väide oli ka see, et sanitaarteenistus peab saama Eestis iseseisvaks. Hr. Ellamaa seletas põhjalikult, kuid ma sooviksin siiski pisut lisada hr. Novohatski küsimusele. Meie lähtume 23. veebruaril 1990 vastu võetud seadusest Eesti looduse kaitse kohta. See seadus võeti vastu pisut enne seda, kui meie kogu kokku asus. Ja selle seaduse § 8 sätestab, et Ülemnõukogu nimetab ametisse Eesti looduskaitse peainspektori ja peasanitaararsti. Ja § 10 sätestab, et maakonna või vabariikliku linna looduskaitse peainspektori ja peasanitaararsti nimetab ametisse vastava

halduspiirkonna volikogu. Nõnda olime seotud nende kahe sättega ja meil jäi valida, kas me hakkame kohe värsket seadust arutama ja muutma või lähtume oma aktis olemasolevatest sätetest. Selletõttu arutelu meil veniski nii pikale. Kui ma neid vanu otsuseprojekte sirvisin, oli näha, kuidas algul sarnanes see pigem põhimäärusega, see oli väga detailne, pikk ja lohisev. Töö käigus muutus otsuseprojekt järjest selgemaks, järjest lühemaks ja praegusel hetkel on sotsiaalkomisjon nõus vastu võtma otsust Eesti Vabariigi peasanitaararsti staatuse kohta koos parandustega, mis teile eile lisalehena välja jagati.

Sisuliselt on siin nagu kaks asja, millele tähelepanu juhtida. Üks on see, et peasanitaararst ei oleks ministri asetäitja ja ei alluks ühelegi ministri korraldusele, ta oleks iseseisev. Vaidlusi tekitas see, kas koos alluvusvahekorra muutumisega ei kaota peasanitaararst ka kogu sanitaarteenistust. Ja me leidsime, et ei kaota.

Teine, millele ma tähelepanu tahaksin juhtida, on § 5 p. 4, mis sätestab, et Eesti Vabariigi peasanitaararstil on õigus kontrollida kõiki Eesti Vabariigi territooriumil asuvaid sanitaarjärelevalve all olevaid objekte, sõltumata nende ametkondlikust kuuluvusest, ja määrata administratiivkaristusi sanitaareeskirjade ja normatiivaktide rikkumise eest.

Siin on tööpõld väga lai, sest asi on just selles, et sanitaarjärelevalve all ei ole mitte kõik objektid Eesti territooriumil. Looduse reostajaid ja inimese tervise ohustajaid on nende hulgas aga palju. Et neid objekte oma järelevalve alla saada, on vaja peasanitaararst muuta sõltumatuks ametiisikuks.

Sotsiaalkomisjoni nimel teen ettepaneku võtta vastu Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus Eesti Vabariigi peasanitaararsti staatuse kohta koos teile lisatud parandustega. Aitäh!

Juhataja

Kas komisjoni esimehel on küsimusi? Ei ole. Suur tänu, Lehte Hainsalu!

Kolleegid, avan läbirääkimised. Kes soovib sõna? Anatoli Novohatski.

A. Novohatski

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Mul on ettepanek selle otsuse kallal veel töötada. Läks nii, et Ülemnõukogu keskkonnakomisjon sai alles eile praegu arutusel oleva Ülemnõukogu otsuseprojekti läbi vaadata. Kui meie ettepanek on vastuvõetav ning kui põhiettekanaja minister Ellamaa ja minu austatud kolleegid sellega nõustuvad, siis võib-olla töötaksime koos põhiettekanaja ja komisjoniga täna veel selle otsuse kallal ning homme otsustame, kas võtame selle vastu või mitte. Ma võin oma seisukohta põhjendada. Võtame näiteks küsimuse, millest rääkis praegu kolleeg Priidu Priks. See puudutab kooskõlastamist. Tõepoolest, mida teha, kui Eesti peasanitaararst ei nõustu maakonna volikogu kandidaadiga maakonna peasanitaararsti kohale? Maakonna volikogu võib selle arvatavasti ise kohale

määrata. Aga kui riiklik peasanitaararst ei ole sellega nõus, kuidas siis nende vaidlus laheneb? Ilmselt võiks teha nii, et vabariigi peasanitaararst esitab maakonna volikogule maakonna peasanitaararsti kandidaadi ja maakonna volikogu arutab, kelle ta esitab oma kutsealase ettevalmistuse saanud kolleegide hulgast. Kui nad nii küsimust ei lahenda, siis peab vabariigi peasanitaararst järgmise kandidaadi esitama. Seda tuleb veel arutada. Muidugi, me saame aru, et meie komisjon on sellega pisut hiljaks jäänud, aga see on tingitud teatud põhjustest. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Pole minu asi hakata hinnangut andma, kuid see otsuseprojekt oli ju väga pikka aega teie kaustade vahel ja komisjoni esimehel ning liikmetel iga päev käepärast võtta. Kuid sellegipoolest, hr. Novohatski, katsume formuleerida ettepaneku. Kas see on selline, et katkestada arutelu? Palun esitada kirjalikult?

Kes veel soovib sõna võtta? Kas loeme läbirääkimised lõppenuks? Jaa, lõppsõnad tulevad. Ma ootan ära hr. Novohatski ettepaneku ja siis tulevad lõppsõnad. Seni tutvustan parandusettepanekuid. Priidu Priks teeb parandusettepaneku § 3 kohta: "Eesti peasanitaararst nimetab ametisse oma asetäitjad, vabariikliku sanitaar-epidemioloogiajaama peaarsti, linnade ja maakondade peasanitaararstid kooskõlastatult linnade ja maakondade volikogudega." Võrreldes Priidu Priksu ettepanekut otsuse eelnõus tooduga.

Anatoli Novohatski ettepanek seisneb selles, et katkestada selle otsuse eelnev arutelu üheks ööpäevaks. Ja nüüd lõppsõna. Hr. Ellamaa.

A. Ellamaa

Austatud Ülemnõukogu! Ma tänan teid selle arutelu eest ja kommenteeriksin esmalt hr. Priksi ettepanekut. Oma sõnavõtus rõhutasin, et me ei saa mis tahes alal, sealhulgas ka sanitaarkorralduses ignoreerida volikogude tahet ja vastupidi. Oleks puhtsühholoogiliselt õigem, kui just linna ja maakonna volikogud valiksid endale kandidaadi, keda peavad kõige vajalikumaks ja väärilisemaks oma regioonis. Peasanitaararsti asi on anda hinnang tema professionaalsetele ja isiklikele omadustele. Kuid see, keda konkreetselt sinna valida, peaks olenema siiski ainult kohalikust võimuorganist.

Hr. Novohatski küsimus. Kindlasti tekib probleeme kohalike võimude ja riikliku peasanitaararsti vahel, kui nad arutavad ühe või teise kandidaadi sobilikkust sellele ametikohale. Ja kahtlemata vajab kogu nimetatud süsteem väga põhjalikku arutamist. Kuid teiselt poolt ma pean ütleva, et mida rohkem me seda arutelu edasi lükkame, seda kauem me seisame paigal. Käesoleva aasta juuniks peab valitsus esitama Ülemnõukogule tervikliku tervishoiuseaduse, kus meil on võimalik jätkata kogu selle probleemiringi arutelu.

Juhataja

Suur tänu, hr. Ellamaa! Täpsustame nüüd mõningaid asjaolusid. Kas Priidu Priksi parandusettepanek on valitsusele vastuvõetav? Ma kordan veel, milles see seisneb.

"§ 3. Eesti peasanitaararst nimetab ametisse oma asetäitjad, vabariikliku sanitaar-epidemioloogiajaama peaarsti, linnade ja maakondade peasanitaararstid kooskõlastatult linnade ja maakondade volikogudega."

A. Ellamaa

Esimesel hetkel näib tõesti, et valitsuse ja hr. Priksi variant on identsed. Kuid ma näen siin probleemi selles, millised volitused on siiski linnadel ja maakondadel enda tervise eest seismisel.

Kahtlemata on hr. Priksi ettepanek täiesti aktsepteeritav. Ma usun, et Ülemnõukogu võiks ju hääletada, kumba varianti eelistada.

Juhataja

Asjaolud on nüüd sellised. Kui valitsus aktsepteerib, siis ma ei pane hääletusele. Kui valitsus ei aktsepteeri, siis panen hääletusele.

A. Ellamaa

Sel juhul lubage mitte aktsepteerida.

Juhataja

Suur tänu, hr. Ellamaa! Rohkem meil küsimusi ei ole. Ja nüüd palume kõnetooli Lehte Hainsalu, ka lõppsõnaks.

L. Sööt (Hainsalu)

Austatud Ülemnõukogu! Ma olen kohustatud ütlema, et kui Ülemnõukogu hääletab Priidu Priksi ettepaneku poolt, siis peame muutma Eesti NSV seaduse "Eesti looduse kaitse kohta" § 10 ja seda ei saa niisama lihtsalt teha. Selleks palun esitada vastav eelnõu ja me hakkame seda arutama. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Kolleegid, ettekanded on kuulatud, sõnavõttud on peetud, küsimustele on vastatud, lõppsõnad on ära kuulatud. Kohaloleku kontroll. Kolleegid, palun kiirustada! Kohal on 76 rahvasaadikut, puudub 28.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kõigepealt Anatoli Novohatski ettepanek katkestada antud päevakorra arutelu tema sõnavõtus toodud motiividel 24 tunniks. Ettekandja, valitsuse esindaja hr. Ellamaa arvas, et ei ole vaja katkestada. Panen hr. Novohatski ettepaneku hääletusele.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et katkestada antud päevakorrapunkti arutelu 24 tunniks? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 14 rahvasaadikut, vastu 55, erapooletuid on 44. See ettepanek ei leidnud toetust, arutelu jätkub.

Järgmisena panen hääletusele Priidu Priksi parandusettepaneku, mida ma olen teile kaks korda ette lugenud. Kaasettekandja, komisjoni esimehe Lehte Hainsalu arvamust te kuulsite, tema ei aktsepteeri seda parandusettepanekut. Panen hääletusele.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on Priidu Priksi parandusettepaneku poolt? Selle ettepaneku poolt on 9 rahvasaadikut, vastu 48, erapooletuid on 15. See ettepanek ei leidnud toetust.

Lugupeetud kolleegid, panen otsuse tervikuna hääletusele. Kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus "Eesti Vabariigi riikliku peasanitaararsti staatuse kohta"? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 64 saadikut, vastu on 2, erapooletuid on 8. Otsus on vastu võetud!

Eesti Vabariigi territooriumil asuva NLKP vara kohta

Juhataja

Lugupeetud kolleegid, jätkame päevakorraga. On ettepanek arutada kuuendat päevakorrapunkti: Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Eesti Vabariigi territooriumil asuva NLKP vara kohta" projektist. Selgitused on teil ka päevakorras olemas, küsimuse arutelu katkestati 13. detsembril 1990 kuni 1. märtsini 1991. Ka selles küsimuses on ettekandja valitsuse komisjoni esimees hr. Andres Ellamaa. Palume kõnetooli!

A. Ellamaa

Austatud hr. esimees, austatud Ülemnõukogu! 13. detsembril jäi pooleli valitsuskomisjoni ettekande arutamine seoses Eesti territooriumil asuva EKP vara õiguslike küsimustega. Valitsuskomisjon ja valitsus arutasid nende küsimuste lahendamise võimalusi ja praegust olukorda ning pidasid vajalikuks teha ettepaneku teile, lugupeetud rahvasaadikud, lükata selle arutamine edasi 37. istungjärgule.

Juhataja

On mõned küsimused. Johannes Kass.

J. Kass

Mulle on ikka arusaamatu, miks on seda kuu aega vaja edasi lükata ja seda juba teist korda. Kas te ei selgitaks pikemalt?

A. Ellamaa

Praegusel hetkel on palju lahtist NLKP varade kuulumisega, nende maksumusega ja ma kardan, et Ülemnõukogu võib poolikutest või ebatäpsetest andmetest lähtudes teha ka ebaõigeid otsuseid, mistõttu kiirustamine ei oleks praegu mõistlik.

V. Lebedev

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Meie ees ei ole mitte ainult ettekandja, komisjoni esimees, vaid on tervishoiuminister. Eestimaa Kommunistlik Partei andis osa partei linnakomitee ruume tervishoiuministeeriumi käsutusse. Kas valitsuse komisjon pidas nõu ja arutas seda küsimust iseseisva Eestimaa Kommunistliku Parteiga, Eestimaa Kommunistliku Parteiga ja NLKP Keskkomitee esindajatega? Kas seda küsimust arutati koos või mitte? Tänan!

A. Ellamaa

Ametliku protokolliga lõppenud arutelu ei ole toimunud. On küll toimunud vestlusring, seal osalesid hr. Gussev, hr. Sillari ja NLKP Keskkomitee Asjadevalitsuse esindaja. Kuid ma pean ütlema, et see vestlus ei kandnud ei ametlikku iseloomu ega ka andnud ametlikke ja lõplikke tagajärgi.

Juhataja

Suur tänu! Tundub, et rahvasaadikuil rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, hr. Ellamaa!

Avan läbirääkimised. Sõnasoovijaid ei ole. Kas oleme valmis otsust vastu võtma? Ma oletan, et hr. Ellamaal ei ole vist ka soovi lõppsõna pidada. Kohaloleku kontroll. Kohal on 73 saadikut, puudub 31.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et võtta vastu Ülemnõukogu otsus "Eesti Vabariigi territooriumil asuva NLKP vara kohta"? Palun hääletada!

Selle ettepaneku poolt on 59 rahvasaadikut, vastu on 1, erapooletuid on 8. Otsus on vastu võetud.

Saadikute Ülemnõukogu töös osalemise avalikustamise kohta

Juhataja

Head kolleegid, jätkame päevakorraga. On ettepanek arutada 7. päevakorrapunkti, Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsust "Saadikute Ülemnõukogu töös osalemise avalikustamise kohta". Ja palume ettekandeks kõnetooli halduskomisjoni esimehe hr. Andrus Ristkoki.

A. Ristkok

Hr. juhataja, lugupeetud kolleegid! Haldusreformi komisjon on esitanud Ülemnõukogule otsuseprojekti, millega me peaksime looma ühe mehhanismi, mis peaks tõstma Ülemnõukogu liikmete vastutust osavõtu eest Ülemnõukogu tööst. Küsimus on arutlusel olnud ka varem, juba peaaegu aasta tagasi, möödunud kevadel hakkas esmakordselt muret tegema Ülemnõukogu tööst osavõtu küsimus. Tookord mingi projektini ei jõutud, küll aga tehti ühele Ülemnõukogu juhatuse liikmele ülesandeks registreerida osavõttu ja puudumise põhjusi. Teisel korral arutati olukorda vahetult enne aastavahetust, kui jälle kippus meil tulema ette istungeid, kus kvoorumiga oli raskusi. Sellele otsust ei järgnenud. Ja tundes muret olukorra pärast, arutas haldusreformikomisjon küsimust mõnel korral ja formuleeris teile kättejagatud otsuse. Seda otsust ajendasid kirjutama juba nimetatud põhjused ja ennekõike äratundmine, et Ülemnõukogu liikmete side valijatega kipub nõrgenema. Võimalik, et mõned saadikud ei kohtugi enam oma valijatega. Igal juhul on see kohtumiste arv kahanenud ja ka valijatel puudub võimalus aru pärida, millega saadikud siin tegelevad ja kas nad tegelikult ikka esindavad nende huve või mitte. Kuivõrd valijatel puudub informatsioon selle kohta, kui palju nende piirkonna saadikud tööst osa võtavad, siis neil puudub ka võimalus üles näidata aktiivsust oma saadikute suhtes ja vastavalt korrigeerida oma suhtumist nendesse. Kõik see ongi tinginud sellise, ma ütleksin, vastutamatuses süvenemise Ülemnõukogu töös.

Mehhanism, mille see otsus välja pakub, ei ahista saadiku autonoomiat. Ülemnõukogu ei kavatse hakata interpreteerima puudumise põhjusi, seda saavad teha ainult valijad. Me ainult fikseeriksime kohalkäimised ja puudumiste arvu. Kuidas seda täpselt teha, arvan, see on tehniline küsimus ja seda peab otsustama komisjon, kes seda asja korraldaks: ettepaneku järgi eetikakomisjon. Puudumise põhjuste tegelikku väärtust võiksid vaagida valijad, kui nad sellest on huvitatud. See on nende otsustada, kas nad tõstavad asja üles või mitte. Neil oleks kättesaadav vähemalt informatsioon selle kohta, kuidas nende piirkonna esindajad Ülemnõukogu töö suhtes käituvad. See mehhanism peaks soodustama iseregulatsiooni, aga mitte jõhkrat ja kunstlikku vahelesegamist.

Selle tulemuseks ongi otsus, millega Ülemnõukogu paneks ette eetikakomisjonile alustada igakuiste kokkuvõtete tegemist Eesti eri piirkondade saadikute osalemisest Ülemnõukogu istungitel ja korraldada

nende kokkuvõtete saatmine linna- ja maakonnalehtedele ettepanekuga vastavate andmete regulaarseks avaldamiseks. Me ei saa teha ettekirjutusi avaldamise kohta. Muidugi võivad need häälekandjad andmeid avaldada või mitte. Ma eeldan, et huvi asja vastu on küllalt suur ja enamjagu häälekandjaist ei jäta seda juhusst kasutamata. Tõenäoliselt pole vaja otsuses ka ette kirjutada, millised andmed me just nimelt fikseeriksime ja kommenteerimata edasi lähetaksime, milliseid mitte. Seda peaks võib-olla komisjon vaagima ja andmete registreerijatega nõu pidama, mis puhul seda teha. Selline mehhanism ei maksa palju, ei nõua ka erilist organisatsiooni: ühe inimese mõnetunnist tööd kuu jooksul ja 15 x 15 kopikat kirjamarkideks iga kuu. Ma arvan, see on küllalt odav mehhanism ja seetõttu ei tohiks selle rakendamine erilisi raskusi esile kutsuda. Soovitaksin selle otsusega soostuda.

Juhataja

Suur tänu! Kolleegidel on küsimusi. Vladimir Lebedev.

V. Lebedev

Lugupeetud kolleegid, mul on küsimus ettekandjale. Kas selline praktika on levinud ka teistes parlamentides ja kus nimelt? Kuidas on teie ettepanek kooskõlas trüki- ja massiteabevahendite seaduse põhimõtetega ning rahvusvaheliste normidega südametunnistuse vabaduse valdkonnas? Täna!

A. Ristkok

Mul puuduvad andmed analoogse praktika kohta mujal maades. Ma ei arva, et meil oleks otstarbekas otsida neid paralleele. Need maad, kellelt eeskuju võtta, omavad enamasti pikka demokraatia praktikat, nendes töötab terve rida isereguleerivaid ühiskonnasiseseid saadikute töö kontrolli mehhanisme. Meil neid veel ei ole, seetõttu oleks kirjeldatud mehhanismi vaja, vaatamata sellele, kas see mujal eksisteerib või mitte.

Ma ei näe, mismoodi see otsus võiks ahistada trükivabadust, me ei käsi kedagi avaldada neid andmeid, me teeme ainult ettepaneku need avaldada. Kui toimetusse laekub ümbrik nende andmetega, on toimetuse otsustada, kas andmed avaldada või mitte, mingeid sanktsioone me selle eest ette ei näe ja loomulikult me ei saagi seda teha.

J. Allik

Lugupeetud hr. Ristkok! Mäletatavasti oli meil selline süsteem, et neid puudusi registreeris hr. Andrejev, tähendab Ülemnõukogu juhataja asetäitja. Sellest ajast, kui ta tervis halvenes ja ta ise hakkas puuduma, see süsteem enam ei funktsioneer. Kas halduskomisjon arutas ka sellist varianti, et saadikute puudumise registreerimise ja põhjustega tegeleks siiski Ülemnõukogu juhatus ja Ülemnõukogu Presiidiumi aparaat?

Miks te tahate anda seda ülesannet just eetikakomisjonile, mis eeldaks just nagu seda, et igasugune puudumine on eetika rikkumine *a priori*.

A. Ristkok

Me lähtusime kaalutlustest, et see on ikkagi ennekõike saadiku eetika küsimus, kuivõrd ta suvatseb esineda saadikuna ja esindada valijate huve või mitte. Ja pealegi registreerimine n.-ö. pakis ja andmete analüüsimine ei ole tegelikult valijatele eriti käepärane. Nad ei suuda kogu kupatusest eristada oma saadikuid, selleks peaks olema informatsioon agregeeritud ja hästi käepäraseks tehtud. Sest ka valijate hulgas on igasuguse haridustasemega ja hoiakuga inimesi, kes võivad neid erinevalt tõlgendada. Me peaksime need võimalikult lihtsal kujul kätte andma. See oleks meiepoolne initsiatiiv viia andmed neile võimalikult lähemale, et nad ei peaks hankima teateid kuskilt keskajalehelt. Võimalik, et edaspidi saaks seda tööd ka juhatuse tiiva all teha. Ma ei arvagi, et see on põhiküsimus. Me peaksime lihtsalt selle asja kätte võtma ja korraldama, seni paraku juhatuse seda korraldanud ei ole. Aga on möödunud juba aasta ja tegelikult tagasiside mehhanismi ei ole. Sellepärast pidasime otstarbekaks pakkuda välja sellist mehhanismi.

H. Kostabi

Austatud hr. juhataja, austatud ettekandja! Põhiliselt on plaanis avalikustada osavõtt istungjärgu tööst istungite saalis. Kas sellega ei jää meie valijatel mulje, et saadikud piirduvadki ainult tööga istungitesaalis? Valgustamata jääb osavõtt komisjonide tööst, ja kui komisjonides on probleemi puudulikult arutatud, siis probleemid kanduvad üle saali ja see lihtsalt viidab meie aega. Kuidas on plaanis valgustada rahvasaadikute osavõttu komisjoni tööst? Aitäh!

A. Ristkok

Ma saan aru sellest küsimusest. Nagu ma olen mõistnud, on tõepoolest terve rida riike, kus parlamendisaadikute osavõttu tööst peegeldatakse märksa üksikasjalikumalt. Ilmub terve rida perioodilisi bulletääne, kuidas üks või teine saadik ühe või teise küsimuse puhul on hääletanud. Paraku pole selline võimalus meile jõukohane, ennekõike selletõttu, et meil pole paberit ja trükibaasi. See nõuab teatavat aparati, väga sujuvat andmete laekumist, analüüsimist. See nõuab täiendavaid ressursse. Me lihtsalt ei jõua nii kaugele. Ja seepärast tuleks valida kõige lihtsamad asjad. Meil ei ole õigust neid ka interpreteerida, sest me ei tea, mis põhjustel saadikud puuduvad. Oletame, et võib-olla mõni ka luiskab, aga võib-olla on põhjused ka väga mõjusad. Otsustada, kui mõjuvad need on, kuivõrd nad õigustavad puudumist, saavad ikkagi ainult valijad. Paljud puuduvad selle tõttu, et nad võtavad regulaarselt osa kohalike volikogude tööst ja vaevalt seda neile pahaks saab panna. Kuid tähelepanu on ärritanud see, et

puudumised on regulaarsed. Nii et me jätkaksin selle otsustamise ikkagi valijate hooleks ja piirduksin võimalikult väikeste näitajatega, mida me saame tõlgendamata esitada.

E. Tupp

Lugupeetud juhataja, lugupeetud hr. Ristkok! Ma jätkaksin sellest Lebedevi küsimusest teemal "tagasiside valijatega maailma parlamentarismi seisukohalt". Kas me ei peaks iseenda ja valijate harimiseks tellima üldise resümee sellest, kuidas see ikkagi mujal toimub, sest ega me siin jalgratast leiutada ei saa. Ma olen lugenud ajalehest, et valijad on nõudnud saadikutele palga maksmist vastavalt nende tööpanusele. No ma ei tea, mida selleks tööpanuseks nimetada, kas see oleks siis äpardunud seaduseelnõude hulk või mis veel. Ja teine asi, mis ka vilksab läbi. Võtame näiteks teleesinemise, kus diktator ütleb, et see nädal on saadikutel puhkenädal. See desorienteerib samuti valijaid. Võib-olla oleks otstarbekas teha selline kokkuvõtlik ametlik avaldus või midagi niisugust, sest vastasel juhul on valijad olukorras, kus neil sisuliselt puudub ülevaade saadikutööst.

A. Ristkok

Ma olen hr. Tupiga täiesti nõus, et meil oleks kasulik teada, kuidas see mujal on korraldatud. Võib-olla on mõni kogemus käepärane üle võtta. Kuid seda tööd pole tehtud ja kui me selle praegu tellime, siis läheb veel aega, enne kui me saame informatsiooni. Seda tuleks analüüsida ja siis sealt oma sobiv välja valida.

Jah, ajakirjanduses on saadikute töö valgustamine tihtipeale tendentslik. Aga ikkagi me ei näe põhjust, miks me ei võiks praegu teha otsust, et ometi aasta hiljem selline tagasiside mehhanism väga lihtsal kujul käima panna, siis järk-järgult seda täiendada ja võib-olla edaspidi anda selle ülesande täitmine mingi teise organi, võib-olla aparaadi kätte, kui selle funktsioonid on selgemalt piiritletud. Aitäh!

A. Zöbin

Mul on küsimus lugupeetud ettekandjale. Kas ettekandja või see, kes projekti ette valmistas, on püüdnud seda läbi mängida praegust situatsiooni arvestades. Ettepanek ettepanekuks, aga see tuleb muidugi praktiliselt läbi töötada. Milliseid resultaate on saadud selle projekti sobivuse kontrollimisel praeguses situatsioonis?

A. Ristkok

Puhttehnilises mõttes ei ole me seda läbi mänginud, kuigi ei näe ka erilisi takistusi, miks see ei peaks õnnestuma. Küll aga sellest aspektist, kuivõrd see riivab saadiku staatust, et me ei ületaks oma õigusi saadikute tegevust nii-öelda luubi all hoides. Selles mõttes on see küll nii- ja teistmoodi läbi kaalutud ja tundub, et see sobib praeguses situatsioonis, kus meil puudub pikema ettevalmistusega tõhus aparaat,

kes võiks eeltöid teha. Tehnilist läbiproovimist pole tehtud, aga ma loodan, et kui selle otsuse järgi üks komisjon, näiteks eetikakomisjon, asja käsile võtab, siis teeb selle ära nende tellimisel mõni töötaja.

J. Pöld

Aitäh! Hr. esimees, lugupeetud ettekandja! Mul on ettekandjale selline küsimus: kuidas nüüd peale sellise otsuse vastuvõtmist peaksid käituma meie vabariigi valitsuse esimees ja Ülemnõukogu esimees, keda istungisaalis võib väga harva kohata tulenevalt nende töö eripärast? Ma tahaksin teie arvamust teada, mida see otsus nende suhtes reaalselt annab? Aitäh!

A. Ristkok

Ma arvan, et me kõik peame oma käitumist muutma, kuigi me oleme veendunud, et me käitume õigesti. Kui Virumaa valijad äkki avastavad lehest, et hr. Savisaar puudub istungitelt väga tihti ja nad ei taipa, mis on selle põhjuseks, siis tuleb neile selgitada, et ta juhuslikult juhib valitsust ja selletõttu peab eemal olema Ülemnõukogu istungitest. Asi saaks selgeks ja keegi ei hakkaks teda tagasi kutsuma.

Ma arvan, et see olekski valijate otsustada, kui mõjuvad on puudumise põhjused. Selline arupärimine saadiku käest on valijate vaba tahte avaldus ja nad võivad seda ka mitte teha. Oletame, et paljudes piirkondades nii kaugele üldse ei minda, võib-olla ei avaldata ka neid andmeid ja see võimalus ei realiseeru. Kuid usun, et paljudes piirkondades seda siiski kasutatakse.

Juhataja

Suur tänu! Kolleegid, nende kahe kõrge ametiisiku osavõtt Ülemnõukogu tööst on ka reglemendis sätestatud. Nende kohta tehakse erand.

H. Kostabi

Austatud ettekandja! Ma formuleeriksin oma küsimuse natuke teisiti, kuna ma ei saanud konkreetset vastust. Kas teie arvates osavõtt komisjoni tööst Ülemnõukogu liikmel on tähtsam kui osavõtt istungjärgu tööst või vastupidi? Ja teiseks. Kas saadikud võtavad aktiivsemalt osa komisjoni tööst või istungjärgu tööst saalis? Mida me peaksime oma valijatele valgustama, kas osavõttu mõlemast või osavõttu ainult ühest? Aitäh!

A. Ristkok

Ma ei julgeks arvata, kumb osavõtt on tähtsam. Tähtsad on muidugi mõlemad, aga võib arvata, et komisjonist osavõttu registreerida on keerukam kui osavõttu tööst saalis. Selle tõttu ma näeks komisjonides osalemise registreerimist järgmise sammuna. Aga et mitte aega raisata, peaks alustama sellest, mis on lihtsam.

R. Järlik

Austatud juhataja, lugupeetud ettekandja! Ma jagan nende inimeste mõtteid, kes siin on juba väljendanud kartust, et selline informatsioon võib mõnelgi juhul kujuneda hoopis teistsuguseks, tarbetute kirgede üleskütmiseks. Näiteks välismaareisid, mille puhul kindlasti hakatakse küsima. Saadikutele on tulnud kutseid osaleda ühes või teises ürituses, mis saadikutöö seisukohalt oleks väga vajalik ja mille puhul saadik otsustab ise, kas istungjärgu päevakord lubab tal sõita või mitte. Selliseid asju me enam ajalehes selgeks teha ei suuda. See tekitab tarbetuid küsimärke. Kui me tõesti peame selle kohta aru andma, kas ei oleks siis kavalam registreerida saadikute osavõtt tööst, istungjärgudest ja komisjonide tööst? Ja kui see tõesti on langenud allapoole kriitilist taset, siis nõuda talt aru ja see arupärimine avaldada informatsioonina, et see jõuaks kõigi valijateni. Aitäh!

A. Ristkok

Ma olen põhimõtteliselt nõus, et võiks muidugi seda andmete ringi laiendada, aga ikkagi me ei näe praegu mingit kriteeriumi, mille alusel me suudaksime siin otsustada, kui õige või tõhus on ühe või teise saadiku osavõtt tööst. Seda saab teha ikkagi ainult valija, sest niikuinii on meid valitud siia usalduse põhimõttel. Seda usaldust peavad valijad saama kontrollida. Ei välista ka kirgede üleskütmist, kuigi ma hästi ei usu sellesse. Inimesed on ikkagi mõistlikud, kui nad on selgitust kuulnud, siis tõlgendatakse tõenäoliselt küllalt õigesti. Karta tasub pigem siis, kui saadikul on, mida karta oma valijate ees. Ma ei näe seda asja nii traagilisena. Selles suhtes ei oska ma sellest mehhanismist erilist ohtu arvata.

Juhataja

Suur tänu! Peeter Lutt.

P. Lutt

Lugupeetud kolleeg! Nagu me kõik teame, on Eestis praegu väga rasked ajad, majandus iga päevaga kukub, kuid meie parlament leiab siiski aega raisata oma jõudu ja tegelda selliste küsimustega nagu saadikute osalemine Ülemnõukogu töös. Ma usun, et praegu on siin saalis kõige tähtsam arutada maaseadust, omandiseadust, haldusreformiseadust. Lähtudes Eesti esmastest vajadustest, teen ettepaneku võtta see seaduseelnõu tagasi.

A. Ristkok

Mul on raske sellega nõustuda. Ülemnõukogu teine põhiülesannete klass seondub tema enda töö organiseerimisega, millega me pole üldse tegelnud. Ma alustasin sellest, et meil süveneb vastutamatus oma töö eest. Ja selle süvenedes ei saa ka nende ülivajalike projektide arutelu minna efektiivsemaks. Me peame looma abimehhanisme, mis meie enda tööd tõhustaksid.

P. Lutt

Ma saan teist aru, kuid jään siiski oma arvamuse juurde, et eelkõige on vaja Eesti peale mõelda.

A. Paju

Austatud juhataja, lugupeetud kolleegid ja ettekandja! Vaadates tõsisemalt selle otsuseprojekti sisusse ja teades, et varsti tuleb meil hr. Jürjo poolt ettevalmistatud projekt "Eesti Vabariigi rahvasaadiku kui kõrgeima seadusandliku kogu liikme staatusest", kas ei oleks otstarbekam need asjad vahetada? Enne arutada hr. Jürjo projekti ja siis tulla selle küsimuse juurde tagasi.

Teine küsimus. Ma saan aru, et see on tõeline püüd leida matt ja latt, saadiku töö kvaliteedi kriteerium. Aga öelge palun, millisest seisukohast lähtudes linna- ja maakonnaleht muutub nüüd siis meie väljaandeks ja hakkab sõna kuulama?

A. Ristkok

Ma saan aru soovist viimistleda ja lihvida meiega staatusega seonduvaid parameetreid ja mehhanisme. Aga vaadake, me oleme seda juba aasta aega teinud ja pole sammugi edasi jõudnud. Ja kes teab, kui ruttu see saadiku staatuse seaduski meie hammasrataste vahelt jõuab seadusena käima. Ja ikkagi pole meil rohkem ühtegi tagasiside mehhanismi valijatega. Selletõttu see otsus püüab pakkuda välja väga lihtsa lahendi, mis maksab vähe, mis võtab vähe aega ja nõuab väga vähe organiseerimist. Ka oleks see viivitamatult rakendatav ja me võiksime seda iga kell täiendada, täpsustada või ka peatada. Ma ei jaga hirmu, et me sunnime kedagi meie häälekandjaks. Me jätame alles linnade ja maakondade lehtede vaba valiku, kas need avaldavad andmeid või mitte. Aga see informatsioon tuleb neile anda. Mõistetavalt ei saa iga ajaleht siia saata oma korrespondente, kes ise registreeriks need andmed. Sellepärast me loome nendele sellise võimaluse. Ja minu meelest on meie kohus luua tingimused demokraatia arenguks, levitades infot.

J. Liim

Täna, hr. juhataja! Austatud ettekandja, siit saalist jõuab tihtipeale ajakirjandusse info, kus mainitakse, et kohal oli ainult nii ja nii palju saadikuid, ülejäänud puudusid. Osa saadikuid on ametlikus komandeeringus, osa täidavad valitsuse ülesandeid jne. Kas teile ei tundu, et see poolik info ongi loonud müüdi saadikute lohakast tööst? Pealegi, planeeritud kohtumisi valijatega tuleb tihtipeale muuta seoses ootamatute Ülemnõukogu töömuudatustega. Kas te oskate kommenteerida? Täna!

A. Ristkok

Ma arvan, et valijat vaevab ennekõike just infopuudus meie tööst ja käitumisest siin. Täiendava teabe alusel saavad valijad ise näidata oma aktiivsust või osavõtmatus, teha järelepärimisi. Siis on saadikul võimalik õigustada ennast või jääda pigisse, mis mõnel juhul on täiesti põhjendatud.

M. Lauristin

Lugupeetud ettekandja! Nagu juba mitmed saadikud on öelnud, võib ainult puudujate nimekirja lähetamine tekitada kasu asemel kahju. Kas ei oleks mõeldav, et koos niisuguste kokkuvõtetega me alustaksime regulaarseid kontakte ajakirjandusega, mis Ülemnõukogul praegu praktiliselt puuduvad. Kas me ei saaks näiteks lisada siia niisugust ettepanekut, et Ülemnõukogu juhatus, mis meil nüüd on olemas, korraldaks kord kuus pressikonverentsi kohalikele ajakirjanikele, samuti raadio ja televisiooni ajakirjanikele. Juhatus tutvustaks siis nii komisjonide tööd kui ka seda, millega saadikud iga päev tegelevad, et anda Ülemnõukogu tööst põhjalikumat ja objektiivsemat informatsiooni.

Mulle siiski tundub, et Ülemnõukogu juhatuse tööloik ongi seesama kohaloleku kontroll ja kommentaarid. Kas me ikka peaksime asja eetikakomisjoni kätte andma, sest see iseendast tundub juba teatud kohtupidamisena? Võib-olla siiski juhatus teeks need kokkuvõtted ja annaks pressikonverentsil objektiivse ülevaate?

A. Ristkok

Ma olen nõus sellega, et kontrollimehhanismi rakendab võib-olla keegi muu. Algselt pakkus haldusreformikomisjon välja kaks varianti: ajakirjanduskomisjon või eetikakomisjon. Aga miks mitte ka juhatus? See parandus tuleks läbi vaadata ja hääletamise teel otsustada.

Mis aga puudutab infot, siis ma ei vaidle selliste pressikonverentside vajalikkuse vastu, aga neid ei ole siiani olnud ja pole ka veel praegu. Läheb natukene aega, enne kui me nii kaugele jõuame. Igal juhul mõni nädal, kuni juhatus oma tööd korrigeerib. Me ikkagi nagu nõuame, et valijad tuleksid ise siia Toompeale. Kuigi meie kohus on info neile kättesaadavaks teha nii palju kui võimalik.

M. Lauristin

Ma ei tahtnud mitte andmete saatmist asendada, saatmine jääks. Kuigi selles saatmise punktis võiks viimase rea maha tõmmata, nimelt vastavate andmete regulaarse avaldamise kohta. Otsustab ikkagi toimetuse ise.

A. Ristkok

Nõus. Selle paranduse me võime siin sisse panna. Ettepanek avaldamiseks ära jätta. See tõepoolest ei muuda midagi. Ma ei näe põhjust, miks mitte seda mehhanismi uutega täiendada.

Juhataja

Suur tänu! Marju Lauristin vormistab küsimuse käigus väljatoodud ettepanekud parandusettepanekuna. Jüri Põld, teine küsimus.

J. Põld

Aitäh, hr. juhataja! See ei ole küsimus, vaid repliik. Ma ei tahtnud oma küsimusega sugugi solvata ei valitsuse ega Ülemnõukogu esimeest, vaid leian, et nende töö nõuab tõesti siit saalist eemalolekut. Ma esitasin ettekandjale küsimuse hoopis teatud tagamõttega.

Riigikaitsekomisjoni allkomisjon, kes peab läbirääkimisi Leedu ja Läti Vabariigi vastava komisjoniga, on leidnud võimaliku olevat oma töö korraldada põhiliselt sel ajal, mil Eesti Vabariigi Ülemnõukogu koos ei käi, tähendab reedeti, laupäeviti ja pühapäeviti. Oleme seda teinud viiel korral, kuid kuuendal korral langeb see kahjuks esmaspäevale. Järelikult me peame juba ette teadma seda, et kui nüüd "Saarte Hääles" avaldatakse: "Jüri Põld puudus 25. märtsil Ülemnõukogu istungilt", siis mina pean hakkama "Saarte Häälede" tegema sellekohast artiklit, et ma viibisin tol päeval Leedu Vabariigi pealinnas Vilniuses. Ma ei tea, kas seda afišeerimist saab siiski nüüd väga otstarbekaks pidada. Kui aga eetikakomisjon leiab, et ma siin Ülemnõukogus istun tõesti asjata, võib-olla siis ta leiab ka sellekohase võimaluse saarlasi informeerida sellest, et nad kutsuksid oma valitud saadiku tagasi. Tänan!

A. Ristkok

Minu meelest oleks see positiivne, kui saadikud oma tööd rohkem valgustaksid kohalikes häälekandjates. Leian, et infopuudus ongi üheks põhjuseks, mis tekitab segadusi ja päris palju ebasoodsaid hoiakuid Ülemnõukogu ja saadikute suhtes. Andmete avaldamine ei välista võimalust, et saadikud, ette aimates ebasoodsat reaktsiooni, selgitavad oma puudumise põhjusi. See on valijatele loomulikult arusaadav ja ei tekita mingit põhjust usaldamatust avaldada.

Aga praegu vastav info puudub ja nii tekib paljudel valijatel ikkagi kahtlus, miks rahvasaadik puudub.

Juhataja

Suur tänu! Kallid kolleegid, ma juhin teie tähelepanu, et ka selles päevakorrapunktis tulevad veel läbirääkimised, kus võib esineda nii repliigi kui ka sõnavõtuga, praegu on ikka ainult küsimused. Uno Ugandi.

U. Ugandi

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Loogiline oleks olnud, et kogu see probleem oleks enne läbi arutatud eetikakomisjoniga. Kui seda ei ole tehtud, siis miks? Tänan!

A. Ristkok

Ma olen rääkinud hr. Jürjoga, kes avaldas kahtlust, et kas eetikakomisjon on ikka sobiv koht. Lõpuks me jõudsime kokkuleppele, et see võiks nii olla. Tema komisjoni kasuks otsustati presiidiumi arutelul, hiljem me hr. Jürjoga kooskõlastasime. Komisjonis seda tõepoolest arutatud pole.

Noh, võib-olla ei ole see ka väga meeldiv ülesanne, võib-olla tahaks komisjon sellest hoiduda, aga minu meelest see ei kujuta endast kuigi suurt tööpingutust. See on tõepoolest paari tunni küsimus. Kui ma teen komisjonile liiga, palun vabandust. Siis tuleks seda võib-olla veel eraldi läbi arutada.

J. Liim

Austatud ettekandja! Meil on teatavasti 104 saadikut, see on küllaltki liikuv ja palju tegutsev seltskond. Kas te ei arva, et sellisel juhul hakkavadki ajalehed ainult koosnema saadikute aruannetest, kes kus oli, mida tegi?

A. Ristkok

Ma arvan, et see oleks päris hea. Siis tekiks ometi meil valijatega tihedam side. Praegu nad ikkagi ei tea täpselt, et nende lähetatud saadikud on siin alati asja eest väljas.

L. Arro

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Mina leian, et see küsimus on keeruline. Näiteks praegu tuli istungile minu naabrimees härra. Schotter, kes viibis Rapla volikogu koosolekul. Mis ta nüüd on, kas põhjuseta puuduja? Kindlasti puudus ta komisjoni esimehe loal.

Kui saadik ei suuda aga selgitada oma puudumise põhjust, võib-olla tuleks siis tõesti panna kohalikku ajalehte see saadik, kes põhjuseta puudus? Las ta siis kirjutab vastuse või selgituse oma valijatele.

A. Ristkok

Hr. Arro! Ma kardan, et meil on natuke raske siin otsustada, kui põhjendatud on üks või teine puudumise ettekääne. Kes meist on see kohtunik? Aga valijad võivad küll seda otsustada. Kui see toimus valijatega kohtumise või volikogu tööst osavõtu eesmärgil, siis ma ei kujuta ette, mida võiks pahaks panna oma saadikule, kes nende omi asju ajab. Ma julgeksin arvata ka seda, et need üsna harvad numbrid, mis võiksid ajalehtedes ilmuda, ja tõenäoliselt ka mitte kõigis, ei ole üldse niisugust aktiivsust esile kutsuv,

arvestades meie elanikkonna üldiselt madalat sotsiaalset aktiivsust. See hirm on põhjendamatu, et andmete avaldamine tekitab Eestimaal tohutut liikumist ja saginat. Aga ma oletan, et mõnes kohas, kus dissonants valijate tahte ja Ülemnõukogu töö vahel tundub eriti suur olevat, seal võib see päris soodsalt toimida.

A. Kõo

Austatud juhataja, lugupeetud ettekandja! Kas see pole ajakirjanduse diskrimineerimine, kui me saadame ettekanded oma tööst ainult ühele maakonna või linna lehele, neid lehti on ju palju? Võib-olla tuleks saata igale ajalehele ettekanne oma tööst ja, edasi seda arendades, ka linnavalitsusele, kohalikule politseiprefektuurile, prokuratuurile ja KGB osakonnale?

A. Ristkok

Võib-olla. Aga see läheb rohkem maksma, see nõuab nagu rohkem organiseerimist. Muidugi oleks hea, kui see info oleks kõigile kättesaadav. Ja parem, kui ta oleks müüri peal, et iga mööduja näeks. Aga ma oletan, et kõige otsesemad sõrmed piirkondades on ikkagi lehed, mis on enamasti kohalike volikogude häälekandjad.

Juhataja

Suur tänu! Tundub niimoodi, hr. Ristkok, et kolleegid tahavad nalja teha. Või on tegemist isiksuse kahestumisega, et küsimusi iseendale esitatakse. Hanno Schotter.

H. Schotter

Ma vabandan, et ma vale koha pealt räägin. Ma ei taha ka küsida, ma tahan lihtsalt teha õienduse. Hr. Arro eksis, kui ta ütles, et ma olin Rapla volikogus. Tegelikult kohtusin Märjamaa Keskkooli õpilastega. Üks küsimus, mis seal esitati, puudutas just meie osavõttu siin tööst. Küsimus kõlas seal niimoodi: kuidas te Ülemnõukogu Presiidiumi valimise päevaks saite kohale tulla, aga teistel päevadel ei ole teid kõiki kohal. Nii et ma leian, et see küsimus on täiesti aktuaalne ja mingisugune lahendus tuleks siin leida.

Juhataja

Kuna see läks juba sõnavõtuna kirja, võib-olla me loemegi nii, et läbirääkimised on alanud. Suur tänu, Andrus Ristkok! Küsimusi rohkem ei ole? Valmistume lõppsõnaks.

Kolleegid, ma olen mõne korra koos Viktor Andrejeviga analüüsinud nende materjalide põhjal, mis meie käsutuses on, saadikute osavõttu istungite tööst. Peab ütlema, et need andmed, mida me saame kompuutri mälust, on loomulikult autoriteetsed ja täpsed. Ja need juhtumid on väga harvad, kui keegi kolleeg

registreerib teise kohale ja tegelikult ei ole päev otsa nimetatud saadikut ennast kohal. Kui veel esimesel perioodil saadikud siiski informeerisid puudumistest, siis viimasel ajal tehakse seda väga harva. Lihtsalt teatatakse puudumisest ja kogu lugu. Kolleegid, sellel teemal on valijate hulgas väga palju erinevaid arusaamu. Te teate, et paljud meie valijad siiski mõistavad, et saadikute viibimine istungite saalis on nende otsene ülesanne ja teevad sellest oma järeldused. Ma olen püüdnud informeerida valijaskonda nii palju, kui ma olen seda sobivaks pidanud, et mitte olla pealetükkiv. Kuid ma saan aru, et kohalikes lehtedes avaldatu avaldab saadikutele olulist mõju. Ütleme otse välja – läheb südamesse. Ja sellise mehhanismi või hoova kasutamine on siiski õigustatud. See ei tohiks riivata kellegi eneseväärikust. Ma tahaksin siiski, kolleegid, et te suhtuksite mõistvalt kõikidesse nendesse võimalikesse menetlustesse, mida me tahaksime ette võtta selleks, et Ülemnõukogu oleks töö- ja otsustusvõimeline. Kõigepealt oleneb see teist endist. Ja nüüd järgmine sõnavõtja Villu Jürjo.

V. Jürjo

Austatud juhataja, austatud kolleegid! Me oleme harjunud sellega, et me igal pool käime ja töötame kontrolli all. Koolis esitame puudumistõendid, ülikoolis esitame puudumistõendid, töökohale tassime tõendeid. Rahvaesindajad peaksid saama ükskord täiskasvanuks. Ja need meetodid, millega me lapsi kontrollime, need ei kõlba päriselt kõrgema seadusandliku kogu liikmete kohta. Ma usun küll, et ajalehed avaldaksid just nimelt kõmuna hea meelega pidevalt informatsiooni, kes saadikutest istub kohal, keda on nähtud sel ajal Stockholmis. Nad avaldaksid ka kindlasti andmed, kes missugusel ajal oli kohal lipsuga ja kes ilma lipsuta. Sellisel kombel bürokraatiamasinat ehitades on kaunis raske demokraatlikku struktuuri liikuda, sest tulemus on vastupidine. Me oleme tulnud siia rahvaesindusse töötama, ainult istumine ei ole töö. Kõrgema seadusandliku kogu liige peaks olema vastutusvõimeline, kuidas ta rahvast esindades kõige paremini tööd teeb. Rahval on aga õigus, võimalus ja ka kohustus valida endale sellised esindajad, kellest ta usub, et need teda tõepoolest esindavad nii, nagu ta õigeks peab. Loomulikult, aparaadi mälus on meie osavõtt olemas ja vajadusel on seda võimalik välja võtta ja esitada. Aga ma peaksin siiski õigeks, et neid andmeid ei peaks hakkama koguma eetikakomisjon, vaid et vajaduse korral võtavad tehnilised töötajad andmed lihtsalt välja. Me toetame pr. Lauristini ettepanekut, et Ülemnõukogu uus juhatuse korraldaks regulaarselt pressikonverentse ja ka saadikutunde, kus oleks võimalik taolisi küsimusi lahendada. Ma ei usu, et see meetod, mis meile otsuseprojektina välja on pakutud, ükskõik siis, kas andmeid avaldab eetikakomisjon või ajakirjanduskomisjon, et see oleks parim või õiglasem. Täna teid!

Juhataja

Suur tänu! Ma tutvustan veel kord Marju Lauristini parandusettepanekut, see hõlbustab järgnevaid sõnavõtjaid teema valikul. Punkt 2: Ülemnõukogu juhatusel korraldada kord kuus pressikonverentse

vabariiklike ja kohalike lehtede, raadio ja televisiooni ajakirjanikele, et anda põhjalikumat informatsiooni Ülemnõukogu saadikute tööst ning komisjonide tegevusest. Ning punktis 1 asendada "eetikakomisjonile" sõnadega "Ülemnõukogu juhatusel" ning jätta ära viimane rida. Kas kõik võrdlesid halduskomisjoni poolt esitatud eelnõuga? Võrdlesid. Selliseid ettepanekuid on juba tulnud.

Hr. Ristkok analüüsib neid ettepanekuid. Võimalik, et ei olegi vaja panna hääletusele. Läbirääkimised jätkuvad. Priidu Priks, palun kõnetooli!

P. Priks

Lugupeetud rahvasaadikud! Ülemnõukogu saatis mind väikese grupi koosseisus Rootsi parlamendiõppustele ja ma ei taha mitte oma teada jätta seda, mida ma seal teada sain kas või selle sama probleemi kohta, mida me täna arutame.

Komisjonid töötavad seal 100%-lise koosseisuga. Kui keegi on haige, siis asendab inimest asendajaliige, aga see on meil võib-olla tuleviku asi.

Kohtusin programmiväliselt paljude komisjonide liikmetega, et lihtsalt rohkem infot saada. Kui tuli komisjoni istung või Riigipäeva istung, siis paluti minu ees vabandust jutuajamise katkemise pärast. Mind jäeti mõne ametniku hooleks, kui sellest ametnikust oli mulle mingit kasu, või pakuti välja uus kellaaeg kohtumiseks. Järelikult – peatahtsaks peeti parlamendiistungit ja komisjoni tööd. Igasugused külaliste probleemid ja parteilised probleemid jäeti selleks ajaks tagaplaanile. Seda tööd nad teevad järelikult teisel ajal ja planeerivad seda juba algusest peale niimoodi. Aga meil tundub asi olevat vastupidine. Me näeme, et tihti kaovad n.-ö. väikeste värskete parteide funktsionäärid plenaaristungitelt, et ajada oma, ma ei ütle, et just päris isiklike asju, aga nii see on. Ja kui aega jääb üle, siis jõutakse ka komisjoni istungile või tullakse siia saali. Arvan, et kas nüüd kontrolli on vaja, see on iseküsimus, aga rootslaste eeskujul oma tööaega planeerima peaksime küll kindlasti. Aitäh!

R. Järlik

Austatud kolleegid! Ka mina ei ole selle vastu, et teha teatavaks nende saadikute nimed, kes ei ole teatud aja jooksul osalenud Ülemnõukogu töös, kas siis istungjärgudel või komisjonides. Kuid ma rõhutaksin veel kord seda mõtet, mida ma rõhutasin juba oma küsimusega, et selliste edetabelite kohaldamine ei vii meid küll põrmugi lähemale sellele eesmärgile, mida me tegelikult selle seaduseelnõuga taotleme.

Ma tootsin lihtsalt ühe elulise näite. Ma puudusin jaanuaris 2 nädalat, olin haiguslehel. Sattus olema just see nädal, kui siin otsustati referendum küsimus. Loomulikult reedel hakkas kohe ka minu kodus helisema telefon. Ma ei olnud istungil. Miks puudusite? Ma olen haige. Mis teil viga on? Põskkoobaste põletik. Kuidas see teil on? Kuidas te ravite? Kolme päeva jooksul oli mul väga tihe kontakt valijatega,

mulle jagati väga sõbralikke ja tarku nõuandeid, mida oma põskkoobastega peale hakata. Kui ma need oleksin kõik täitnud, oleksin oma põskkoobastega ammu hauakoopas ja ma ei arva, et minu kontakt valijatega nende kolme päevaga paranes. Kui seal hakkavad ilmuma andmed selle kohta, kus ja millal keegi oli välismaal, miks ta puudus, siis tulevad küsimused, kus te käisite, kellega kohtusite ja kümnenda suu kaudu levitab rahvas juba informatsiooni selle kohta, et te ei kohtunud Soomes mitte komisjoni esimehega, vaid näiteks Kanada peaministriga. Ja milleks seda kõike vaja on, ma aru ei saa. Aitäh!

A. Paju

Austatud juhataja, lugupeetud kolleegid! Järgides nüüd selle väga olulise küsimuse arutluse käiku, tikub kangesti kimbatus peale tulema. Kihk ei anna rahu ja peab sõna sekka ütlema. See taotlus tundub justkui väga suuremeelsena, aga avab see ühe süvakivi, mida me ise oleme aasta otsa tegelikult eiranud. Esiteks.

Seame nüüd taas valija esikohale. Valija, meie oluliseima kainestaja. Seni oleme joobunud siin saalis oma hoopiski valijakaugest tegevusest, kui me väga intensiivselt ja aktiivselt läheme parteilistesse gruppidesse, sest toda parteipoliitikat ei ole ju valija meile lähetusena kaasa andnud.

Teiseks. Kui nüüd arutleda toda Ülemnõukogu töörežiimi märksõnana, siis ilmselt tõesti on valija siin määrav tegur. Kuid siamaani on meie esinemised, seda eriti majandusküsimustes, nii paikkonnavaesed olnud. Ma ütlen, et Vene Föderatsiooni parlamendis on rohkem paikkonna elu analüüse, kui meil antud hetkeni. Teine moment. Vaadake, me siin teeme ettepaneku, kuidas avalikustada meie tööd. On väga moodi läinud kõikvõimalike fraktsioonide vahelised heitlused. Aga me oleme terve aasta istunud siin saalis ja me ei ole kuulnud näiteks, et ühe maakonna neli saadikut oleks tulnud korraga välja oma programmiga, kus oleksid kirjas nende lubadused ja aasta tegemised. Ma arvan, et rahvasaadiku töö kvaliteedi üle arutamiseks peaks saadik selgitusi andma kohalikus ajalehes. Mitte see numbriline analüüs, kus ta oli või mis ta tegi. Mina teeksin niisuguse ettepaneku. Siin peaks nüüd, kus me oleme ennast lahti rääkinud, lõpetama jutu ja panema nupule vajutamisega selle asja paika.

A. Zöbin

Palun ettekandjalt, lugupeetud hr. Ristkokilt vabandust, aga mulle ikkagi näis, et ettekanne oli mõnevõrra kergekaaluline ja teatud määral enesekindel. Asi on selles, et vastates minu küsimusele, kas on rakendatud abinõusid tänaseks soovitatud projekti kontrollimiseks, ütles ta, et pole õigust uurida saadiku tegevust mikroskoobi all. Mis siis välja tuleb? Enne ettepaneku vastuvõtmist võtame mõõtu sellelt mikroskoobilt, aga kui ettepanek vastu võetakse, hakkame nende käitumist mikroskoobi all uurima. Seepärast ma suhtun sellesse teatud eelarvamusega. See sõnavõtt tundus mõnevõrra ebaveenvana. Ehkki distsipliin peab muidugi olema ja saadikud peavad seda tunnetama. Mõnes parlamendis, näiteks Rootsis, Lõuna- ja Kesk-Ameerikas peetakse töötaja arvestust, jne. See kõik on

võimalik. Ent teisest küljest, austatud härrad, tuleb ju välja, et meie rahvasaadikud on tegelikult end valijatest eraldanud ja valijail pole kerge meiega kontakti saada. Praeguse ni pole ju riiklikku õigusakti rahvasaadiku tagasikutsumise kohta ning seepärast jäävad kõik need arvestused õhku rippuma. Minu meelest peaks hoopis rääkima rahvasaadiku tagasikutsumise mehhanismist. Sel juhul ripuks saadiku kohal n.-õ. piits, mis ei laseks tal toimida nii, nagu ta mõnikord toimib. Minu arvates on ettepanekud pressikonverentsi korraldamise kohta väga asjalikud ja head, sest need teatud mõttes sunnivad tagant. Teisest küljest aga tuleks vaadata küsimust laiemalt seadusandluse seisukohast lähtudes, s.t. töötada välja seadus rahvasaadikute tagasikutsumise kohta kõrgeimast võimuorganist, mitte aga tegelda tühiste asjadega, järgides konjunktuurseid eesmäärke. Täna teid tähelepanu eest!

A. Mölder

Austatud spiiker! Ütlen kohe välja, et ma mõistan probleemi, aga hääletan vastu, ja mitte sellepärast, et minu poolt istunud tundide arv ei annaks normi välja, selles osas olen ma endaga rahul. Hääletan vastu sellepärast, et see on ainult poolik lahendus ja ka poolik tõde. Vorm oleks nagu korras, aga sisu tegelikult puudub. Olen arvamusel, et põhimõtteliselt meie töö siin saalis on edukas siis, kui meil on edukas töö komisjonis. Ja kui halduskomisjon esitab projekti, kus ülevaates kajastub ka töö komisjonides, siis olen ma halduskomisjoni projektiga nõus. Küll rahvas oskab ise hinnata, millega teatud komisjonid tegelevad ja millega ei tegele.

V. Menšikov

Lugupeetud spiiker, lugupeetud kolleegid! See on keeruline probleem ja vaevalt, et me selle siin saalis lahendame. Teisest küljest aga on küsimus küllaltki lihtne ja selle võib lahendada mingeid ajutisi asjaolusid arvestamata. Meil on ju "Riigi Teataja". Võiks kord kvartalis avaldada ülevaate plenaaristungitest, komisjonide istungitest – me kõik oleme tegelikult komisjonide liikmed – ja sellest, kui palju oli osavõtjaid. Need, keda huvitab rahvasaadikute töö, võivad nende statistiliste andmetega tutvuda, sest "Riigi Teataja" saadetakse kõikidesse maakondadesse ja linnadesse, kõigile kohalikele omavalitsustele. Teine probleem puudutab rahvasaadiku ja valija suhteid. See on nende omavaheline probleem ja minu meelest pole mingilt vajadust seda halduskomisjoni või eetikakomisjoni kaudu lahendada. Statistilisi andmeid on aga valijale täiesti võimalik anda. Täna!

Juhataja

Suur tänu! "Riigi Teatajas" on küll seni avaldatud riigiõiguslikke akte, aga kuna Vitali Menšikov teeb parandusettepaneku, siis paneme hääletusele. H. Valk.

H. Valk

Lugupeetud juhataja, mul paluti edasi anda liberaalide fraktsiooni seisukoht. Liberaalid hääletavad selle otsuse vastu, kuna tõenäoliselt niisugusel kujul, nagu see meil on, see tööle ei hakka. Kas ta isegi mitmete parandustega normaalselt tööle hakkab, ka selles on veel väga suuri kahtlusi. Tänan!

U. Ugandi

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Ma täiendaksin lühidalt Priidu Priksi sõnavõttu Soome parlamendi näitega, kus mul oli võimalik tööga tutvuda. See on analoogne Rootsi parlamendi tööga, kuid ka soomlastel on mure kohalkäimisega ja nad avaldavad lehes ilma kommentaarideta kord kuus infot kohalviibimisest ja nad väidavad, et see distsiplineerib ka kohalkäimist. Kuid põhimõtteliselt ma jagan Villu Jürjo seisukohta, et meid ei pea nagu koolis kontrollima, me peame ise teadma, milline töö on momendil oluline ja millist tuleb momendil teha. Kas me alustame siin või maavolikogu koosolekul, oleneb probleemi tähtsusest.

Juhataja

Suur tänu! Vladimir Lebedev.

V. Lebedev

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Ma tahaksin seda küsimust puudutada kolmest aspektist. Esiteks, distsipliini küsimus tõstatatakse meie parlamendis juba kolmandat korda. Ma arvan, et olukorras, kus meie aeg on piiratud ja istungjärgu päevakord on pikk, ei ole otstarbekas seda küsimust uuesti tõstatada. Teiseks, mulle tundub, et kolleeg Ristkoki ettepanek sarnaneb "vanadele heade aegade"ga, kus inimene istus 8-st 5-ni, tõstes pabereid ühest virnast teise, ja sai selle eest palka. Kui härra Ristkok arvab, et põhiline töö seisneb saalis istumises ja nupulevajutamises või komisjonides vaikides istumises, siis see pole konstruktiivne. Ma olen nõus kolleeg A. Pajuga, et saadikule ja tema tööle peavad hinnangu andma meie valijad. Saadikutele peavad olema loodud kõik võimalused, sealhulgas televisioon, selleks, et nad saaksid lisaks oma valimisringkonna valijatele esineda ka kogu vabariigi rahva ees. Kõigil, mitte ainult valitutel, peaks olema võimalus esineda televisioonis oma arvamuste ja positsioonidega. Las saadiku tegevuse üle otsustavad valijad. Tahan lugupeetud kolleege informeerida, et meie ühenduse saadikud on oma valijate ees Kirde-Eestis ja Tallinnas esinenud juba mitmeid kordi.

Juhataja

Suur tänu! Enn Leisson.

E. Leisson

Lugupeetud härra juhataja, lugupeetud kolleegid! Esmaspäeval, kui me mängisime kõige ohtlikumat sõjamängu – valimisi –, oli kohal 100 saadikut. Aga kus on siis 20–30 saadikut iga päev? Loomulikult on see küsimus pidevalt mees nii meil kui valijatel. Võib väita, et keskmiselt 2–3 inimest, olenevalt aastaajast, on haiged ja sama palju on komandeeringus. Kus on ülejäänud? Ülejäänud ajavad asju. Mis asju? Kõige tavalisemaid elulisi asju. Esikohal on muidugi elumajaga seonduv, teisel kohal, kust ma saan ja mis ma süön. Isiklikult võin öelda, et minu möödunud aasta talongidest jäi $\frac{3}{4}$ kasutamata seoses tööülesannete täitmisega. Saadiku sotsiaalkindlustus, korteriküsimused, perekondlikud probleemid, olgu või auto remont või mis tahes asi, see käib meil põhimõttel, et marutõbisele koerale pole liigne kilomeeter veel ring. Ja ometi võiks nendega keegi tegeleda. Oma endistest töökohtadest oleme me korterijärjekorrast välja arvatud, ei saa kasutada neid tühiseid pisikesi soodustusi, mida töökohajärgne ametiühing aeg-ajalt organiseerib. Seepärast on mul ettepanek, et korraldada kaks korda kuus ühe tunni pikkune Ülemnõukogu infotund või kinnine istung, kus asjadevalitsus saaks teavet saadikute probleemide kohta ja leiaks nendele ka mingisuguseid lahendusi. Me ei saa ju asutada oma ametiühingut, mingisugust majandustalitust ega -teenistust. Ja vaevalt on Ülemnõukogu juhatusel ja presiidiumil nende küsimustega tegelemiseks aega. Aga vähemalt teadmiseks võtta ja meile informatsiooni anda, et meie tühikäike vähendada miinimumini, seda kahtlemata saab. Mul on ettepanek võtta täna siiski vastu otsus selles küsimuses. Võtta täiendava punktina sisse ka minu ettepanek. Tänan!

Juhataja

Suur tänu, Enn Leisson, palun kirjalikult mulle.

S. Sovetnikov

Lugupeetud härra spiiker, lugupeetud kolleegid! Ma jätaksin esitatud otsuse projekti sisse proua Marju Lauristini parandusettepaneku. Tõepoolest, meile piisaks kohtumisest ajakirjanduse töötajatega, ütleme, iga kuu viimasel neljapäeval, kus oleks võimalik kõik otsekoheselt välja öelda ning otsustada. Selle küsimuse arutamine praegu räägib minu arvates sellest, et meil on hädasti vaja seadust Eesti Vabariigi Ülemnõukogu saadiku staatuse kohta. Me viitame Rootsi ja Soome parlamentide tööle, aga me peaksime mõnikord jälgima Vene parlamendi tööd. Nemad võtsid selle seaduse vastu juba eelmisel aastal. See on hea seadus ning oleks vajalik meilegi. Võib-olla on meil midagi Vene parlamendi töö produktiivsusest õppida. Olen Marju Lauristini paranduse poolt ja ilmselt võib küsimuse hääletusele panna. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Kuulame ära veel ühe sõnavõtu, siis peame nõu. Kalju Koha.

K. Koha

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Olen igal juhul selle statistika poolt. Hr. Ugandi märkis, et sõsarmaal Soomes aitab see statistika pisut distsiplineerida. Kuidas seda teha, see on eri küsimus. Kuid teiseks, ma vaidlen hr. Lebedevile vastu. On võimatu leida sellist üldist konsensust, kui vastaspoolt pole olemas, ma mõtlen seda, kes oponeerib. Kui teine pool peab targemaks vaikida, siis on see tema enda asi, aga kui ta on kohal, on võimalik temaga vähemalt ühte või teist küsimust arutada ja vaielda, siis selgub ka see tõde, mida me saame siin otsustada. Aga antud juhul mitmes komisjonis see variant puudub, kuna osa oponente ei käi kohal. Nii et igal juhul on vaja teha väikest statistikat ja teatada oma valijatele. Aitäh!

Juhataja

Kolleegid, teen ettepaneku läbirääkimiste lõpetamise kohta selliselt, et viimane sõnavõtja oleks Hanno Schotter.

H. Schotter

Lugupeetud kolleegid, me ei ole lasteaialapsed ega ka mitte algklasside õpilased. Mingisuguseid puudumistõendeid arsti või naise või veel kellegi käest nõudma hakata on üsnagi absurdne. Võib-olla mõnele tundub, et on ebademokraatlik ahistada meie õigust ise otsustada, mida me oma ajaga teeme, kuid me unustame ära teise poolt. Ja see on valijad. Ja unustame selle ära, et neil on samuti demokraatlik õigus teada, millega me tegeleme. Leian, et igal juhul on tarvis vastu võtta sellekohane otsus ja kehtestada mingisugune regulaarne valijate informeerimise süsteem. See on lihtsalt hädavajalik. Kus siis ikkagi on iga päev puuduvad 25 saadikut?

Juhataja

Suur tänu, kolleegid! Loeme selle küsimuse poolelijäänuks ja jätkame selle päevakorrapunkti arutelu kell 16.00. Ma kuritarvitan veel kord teie usaldust. Mõelgem lõunavaheajal selle üle, et kui me selle otsuse jätame vastu võtmata, on reaktsioon sellele samaväärne palgatõusulooga. Mulle laekuvad sajad kirjad selle kohta, mismoodi valijaskond suhtub istungite tööst osalusse. Komisjonide tööd nad lihtsalt ei näe.

V a h e a e g

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, istungjärg jätkub! Kontrollime kohalolekut. Kohal on 83 saadikut, puudub 21.

Lugupeetud kolleegid, seoses lõunavaheajaga jäi meil päevakorrapunkt pooleli, sellel teemal oli ära kuulatud ettekanne, esitatud küsimused ettekandjale ning ära peetud läbirääkimised. Ma värskendan, kolleegid, teie mälu, millised on laekunud parandusettepanekud. Kõigepealt Marju Lauristini parandusettepanek. Võtke palun ette otsuseprojekt, mis on esitatud haldusreformi komisjoni poolt, 1. punkt. M. Lauristin teeb ettepaneku asendada "eetikakomisjonile" sõnadega "Ülemnõukogu juhatusele" ning jätta ära viimane rida. Nii et punkt oleks peale sõna "maakonnalehtedele".

Lauristini teine parandusettepanek seisneb selles, et ta teeb ettepaneku lisada projekti veel teine punkt, alapunkt "Ülemnõukogu juhatusel korraldada kord kuus pressikonverentse vabariiklike ja kohalike lehtede, raadio ja televisiooni ajakirjanikele, et anda põhjalikumat informatsiooni Ülemnõukogu saadikute tööst ning komisjonide tegevusest." Need on Marju Lauristini parandusettepanekud.

Järgmiseks Jaak Alliku parandusettepanekud: asendada otsuseprojektis sõna "istungitel" sõnaga "istungjärgudel". Teiseks: asendada sõna "eetikakomisjonil" sõnaga "Ülemnõukogu juhatusel", langeb kokku Marju Lauristini omaga.

Enn Leissoni parandusettepanek: korraldada kaks korda kuus á 1 tund Ülemnõukogu kinnine teabetund saadikutöö probleemide lahendamiseks.

Peale selle veel protseduurilised ettepanekud, nende hulgas ka nimelise hääletuse kohta. Ülemnõukogu on mõistnud, küsimusi täpsustuseks mulle laekunud ei ole ja ma annaksin lõppsõnaks võimaluse Andrus Ristkokile.

A. Ristkok

Lugupeetud rahvasaadikud! Need parandusettepanekud on mõistlikud, need on varem olnud arutlusel ja pidanud nõu oma kolleegidega, võin aktsepteerida peaaegu kõiki, seda enam, et need ka kattuvad. Oleme nõus sellega, et asendada "eetikakomisjon" sõnaga "Ülemnõukogu juhatusega" esimeses punktis. Teeme veel ettepaneku asendada sõna "igakuiselt" sõnaga "perioodiliselt". See annab meile võimaluse kõikide pisiasjade selgumisel täpsustada, kas teha igakuiselt või teha kvartali kaupa kokkuvõtted. (Et me ei määraks asja liiga täpselt.) Arutluse eesmärk oligi mitte hakata tehniliste asjadega tegelema, see nõuab ilmselt detailsemat tööd, kuidas seda korraldada. Sama aktsepteeritav on hr. Alliku ettepanek sõna "istungite" asendamiseks sõnaga "istungjärgudel". See võimaldab meil selle informatsiooni hulka lisada ka osavõtu komisjonide tööst, kui me lahendame ära, kuidas seda koguda ja kuidas seda on võimalik

objektiivselt talletada, jällegi ilma Ülemnõukogupoolsete kommentaarideta, milleks meil õigust ei ole. Viimase rea ärajätmine esimesest punktist on samuti aktsepteeritav, nagu ka teine punkt pressikonverentside kohta. Komisjon nõustub nende siseseviimisega. Ma ei oska praegu öelda, kuivõrd otstarbekaks pidada hr. Leissoni ettepanekut selle kõrval, kui me lisasime otsusele juba teise punkti pressikonverentside kohta. Mul oleks küsimus hr. Leissonile, kas jätame selle välja?

See tuleks ilmselt eraldi hääletusele panna, kas me lisame selle oma sisetöö korralduse juurde. Juhatus arvab, et see on sisuliselt reglemendi parandus. Aga siis tuleks see hoopis reglemendi juurde lisada, mitte otsuse juurde. Sest see käsitleb töö korda. Kas hr. Leisson aktsepteerib sellist lähenemist, et me käsitame seda reglemendi parandusena ja lisame viimase juurde? Toetab küll, selle suhtes on aktsept täiesti olemas. Ja rohkem parandusettepanekuid ei ole.

Mulle näib, et see projekt võiks sellisena käiku minna. Nüüd tuli veel üks ettepanek. Hr. Prii tegi ettepaneku jätta ära 1. punkt, et jääks ainult 2. punkt pressikonverentsi kohta. Sellega on raske nõustuda selletõttu, et see praktiliselt jätab olukorra endiseks, sest pressikonverents üksi asja ei lahenda. Regulaarne infokanal jääb meil ikka tekkimata. Pressikonverents kutsub info hankijad siia, ei võimalda seda maakonnas levitada. Kui hr. Prii tahab, siis me peaksime selle panema eraldi hääletusele. Mulle näib, et komisjon ei nõustu sellise parandusega.

Juhataja

Kas Ülemnõukogu mõistab kristlaste paranduse sisu?

A. Ristkok

Ettepanek on 1. punkt ära jätta.

Juhataja

Mõistab? Panen hääletusele. Kohaloleku kontroll. Kohal on 81 saadikut, puudub 23. Panen hääletusele kristlike demokraatide saadikurühma parandusettepaneku.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on kristlike demokraatide saadikurühma parandusettepaneku poolt, mis seisneb selles, et ära jätta eelnõus 1. punkt? Palun hääletada!

Selle ettepaneku poolt on 22 rahvasaadikut, vastu 27, erapooletuid on 22. See ettepanek ei leidnud toetust.

Kas meil on veel laekunud? Ei ole laekunud. Praegu rahuldumata parandusettepanekuid ei ole. Panen otsuseprojekti tervikuna hääletusele. Andrus Ristkok, loe palun ette, sest seal on vaja otsustada nimelise hääletuse osas.

A. Ristkok

Punkt 2, mis nüüd lisati otsusesse, kõlab nii: "Ülemnõukogu juhatusel korraldada kord kuus pressikonverents vabariiklike ja kohalike lehtede, raadio ja televisiooni ajakirjanikele, et anda põhjalikumat informatsiooni Ülemnõukogu saadikute tööst ning komisjonide tegevusest."

Juhataja

Suur tänu! Kas on veel vaja täpsustada asjaolusid? Ei ole. Kõik on selge. Suur tänu ettekandjale! Kohaloleku kontroll. Seda on vaja teada nimelise hääletuse läbiviimiseks. Kohal on 82 saadikut, puudub 22. See kohaloleku kontroll läks meil luhta, sest rahva-keskfraktsioon palub 5-minutilist vaheaega. Vaheaeg 5 minutit.

V a h e a e g

Juhataja

Asugem töökohtadele! Kohaloleku kontroll. Arvestage, et selle kohaloleku kontrolli järgi me võtame kvoodi nimelise hääletuse läbiviimiseks. Kohal on 81 saadikut, puudub 23. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et Ülemnõukogu otsus saadikute Ülemnõukogu töös osalemise avalikustamise kohta võtta vastu nimelisel hääletusel? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 29 saadikut, vastu on 34, erapooletuid on 18. Arvesse läheb 29. Hääletamine on nimeline.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus saadikute Ülemnõukogu töös osalemise avalikustamise kohta? Palun hääletada! 53 häält ja nimeline. Selle ettepaneku poolt on 48 rahvasaadikut, vastu 8, erapooletuid 25. Otsus jääb vastu võtmata. Nimelise hääletuse tulemused avaldatakse maakonnalehtedes. Mis juhtus, Ivar Raig, me ei ole järgmist päevakorrapunkti veel puudutanud?

I. Raig

Ma tahtsin hr. Nugisele ütelda, et me pole sellist otsust vastu võtnud, et need hääletamise tulemused avaldatakse rajoonilehtedes.

Juhataja

Vaat seda otsust enam täiendavalt vaja ei ole. Nimelise hääletamise tulemused avaldatakse seal, kuhu nad suunab ETA – Eesti Telegraafi Agentuur.

Eesti Vabariigi riigikontrolöri asetäitja nimetamine

Juhataja

Kolleegid, jätkame päevakorraga. On ettepanek arutada 14. päevakorraküsimust – Eesti Vabariigi riigikontrolöri asetäitja ametikohale nimetamist. Palume ettekandeks kõnetooli Eesti Vabariigi riigikontrolöri hr. Hindrek-Peeter Meri.

H.-P. Meri

Lugupeetud spiiker, lugupeetud rahvasaadikud! Eesti Vabariigi Riigikontroll jätkab oma koosseisude komplekteerimist. See töö ei ole kahjuks meil edenenud nii edukalt, kui me oleksime tahtnud. Täna on meil komplekteeritud 32 töötajat, täidetud on kõigi osakonnajuhatajate kohad, kuid seni puudub mul veel asetäitja. Senine tööde käik näitab, et riigikontrolli seadusega määratud ülesannete täitmiseks ja Ülemnõukogule vajaliku abi osutamiseks majanduslase seadusandluse väljatöötamisel ja täiustamisel peame omama tugevat õiguslast teenistust. Seepärast pean vajalikuks, et minu asetäitja oleks suurte riigitöökogemustega jurist. Nendele omadustele vastab hr. Rein Söördi kandidatuur, kes on juristina töötanud üle 20 aasta ja praegu on riigikantselei õigusosakonna juhataja.

Rein Söördi ankeetandmed ja senine teenistuskäik on ära toodud teile esitatud õiendis. Ma palun Eesti Vabariigi Ülemnõukogu nimetada vastavalt riigikontrolli seaduse §-le 16 Rein Söörd Eesti Vabariigi riigikontrolöri asetäitjaks.

Juhataja

Kas on ettekandjale küsimusi? Ei ole. Suur tänu, hr. Meri! Palume kõnetooli ka riigikontrolöri asetäitja kandidaadi.

R. Söörd

Tere õhtust! Austatud juhataja, lugupeetud rahvaesindajad!

Riigikontroll on praegusel ajal määratlemas oma kohta riiklikku kontrolli teostavate organite süsteemis ja seetõttu ma ei tahaks ilma nõupidamiseta oma tulevaste kolleegidega, juhul kui te mind kinnitate, hakata välja pakkuma mingit programmi. Kui on küsimusi minule, siis ma püüan neile vastata.

Juhataja

Suur tänu! Rahvasaadikutel on mõningad küsimused. Enn Leisson.

E. Leisson

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud ametikohakandidaat! Hr. Meri ütles, et kõik osakonnajuhatajad on ilusti ametis ja seega on riigikontrolöri valitsusalasse haaratud kogu vabariik, nagu ma seda mõistan.

Ta iseloomustas teid kui tugevat juristi. Ma palun teil anda hinnang ajalehes "Molodjož Estonii" avaldatud artiklile majanduskuritegude kohta. Tähendab, tohutus mahus vabariigist kaupade väljaveo kohta. Tänan!

R. Söörd

Kahjuks ma ei ole ajalehe "Molodjož Estonii" lugeja, sellepärast on mul raske kommenteerida, millega praegusel juhul on tegu. Aga nii palju kui ma kuulnud olen, siis küsimus on litsentsita kaupade väljaveos. Ma võiksin öelda, et kontrollib kaupade väljavedu rida riigiorganeid: Litsentsiamet, majandusministeerium, on olemas prokuratuur. Riigikontroll on ainult üks neist. Kahtlemata selliste tehingute juures on aspekte, millega tuleb tegemist teha ka riigikontrolöril.

Juhataja

Suur tänu! Jaak Allik.

J. Allik

Lugupeetud hr. Söörd! Ma tahaksin küsida põhimiselt sama, mis hr. Leisson, kuna Ülemnõukogu saalist kõlas möödunud nädalal, kui me seda küsimust päevakorda tahtsime võtta seoses selle Togliatti afääriga, lause, et see on riigikontrolli asi. Aga nüüd ma küsin, mis siis edasi? Teie kui riigikantselei õigusosakonna juhataja ütlesite, et terve rida organeid peaks sellega tegelema. Kas keegi on alustanud sellega tegelemist, kes on see juhtiv organ, kas ta on praegu tähelepanu all, milline on asja seis, kas te olete kursis?

R. Söörd

Ma ei ole sellega kursis, kes konkreetselt sellega tegeleb, aga ma kordaksin veel kord: Litsentsiamet kindlasti peaks tegelema, Hinnaamet peaks kindlasti tegelema, sest nähtavasti kõik need soodsate hindadega äramüüdud kaubad ja selleks tehtud kulutused maksab keegi kinni. Võimalik, et meie ja teie oma taskust, aga võimalik ka, et selgub, et riigivara ei kasutata seaduslikult, nii nagu olemasolevad aktid seda ette näevad. Ma ei tahaks hakata kommenteerima ka seda, kes on see organ või milline on see organ, kes peaks selles juhtpositsiooni enda kätte võtma. Minu meelest nii nagu mitmed muudki eluvaldkonnad, nii on ka kontrollitegevus vabariigis ilma süsteemse reguleerimiseta, aga nähtavasti tuleb ka riigikontrolöl selle probleemiga edaspidi tegelda. Aitäh!

J. Telgmaa

Lugupeetud kandidaat! On olemas üldteada konflikt Ülemnõukogu ja valitsuse vahel maksuseaduse küsimuses, kus oleme jõudnud seisukohale, et valitsus on rikkunud seadusi. Milline on teie seisukoht, milline osa peaks olema riigikontrollil juhul, kui valitsus rikub mingeid seadusi?

R. Söörd

Riigikontrolli seaduse järgi ei ole riigikontrolöril volitusi Eesti Vabariigi Ülemnõukogu, Eesti Panga ja Eesti Vabariigi Valitsuse tegevuse kontrollimiseks.

Juhataja

Suur tänu! Tõnis Mets.

T. Mets

Hr. pretendent, mul oleks teile ka üks küsimus.

Rahva hulgas on palju nurinat kõikide elukondlike alade üle. Kõik vabrikud, tehased töötavad, aga letile jõuab vähe. Siiaamaani on riigikontroll olnud ainult olukorda fikseeriv institutsioon. Küsimus on selles, kas meil ainult fikseerivat institutsiooni on nii väga tarvis? Kui me selleks küllaltki suured rahad maksame ja kasu pole mitte mingit? Kas on lootust, et konkreetset teie funktsioon ennast õigustab?

Ja teiseks. Te vihjate Litsentsiametile. Ma olen koos olnud õige mitme politseinikuga, kes on teenistust pidanud vahetult piiril. Nad ütlevad, et Litsentsiamet on üks fiktiivamet, kus igaüks maksab 50 rubla ja võib litsentsi saada. Kas teie olete võimeline Litsentsiameti üle ka kontrolli kehtestama?

R. Söörd

Ma alustaksin lõpust. Kontrolli Litsentsiameti tegevuse üle saab riigikontroll teostada ainult seaduses ettenähtud piires. Seadus riigikontrolli kohta on teie poolt vastu võetud 6. juunil k.a. samas saalis ja selle seadusega on piiritletud riigikontrolli tegevusvaldkonnad: kontrollida riigi raha ja materiaalsete väärtuste kasutamise seaduslikkust, otstarbekust ja riigivarade säilimist.

Edasi detailiseeritakse täpsemalt funktsioonid. Sellist kontrollülesannet, nagu endisel rahvakontrolli komiteel oli, riigikontrolöril muidugi ei ole. Kas selline organ ennast õigustab või mitte? Ilmselt vaieldi see läbi seaduse vastuvõtmisel. Kord aastas esitab riigikontrolör oma tegevusaruande Ülemnõukogule ja teil on võimalik oma hinnang anda. Tänan!

A. Gussev

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! On olemas hea vanasõna: mida rohkem kokki, seda viletsam lake. Meil tuleb praegu ka nii välja. On olemas kantselei, selle õigusosakond ja minu meelest ei ole nii tähtis küsimus nagu elanikkonna varustamine ja riigile kahju tekitamine, s.t. toodangu müük mujale alandatud hindadega mitte ainult küsimus riigikontrolli juhile, vaid ka riigikantseleile. Ma ei saanudki vastust minu kolleegide küsimusele. Nähtavasti ei tegele praegu selle küsimusega mitte keegi, sest ametlikult pole prokuratuuri poole pöördutud. Kes peaks seda teie arvates tegema? Täna vastuse eest!

R. Söörd

Seaduse järgi ei ole ühelgi organil, ametiisikul ega kodanikul keelatud pöörduda prokuratuuri poole avaldusega temale teadaoleva seaduserikkumise kohta. See oleks minu vastus. Ja kui on tegemist majandusliku kuriteoga, siis kahtlemata on prokuratuur see organ, kes sellega peab tegelema.

A. Kõo

Lugupeetud juhataja, austatud riigikontrolöri asetäitja kandidaat! Meil on praegu olemas riigikontroll, kes kontrollib majandustegevuse õigsust, ja meil on olemas prokuratuur, kes nn. kõrgema järelevalve korras kontrollib majandustegevuse seaduslikkust. Kumbki endast veel eriti märku andnud ei ole, vähemalt mitte üleminekuperioodil. Öelge palun, kas te näete võimalust ja vajadust, et riigikontroll võtaks enda peale ka nn. prokuratuuri üldjärelevalve funktsioonid? Kas te selles suunas peate vajalikuks ka ise tegutseda või peate vajalikuks, et jätkuks see üldjärelevalve? Aitäh!

R. Söörd

Ma ei ole kursis, kas praegu töötatakse välja Eesti Vabariigi Prokuratuuri seaduse eelnõu prokuröri järelevalve kohta vabariigis, ja sellepärast mul on raske hinnata, milline peaks tulevikus olema prokuröri funktsioon. Võimalik, et riigikontrollil tuleks suures osas tegelda nende probleemidega, mis praegusel juhul kuuluvad prokuratuuri üldjärelevalve funktsioonidesse. Kuid ainult nendes raames, mis seadus riigikontrolli kohta ette näinud on. Aitäh!

J. Liim

Austatud kandidaat! Mida te isiklikult kavatsete ette võtta, asudes vastutavale ametikohale, rahvasaadikute Leissoni ja Alliku poolt esitatud küsimuses ja millistel põhjustel te ei ole kursis niivõrd tõsiste süüdistavate materjalidega?

R. Söörd

Ma alustaksin lõpust. Nagu ma ütlesin, ma ei ole lugenud mainitud artiklit, ei ole kohanud seda ka eestikeelsetes väljaannetes.

Mis ma kavatsen ette võtta tulevasel ametipostil? Ma ei tahaks anda lubadusi peale selle, et ma püüan ennast selle asjaga kurssi viia. Ja olenevalt riigikontrolli võimalustest kujuneb ka reageerimine sellele faktile.

Juhataja

Suur tänu! Kolleegid, lepime kokku, et peale Vladimir Kuznetsovi küsimust kujundame juba oma sümpaatia kandidaadi suhtes, siis asugem otsustama. Enn Leisson, teine küsimus.

E. Leisson

Tänan! Mind ei rahuldanud teie vastus. Kui te ei ole "Molodjož Estonit" lugenud, ma arvan, et te "Rahva Häält" siiski loete. Ja seal oli pealkirja all "Julgeoleku Komitee on volitatud teatama" peaaegu kogu seesama tekst. Teie esinemisest võetud üksikuid tsitaate vastandades tahaksin küsida: te ütlesite, et praegu on kontroll vabariigis süsteemselt organiseerimata, aga teatavasti riigikontrolli seadus paneb nimelt just riigikontrolörile kohustuse riigi raha ja materiaalsete väärtuste kasutamise kontrolli üle. Kas te ei leia, et ka riigikontroll peaks nüüd selles konkreetsetes küsimuses mingisuguse seisukoha võtma?

R. Söörd

Kui ma ütlesin, et vabariigis ei ole süsteemset kontrolli, siis ma ei mõelnud seda, et meil ei oleks kontrolliorganeid piisavalt, vaid seda, et puudub riikliku kontrolli kontseptsioon. Organeid on piisavalt, alates Ülemnõukogust ja tema moodustatud organitest. Valitsus kontrollib nii otse kui ministeeriumide, riiklike ametite, inspeksioonide kaudu. Kontrollivad kohalikud omavalitsused oma organite kaudu. Mis puutub seisukohavõtmisse selle fakti suhtes, siis ilmselt võtab riigikontroll seisukoha. Mul ei ole küll voli kinnitada, et see siin saalis ette kantakse, aga ilmselt riigikontrolör reageerib sellele soovile. Aitäh!

M. Madisson

Lugupeetud juhataja, hr. Söörd! Vastus nii Leissoni kui Alliku küsimusele jäi häguseks. Te oskate ilusti paika panna, kui palju on meil nende aladega tegelejaid, kuid ma küsiksin hästi lühidalt ja konkreetset. Kas riigikontrolli tegevusvaldkonda hakkab kuuluma kõigepealt spekulatsioon, korruptsioon ja maffia?

R. Söörd

Ilmselt mõningad aspektid kõigist neist nähtustest hakkavad, aga nendega tegelemiseks on teised organid.

K. Koha

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kandidaat! Selge on see, et riigikontroll peab täitma vastavalt omaenda seadusele oma funktsioone. Majandustegevuses väljendub meil anarhia pahatihti selles, et on väga palju normatiivakte, mis meil kehtivad. Kas te ei võtaks endale ülesande neid revideerida ja teha siis Ülemnõukogule vastav ettepanek, mida aktsepteerida ja mida mitte, et luua mingit korda.

R. Söörd

Ma eeldan, et see töö vastaks doktoritöö mahule. Ma ei tahaks anda sellist lubadust. Üksikute küsimustega tegeleb justiitsministeerium, riigikantselei, aga sellise loetelu koostamisega minu teada küll ei tegelda. Ja ilmselt ei olegi see vist praktiliselt eriti otstarbekas. Leida sellist spetsialisti, kes oskaks kõrvutada kümnetesse tuhandetesse aktidesse koondatud norme hilisema seadusandlusega ja teha seda kokkusurutud aja vältel, on minu arvates grandioosne ülesanne.

P. Lutt

Lugupeetud hr. Rein Söörd! Mul on teile selline küsimus, mis praegu huvitab tervet Eestit. Nagu me kõik teame, on põllumajandussaaduste tootmine palju vähenenud, käesoleval aastal varutakse Eesti Vabariigis praktiliselt kogu piim ja kogu liha läbi piimakombinaatide ja lihakombinaatide. Varematel aegadel kehtis kollektiivlepingute põhimäärus, see tähendas seda, et oli kehtestatud kindel kord, kuidas, kes ja mismoodi peab varuma majanditelt ja eraettevõtjatelt liha ja piima. Seda korda kuni tänase päevani ei ole Eesti Vabariigis keegi austanud. Liha- ja piimakombinaadid on tallanud jalge alla liha- ja piimatootjate huvid. Nad võtavad liha ja piima vastu nii, nagu nad heaks arvavad. Kas teie, saades oma ametikohale, olete võimeline selles korra majja lööma? Seda ootab kogu Eesti põllumajandus.

R. Söörd

Ma ei ole eriti kursis põllumajanduse probleemidega ja kinnitada, et riigikontroll suudab sellises olukorras, kus majanduses valitseb seadusandluse täitmisel anarhia, üksinda korda majja luua, oleks ka ennatlik. Aga kõrvale nähtavasti riigikontroll sellest ei jää.

V. Kuznetsov

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Ma ei ole siiski rahul ettekandja vastusega. Ma palusin anda hinnang sellele faktile, et Eesti Vabariigist veetakse välja defitsiitseid kaupu. Te kinnitate, et te

pole lugenud "Molodjož Estonit", kuid seda küsimust on arutatud ka siin, Eesti Vabariigi kõrgeimas seadusandlikus organis. Ja seepärast ma nõuan, et te võtaksite sekretariaadist dokumente, teatise, et saada vastavaid andmeid, sest me ei või neid fakte ignoreerida. Ma tahaksin siiski kuulda teie hinnangut. Ja teine küsimus, mida ka arutati parlamendis, puudutab seda, et valitsus on – nagu selgus – saanud ebaseaduslikult raha. See on seotud aktsiisi- ja käibemaksuga. See küsimus lahendati, kuid teatud kõrvalmaik sellest jäi ja seepärast ma palun teil anda hinnang valitsuse tegevusele. Tänan!

R. Söörd

Ma ei oma andmeid selleks, et anda juriidilist hinnangut, aga oma isikliku arvamuse ma võin öelda. Selline vabariigis nõutavate kaupade väljavedu ja poole hinnaga mahamüümine on korralagedus, selles pole kahtlust. Hinnang aktsiisimaksu ja käibemaksu küsimuses toimunud vaidlusele on antud ka siin saalis ja mul ei ole sellele midagi lisada. Seadust ei ole õige rikkuda ei kodanikul ega ühelgi riigiorganil. Kui tegemist on seaduserikkumisega, siis tuleks see hukka mõista. Aga ma ei ole päris veendunud, et Ülemnõukogu jõudis sellise ühtse seisukohani, et tegemist oli seaduserikkumisega.

Juhataja

Marju Lauristinilt küsimus.

M. Lauristin

Mul on teile niisugune lihtne inimlik küsimus. Kui hr. Meri tegi teile selle ettepaneku ja teie selle vastu võtsite, milline oli teie enda sisemine motivatsioon, miks te tahate seda tööd teha?

R. Söörd

Hr. Meri tegi selle ettepaneku mulle selliselt, et mul oli praktiliselt võimatu ära öelda. Mis oli nõustumise motiiv? Ma olen 1968. aastast töötanud põhimõtteliselt ühtlaadi ametkohtadel ja inimene nähtavasti on selline olend, kes teatud aja möödudes ammendab ennast. Ka mina pidasin vajalikuks vahetada oma töökohta. Mind ei ole tõmmanud aktsiaseltsid, ühissettevõtted, kus on ka oma positiivsed küljed. Aga kui mulle selline pakkumine tehti, siis ma nõustusin.

Juhataja

Suur tänu, hr. Söörd! Rohkem saadikutel küsimusi ei ole. Palun asuda seniks oma istekohale. Me peame sellel teemal läbirääkimisi. Ma paluksin siiski olla täna lakoonilised, siis anname lõppsõnaks võimaluse hr. Merele ja peale seda otsustame. Kuidas arvatakse, kolleegid, me palusime kandidaadi kõnetooli, äkki on saadikud nii kenad ja tulevad ütlevad ka siit, et vaadata näkku kandidaadile. Arvo Junti.

A. Junti

Lugupeetud Ülemnõukogu liikmed! Me oleme täna otsustamas ühe sellise ametikoha taotleja saatust, kes peaks alustama tööd äärmiselt keerulises ja raskes situatsioonis, kus ühiskonnas on tohutult kõrgele tõusnud kuritegevus. Igasugused mahhinatsioonid, spekulatsioonid on kasvamas praktiliselt üle pea. Ja sellises situatsioonis julgeb üks mees enda peale võtta selle tohutu koorma, selle tohutu vastutuse. Ma arvan, et niisuguses situatsioonis nii raske töö enda peale võtmine, niisuguse ülesande kallale asumine väärib ainult austust ja lugupidamist. Kutsun kõiki üles toetama hr. Mere poolt esitatud hr. Söördi kandidatuuri.

Ilmselt on sellel ametikohal väga oluline see, et Söörd on just juristi teadmistega, ta on väga palju aastaid töötanud riigiparaadis ning kokku puutunud nii praktiliste kui ka teoreetiliste õigusprobleemidega. Me oleme minu arvates leidnud ühe esimestest kandidatuuridest meie riigiparaadi ülesehitamisel õigusriigi põhimõtetele vääriliselt.

I. Toome

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Täna me paneme üheskoos paika ühte väga tähtsat ametimeest Eesti Vabariigis ja Ülemnõukogu liikmete selline eriline tähelepanu on loomulik. Küsimusi tuli ridamisi, küsimusi oli nähtavasti rohkem, kui väga häid vastuseid, kuid vastatud said kõik küsimused. Ma tahaksin teid, Ülemnõukogu liikmed, kutsuda üles toetama hr. Hindrek Mere poolt esitatud kandidatuuri ja hääletama hr. Söördi poolt.

Hr. Junti ütles siin juba, millepärast tema toetab hr. Söördi kandidatuuri. Ma võin ainult lisada, et ma olen hr. Söördiga töötanud siin majas koos väga pikki aastaid ja ma võin ainult öelda, et ühise töö ja tegevuse põhjal on mul temast jäänud kõige parem mulje kui väga tõsisest juristist, autoriteetsest inimesest, kelle poole pöörduiti väga keerulistes küsimustes. Inimesed said alati täpse vastuse oma küsimusele. Ma lõpetan sellega, et me peaksime rohkem usaldama juba enda poolt paika pandud ametiisikuid, antud juhul ka hr. Hindrek Merd. Kui tema usub oma tulevase kolleegi võimetusse, siis me nähtavasti peaksime toetama teda tema usus. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu!

J. Allik

Ma tahaksin öelda ainult kaks lauset. Meid kõiki ilmselt erutab ja häirib kontrollimatus Tallinnas ja vabariigis. Ma arvan, kui me riigikontrolöri jätame veel mõneks ajaks ilma asetäitjata, siis me sellega kontrollimist vabariigis ei paranda. Mina nägin hr. Söördi täna esimest korda elus, mul puudub

igasugune suhe tema isikusse. Aga ma kutsuksin siiski üles usaldama härra Meri valikut, kelle me absoluutse enamusega riigikontrolöriks kinnitasime. Aitäh!

J. Telgmaa

Lugupeetud kolleegid, ka mul ei ole õnne tunda tänast kandidaati, kuid ma tahaksin samuti tema poolt hääletada, sest ma ei tea ka midagi halba tema kohta. Samal ajal head on öelda palju. Selle küsimustetulva esilekutsumiseks ei olnud mitte kandidaadi isik, vaid see kontrollimatuse olukord, mis meil on. Sellepärast püüdkem kõik hr. Söördi poolt hääletada, nii palju kui vähegi suudame. Kuid kõik need küsimused, mis siin saalis talle esitati, tuleks hr. Meril kõrva taha panna kui Ülemnõukogu rahulolematuse avaldus riigikontrolli tänase tööga.

K. Koha

Austatud kolleegid, kutsun ka teid üles toetama nimetatud kandidatuuri, kuna võin teatada, et hr. Söörd oli riigikontrolli seaduse eelnõu üheks autoriks ja meil möödusid pikad tunnid selle seaduseelnõu arutelul.

R. Veidemann

Ma loodan, et ma lõpetan selle üleskutsete rea toetada hr. Söördi, kuid lisaksin veel ühe põhjenduse. Tõepoolest, võib-olla küsijaid ei rahuldanud hr. Söördi reaktsioon meie poolt esitatud küsimusele, mis käsitlesid kaupade metsikut väljavedu ja tehinguid, mida ettevõtete direktorid on harrastanud Volga Autotehasega. Mulle isiklikult hr. Söördi reserveeritud vastus meeldis. See on inimese vastus, kes vajab enne süüdistuse langetamist põhjalikku sissevaatamist asjadesse, käitumist tõepoolest selle seaduse vaimus, mille alusel kinnitatakse sellesse ametisse. Sellepärast ma arvan, et me võime vaadata homsesse lootusega, et riigikontroll oma seaduse raames suudab sellesse afääri sekkuda.

Juhataja

Kolleegid, lepime praegu džentelmenlikult kokku, et viimane sõnavõtt on Aleksei Zöbinilt.

A. Zöbin

Mind hoiti küll hõlmast kinni, et ma ei saaks sõna võtta, aga ma siiski ... Uut inimest me ei tunne. Kuid ta pole ju siiski laps, vaid täiskasvanud mees. Vabariigis toimub selliseid asju, aga siin inimene ütleb, et pole kuulnudki, kuidas toiduaineid ja muud kaupa vabariigist välja veetakse. See näib kummalisena. See tekitab kartusi. Ta ütles, et töötab mingisugustes kontrollorganites ja ei loe ajalehti või teeb näo, et ei tea sellest midagi.

Juhataja

Suur tänu, kolleegid! Loeme läbirääkimised lõppenuks. Kuulame veel ära hr. Meri lõppsõna.

H.-P. Meri

Lugupeetud rahvasaadikud! Ma tahaksin anda väikese õiendi. Sellepärast et teie esitatud küsimused olid tõesti väga keerulised inimesele, kes ei ole veel ühtegi päeva riigikontrollis töötanud ja kelle senine valdkond oli puhtõiguslik. Ma lihtsalt pean enda kohuseks teid informeerida, et see kurikuulus sõiduautode müügi aktsioon ei ole läinud riigikontrollist mööda. Ma võin öelda niipalju, et valitsuse juures on spekulatsiooni vastu võitlemise komisjon, mille üheks liikmeks olen ka mina. Me arutasime seda küsimust juba jaanuarikuus, moodustati komisjon eesotsas hr. Urgega. Komisjoni kuuluvad veel hr. Laanjärv ja Litsentsiameti peadirektor. See komisjon on asja uurinud ja peab esitama valitsusele 20. märtsiks ettekande uurimise tulemuste kohta. Siis järgnevad edaspidised käigud. Nii et riigikontroll ei ole jäänud kõrvale, vaid on võtnud vaatluse alla n.-ö. väljavõttelise osa objekte eesmärgiga uurida, kuidas vabariigis paremini kaitsta tarbija huve. Võtsime praegu kontrolli alla (rohkem meil jõud üle ei käi) kondiitrisaaduste väljaveo, sukkade-sokkide ja ka, võib-olla kõlab see natuke naljakalt, kanamunade probleemi. Nende asjadega me praegu tegeleme ja küllap varsti saame informeerida ka Ülemnõukogu. Siin kõlas ka üks väike repliik riigikontrolli kohta, et kas seda üldse on vaja ja millega see tegeleb? Usun, et me esineme aruandega. Ma tahan öelda, et me koondame tähelepanu just nendele küsimustele, kus me tõesti saame Ülemnõukogule ja valitsusele abiks olla. Ma toon ainult mõne näite. Lõpetasime asja rehabiliteeritutele kompensatsiooni tagasimaksmise kontrollimise. Ja tuvastasime ainult kolme maakonna kontrollimisel, et on liigselt makstud välja üle 800 000 rubla kompensatsioone. Kontrollimise käigus suutsime vältida 200 000 rubla väljamaksmise. Praegu me oleme lülitunud sotsiaalfondi kontrollimisse, mis, nagu te teate, on üle ühe miljoni rubla, sealhulgas kontrollime ka seda summat, mis eraldati kompensatsiooniks IV kvartalis. Ka seal oleme leidnud küllalt suuri puudusi. Kuid meie ülesanne ei ole mitte selles, et need puudused fikseerida ja teile ette kanda. Ma loen meie ülesandeks teha ettepanekuid, kuidas ära hoida selliste puuduste teket, kuidas täiustada majandusmehhanismi ja seadusandlust, et edaspidi vältida selliseid vigu. Küsimusi on muidugi veel ja ma usun, et nii, kuidas teie seda õigeks peate, aga tõenäoliselt umbes teisel poolaastal olen mina kui riigikontrolör valmis teile aru andma, kuidas me töötame, missugused on meie tööresultaadid, ja kuulama ära teie pretensioonid ja soovid, mis suunas edasi töötada. Täna tähelepanu eest! Ja ma siiski loodan, et Ülemnõukogu võtab vastu Rein Sõordi kandidatuuri minu asetäitjaks.

Juhataja

Suur tänu! Kohaloleku kontroll. Kohal on 83 saadikut, puudub 21.

Lugupeetud kolleegid, kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus Rein Söördi nimetamise kohta Eesti Vabariigi riigikontrolöri asetäitjaks. Hääletamine on salajane. Selle ettepaneku poolt on 68 rahvasaadikut, vastu on 7, erapooletuid on 4. Rein Söörd on nimetatud Eesti Vabariigi riigikontrolöri asetäitjaks.

Eesti Vabariigi seaduseelnõu "Muudatuste ja täienduste kohta Eesti NSV töökoodeksis" esimene lugemine

Juhataja

Lugupeetud kolleegid, jätkame päevakorraga! 12. päevakorrapunkt "Eesti Vabariigi seaduseelnõu muudatuste ja täienduste kohta "Eesti NSV töökoodeksis"". Ettekandja on Eesti Vabariigi sotsiaalminister Arvo Kuddo. Esimene lugemine.

A. Kuddo

Lugupeetud eesistuja, austatud rahvasaadikud! Teile on esitatud Eesti Vabariigi seaduse "Eesti NSV töökoodeksi" muutmise ja täiendamise kohta eelnõu. Viimastel kuudel on vabariigi valitsuse poolt vastu võetud terve rida määrusi, mis nõuavad vastavaid muudatusi ka seadusandluses. Siia seaduseelnõusse on koondunud mitme määrase vastuvõtmisest tulenevad muudatused. Kuna see eelnõu on teile laiali jagatud, siis peatuksin ainult õige põgusalt siin toodud parandustel.

Punkt 1 puudutab töölepingu peatamise paragrahvi. Et töölepingu peatamise aluseks võib olla ka lisaks tööteenistusele astumine piirikaitse teenistusse. Alates 2. punktist kuni praktiliselt 13. punktini puudutavad need töökoodeksi parandused lastega perekondade abi tõhustamise määrust, mis võeti vastu valitsuse poolt septembris 1990. Selles on teatavasti ette nähtud terve rida täiendavaid soodustusi lastega perekondadele, nagu näiteks sünnituseelse puhkuse pikendamine 70 kalendripäevani, lapsehoolduspuhkuse pikendamine kuni lapse 3-aastaseks saamiseni. Siin on parandused, mis puudutavad lastega emade tööstaaži säilitamist. Siin on võimaldatud lapsehoolduspuhkusele jäämist ka isale või teistele perekonnaliikmetele vastavalt perekonna soovile või võimalusele. Täiendava puhkepäeva sisseviimine lapsinvaliidi hooldamise korral ja rida teisi parandusi. Punkt 14, § 264: siin on ette nähtud piirangud töölepingu peatamisel ametiisikute vääritu töö tõttu, siin on seda ringi laiendatud. Siia kuuluvad siis ka riigivõimu või -valitsemisorgani või kohaliku omavalitsusorgani ametiisiku vääritu töö tõttu.

Ja me teeme ettepaneku need muudatused töökoodeksis kinnitada.

Juhataja

Suur tänu! Millised küsimused on ettekandjale? Tõnu Anton.

T. Anton

Õiguskomisjon on nimetatud eelnõu läbi arutanud ja küsimusi tekitab just selle eelnõu 14. punkt, mis puudutab töökoodeksi § 264. Nende küsimuste tuumaks on see, kas on võimalik määratleda, kes on riigivõimuorgani ametiisik või siis kohaliku omavalitsusorgani ametiisik? Kas teil on võimalik sellele küsimusele vastust anda?

A. Kuddo

Ma ei võtaks endale julgust siin defineerida, kuna ma ei ole jurist. Aga tõesti, probleem on olemas, sest ausalt öeldes meil ei ole ju riigiteenistuja seadust, mis peaks tegelikult olema. Minu teada on see juriidiliselt defineerimata. Nii et teatud vastuolu siin on tõesti olemas.

Juhataja

Suur tänu, hr. Kuddo! Tundub, et on veel küsimusi. Juhan Telgmaa.

J. Telgmaa

Lugupeetud minister! Töökoodeks muidugi vajab muutmist ja täiendamist. Aga mis te arvate, millal võiks tulla töökoodeksi selline põhjalikum täiendamine selles suunas, et inimesest saaks oma tööjõu omanik? Tänan!

A. Kuddo

Tõesti, te puudutasite väga olulist probleemi. Ma võin informatsiooniks öelda nii palju, et justiitsministeeriumi kontrolli all on praegu terve seaduste paketi väljatöötamine, ja mis puudutab tööseadusandlust, siis esimene ja põhjapanev seadus on töölepingu seadus, mis reguleerib tööandja ja töövõtja vahelisi suhteid. Ja juristide arvates peavad sellest seadusest hakkama välja kasvama kõik teised seadused, mis puudutavad töösuhteid. Ja näiteks sellel põhjusel on praegu peatatud töökaitse seaduse ja puhkuste seaduse projekti esitamine Ülemnõukogusse, kuna loeme, et aluseks peab olema see töölepingu seadus. Vastava tööga lubasid Tartu Ülikooli juristid toime tulla aprillikuu jooksul. Vähemalt esimese projekti loodame siis kätte saada. Siit kasvavad välja teised tööseadusandlikud aktid. See on tõsi, et me praegu tegeleme seaduste lappimisega. Aga midagi ei ole teha, sest me ei tea, millal need järgmised seadused Ülemnõukogusse jõuavad.

S. Petinov

Lugupeetud spiiker, lugupeetud ettekandja! Vastavalt Ülemnõukogu otsusele pidi valitsus esitama parlamendile läbivaatamiseks elanike sotsiaalse kaitse seaduse, õigemini sotsiaalse kaitse programmi. Õelge palun, kas teie ametkond võttis osa vastava programmi ettevalmistamisest ja kas te teate, millises staadiumis on see dokument, sest meie ei ole seda näinud, ehkki kõik tähtjad on juba möödunud. Tänan!

A. Kuddo

Jah, küsimus on selles, et 1991. aasta sotsiaalse kaitse põhisuunad on avaldatud valitsuse poolt 27. detsembril "Rahva Hääles" ja 3. jaanuaril "Sovetskaja Estonias". Ülemnõukogule on esitatud ka see materjalide pakett ja me ootasime Ülemnõukogu saadikute arvamusi, kuid me neid praktiliselt vist ei saanudki. Võin niipalju öelda, et ilmselt ühte sotsiaalse kaitse seadust ei ole võimalik välja töötada, siin peab olema terve rida seadusandlikke akte. Me loodame täna või homme alla kirjutada elanikkonna sotsiaalse kaitse aktile seoses 2. aprilli hinnatõusuga. Seda on natuke refereeritud ka ajakirjanduses. Ma ütleksin niipalju, et täna on Moskvast kolmeliikmeline Nõukogude Liidu valitsuse komisjon Eestis ja meie poolt pakutud projekti peetakse üldiselt heaks. Küsimus on selles, et teistes vabariikides on kompensatsioonide väljamaksmise tehniline teostamine täielikult läbitöötamata. Nii et teistes vabariikides on olukord küllaltki kriitiline, aga meil on siin praegu kogemus olemas. Arvan, et sotsiaalse kaitse seoses 2. aprilli hinnatõusuga suudame garanteerida enam-vähem rahuldaval tasemel. Praegu ma arvan, et esijärjekorras on küsimus hinnatõusu kompenseerimises, pensioniseaduses, meil on siis kavas ka töölepingu seadus, mis kaitseb töövõtjat. Aprillikuus me käivitame tööpuuduse kaitse kompensatsioonimehhanismi, vastav määrus hakkab toimima 1. aprillist. Esimesed töötu abirahad ja täiendusõppe me käivitame maikuus. Selle kohta on otsus juba vastu võetud ja ilmselt pärast aprilli hinnatõusu me võtame veel kord käsile lastetoetused. Nii et praegu on tulemas terve seaduste pakett.

Juhataja

Suur tänu, hr. Kuddo! Mulle tundub, et rahvasaadikutel rohkem küsimusi ei ole. Aitäh! Komisjonid soovivad oma seisukohti avaldada täiendavalt? Tõnu Anton.

T. Anton

Lugupeetud kolleegid, arutatava seaduseelnõu kallal on vaeva näinud ka õiguskomisjon. Õiguskomisjoni seisukoht on selline, et erilist tähelepanu tuleks pöörata sellele seaduseelnõu 14. punktile, mis käsitleb töökoodeksi § 264. Esitan teile need probleemid, mida õiguskomisjon näeb seoses selle seadus eelnõu 14. punktiga.

Kõigepealt töökoodeksi paragrahvist 264. Selles paragrahvis antakse teatud kategooria tööliste ja teenistujate töölepingu lõpetamise täiendavad alused. Selle paragrahvi sisu on teatud kategooria tööliste ja teenistujate tööalaste õiguste kitsendamine. Tuleks otsustada, kas me soovime, et töötajate kategooria, kelle tööalased õigused on kitsendatud, laieneks või kitseneks. Teile esitatud projekti mõte seisab selles, et nimetatud kategooriat laiendatakse.

Teiseks. Selles 14. punktis kasutatakse mõisteid "riigivõimuorgani ametiisik", "valitsemisorgani ametiisik" ja "kohaliku omavalitsuse organi ametiisik". Nende mõistete puhul tekib kindlasti hulk küsimusi. Kas "riigivõimuorgani ametiisiku" all mõistetakse ainult Ülemnõukogu liikmeid, kes on kindlasti riigivõimuorgani ametiisikud, või mõistetakse selle termini all Ülemnõukogu aparaadi ametiisikuid, või, kolmas variant, mõistetakse nii esimest kui ka teist.

Veelgi keerulisem on küsimus, keda konkreetselt mõeldakse "valitsemisorgani ametiisiku" all või "kohaliku omavalitsusorgani" all. Valitsemisorganeid on vähemalt mitukümmend ja neil on oma korda mitmesuguseid struktuuriüksusi. Kas on võimalik piiritleda, kes on seal töötavad ametiisikud? Kohaliku omavalitsuse organid koosnevad aga volikogust, valitsusest ja tervest reast kohalikest omavalitsusorganitest, mille ammendavat loetelu ei sõandaks anda. Seetõttu arvab õiguskomisjon, et nende mõistete umbmäärasuse tõttu võib seaduse vastuvõtmisel tekkida § 264 kohaldamisel väga tõsiseid raskusi.

Kolmas küsimus, mis tekkis õiguskomisjonis, on seotud mõistega "vääritud teo tõttu, mis on kokkusobimatu tema ametiga". Kas meil on võimalik määratleda näiteks kohaliku omavalitsusorgani ametiisiku vääritud tegu, mis on kokkusobimatu tema ametiga?

Samas 14. punktis on teisena tehtud ettepanek täiendada § 264 lõiget 1 punktiga 5 järgmise sõnastusega "riigivõimu või valitsemisorgani või kohaliku omavalitsuse organi ametiisikule töösuhetes ettevõtluses osalemisel kehtestatud piirangute eiramisel". Kas selle punkti kohaldamisel on vajalik seda punkti laiendavalt tõlgendada või mitte, jääb esitatud redaktsioonist selgusetuks. Pole aga kahtlust, et selle punkti võimalik repressiivne iseloom on suur. Sellepärast peaksime hoolt kandma, et võetaks vastu selline redaktsioon, mida ei ole vaja hiljem tõlgendada kas laiendavalt või kitsendavalt.

Ja viimane õiguskomisjoni poolt esitatav märkus seisneb selles, et praeguse töökoodeksi mõtte kohaselt selgitatakse see, kas on tegemist vääritud teoga või mitte, vastava ametiühinguorgani osavõtul. Kas keegi meist, riigivõimuorgani ametiisikutest, oskab öelda, missugune ametiühinguorgan vaataks neid küsimusi läbi, kui probleem puudutab Ülemnõukogu liikmeid?

Nende viie küsimuse lahendamata jätmise tõttu on õiguskomisjonil seaduseelnõu koostajatele ettepanek töötada eelnõu 14. punkt täiendavalt läbi või jätta see arutatavast seaduseelnõust hoopis välja. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu Tõnu Antonile asjaliku kaasettekande eest!

Kolleegid, ära on kuulatud ettekanne, kaasettekanne juhtivkomisjoni seisukoha näol, vastatud saadikute küsimustele. Kas loeme esimese lugemise lõppenuks? Loeme lõppenuks. Suur tänu, hr. Kuddo! Teine lugemine on kahe nädala pärast.

Eesti Vabariigi seaduseelnõu "Surmanuhtluse kaotamise kohta" esimene lugemine

Juhataja

Kolleegid, jätkame päevakorraga. Eesti Vabariigi seaduseelnõust surmanuhtluse kaotamise kohta. Esimene lugemine. Ettekande esitab meile Ülemnõukogu liige Illar Hallaste.

I. Hallaste

Lugupeetud esimees, austatud kolleegid! Surmanuhtluse kaotamise arutamisele punkti panemine on kutsunud esile väga palju reaktsioone rahva poolt. Minule on tulnud palju kirju, kus on selle kohta avaldatud arvamust nii- ja teistpidi.

See probleem iseenesest on mitte niivõrd praktiline, kuivõrd poliitiline. Teatavasti mõistetakse Eestis surmanuhtlus ühele kuni kolmele inimesele aastas. See arv ei ole väga suur. Surmanuhtluse kaotamine on aga probleem, mis on seotud inimõigustega. Õigust elule on peetud üheks väga oluliseks inimõiguseks. Praegu on meil surmanuhtlus karistuseks paljude kuritegude eest nii tsiviilelus kui ka sõjaväes. Ülejäänud maailm on asunud surmanuhtlusest loobumise teele. Sellest on loobunud 80 riiki. 35 riiki on loobunud surmanuhtlusest täielikult, 18 riiki on loobunud surmanuhtlusest karistusena kriminaalkuritegude eest rahu ajal ja 27 riiki on loobunud praktikas, see tähendab viimased 15 aastat ei ole nendes riikides surmanuhtlust mõistatud ega ka ellu viidud. Mõned riigid on saanud surmanuhtlusest loobuda juba väga varakult. Nii näiteks San Marinos karistati viimati surmanuhtlusega 1468. aastal, me oleme nendest siis seega pool aastatuhandet maha jäänud. Kui vaadata, millistes riikides on viimastel aastatel surmanuhtlusest loobutud, siis 1976. aastal loobuti sellest Portugalis ja Kanadas, 1978. aastal Taanis ja Hispaanias, 1979. aastal oli rida päris pikk: Luxemburg, Nicaragua, Norra, Brasiilia, Peruu, Fidži. Mõned riigid on loobunud surmanuhtlusest ammu. Näiteks Brasiilia juba 1882. aastal, kuid sõjaväelise hunta ajal surmanuhtlus kui karistus taastati 1969. aastal, nii et nad pidid 1979. aastal sellest uuesti loobuma. 1981. aastal loobus surmanuhtlusest Prantsusmaa, 1982. aastal Holland, 1983. aastal Küpros ja Salvador, 1984. aastal Argentiina, kes on surmanuhtlust samadel põhjustel nagu Brasiiliagi kaotanud juba kolm korda – esimest korda 1921. aastal, siis 1972. aastal ja lõpuks 1984. aastal.

Mis puutub surmanuhtluse pooldajate ja vastaste omavahelisse vaidlusse, siis on püütud tuua erinevaid argumente. Mis räägiks surmanuhtluse poolt? Kõigepealt arvatakse, et surmanuhtlusel on preventiivne iseloom. See tähendab, kui surmanuhtlus on kuritegude eest karistusena olemas, siis aitab see ära hoida kuritegusid, tõkestab kurjategijaid sooritamast raskeid kuritegusid, sest nad teavad, et neid võidakse surma mõista. Kahjuks uurimised eitavad seda. 1988. aastal tehti ÜRO tellimisel uurimus surmanuhtluste ja tapmiste arvu seoste kohta. See eitas igasugust seost. Mõned uurimused on näidanud, et teatud seos surmanuhtluse rakendamise ja tapmiste arvu vahel on siiski olemas. Ja see suhe või seos on hoopis vastupidine sellele, mida meie võiksime arvata. Näiteks Chicagos leiti, et kui surmanuhtlus on mõistetud ja ellu viidud, siis see teatud lühikeseks ajaks, mõneks kuuks suurendab tapmiste arvu, mitte aga ei vähenda seda. Seda uurimist on seatud vaidluse alla, nii et enamik teadlasi leiab, et surmanuhtlusel puudub igasugune seos raskete kuritegudega, eriti tapmistega. Kui vaadata poliitilistel ajenditel tehtud terroristlike akte, siis surmanuhtluse olemasolu kriminaalkaristusena mitte ei hoia neid ära, vaid vastupidi, võib muutuda isegi soodustavaks teguriks, andes mõnele isikule võimaluse saada poliitilise märtri oreooli. Surmanuhtluse poolt on toodud argumente, et see näitab ühiskonna suurt hukkamõistu raskete kuritegude üle. Surmamõistetud mõrtsuka tapmine ei saa olla tapmise hukkamõistmise aktiks, kuna on iseenesest tapmine, s.t. tapmise kaudu ei saa mõista hukka tapmist kui sellist. Teine moment: ei tohi väita, et teisi kuritegusid ühiskond sallib rohkem, nagu näiteks vägistamist või vargust või korruptsiooni, selle eest ju maha ei lasta. Ma ei arva, et ühiskonnale meeldiksid need rohkem kui kuriteod, mille eest mõistetakse surmanuhtlus. Surmanuhtluse puhul tuuakse argumendiks, et surmanuhtlus on õiglane kättemaks sooritatud raskete kuritegude eest. Kättemaks üldse mingi teo motiivina on ebaetiline ka siis, kui tegemist on ühiskonna kui terviku kättemaksuga. Selline arusaam, et karistus peab olema kättemaks sooritatud kuriteo eest, viitab taliooniõigusele, mille teatavasti pani kirja kuningas Hammurapi, kes valitses 18. sajandil enne Kristust. Taliooniõigus tähendas seda, et kui keegi raiub teisel käe ära, siis tuleb tal karistuseks käsi ära raiuda, kui keegi paneb naabrimehe maja põlema, siis tuleb karistuseks ka tema enda maja põlema panna. Meil on taliooniõigusest kui printsipiibist õiguspraktikas täielikult loobutud. Ei süüdata ju meil maja süütajal, ei vägistata vägistajat, ei piinata kehavigastuse tekitajat ning samuti ei peaks ühiskond tapma ka tapjat.

Surmanuhtluse poolt on toodud argumendiks, et mõned inimesed ei väärigi muud peale surma. See väide on seotud eeldusega, et riik suudab eksimatult kindlaks teha, kes on väärt elama ja kes ei ole. "Amnesty Internationali" uurimuse kohaselt ei ole surmanuhtluse mõistmise aluseks sageli mitte niivõrd kuriteo enda raskus, kuivõrd isiku rahvuslik või sotsiaalne kuuluvus, varanduslik seisund või poliitilised vaated. See tähendab seda, et ühe ja sama teo eest mõistetakse ühele inimesele surmanuhtlus, teisele aga palju kergem karistus.

Surmanuhtlusel on veel üks aspekt. Kui kohus on surmanuhtluse mõistnud, siis ei ole võimalik viga enam parandada, kui menetluse käigus tehti mingi eksimus. Pärast meie poolt seaduseelnõu esitamist arutas seda ka õiguskomisjon ja seal toodi välja üks argument, et meil ei ole omariiklus veel taastatud ja seetõttu ei ole õige praegu surmanuhtlust kaotada. Alles siis, kui me taastame täielikult Eesti Vabariigi, võime hakata ka inimõigusi rohkem austama ja võime kaotada surmanuhtluse. Aga kui meil ei ole veel täielikku riiklust, andke andeks, kes on siis see, kellel on õigus võtta inimeselt elu? Siis ei saa ka riik inimeselt elu võtta. Inimõiguste nõudmine ei ole mingi odava populismi taotlus, vaid tegemist on põhimõttelise küsimusega. Inimõigused on väärtus, mis on inimestel olemas sõltumata sellest, kas need inimesed on head või halvad. Inimõigused peavad säilima kõigil inimestel. On olemas kaks kontseptsiooni. Üks on see, et inimõigused on võõrandamatud, see tähendab, et mitte kellelgi pole õigust neid inimeselt ära võtta. Teine kontseptsioon on see, et riik on andnud inimõigused kui tasu inimesele hea käitumise eest ja halva käitumise korral riik võib need inimeselt ära võtta. Õiguskomisjoni otsuseprojektis on tehtud ettepanek lahendada surmanuhtluse küsimus uue kriminaalkoodeksi väljatöötamisel. Usun, et uues kriminaalkoodeksis surmanuhtluse kaotamine võib olla seda kindlam, kui me juba täna võtame vastu otsuse, et Eestimaal enam ei mõisteta surmanuhtlust karistuseks kuritegude eest. Kui kaotame surmanuhtluse juba täna, siis võime loota, et seda ei tule ka uude kriminaalkoodeksisse. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Niipalju Ülemnõukogule selgituseks, et selles päevakorrapunktis on meil tegemist kahe dokumendiga, kaasettekandja Tõnu Anton toob juurde ka otsuseprojekti, kuid praegusel hetkel Illar Hallaste ettekande põhjal toimub seaduseelnõu esimene lugemine. Kuna tegemist on ühel juhul seadusega ja teisel juhul otsusega, siis need alternatiivid ei ole. Ülemnõukogu peab seda teadma. Ja nüüd siis küsimused ettekandjale.

Vladimir Lebedev, palun!

V. Lebedev

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Mul on kolleeg Hallastele kaks küsimust. Minu teada on maailmapraktikas juurdunud tava, et kui arutatakse surmanuhtluse kaotamise küsimust, siis korraldatakse referendum. Mida teie sellest arvate? Teiseks: nendes riikides, kus surmanuhtlust pole, kehtib karistumäärana eluaegne vanglakaristus. Kas te olete konsulteerinud meie õiguskaitseorganitega, meie juristiga selles küsimuses ning arutanud vajadust muuta sel juhul juriidilisi norme ning kehtestada eluaegne vanglakaristus? Kas just selles küsimuses on konsultatsioone korraldatud? Tänan!

I. Hallaste

Ma alustaksin teisest küsimusest. Mis puudutab surmanuhtluse asendamist eluaegse vabadusekaotusliku karistusega, siis see on meil teatavasti projektis sees. Me arutasime seda küsimust nii justiitsministeeriumi kui ka prokuratuuri, Ülemkohtu esindajatega õiguskomisjonis ja ka enne ning pärast komisjoni istungeid. Nad leidsid, et tekib terve rida probleeme eluaegse vabadusekaotusliku karistuse elluviimisega. Kerkib üles küsimus, millises režiimis seda ellu viia, kus kohas neid inimesi hoida jne. Kuid pärast lühikest arutelu nõustasid nad sellega, et need küsimused on lahendatavad, kuna asi puudutab aastas praegusel juhul ühte-kahte-kolme inimest. Kuigi võib arvata, et kui surmanuhtlus kaotatakse ja asendatakse eluaegse vanglakaristusega, siis neid otsuseid tuleb rohkem kui kolm. Aga need probleemid on lahendatavad.

Teie esimesele küsimusele ma tahaksin vastata, et tõepoolest, demokraatlikes riikides korraldatakse referendumeid väga erinevatel puhkudel, kuid neid ei tehta väga sageli. Meil on viimase kuu aja jooksul rahvas käinud ühel referendumil, osa inimesi kahel referendumil ja mõnes linnas isegi kolmel referendumil. Ehk aitab nüüd! Ehk saab Ülemnõukogu ka midagi otsustada.

E. Leisson

Lugupeetud hr. eesistuja, lugupeetud kolleeg Illar Hallaste! Kaks küsimust. Esiteks, kui palju vahialuseid kannab praegu Eesti Vabariigis karistust tapmise eest? Ja teine. Millise karistuse te mõistaksite, kui te oleksite kohtunik, oma kolleegi Järvamaa praosti Harald Meri, kelle aujärje te pärisite, metsalisest topeltmõrvarile? Tänan!

I. Hallaste

Kahjuks esimesele küsimusele ma vastata ei oska, kui palju vahialuseid kannab praegu karistust tapmise eest. Teiseks, mis puudutab hr. Meri mõrva, siis tuleb oodata, kuni asi jõuab kohtuni. Ma ei ole kindel, et praegu on piisavalt süütõendeid selleks, et väita, et see või teine inimene oli kindlasti tapja. Kui neid ei ole aasta jooksul suudetud leida, siis kust nad veel praegu välja tulevad? Kui ka selline kohtualune leitakse, tekib mul kohe küsimus, kas pole tegemist mitte lavastatud protseduuriga. Ja ma ei usu, et ükski kohtunik praegusel juhul oleks kerge südamega valmis langetama surmanuhtlust, ka siis, kui surmanuhtluse langetamise võimalus on olemas. Põhimõtteliselt tuleb kurjategijad, kes ei ole võimelised elama ühiskonnas, isoleerida eluaegse vanglakaristusega, aga mitte mõista surma.

R. Järlik

Lugupeetud juhataja, austatud hr. Hallaste! Surmanuhtlust on kohaldatud, kui ühiskonda on tabanud suured vapustused, näiteks sõjad, revolutsioonid, kui on nõrgenenud kontroll ühiskonna käitumise üle. Ja surmanuhtlus on kaotatud, kui kõik need vapustused on läbi, kui ühiskond hakkab stabiliseeruma. Ma

ei leia küll, et meie elame praegu stabiliseerunud ühiskonnas, pigem me elame suurte vapustuste künnisel ja stabiliseerumisest märki ei ole. Seetõttu see riikide loetelu, kus surmanuhtlus juba kaotatud olevat, mind ei veena mitte milleski. Milles näete teie meie ühiskonna stabiliseerumise märki? Et me oleme selle kontrolli alla saanud?

I. Hallaste

Ma esitaksin teile vastuseks teistsuguse arutluse. Surmanuhtlust on hakatud eriti agaralt rakendada siis, kui ühiskond on liikunud diktatuuri poole ja eemaldunud demokraatiast. Ma ei ole kindel, et meie ühiskonnas praegu demokraatia süveneb, ja selles olukorras, kus on võimalik liikumine diktatuuri poole, tuleks just surmanuhtlus ära kaotada, et seda ei võidaks rakendada poliitiliste vastaste suhtes. Nii et võib pakkuda ka teistsuguse arutluse.

Stabiilsust meie ühiskonnas kahjuks küll ei ole, kuid see ei tähenda, et peaks rohkem surma mõistma.

T. Mets

Lugupeetud ettekandja, ma loeksin ette ühe ettepaneku, mis on tehtud rahvussuhete komisjoni poolt. See kõlab niimoodi: "Viimastel aastatel on oluliselt suurenenud kuritegude arv, samuti on kasvanud raskete, surmaga kaasnenud isikuvastaste kuritegude arv. Me läheme vastu ühisele majanduslikule ja poliitilisele destabiliseerimisele, mis toob endaga kaasa suureneva kuritegude kasvu. Eesti Vabariigi Ülemnõukogu rahvussuhete komisjon peab surmanuhtluse säilitamist praegusel kujul pärssiva toimega teguriks kuritegevuse piiramisel. Võttes arvesse eeltoodut, Eesti Vabariigi Ülemnõukogu rahvussuhete komisjon näeb seaduseelnõu surmanuhtluse kaotamise kohta kui odavat populismivahendit ja teab ettepaneku päevakorrast maha võtta kristlike demokraatide poolt esitatud seaduseelnõu surmanuhtluse kaotamise kohta."

Paluksin see panna hääletamisele. Ja kommentaariks tahan öelda seda, et 1989. aastal oli 13 röövmõrva, 1990. aastal oli see arv kasvanud 26-le ja me keegi ei tea, kui suureks see arv kasvab sel aastal. Nii et siin on asitõendeid rohkem, kui vaja läheb, ja mitte keegi ei kaitse praegu üksi elavaid talupoegi, mitte kellelgi ei ole mitte mingit kaitset raskete kuritegude vastu.

Juhataja

Kallis kolleeg, Tõnis Mets! Praegu on esimene lugemine ja kui see on parandusettepanek, siis võiks selle teisel lugemisel välja tuua.

I. Hallaste

Ma vastaksin hr. Tõnis Metsale. Teie jutus oli sees väikene vastuolu. Nimelt te väitsite, et surmanuhtlus on kuritegevust pärssiv tegur, vähemalt rahvussuhete komisjoni arvates. Teiseks tõite need arvud, kuidas on kuritegevus meeletult kasvanud olukorras, kus surmanuhtlus on meil olemas. Järelikult on midagi valesti selle pärssiva toimega, või kuidas? Ja selles suhtes ma usaldan "Amnesty Internationali" poolt läbiviidud uurimust praegu rohkem, kui meie rahvussuhete komisjoni. See uurimus ütleb, et tal ei ole pärssivat toimet. Sama väidab ka hr. Rask "Rahva Hääles" artiklis, mis puudutas karistuspoliitikat.

Juhataja

Suur tänu! Aga nüüd ikka küsimused. Arvo Sirendi.

A. Sirendi

Lugupeetud ettekandja! Mulle tundub, et kurjategijal on võimalus surmanuhtlus ära teenida. Kas te näete üldse mingit põhjust, et tema poolt teenitut täie mõõduga kätte maksta?

I. Hallaste

Ma ei saanud hästi küsimusest aru. Teie arvates on kurjategijal võimalus surmanuhtlust ära teenida?

A. Sirendi

Kui ta on selle ära teeninud, siis tuleb talle ka kätte maksta, sest siis on see tõepoolest preventiivne abinõu. Enamik kurjategijaid ei lõpeta enne, kui nad on tõepoolest ükskord karistatud sedamoodi, et neil on võimatu kuritegu sooritada.

I. Hallaste

See on poliitiline otsus ja filosoofiline erinevus. Te arvate, et inimesel on võimalik ära teenida surmaotsus. Mina arvan, et isegi siis, kui tal on see võimalik ära teenida, on raske leida seda, kes oleks pädev otsustama, kas ta on küllalt ära teeninud, et temalt elu ära võtta.

Juhataja

Suur tänu! Ja tänasel istungil viimane küsimus Toomas Korgilt.

T. Kork

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud ettekandja! Mul on kaks küsimust. Esimene. Teie kolleeg väidab avalikus kirjas, et teie poolt esitatud surmanuhtluse kaotamise ettepanek on vastuolus rea

sajanditevanuste usudokumentidega, mida kristlased on senini pühaks pidanud. Kas te peate vajalikuks kolleegi argumente vaidlustada ja kui, siis kuidas te seda teete?

Teine küsimus. Mälestuste põhjal, mis meil teada tuttavatelt ja mis on ka ilmunud, mängiti Venemaa vangilaagrites massiliselt peade peale kaarte, sõlmiti kihlvedusid ja muud sarnast. Võib-olla püüdsid laagrite juhid seda ära hoida, võib-olla ei püüdnud, see ei ole täpselt teada. Täpselt teada on aga see, et kohe peale tapmise eest surmanuhtluse kehtestamist ja selle kohaldamist langes laagrites eeltoodud probleem ära. Kas te peate näidet küllalt veenvaks surmanuhtluse kui karistumäära säilitamiseks või ei pea, ja kui ei, siis miks ei pea?

I. Hallaste

Ma ei pea seda väga veenvaks sellepärast, et on võimalik kohaldada inimesele, kes on mõistetud vangi tapmise eest, eluaegne vanglakaristus. Tal on võimalik taluda sellist režiimi, kus ta ei ohusta teiste vangide elu, teda võib hoida eraldi. Ka olukorras, kus surmanuhtlus on olemas karistusena tapmise eest, rakendatakse seda retsidivistide puhul suhteliselt vähe, kui nad panevad toime uue kuriteo vanglas.

Juhataja

Suur tänu! Kolleegid, kell on täpselt kuus, vist oleks mõistlik jätta see päevakorrapunkt pooleli. Suur tänu tänaseks, Illar Hallaste! Kolleegid, mul on üles kirjutatud kõik küsimuste esitajad. Homme hommikul kell kümme jätkame päevakorrapunkti arutelu selle koha pealt, kus me täna lõpetasime.

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU 34. ISTUNGJÄRK

NELJAS ISTUNG, 21. märts 1991

Eesti Vabariigi seaduseelnõu "Surmanuhtluse kaotamise kohta" esimese lugemise jätkamine

Juhataja (Ü. Nugis)

Tere hommikust, lugupeetud saadikud! Alustame 34. istungjärgu tööga. Kohaloleku kontroll. Kohal on 77 rahvasaadikut, puudub 27.

Lugupeetud rahvasaadikud, tegemist on rangelt alternatiividega. On ära kuulatud ettekanne seaduseelnõu kohta ja vastatud küsimustele. Nagu öeldud, tegemist on esimese lugemisega. Ja nüüd palume kõnetooli õiguskomisjoni esimehe hr. Tõnu Antoni.

Üks hetk, meil on vaja asjaolusid täpsustada. Kas on mulle proteste, Jüri Rätsep?

J. Rätsep

Austatud eesistuja! Eile jäi tabloole veel mõni küsimuste esitaja nimi.

Juhataja

Täiesti õige. Ma vabandan Tõnu Antoni ees, me esitame veel need küsimused ära. Need on mul isegi üles kirjutatud. Suur tänu meeldetuletuse eest! Palume kõnetooli hr. Zõbini, küsimustele vastab hr. Hallaste.

A. Zõbin

Lugupeetud ettekandja! Te esinesite eile emotsionaalselt, nagu jutlusega koguduse ees, kutsudes üles halastusele, ja rääkisite sellest, et surmanuhtluse kaotamise tulemusena väheneb kuritegevus. Kui seda loogikat järgida, siis võiks üldse kohtud kaotada ja kuriteod lakkavad. Ent ilmselt pole see nii. Nagu kõigil juhtudel on olemas kuldne kesktee, selleks on aga vaja välja selgitada, millel baseerub nende karistuste haripunkt. See nõuab analüüsi. Kas selle seadusandliku akti koostamisel analüüsiti Nõukogude Liidus langetatud ja elluviidud kohtuotsuseid, nende tagajärgi ja põhjusi, s.t. nende kuritegude raskusastet?

I. Hallaste

Esiteks ma tahaksin küsijale meelde tuletada, et ma ei väitnud nagu viiks surmanuhtluse kaotamine kuritegevuse vähenemisele. Ma väitsin, et surmanuhtlus karistusena ei vähenda kuritegevust, surmanuhtlusel kui karistusel ei ole ennetavat iseloomu, see ei hoia kedagi tagasi kuritegusid sooritamast.

Mis puutub surmaotsuse mõjusse kuritegevusele Nõukogude Liidus, siis sellised uurimused mulle kätte sattunud ei ole, küll aga tutvusin 1988. aastal tehtud uurimusega surmanuhtluse mõjust teistes riikides. Teatavasti oli meil kuritegevuse statistika kuni kõige viimase ajani täielikult salastatud, nii et mingit uuringut selle põhjal oli raske teha.

J. Rätsep

Lugupeetud eesistuja, austatud ettekandja! Kuidas teie ettekandjana suhtute sellesse fakti, et viimane teadaolev meie rahvuskaaslane mõisteti surma üsna soliidsete demokraatlike traditsioonidega Ameerika Ühendriikides? Teine küsimus on: mitut kriminaalkodeksi üldosa ja eriosa ning parandusliku töö kodeksi paragrahvi tuleks kohemaid muuta, et mitte lõhkuda niigi logisevat karistussüsteemi? Ma mõtlen siin karistuste liitmise reegleid ja kõike muud. Siis kolmandaks: kus teie kontseptsiooni kohaselt peaksid kandma eluaegset vabadusekaotuslikku karistust need, kellelt on võetud ära demokraatlik õigus

järjekordsete tapmistest eest selles elus veel karistust saada, kes on karistatud eluaegse vabadusekaotusega ja kes järgmistest kuritegude eest enam vastutust kanda ei saa? Siis on üks etteheide teile selle eest, et te tsiteerisite ettekandes inimõiguste ülddeklaratsiooni § 3, kuid ei lugenud seda sätet lõpuni. See § 3 näeb ette niimoodi – igal inimesel on õigus elule, vabadusele ja isikupuutumatusel. Mitte ainult elule! Kas mitte selle seaduseelnõu esitamisega ei oleks õige oodata seni, kuni mingi demokraatlik fraktsioon või erakond esitab projekti vabadusekaotusliku karistuse kaotamise kohta, sest vabadusekaotuslik karistus, eriti eluaegne vabadusekaotuslik karistus, mida te projektis ette näete, on otseses vastuolus inimõiguste ülddeklaratsiooni §-ga 3, nii nagu ka surmanuhtluse säilitamise põhimõtte. Ja viimaseks – ettekandes te rõhutasite, et ennekõike on tegemist poliitilise probleemiga. Ma küsiks ja vastust ei ootaks. Kas see poliitiline mäng ei toimu mitte valel ajal ja valel väljakul? Sellele küsimusele, jumala eest, võib vastamata jätta, sest minu arvates on vastus niigi selge. Tänan!

I. Hallaste

Oli viis küsimust, millest ühele vastust ei taheta. Kõigepealt tsiteerimisest. Ma ei tsiteerinud, ma lihtsalt ütlesin, et õigus elule on üks inimõigustest ja õigus elule ei ole vastuolus õigusega isikupuutumatusel. Mis puutub asja poliitilisse lahendamisse (see küsimus, mida te viimasena esitasite ja millele te vastust ei tahtnud – kas on tegemist õige või vale ajaga), siis see on ka poliitilise otsustuse küsimus, mida saadikud saavad väljendada hääletamise teel. Minu isiklik arvamus on, et inimõigused, kaasa arvatud õigus elule, säilivad ka väga halbades ja rasketes oludes, ka siis, kui see majanduslik-poliitiline olukord, milles me elame, meile päris ei meeldi.

Mitu paragrahvi tuleks muuta? Kahjuks ma ei oska teile täpselt paragrahvide arvu öelda. Kuid usun, et selle muudatuse sisseviimine ei sõltu sellest, kas neid paragrahve on 10 või 12 või 17.

Kus kannaksid karistust need isikud, kes mõistetakse eluaegselt vangi ja kes seetõttu nagu rohkem karistada ei saaks? Nendele võiks kohaldada türmi ja näiteks Patareis kohaldada mõned kambrid nende isikute jaoks, kes on mõistetud eluaegselt vangi.

Kuidas ma suhtun USA-s surmamõistetud rahvuskaaslasesse? See kuritegu, mille ta sooritas, on jõle ja karistuse ta oli kindlasti ära teeninud. Kuid samas ma arvan, et teda oleks tulnud karistada eluaegse vanglakaristusega, mitte aga surmanuhtlusega.

U. Ugandi

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandjal Meil on keskmiselt 2 surmaotsust aastas. Kas on teada või kas on analüüsitud põhjusi, miks on surma mõistetud? Kas on sadism, massimõrvad või riigireetmine? Ma tuletan meelde Jüri Rätsepa viimast küsimust, millele tõesti vastust pole vaja. Tänan!

I. Hallaste

Kahjuks ei ole minu käes statistikat, mille eest konkreetselt on surma mõistetud. Need arvud 1-3 ütles õiguskomisjonis nii Ülemkohtu kui ka justiitsministeeriumi esindaja. Mille eest konkreetselt on karistused viimasel viiel aastal mõistetud, seda statistikat pole mulle kätte sattunud. Mis puutub sellesse viimasesse küsimusse, siis ma juba vastasin sellele.

J. Liim

Tänan, hr. juhataja! Hr. Hallaste, eile sa lahkasid suurepäraselt mõrvateo sooritanu psühholoogiat. On inimesi, kes on öelnud, mida need kristlased tahavad, kurjategijad tuleb kõik ilma valikuta oksa tõmmata. Kas sa veidi ei analüüsiks oma seisukohast lähtudes ka selliste inimeste psühholoogiat? Mida öelda neile inimestele? Tänan!

I. Hallaste

Kahjuks meil selle 50 aasta jooksul, mis me oleme okupatsiooni tingimustes elanud, on väärastunud arusaam inimõigustest, on väärastunud arusaam isiksuse väärtusest, sest kõik need 50 aastat on inimene olnud kui mutrikene, kes on pidanud teenima riiki ja ei midagi enamat. Ja see hoiak lööb välja ka meie praeguses ühiskonnas ja kahjuks ka siin saalis. Sellised arvamused, et kõik kurjategijad tuleb oksa tõmmata ja neid tuleb kõige võimalikumal viisil kas piinata või maha tappa, need arvamused näitavad lihtsalt nende inimeste endi kaugust sellest kõlbelisest inimesest, mida me tahaksime näha Eestis praegu.

Ma usun, et rohkem on neid inimesi, kes on surmanuhtluse kaotamise vastu põhjendusel, et siis kindlasti kasvab kuritegevus Eestis veelgi, et see mõjutab kuritegevust soodustavalt. Mõistan nende inimeste muret suure kuritegevuse pärast, kuid ma usaldan rohkem uurimusi, mis väidavad, et surmanuhtlusel ei ole kuritegevust pärssivat iseloomu.

H. Schotter

Lugupeetud hr. Hallaste! Eile esitasite meile päris palju statistilist materjali. Mul oleks paar tehnilist laadi küsimust. Oletame, et me kaotame surmanuhtluse ja kehtestame selle asemel eluaegse vanglakaristuse. Kas teil on niisuguseid andmeid, mis ütlevad, kui vanad on keskmiselt olnud viimase 10 aasta jooksul need üks kuni kolm inimest, kes on Eestis surma mõistetud? Teiseks, kas teil on andmeid, kui vanaks keskmiselt elab eluks ajaks kinni pandud inimene nendes riikides, kus sellist karistust on kohaldatud? Kolmandaks, kas meie karistusasutused on valmis vastu võtma sedalaadi karistuse kandjaid, ja kui ei ole, mida me siis peaksime tegema? Kas siis peab sellised karistusasutused rajama ja kui kalliks see võiks minna? Peaksime sõlmima lepingu mõne naaberriigiga, näiteks

Nõukogude Liidu või Soomega, kus kindlasti on paremad ja humansemad tingimused, ja kui kalliks see võiks minna? Ja lõpuks, kas te umbkaudu oskaksite öelda, kui palju meie maksumaksjatele see humanne akt maksma läheb? Aitäh!

I. Hallaste

Rasked küsimused. Kui vanaks elab surmamõistetud nendes riikides, kus kohaldatakse surmamõistmist? Või kui kaua elab karistatu, kes on vanglasse mõistetud eluaegselt? Mul on sellele küsimusele raske vastata, ma ei tea seda. Ma arvan, et keskmine aastate arv ei näitaks midagi. Vanglas hoidmise tingimused on meil ja näiteks Soomes või mõnes muus naaberriigis täiesti erinevad. Meie tingimused sarnanevad Nõukogude Liidu tingimustega. Ja Nõukogude Liidus teatavasti sellist vanglakaristust siiani ei rakendata.

Kui kalliks võib minna vangide pidamine eluaegses vangistuses? Ma ei tea, ma arvan, et vangid võivad oma tööga osalt ka tasa teha oma vanglas pidamise kulutused, praegu meil ei ole olemas sellist režiimi, kus neid inimesi pidada, Eestis türmi ei ole. Küll aga on need küsimused praktiliselt lahendatavad, kui meie siseministeerium seda lahendada tahaks. Tegemist ei ole kuigi suure arvuga. Vaid mõni inimene aastas. Järelikult on võimalik nende jaoks luua erikongid Patareis.

T. Kallas

Hr. Hallaste, teatavasti ei ole te eriti silma torganud poliitilise sinisilmsusega, pigem vastupidi. Ma küsin pisut teise kandi pealt seda, mida teised ei pidanud vajalikuks küsida. Te olete alati ilmutanud skepsist ja realistlikku meelt Eesti Vabariigi tegeliku situatsiooni suhtes. Selles suhtes, et okupatsioon jätkub, võõra võim pole veel lõppenud ja seega on meie piirid kaitsetult lahti. Ja nagu viimased sündmused on näidanud, on eriti raskete kuritegude sooritamine tihtipeale "gastrollesinemine". Kas te olete ka arvestanud ühendatud anumate efekti, kas te ei karda, et juhul, kui kaotaksime surmanuhtluse, tõmbaks see kuritegeliku massi impeeriumi kõikidest nurkadest siia, sest nende jaoks oleks see lihtsalt üks Nõukogude Liidu regioon, kus saab karistamatult tegutseda? Aitäh!

I. Hallaste

Teoreetiliselt selline võimalus on, kuid kui me vaatame viimaste aastate kuritegevuse tohutut tõusu, siis on see tõusnud sõltumata sellest, et surmanuhtlus on meie kriminaalkodeksis olemas. Ma ei usu, et surmanuhtluse kaotamine võiks mõjutada kuritegevuse kasvu. Kuritegevus tõuseb või langeb sõltumata sellest, kas surmanuhtlus on olemas või mitte. Ja mis puutub välisesinejatesse või "gastroleerijatesse" nagu te nimetasite, siis võib tulla olukord, kus ka iseseisvas Eestis ei ole piirid kunagi täielikult suletud.

Võivad tulla ka "gastroleerijad", nii et inimesed saavad ikkagi üle piiri sisse tulla, järelikut see argument päris ei mõju praegu.

Juhataja

Suur tänu, kolleegid! Ma vabandan, kuid minul on siit ülevalt postamendi otsast küll kolme inimese täpsusega selge, kes on poolt, kes on vastu. Seepärast ma palun niimoodi, ärme ekspluateerime seda teemat üle. Lepime kokku niimoodi, et Enn Leissoni küsimus on viimane. Lembit Arro.

L. Arro

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Kuritegu tehakse tavaliselt mõttega, et see välja ei tule. Mis te arvate, kas on keegi uurinud sellist asja, kumb mõjub paadunud kurjategijale rohkem, kas surmanuhtlus või eluaegne vangistus? Võib-olla viimane mõjub isegi rohkem, mida teie arvate?

I. Hallaste

Kuritegevuse vähendamisel omab tõepoolest palju rohkem tähtsust kuritegude avastamise protsent, kui karistuste karmus. Selles ma olen teiega täiesti ühel nõul, et kurjategija teeb oma töö mõttega, et see välja ei tule. Selleks, et vähendada kuritegevust, tuleb tõsta uurimisorganite töö efektiivsust kuritegude avastamisel. Kumb võiks rohkem mõjuda kurjategijatel, kas eluaegne vanglakaristus või surm? Ma ei tea, kumb neist kahest on kurjategijale raskem, ma ei oska sellele vastata.

T. Kork

Lugupeetud eesistuja, eile kukkus väga ebasobival ajal kell, meie aeg sai otsa ja härra ettekandjal ei olnud võimalust vastata ühele minu küsimusele. Kas te annate praegu selleks võimluse ilma minu limiiti puudutamata?

Juhataja

Täna hakkab vastavalt reglemendile kõik otsast peale, nii et igaüks võib täna jälle esitada kaks küsimust.

T. Kork

Tänan! Küsimus puudutas selle seaduseelnõu vastuolu pühakirjaga, sealhulgas kahe Moosese raamatuga, apostel Pauluse väljaütlemistega ja Ristija Johannesele omistatud väljaütlemistega pühakirjas. Ma paluksin selgitust selle asja kohta. Kas peate vajalikuks ümber lükata neid argumente, mis selles küsimuses on esitatud?

I. Hallaste

Mis puudutab surmanuhtluse kaotamise vastuolu pühakirjaga, siis tegemist oleks teoloogilise vaidlusega ja selline dispuut eeldab ka küsimuse esitajal mõningate teoloogiliste elementaarteadmiste olemasolu. Kuna ma selles sügavalt kahtlen seoses sellega, et meie humanitaarharidussüsteem viimase 50 aasta jooksul on olnud puudulik, ja ma ei ole kindel, et küsimuse esitajal on olnud võimalus ennast täiendada erialal ja selles kompetentseks saada, siis ma jätaaksin teoloogilised vaidlused siit kõnepuldist praegu pidamata.

Pühakirjas on tõepoolest räägitud ka surmamõistmisest, kuid see riik, mis surma mõistab, selle riigi eesotsas olivad peavad alluma ka jumala korraldustele. Neil peab olema riigivõim, mis on ennast jumalale allutanud, ainult selle riigi võim saaks kedagi ka surma saata. Tekib ka palju teisi probleeme, ma ei tahaks kasutada seda kõnetooli teoloogiliseks vaidluseks.

Juhataja

Suur tänu! Ma mõtlen, Toomas Kork võiks minna teda kirikusse kuulama. (Naer.) Enn Tupp.

E. Tupp

Lugupeetud spiiker, lugupeetud Hallaste! Ma tahtsin teha küll ettepaneku läbirääkimised lõpetada, aga nüüd ma ei suuda kiusatusest hoiduda. Kask ütleb, et ära tapa, aga kiri ütleb vastu. Nii et see vaidlus on väga keeruline, sellele ma ei oska päris täpset vastust anda. Muidugi, ka mina olen selle poolt, et mitte kurja kurjaga tasuda. Kui me aga õigusesüsteemi vaatame, siis Stalini ajal nimetati kümmet aastat "detski srok'iks". Ega sellepärast kuritegevus ei vähenenud ja selles mõttes on õige, aga meil on vaja reformida kogu meie kriminaalkaristuse süsteemi. Ega meil ei rakendata surmanuhtlust nii väga tihti. Kui me tänase "Postimehe" lahti lööme, siis näeme, et Tartumaa sadistlikud röövmõrvarid said tegelikult vaid 13 ja 14 aastat vana tegevuse eest. Ameerikas oleksid need mehed läinud ilmselt elektritoolile. Minu ettepanek, ehkki ma olen ka kristlaste fraktsiooni liige, on niisugune, et kuna ma ei pea õigeks seda lahendada praegu üksikaktina, siis lahendatakse küsimus, kui reformitakse kogu kriminaalkaristuse süsteem. Tänan!

E. Leisson

Lugupeetud hr. eesistuja, lugupeetud kolleeg hr. Hallaste! Kas teid ei piina pisut südametunnistus selle lõrtsitud aja pärast? Sest juba peale 5-ndat, 6-ndat küsimust pidi olema ometigi selge, mida arvavad sellest saadikud ja mida arvavad sellest ka teie valijad, kes on korduvalt nõudnud karistuste karmistamist? Tänan!

I. Hallaste

Mis puutub ajasse, siis aja määravad küsimuste esitajad ja seega ka teie, hr. Leisson, kes te võiksite selle küsimuse esitada iseendale.

G. Israeljan

Lugupeetud Ülemnõukogu, lugupeetud ettekandja! Ma mõistan teie suurt armastust inimeste vastu. See on suurepärane, aga kas teile ei näi, et kaotades surmanuhtluse, asetate te meid, lihtsaid surelikke, keerulisse olukorda, sest praegu te muretsete nende inimeste pärast, kelle suhtes võib seaduse järgi kohaldada surmanuhtlust, aga mida siis teha neil inimestel, kelle vastu kuriteod on sihitud, ja kuidas te siis meid tahate sel juhul kaitsta.

I. Hallaste

Sellest küsimusest ma ei saanud õigesti aru. Kuid jäi kõlama mõte, et surmanuhtlus kaitseb meid, inimesi, kes ei ole kurjategijad, vist oli nii? Ma ei ole päris nõus selle seisukohaga. Surmanuhtlusel ei ole kuritegusid ennetavat iseloomu. Järelikult surmanuhtluse olemasolu või kaotamine ei avalda mõju meie kaitstusele.

Juhataja

Suur tänu, Illar Hallaste! Head kolleegid, ma tean, et ma ei käitu praegu korrektselt. Ja teil on õigus mind hukka mõista ja ma ei vaidle vastu. Kuid mul on siiski palve. Suhtume asjasse mõistlikult. Kuluaarides tehakse mulle teie esindajate poolt mitmesuguseid etteheiteid. Asjaosalised teavad, millised need on. Ma vastan teile praegu. Küsimuse arutelu kestuse üle mul õigust ei ole. Kõige parem oleks, kui te ei lõbustaks ennast nende päevakorrapunktidega, mida te tõsiselt ei võta. Ja tegeleme tõsiselt nende päevakorrapunktidega, millega on vaja tegelda. Ma usun, et te mõistate mind. Vabandan! Palun uuesti kõnetooli Tõnu Antoni!

T. Anton

Lugupeetud kolleegid, palun viieks minutiks teie tähelepanu! Ülemnõukogu Presiidiumi otsusega on seaduse eelnõu surmanuhtluse kaotamise kohta juhtivkomisjoniks määratud õiguskomisjon. Õiguskomisjonile antud ülesande täitmiseks vaadati komisjoni istungil läbi ja kuulati ära ekspertide arvamused, justiitsasutuste seisukohad. Eesti Vabariigi Justiitsministeerium on seisukohal, et eraldi seadusandliku akti vastuvõtmine surmanuhtluse kaotamise kohta ei ole otstarbekohane. Ülemkohus teatas, et tal ei ole põhimõttelisi vastuväiteid surmanuhtluse kaotamisele, kuid samas peab Ülemkohus sellise karistuse kaotamist sellisel kujul vääraks ja leiab, et on vajalik surmanuhtlus kaotada samaaegselt pikaajalise vabadusekaotusliku karistuse sisseseadmisega. Sellise karistusemäära rakendamiseks

puuduvad aga praegu võimalused. Eesti Arstide Liit toetab surmanuhtluse kui karistuse kaotamist. Õiguskomisjonile laekus ka rahvussuhete komisjoni ettepanek. Selle ettepaneku sisu seisneb selles, et surmanuhtluse säilitamine praegusel kujul oleks pärssiva toimega tegur kuritegude piiramisel. Ja teiseks, seaduseelnõu surmanuhtluse kaotamise kohta olevat esitatud lähtudes odavast populismist ja seetõttu teeb rahvussuhete komisjon ettepaneku see küsimus päevakorrast maha võtta.

Õiguskomisjoni istungil esitatud ettepanekud ja arvamused võiks kokku võtta järgmiselt. Surmanuhtluse kaotamine eeldab kogu karistussüsteemi ümbervaatamist. Surmanuhtlus tuleks asendada pikaajalise vabadusekaotusliku karistusega, see aga omakorda eeldaks vastava kinnipidamiskoha väljaehitamist.

Teiseks. Uus kriminaalkodeks on väljatöötamisel Ülemnõukogu Presiidiumi ekspertiisiosakonnas ja selles uues koodeksis pole ette nähtud surmanuhtlust rahu ajal. Kolmandaks. Surmanuhtluse kaotamine oleks praegu deklaratiivne, sest meil ei ole ju tagatist iseseisva riigi näol, ja meil ei ole täna ka suletud piiri, mis võimaldaks selget vahet teha Eesti Vabariigi territooriumi ja teiste riikide territooriumide vahel. Neljandaks. Surmanuhtlusel on karistusena teatud juhtudel siiski preventiivne iseloom ja eksperdid arvavad, et selline iseloom on surmanuhtlusel kui karistusel just koloonias, kinnipidamiskohas. Viiendaks. Täna täidab surmanuhtlus kui karistus veel üht funktsiooni, nimelt on see karistus ka sotsiaalne kaitsevahend. Ja viimane, kuues punkt. Tegelikult kohaldatakse surmanuhtlust vaid raskete isikuvastaste kuritegude eest. Seetõttu on võimalik lühikese ajaga sisse viia muudatused kriminaalkodeksisse ja just nende paragrahvide osas, mille järgi praktikas praegu surmanuhtlust kui karistust ei kohaldata.

Teile ettekantud motiividel otsustas õiguskomisjon esitada Ülemnõukogule otsuseprojekti, mille tekst on teile kätte antud. Selle projekti järgi tuleks Ülemnõukogu Presiidiumi õigusliku analüüsi ekspertiisi osakonnale teha ülesandeks valmistada ette seaduseelnõu surmanuhtluse kui kriminaalkaristuse kaotamiseks, välja arvatud eriti raskete isikuvastaste kuritegude eest. Ja teiseks, samal Ülemnõukogu Presiidiumi osakonnal tuleks tagada Ülemnõukogu kristlik-demokraatliku saadikurühma esitatud Eesti Vabariigi seaduseelnõu surmanuhtluse kaotamise kohta arvessevõtmine uue kriminaalkodeksi väljatöötamisel. Õiguskomisjon on seisukohal, et see otsuseprojekt ei ole ei vormiliselt ega sisuliselt alternatiivne kristlik-demokraatliku saadikurühma esitatud seaduseelnõule.

Õiguskomisjon on seisukohal, et need ettepanekud, mis on esitanud kristlik-demokraatlik saadikurühm, väärivad järgimist, kuid seda ei ole võimalik teha nii lihtsal viisil, nagu see on seaduse eelnõus.

Lõpetada tahaksin sellega, et teha teile teatavaks, millised on praegu kriminaalkodeksis need kuriteokoosseisud, mille eest on ette nähtud kriminaalkaristusena surmanuhtlus. Isikuvastaste kuritegude puhul, kus surmanuhtlus tuleks säilitada, on selliseid kuriteokoosseise vaid kaks. Need on esitatud §-s

101 ja §-s 115. § 101 on tahtlik tapmine raskendavail asjaoludel. Selle paragrahvi järgi on kohtul võimalik valida, kas karistada süüdlast vabadusekaotusega 8 kuni 15 aastani või siis surmanuhtlusega. Seega ei ole ka § 101 järgi surmanuhtlus kui karistusmäär paratamatu, vaid kohtule on antud võimalus kohaldada kas vabadusekaotuslikku karistust või siis erandina surmanuhtlust. § 115 käsitleb vägistamist ja selle paragrahvi 4. lõige näeb ette vägistamise eest, mis on toime pandud eriti ohtliku retsidivisti poolt või mis põhjustas eriti raske tagajärje, samuti lapsealise vägistamise eest karistuse vabadusekaotusena 8 kuni 15 aastani ühes asumisele saatmisega 2–5 aastani või ilma selleta või surmanuhtlusega. Nagu näete, § 115 lg. 4 annab kohtuorganeile võimaluse kohaldada kas vabadusekaotuslikku karistust või siis erandina surmanuhtlust. Samuti juhin veel tähelepanu sellele, et kehtiva kriminaalkodeksi järgi on võimalik ka surmanuhtluse kui karistuse määramisel kohtuorganite poolt asendada see kuni 20-aastase vabadusekaotusliku karistusega.

Teen õiguskomisjoni poolt teile ettepaneku kõigepealt avaldada arvamust kristlik-demokraatliku saadikurühma esitatud seaduseelnõu kohta. Seejärel, kui selleks on vajadus, õiguskomisjoni esitatud otsuse projekti kohta. Täna teid!

Juhataja

Suur tänu, Tõnu Anton! Ma palun veel hetkeks jääda kõnetooli, me peame omavahel ühe dialoogi, mida ma palun tähelepanelikult pealt kuulata reglemendikomisjonil. Kolleegid, täpsustame asjaolusid. Ühe päevakorrapunkti all on üks seaduseelnõu, mille esimene lugemine veel käib ja üks otsuse eelnõu. Kui me peaksime lähenema küsimusele selliselt, et võtaksime õiguskomisjoni esimehe ettekandes esimese avalduse päevakorrast välja, siis eeldab see, et tuleks välja lülitada kogu see päevakorrapunkt tervikuna, see tähendab nii otsuse eelnõu kui ka seaduseelnõu. Ja see on reglementeerimata protseduur. Ma palun sellel teemal mitte vaidlusse laskuda. Ma olen sellel teemal konsulteerinud sõltumatute ekspertidega ja olen selle arvamuse juures, et see on reglementeerimata protseduur. Pretsedent on olnud selles saalis. Ja sellisel juhul otsustas Ülemnõukogu lihthäälteenamusega, kas lülitada päevakorrapunkt välja või mitte. Kuid on veel teisi variante. Selle üle me peame praegu Tõnu Antoniga nõu. Esimene lugemine lõpetada ning arutada otsuse eelnõu, mis eeldaks täisprotseduurilist mahtu: sõnavõttude, lõppsõna, parandusettepanekute ja kõige muuga. Ning kui otsus vastu võetakse, tekib vastuolu. Tekib vastuolu sellepärast, et ei ole võimalik päevakorrast välja lülitada seaduseelnõu arutamine 1. lugemisel, kuna reglement näeb ette, et arutatakse vähemalt kahel lugemisel. Minu ettepanek oleks siis selline. Esiteks, kaaluda reglementeerimata protseduuri ja lülitada päevakorrast terve päevakorrapunkt välja. Teiseks, lõpetada praegu esimene lugemine, otsust arutamata. Ja otsust arutada koos teise lugemisega, kusjuures meil ei oleks õigust isegi järjekorda vahetada. Alustada tuleb otsuse arutamisest, mis eeldab seda, et kui

otsus vastu võetakse, siis ka teisel lugemisel lükatakse tagasi või võetakse vastu. See on Ülemnõukogu õigus. Nüüd ma palun, peame dialoogi, Tõnu Anton! Mõlema variandiga on nõus. Selge, suur tänu!

Ma vabandan kõigi teiste ees, ma konsulteerin nüüd reglemendikomisjoni liikmetega. Peet Kask.

P. Kask

Lugupeetud hr. juhataja! Reglemendi § 11 2. lõike lõpp võimaldab siiski eelnõu käsitleda vähem kui kahel lugemisel. Nimelt on siin lause, et "eelnõu tagasilükkamine esimesel lugemisel otsustatakse vastava nõudmise esitamisel lihthäälteenamusega". § 11 lg. 2 viimane lause.

Juhataja

Eks samal ajal ole ka vastuolu. Sellepärast, et teine paragrahv ütleb, et vähemasti kahel lugemisel. Suur tänu, Peet Kask!

J. Allik

Lugupeetud hr. juhataja! Me oleme olnud juba korduvalt sellise dilemma ees. Minu meelest oleks sisuliselt õige taolistel puhkudel, kui otsuses eeldame eelnõu tagasilükkamist, nagu praegu. Arutada neid korraga ei ole päris reglemendijärgne. Olgu see reglementeerimata protseduur. Ja sel juhul tähendabki otsuse vastuvõtmine seda, mida Peet Kask ütles – eelnõu tagasilükkamist esimesel hääletamisel. Sest tegelikult on eelnõu ja otsus vastandlikud. Ja kui me nüüd puht reglemendi järgi läheme, siis me jõuame tõesti ummikusse. Aga praegune otsuse vastuvõtmine tähendaks eelnõu tagasilükkamist esimesel hääletamisel. Siis tegelikult tuleb alternatiivne hääletamine. Hr. Kask on vist sellega nõus?

Juhataja

Suur tänu, kolleegid! Mina teen omalt poolt ikkagi sellise ettepaneku, mis minu meelest tundub olevat kõige korrektsem. Esimene lugemine lõpetada ja otsuse eelnõu mitte arutada. Kahe nädala pärast teisel lugemisel alustada otsuse eelnõust, mis paneb paika kõik edasise.

See on kõige korrektsem variant. Kas loobutakse lõppsõnadest? Loobutakse. Suur tänu, head kolleegid! Esimene lugemine on lõppenud. Teine lugemine on, nagu reglement ette näeb, kahe nädala pärast koos otsuse eelnõuga. Aitäh!

Raha eraldamise kohta soojusenergia kallinemise osaliseks kompenseerimiseks elanikkonnale

Juhataja

Eelarve-majanduskomisjoni esimees Kalju Koha peab kell 12 lahkuma. Kas ollakse nõus sellega, et me ühe küsimuse vaatame kiiresti läbi? Kui Kalju Koha selle küsimuse ette kannab, siis te mõistate, et siin ei ole millegi üle läbirääkimisi pidada. See on 4. päevakorrapunkt – Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Riigieelarve vahendite eraldamise kohta soojusenergia tariifide tõusu osaliseks kompenseerimiseks elanikkonnale" eelnõu, mis on teile välja jagatud. Kalju Koha, palun!

K. Koha

Lugupeetud kolleegid! See küsimus, kui te mäletate, oli meil eelarveseaduse puhul arutelul ja me leppisime kokku, et valitsus töötab selle asja läbi, tegemist on ikkagi 20 miljoni rublaga. Kuna küsimus puudutab riigieelarvet, teen ettepaneku arutada seda küsimust alles siis, kui majanduskomisjon selle küsimuse läbi vaatab. Majanduskomisjon pole teatud põhjustel sellega tegelda saanud. Et me arutaksime alles siis, mitte nii, et kuulame praegu valitsuse ettekande lihtsalt ära ja meiepoolset kaasettekannet ei ole. Siis me saaksime seda asja ka arutada. Aitäh!

Juhataja

Kolleegid, teil on käes see otsuse eelnõu. On ettepanek lükata projekti arutelu edasi ning võtta nimetatud otsuseprojekt arutamisele 35. istungjärgul, s.o. järgmisel. Küsimus peaks olema imelihtne. Kas ollakse valmis võtma vastu see otsus ilma läbirääkimisteta? Kohaloleku kontroll. Kohal on 77 rahvasaadikut, puudub 27. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus, mis puudutab riigieelarve vahendite eraldamist soojusenergia tariifide tõusu kompenseerimiseks? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 58 rahvasaadikut, vastu 4, erapooletuid on 5. Otsus on vastu võetud.

Eesti Vabariigi seaduseelnõu "Tallinna Linnavolikogu mandaatide arvu vähendamise kohta" esimene lugemine

Juhataja

Head kolleegid, 11. päevakorrapunkt. Eesti Vabariigi seaduseelnõu "Tallinna Linnavolikogu mandaatide arvu vähendamise kohta" esimene lugemine. Ettekandja on linnavolikogu esimees hr. Andres Kork.

A. Kork

Lugupeetud hr. juhataja, lugupeetud saadikud! 1989. aasta 10. detsembril, kui toimusid kohalike omavalitsuste valimised, jäid Tallinnas valimata saadikud neljas ringkonnas. Seda põhjendati interliikumise ja OSTK boikotiga. Me viisime läbi kordusvalimised jaanuarikuus. Siis boikotti enam ei olnud ja siis selgus, et tegelikult asi boikotis ka ei olnud. Lihtsalt valijatel puudus huvi asja vastu. Läbi läksid valimised ainult ühes jaoskonnas, s.o. Maardus, teistes ei tulnud jälle 50% täis. Et siin ei olnud asi boikotis, seda näitasid ka Ülemnõukogu valimised Tallinnas, kus häälte arv oluliselt ei muutunud. Nendes piirkondades tuli vaevu-vaevu 50% täis.

Seaduse järgi ei saa kordusvalimisi viia läbi kaks korda. Volikogu arutas seda asja möödunud aasta 31. jaanuaril ja tegi pöördumise Ülemnõukogu poole ettepanekuga kinnitada selleks volituste perioodiks Tallinna volikogu mandaatide arv 69 peale, s.o. see arv, kui palju saadikuid on valitud.

Mis saab nendest piirkondadest, kus saadikuid valitud ei ole? Me arutasime ka seda probleemi ja tegime ülesandeks Mere- ja Kalinini rajooni saadikurühmadele, et nad peavad võtma vastu ka nende valimispiirkondade inimesi, kus ei ole saadikuid valitud. Seda korraldab saadikugrupi vanem antud rajoonis.

Meie ettepanek oleks praegu jätta mandaatide arv 69 peale. Veel enamgi. Me oleme leidnud, et Tallinna volikogu koosseis on üldse liiga suur ja ilmselt 1994. aastal, enne kui tulevad uued volikogu valimised, pöördub volikogu teie poole, lugupeetud parlamendisaadikud, ettepanekuga teha muudatusi valimisseaduses ja kinnitada Tallinna volikogu saadikute arvuks 40–60.

Aitäh! See on minu poolt kõik.

Juhataja

Suur tänu, hr. Kork!

Enne kui me asume vastama küsimustele, ma täpsustan veel asjaolusid. Kolleegid, kui te olete tähelepanelikult tutvunud dokumentatsiooniga, siis te näete, et tegemist on samasuguse juhtumiga nagu eelmises päevakorrapunktis. Ühest küljest on seaduseelnõu, mis on esitatud presiidiumi poolt, ja teisest küljest ühe alatise komisjoni otsuse eelnõu. Need ei ole omavahel alternatiivid, kuigi sisuline erinevus on põhimõtteline. Ma tõin need täpsustused teie ette just sellepärast, et te siis ka vastavalt formuleeriksite oma küsimused ühele ja teisele ettekandjale. Ja nüüd küsimused, palun!

A. Kork

Lugupeetud parlamendisaadikud! Volikogu esimehena olen ma nõus mõlema otsuseprojektiga, faktiline tulemus on sama. Üks otsuseprojekt, mis on tulnud presiidiumi poolt, näeb ette vähendada mandaatide arv 69 saadikuni. Teine otsuseprojekt, mis on tulnud haldusreformi komisjonist, näeb ette esimese projekti tagasilükkamise. Siis jääb kõik nii nagu on, vastavalt kehtivale valimisseadusele. Teist korda kordusvalimisi läbi viia ei saa ja ka saadikute arv jääb 69 peale. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu, hr. Kork! Kuid ma pean taas täpsustama.

Kui oleks tegemist kahe otsuseprojektiga, siis poleks lugu meil protseduuriliselt üldse keerukas. Me paneksime need konkureerima. Üks neist jääks peale ja sellega viiksime arutelu läbi. Aga üks on seaduseelnõu ja teine on otsuseprojekt ja see loob meile teatud keerukused protseduurides. Nii et praegu käib seaduseelnõu esimene lugemine.

Küsimused ettekandjale. Vladimir Lebedev.

V. Lebedev

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Härra spiiker ütles välja hea mõtte, mis ei ole küll eriti täpne. Tõepoolest, meil tuleb välja, et ühelt poolt on seadus ja teiselt poolt otsus – ma püüan seda mõtet hiljem edasi arendada. Mul on küsimus ettekandjale.

Härra Kork, kas teile ei näi, et see valijate passiivsus sõltub paljuski linna volikogu tööst ja ebapopulaarsest poliitikast? Sellest, et otsustati tõsta transpordivahendite piletihinda, seati sisse 25 aasta pikkune paiksustsensus korteri saamisel, suurendatakse elektrienergia ja soojusenergia tariife, kusjuures soojustsõidureid pole. Tuleb nii välja, et inimesed peavad Kommunaalameti tegevusetuse ja lohakuse ning paljud linna volikogu muud ebapopulaarsed aktsioonid kinni maksma. Peale selle kastab skandaal volikogu ja linnavalitsuse, teie ja hr. Hardo Aasmäe vahel. Kas teile ei näi, et passiivne osavõtt täiendusvalimistest on seotud volikogu enda ja tema koosseisuga? See on esimene küsimus. Ja teiseks on see seotud sellega, millest lugupeetud spiiker rääkis: seadus, otsus, juriidilised nüansid. Kas teile ei näi, et esimest küsimust ja juriidilisi keerukusi arvestades võiks linna volikogu laiali minna ja määrata uued valimised? Ma arvan, et see lahendaks suuresti probleemi nii juriidilisest kui ka valijate – linnaelanike seisukohast lähtudes. Ma ei tea, kuidas on hr. Korgiga, aga mina pole linnaelanikega, oma valijatega vesteldes kohanud kedagi, kes linna volikogu tegevust toetaks. Võib-olla on vaja uusi valimisi? Tänan!

A. Kork

Aitäh, hr. Lebedev! Ma pean ütlema, et ma ei ole küll marksist, aga ma olen materialist ja väga kahtlane, et just nende piirkondade valijatel, kus valimised läbi kukkusid, oli selline ettenägemisvõime detsembris 1989, et nad oskasid arvata, kas volikogu hakkab tööle nii, nagu neile meeldib, või hakkab tööle nii, nagu neile ei meeldi. Kui hr. Lebedev arvab, et see oli nii, ma ei hakka siin vaidlema. Aga fakt on see, et valijad välja ei tulnud ja need piirkonnad olid passiivsed ka Ülemnõukogu valimiste ajal. Niipalju esimesest küsimusest.

Teine küsimus. Volikogu on kollektiivne organ. Volikogu esimees ei saa otsustada, kas see peab minema laiali või mitte. Ma saan hr. Lebedevile ainult lubada, et annan selle rahvasaadiku ettepaneku volikogule edasi.

G. Israeljan

Lugupeetud juhataja, lugupeetud Ülemnõukogu! Hr. Kork, te selgitasite meile, et asi polnud mitte boikotis, kui inimesed ei läinud kordusvalimistele. Lubage teiega mitte nõustuda. See oli nimelt boikott ja kui te nüüd räägite küllaltki suure hulga tallinlaste boikotist, siis miks te ei maini boikoti põhjusi? Need põhjused on ju senini säilinud. Ja te teate neid hästi, ehkki teie isiklikult ei ole küll süüdi. Selle võttis vastu eelmine linna volikogu koosseis ja eelmine Ülemnõukogu lahendas seda küsimust. Ent peamine oli ringkondade ebaõiglane jaotus linnas. See on peamine küsimus, mis pani inimesed boikoteerima. Seepärast on mul teile järgmine küsimus. Mida peab teie arvates linna volikogu praegu tegema ja kas tal tuleks praegu läbi arutada boikoti põhjused ja sügavamalt selle küsimusega tegeleda? Aga mitte seda, mida teie soovitate. Mul on sel juhul alternatiivne ettepanek ühineda Tallinna valijate ettepanekuga – saata linna volikogu laiali ja määrata uued valimised ringkondade uue jaotusega.

A. Kork

Aitäh, hr. Israeljan. Ma kordan veel kord, kui jaanuaris 1990 toimusid kordusvalimised, siis ei saanud boikoti põhjused, kui see oli boikott, olla volikogu töös, sest volikogu ei olnud jõudnud veel otsuseid vastu võtta. Esimeste valimiste ajal 10. detsembril boikoteerisid interliikumine ja OSTK linna volikogu valimisi. Jaanuarikuus nad neid ei boikoteerinud, vastupidi, nad panid üles ka oma kandidatuurid, näiteks Maardus.

Kuid pärast boikoti lõppemist nendes piirkondades valimised siiski ei toimunud, valijad kokku ei tulnud. On väga raske oletada, et see oli boikoti järelkaja. Mis puutub teise ettepanekusse, siis see minu arvates kattub hr. Lebedevi ettepanekuga ja nagu ma ütlesin, ma annan selle volikogule edasi. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Kolleegid, ma tunnen, et ma saan täna protesti ja teenitult, kuid riskin.

Palun lepime siiski kokku, et küsimus esitataks siiski küsimuse vormis. Kui keegi veel täpselt ei tea, milline on küsilause, siis meil on siin saalis võib-olla filolooge, nad õpetavad, kuidas küsilauseid koostatakse.

Oma sümpaatiat või antipaatiat ühe või teise eelnõu vastu avaldame läbirääkimiste ajal ja ütleme ka kõik, mida me mõtleme ettekandjast. Ma palun väga sellest kinni pidada! Jaak Allik.

J. Allik

Lugupeetud hr. Kork, kas te kaalusite seda küsimust arutades ja Ülemnõukogusse pöördudes kahte esmapilgul demokraatlikumat varianti? Esiteks, teha ettepanek muuta kohalike nõukogude valimisseaduses see kord, mis näeb ette kordusvalimisi ainult üks kord, ja muuta sätet, mis näeb ette, et valimistel peab osalema 50% valijaid. Miks te sellele teele ei läinud?

A. Kork

50% säte on üldine, see on kehtestatud kogu vabariigile ja volikogu tõesti seda isegi ei arutanud, see tundus päris loomulik, et see peab olema, Ülemnõukogu pädevuses on arutada selliseid probleeme. Me tegelesime linna konkreetse probleemiga ja me leidsime, et kui kaks korda on selgelt väljendunud valijate tahe mitte saada saadikut, siis ei ole meil mingit moraalset õigust hakata kolmas kord kulutama materiaalseid vahendeid ja ressursse selleks, et saada sama tulemus.

S. Sovetnikov

Lugupeetud hr. Kork, palun öelge, kui palju 7. ja 415. valimisringkonna valijaist jäid tegelikult ilma esindajateta Tallinna volikogus? Ei tasu praegu arutama hakata, mis põhjusel, ja kuidas linna volikogu liikmed praegu teenindavad nende valimisringkondade valijaid ning kes vastutab töö eest nendes ringkondades. Tänan!

A. Kork

Ma ei oska öelda, see on umbes üks kaheksandik Tallinna valijatest.

H. Kostabi

Austatud hr. juhataja, austatud ettekandja, head kolleegid! Kui aktiivselt võtavad valitud saadikud osa linnavolikogu tööst? Kas on olnud ka volikogu istungite ärajäämise juhuseid kvoorumi puudumise tõttu?

A. Kork

Saadikute aktiivsus volikogu töös on väga erinev. Ma ei oska peast öelda, aga ma arvan, et umbes 10 saadikut on osalenud praktiliselt kõigil volikogu istungitel. See nimekiri peaks ilmuma käesoleval nädalal "Õhtulehes" ja "Vetšerni Tallinnas", kui mitu korda iga valitud saadik on osalenud.

Ükski volikogu istung kvoorumi puudumise tõttu seni ära jäänud ei ole. Kahel korral oleme pidanud arutatava küsimuse otsustamise lükkama järgmisele istungile põhjusel, et ei ole koos sellist arvu saadikuid, nagu seda nõuab kvoorum. Ma pean ütlema siinjuures seda, et ametlik tööaeg on kella kuueni ja need mõlemad juhused on olnud kordadel, kui volikogu tööaeg on otsustatud pikendada ja see on kestnud 8 või 9-ni. Aitäh!

S. Volkov

Lugupeetud juhataja, lugupeetud hr. Kork! Mul on järgmine küsimus. Kas te peate võimalikuks rakendada kohalike rahvasaadikute nõukogude valimiste seaduse 43. paragrahvi 1. osa venekeelses variandis, kus mõistet kordusvalimised võib tõlgendada mitmes vormis? 3. märtsi referendum näitas, et Eesti elanikud olid väga aktiivsed. Sellest ajast, kui valijad kaks korda keeldusid hääletamast, on juba aasta möödas, ja ma arvan, et võiks korraldada kordusvalimised. Kui me võtame aluseks selle tõlgenduse, eesti keele tähtsust alandamata, siis oleks see meile väljapääs.

A. Kork

Lugupeetud kohaliku omavalitsuse esindajad, lähtun riigikeeles koostatud seaduse variandist ja vene keeles "võborõ" ei tähenda tingimata mitmust, see tähendab ka ainsust. Eesti keeles sama ainsuse terminid on selgesti eristatavad ja on kasutatud ainsust.

N. Aksinin

Lugupeetud Ülo Nugis, lugupeetud Kork! Kas te teate, et relvajõudude ja sõjaveteranid ning Suure Isamaasõja invaliidid ei ole rahul teie tegevusega? See on esimene küsimus.

Teine küsimus. Kas te teete takistusi, kui Suure Isamaasõja veteranid lähevad 9. mail väljakule oma pidupäeva pühitsema?

Kolmas küsimus. Kas te võite selgitada, millised on kavatsused Vladimir Iljitš Lenini mälestussammaste suhtes? Selle kohta liigub mitteametlikke kuuldusi. Täna tähelepanu eest!

Juhataja

Teisele ja kolmandale küsimusele ei pea vastama, ainult esimesele.

A. Kork

See on tõsine küsimus, ma tean, et veteranid ja invaliidid on rahulolematud. Ja võin öelda ka põhjuse. Tallinna volikogu oli nii Eestis kui ka Nõukogude Liidus esimene kohalik oma valitsusorgan, mis likvideeris veteranide eesõiguse minna väljaspool järjekorda kaubandus- ja teenindusettevõtetesse. Sellist privileegi, kus mees surub küünarnukkidega vahele, liputades punast piletit, lükates kõrvale ema lapsega või vanema daami, ei ole minu teada kuskil mujal maailmas. Kahjuks ma ei oska öelda Bulgaaria ja Põhja-Korea kohta. Ma arvan, et me astusime selle sammu sotsiaalse õigluse taastamise suunas. See on üks aspekt. Teine aspekt, millest me lähtusime, on see, et Eestis on palju inimesi, kes on osa võtnud Teisest maailmasõjast. Sõjas on kannatada saanud kogu rahvas, mitte ainult need, kes kohapeal elasid, vaid ka need, kes siia hiljem on tulnud. Sellised privileegid ühele kontingendile ei ole meie arvates õigustatud. Pealegi sellise privileegi kasutamine alandab inimest. Ma usun, et sõjaveteranid on ka ise saanud aru, et kui me ei oleks neid privileege likvideerinud, siis oleks see tekitanud praeguses kaubadefitsiidi tingimustes neile endile ääretult suuri ebameeldivusi. Invaliididele, kes seda tõesti vajavad, jäid kaubandussoodustused alles, tõsi, natuke teises vormis, mitte ainult sõjainvaliididele.

Juhataja

Täna me arutame linna volikogu mandaate, ei mitte midagi muud. Oma heale kolleegile Nikolai Aksininile teen ma ettepaneku: kui meil selle päevakorra arutelu lõpeb, võtke härra Kork koridoris kinni ja piinake teda seal. Las ta vastab kõikidele nendele küsimustele. Täna arutame ainult linna volikogu mandaate, aga et asi oleks järjepidev, annan Nikolai Aksinini teise küsimuse kohe. Kõne all on linna volikogu mandaadid. Palun, Nikolai Aksinin, teine küsimus.

N. Aksinin

Lugupeetud ettekandja! Asi on selles, et Vana-Roomas olid veteranil privileegid. Teie eitate seda, see on teie isiklik arvamus, mis pole õige. Te suhtute veteranidesse ikka endiselt mitte nii nagu vaja, sest küünarnukkidega ei suuda nad enam järjekorras ette trügida. Tänan tähelepanu eest!

A. Kork

Aitäh! Kuigi see küsimus ei puuduta mandaati, ma siiski juhiksin tähelepanu sellele, et kogu maailmas tõesti antakse veteranidele soodustusi, aga need soodustused on materiaalsed, mitte ei tehta ühte inimest teisest siniverelisemaks. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Ja ma ikka tuletan meelde, et räägime täna ainult mandaatidest, ka valimistega seoses. Samas ma juhin tähelepanu, et praegu käib esimene lugemine. Kõik teavad, millised protseduurid viiakse läbi esimesel lugemisel. Lembit Annus.

L. Annus

Väga austatud Ülemnõukogu spiiker, austatud ettekandja! Ettekandes leidis väljendust mõte selle kohta, et Tallinna volikogu pole kahel korral suutnud valimisi läbi viia. Minu meelest väljendab see täiel määral Tallinna volikogu mannetust oma töö korraldamisel. Siit ka küsimus. Kas oleks õigem Tallinna volikogu laiali saata ja kuulutada uued valimised? Kui mitte minna seda teed, siis kas te hindate 11 saadikukoha koondamist Tallinnas kui demokraatia tormilist edasiarendamist pealinnas? Repliigi korras mainiksin seda, et hr. Kork unustab Aksininile vastates ära ühe olulise asja – on olemas võitjad ja on olemas ka kaotajad.

A. Kork

Mis puutub sellesse, miks Tallinna volikogu ei suutnud läbi viia valimisi, siis ma juhin teie tähelepanu, lugupeetud parlamendisaadikud, neljandat korda sellele, et 10. detsembril 1989 aastal toimusid praeguse Tallinna volikogu koosseisu valimised. Praegused Tallinna volikogu liikmed mitte ainult puhtfüüsiliselt, vaid ka seaduse järgi ei tohtinud osaleda nende läbiviimises. Ma loodan, et see on arusaadav.

Kui jaanuaris toimusid kordusvalimised, ei tegelnud sellega ka praegune Tallinna volikogu, vaid valimiskomisjon, mis oli pandud kokku eelmise volikogu poolt. Nii et seostada nende valimiste tulemusi Tallinna volikogu eelneva või praeguse tööga ei oskaks kuidagi, seda võib öelda ainult informeerimatusest. Ja ülejäänud osa, nagu ma aru sain, ei olnud küsimus.

Juhataja

Suur tänu! Küsimusi esitatakse endiselt volikogu mandaatide kohta. Sergei Sovetnikov.

S. Sovetnikov

Lugupeetud hr. Kork! Te ei vastanud minu teisele küsimusele. Kuidas praegu on organiseeritud Tallinna volikogu töö nimetatud valimisringkondades? Kelle poole pöörduvad valijad? Kes saadikutest võtavad vastu valijaid? Tänan!

A. Kork

Nad saavad pöörduda vastavalt oma elukohale kas Mere- või Kalinini rajooni saadikurühma või rühmavanema poole, kes siis teatab valijale, kes temaga hakkab tegelema. Ühelgi valijal ei saa praegu tekkida situatsiooni, et tal ei ole saadikut, kelle poole pöörduda. Ma ei näe, et see oluliselt halvendaks nende piirkondade inimeste olukorda, sest teatavasti Tallinnas on enamik mitmemandaadilised, kuni 5-mandaadilised piirkonnad. Ka nendes piirkondades, kus valimised toimusid, on igal valijal reeglina kolm kuni viis saadikut, kelle poole pöörduda. Nendes piirkondades, kus valimisi ei toimunud, on vastavalt 17-20 saadikut, kelle poole pöörduda. Kordan veel kord, ükski valija ei sattu situatsiooni, et ta ei leia rahvasaadikut, kes temaga hakkaks tegelema.

Ü. Aaskivi

Lugupeetud spiiker, lugupeetud hr. Kork! Minu arvates on võtmeküsimus järgmine probleem. Kas teie praegune kvoorum on välja kujunenud seadusega kinnitatud või tegelikult valitud saadikute arvust? Aitäh!

A. Kork

Vastavalt valimisseadusele määrab kvoorumi valitud saadikute arv.

L. Annus

Austatud spiiker, lugupeetud ettekandja! Tänan ettekandjat komplimendi eest, kuid mulle jääb mulje, et siin saalis räägib üks aiast, teine aiaaugust ja sellepärast ma tahaksin siiski saada vastust oma teisele küsimusele. Loen veel kord paberi pealt ette. Kas te hindate üheteistkümne saadikukoha vähendamist Tallinnas demokraatia tormilise edasiarendamisena pealinnas?

A. Kork

Mul on selle kohta väga raske vastata, sest ma ei tea, milline on demokraatia areng, milline on tormiline areng ja milline paigalsammumine. Aga mis puutub demokraatiasse kui sellisesse, siis ma leian, et demokraatlikum on jätta kolmandat korda selles piirkonnas valimised pidamata, kuna kaks korda on selles piirkonnas elavad valijad selgelt väljendanud oma tahet mitte saada rahvasaadikut. Minu arvetes oleks ebademokraatlik hakata seda peale pressima kolmandat korda järjest.

Juhataja

Suur tänu, hr. Kork! Tundub, et rahvasaadikutel rohkem küsimusi ei ole. Kuid ma paluksin jääda arutelu lõpuni saali. Kolleegid, ma olen täna mõnegi korra lubanud pisikesi ebakorrektsusi. Olgu need siis kõik ühel päeval koos, et järgmisel istungjärgul saaksin galantsem olla. Meil on muresid ja te saate aru, et ma

täna väga püüan, et saaksime päevakorras olevad punktid kõik läbi arutada. Sellest ka see mõte, et sellel istungjärgul teise ajagraafikuga tööd teha. Katsume mõista, et kui me teeme igal menetlusel just seda, mida selle menetluse protseduurid ette näevad, hoiame kõvasti aega kokku. Samas teadmiseks, et ka küsimusele antud põiklev vastus on vastus. Istungite saal ei ole prokuratuur. Kaks korda on võimalik küsida, kui siis vastust ei saada, siis tuleb mõista nii, et ei vastata. Sellisel juhul otsustatakse, kas hääletatakse vastu või jäädakse erapooletuks või midagi muud. Samas ma juhin kolleegide Israeljani ja Novohatski tähelepanu, et praegu käib veel esimene lugemine ja läbirääkimisi ei ole ette nähtud.

Ma tuletan teile meelde, et tegemist on eelmise päevakorrapunkti sarnase pretsedendiga: on kaks seadusandlikku akti, mis ei ole samaväärsed. Nüüd me palume kõnetooli haldusreformi komisjoni esimehe Andrus Ristkoki ette kandma otsuseprojektiga seonduvat.

A. Ristkok

Lugupeetud kolleegid! Ma arvan, et taas tekkinud väike sõlm reglemendi tõlgenduse ümber oleks lahendatav sel kombel, et haldusreformi komisjon, olles küsimust tõepoolest vajalikul moel arutanud Ülemnõukogu Presiidiumi ettepanekul, võtaks oma otsuseprojekti tagasi, ja ma esitaksin samasisulise ettepaneku oma kaasettekande lõpus. Mul on selleks komisjoni nõusolek olemas, et asja niimoodi lahendada. Sellega me pääseksime kahe variandi arutelust ja võiksime asja lahendada lihtsamalt.

Juhataja

See oleks kõige otstarbekam variant. See ei teeks minule mingit tüli.

A. Ristkok

Väga meeldiv, aitäh! Nüüd ma siis ütleksin mõne sõna selle seaduseelnõu projekti kohta ja arutelu tulemustest haldusreformi komisjonis. Lisaksin siia juurde, et kui seaduseelnõu arutati Ülemnõukogu Presiidiumis, ka siis jäin ma eriarvamusele ja minuga koos mitu presiidiumi liiget. Argumendid olid samad, mis haldusreformi komisjoni arutelul. Nimetaksin need argumendid. Need argumendid tuleks aluseks võtta ka ülemnõukogu enda otsuse kujundamisel, kuna nad lähtuvad riiklikust seisukohast. Tõepoolest see, et nimetatud valimisringkondades jäid esindajad Tallinna volikogusse lähetamata, on tegelikult valijate vaba tahte avaldusena kujunenud olukord. See on nende riisiko, kas nendel on volikogus esindaja või mitte. Neil oli selleks korduv võimalus. See jäeti kasutamata ja ma ei näe mingit põhjust, miks tuleks sunniviisil uuesti ja uuesti vaba tahet üle küsida. Nagu me kuulsime ka volikogu esimehe sõnavõtust, ei ole volikogu praegune tegevus kuidagimoodi ahistatud seepärast, et mõni piirkond on jäänud esindamata.

See on volikogu esimehe seisukohalt, nii ta ütles ka arutelul Ülemnõukogu Presiidiumis ja äsjases ettekandes. Ülle Aaskivi esitatud küsimus kordas selle veel kord üle. Selletõttu pole meil põhjust ka selle pärast muretseda. Pangem tähele, et praegusel üleminekuperioodil tuleb ette hulk sedalaadi olukordi, kus üks või teine seadus ja kogu meie olemasolev seaduste pakett ei suuda kõiki tekkivaid olukordi korrektselt lahendada. Meie võime ju neid parandusi sisse viia. Meie kvalifikatsioon ei ole paraku nii kõrge. Pole ka põhjendatud iga erandi puhul püüda seadusi nendele kohandada. Selle tõttu võiks olla lubatav, et ka siin tekib väike auk tegeliku olukorra vastavuses olemasolevate seadustega, meie ei tarvitseks väga närviliselt tormata kohe seda auku täitma. Pealegi pangem tähele, et Tallinna näol on niikuinii haldussüsteemis tegemist erandliku üksusega, mille puhul hulk reegleid peaks erinema vabariigi üldistest kehtivatest õigusnormidest. Ka see raskendab selliste erandite vormistamist seadusena.

Kõige olulisem Ülemnõukogu argument oleks see, et kui me kärbiksime Tallinna volikogu liikmete arvu seaduseprojektis nõutud arvu võrra, siis me tegelikult ahistaksime esindamata jäänud Tallinna elanike demokraatlikke õigusi olla esindatud Tallinna volikogus. Meil ei ole õigust demokraatlikke õigusi ahistada. Nende eest me just võitleme. Selleks meid siia valiti, et luua demokraatlik riigikorraldus. Ja minu meelest on see täiesti piisav argument selleks, et Ülemnõukogu lükkaks tagasi ettepanud seaduseelnõu, millise ettepaneku haldusreformi komisjon toimunud aruelu kokkuvõttes ka ei teeks. Ma annaksin kirjalikult härra juhatajale ettepaneku Ülemnõukogu Presiidiumi poolt esitatud seaduseelnõu Tallinna volikogu liikmete arvu kärpimise kohta tagasi lükata kui elanikkonna demokraatlikke õigusi ahistava otsuse. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Kordame üle ja täpsustame asjaolusid. Haldusreformi komisjon võtab tagasi oma otsuseprojekti ning teeb ettepaneku arutusel olev seaduseelnõu esimesel lugemisel tagasi lükata. Nii?

A. Ristkok

Jah.

Juhataja

Täpselt nii sain ma aru. Suur tänu!

Lugupeetud kolleegid, praegu on tegemist sellise juhtumiga, mis on sätestatud reglemendi §-s 11 lg. 2. Nagu te teate, on esimesel lugemisel nõutavad protseduurid järgmised: ettekanded, ettekandja vastused küsimustele, juhtivkomisjoni või komisjonide seisukohad. Kui komisjoni või juhtivkomisjoni seisukoht

on positiivne, lõpetatakse esimene lugemine ilma hääletamata. Kui ei ole, pannakse hääletusele. Antud juhul teeb haldusreformi komisjon kui juhtiv komisjon alljärgneva ettepaneku. Ma loen teile ette:

"Haldusreformi komisjonis toimunud arutelu kokkuvõtvale otsusele tuginedes teen ettepaneku Ülemnõukogu presiidiumi poolt esitatud seaduseelnõu Tallinna volikogu liikmete arvu kärpimise kohta tagasi lükata kui elanikkonna demokraatlikke õigusi ahistav otsus."

Kas Ülemnõukogu mõistab, et tegemist on meil harvaesineva juhtumiga? Praktiliselt esimene uue reglemendiga töötamise ajal. Vana reglemendiga oli selline juhtum, kui te mäletate. Ma vaatan veel reglemendist järele, kas esimesel lugemisel on lõppsõna ette nähtud. Mälu järgi ütlen, et ei ole. Esimesel lugemisel ei ole lõppsõna ette nähtud.

Panen hääletusele. Kohaloleku kontroll. Kohal on 76 saadikut, puudub 28. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on haldusreformi komisjoni ettepaneku poolt? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 57 rahvasaadikut, vastu 6, erapooletud 12. Nimetatud seaduseelnõu lükatakse tagasi esimesel lugemisel.

Eesti Vabariigi seaduse "Erastamise esimesel etapil riiklikku ja munitsipaaletamufondi kuuluvate elamute ja korterite müümise kohta" eelnõu ning Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Erastamise esimesel etapil riiklikku ja munitsipaaletamufondi kuuluvate elamute ja korterite müümise seaduse kehtestamise kohta" projekti teise lugemise jätkamine

Juhataja

Lugupeetud kolleegid, jätkame päevakorraga. Päevakorrapunkt nr. 13 Eesti Vabariigi seaduse "Erastamise I etapil riiklikku ja munitsipaaletamufondi kuuluvate elamute ja korterite müümise kohta" eelnõust ja Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsuse "Erastamise I etapil riiklikku ja munitsipaaletamufondi kuuluvate elamute ja korterite müümise seaduse kehtestamise kohta" projektist. Viimast korda me katkestasime teise lugemise 28. veebruaril. Ettekandeks palume tulla kõnetooli hr. Lippmaal, Kommunaalameti peadirektoril. Hr. Lippmaa esineb Eesti Vabariigi Valitsuse nimel.

T. Lippmaa

Lugupeetud Ülemnõukogu, ma võtan omale julguse minuti-poolteise jooksul anda ülevaade käesoleva seaduse arutelust ja siis minna seaduseelnõu konkreetsete küsimuste juurde. Elamute, korterite erastamise seaduseelnõu arutelu käigus on mitu Eesti poliitikut jõudnud tõdemuseni, et elamupoliitika on üks sotsiaalmajanduspoliitika tähtsaid, kui mitte ütelda tähtsamaid koostisosi. Elav arutelu selle probleemi ümber toimub rahva seas, ajakirjanduses. Kahjuks aga hakkab Eestimaa rahvas ka elamupoliitika seisukohalt lõhenema kaheks teineteist kritiseerivaks pooluseks. Ühelt poolt

riigikorterites madala korteriüüri tingimustes elavad üürnikud, teiselt poolt omavahenditega eluaseme ehitanud eramute ja kooperatiivkorterite omanikud.

Ka viimatinimetatute vahel on erinevused, kuna individuaalmajade omanikud on maja ehitanud jaehindades ostetud materjalidega, kooperatiivkorterite omanikud aga suhteliselt soodsa pangalaenuga hulgihindades, mis teadaolevalt olid jaehindadest märksa odavamad. Igas turumajandusele orienteeritud ühiskonnas on olemas riiklik elamupoliitika. Eluasemega seotud suhteid ei ole täielikult jäetud tururegulatsiooni valdkonda. Riik peab hoolitsema oma sotsiaalset abi vajavate kodanike eluaseme eest, reguleerima noorte perede või näiteks riigiametnike ja mitme teise kategooria eluaseme küsimusi. Põhjamaade parlamentides on alalised elamupoliitika komisjonid. Erakordadel on omad elamupoliitika suunad. Valimiseelses võitluses on elamupoliitika tähtsal kohal. Väära elamupoliitika eest kritiseeritakse parlamente ja tehakse katseid kukutada valitsusi. Mul oli heameel kuulata meie seaduseelnõu teise lugemise algul hr. Jaak Alliku sõnavõttu, kus ta kutsus teid, lugupeetud rahvasaadikud, väga tõsiselt arutama kõnealust probleemi, kuna see puudutab kõiki teie valijate eluaseme küsimusi. Elamute ja korterite I erastamisega tegelevad praegu ka Leedu ja Läti ülemnõukogud, Valgevene, Vene NFSV ja ka mitmed teised NSV Liidu vabariigid. Valgevenes on näiteks vastu võetud valitsuse tasandil määrus elamute ja korterite privatiseerimise kohta. See täna juba ka toimib. Leedus ja Lätis sellega tegeldakse. Meie küll alustasime varem, kuid nemad on jällegi sammu võrra ette jõudnud, olles, nii imelik kui see ka ei ole, lähtealuseks võtnud meie poolt neile saadetud projektid. Leedus on selle probleemiga tegelevaks komisjoniks Ülemnõukogu sotsiaalkomisjon. Lätis on moodustatud kompetentsetest ja asjast huvitatud rahvasaadikutest ajutine elamukomisjon. Ma avaldan oma isiklikku arvamust ja ütlen, et ka meie Ülemnõukogu peaks sellise komisjoni moodustama. Käesoleva seaduseelnõu arutelul on meie Ülemnõukogu Presiidiumi poolt juhtivaks komisjoniks selles küsimuses määranud eelarve-majanduskomisjoni. Avaldades väga suurt lugupidamist selle komisjoni liikmete vastu, leian ma isiklikult, et antud juhul nimetatud komisjon lähtub asja arutamisel temale omastest majandusprintsipiidest, vähem aga sotsiaalsetest probleemidest ja pingetest. Elamupoliitika komisjoni moodustamist eeldaks ka asjaolu, et lähemal ajal antakse valitsuse poolt Ülemnõukogu pädevusse 90-st paragrahvist koosnev elamuseaduse eelnõu, mille arutelu eeldab sellele küsimusele nii sisulist kui ka juriidilist kvalifitseeritud lähenemist. Nüüd konkreetselt käesoleva seaduseelnõu juurde. Teile on täna välja jagatud uus valitsuse määrustiku eelnõu elamute ja korterite müügikorra kohta. See vahetab välja esimeseks lugemiseks väljajagatud projekti, sellesse on sisse viidud mitu muudatust ja see on abimaterjaliks seaduseelnõu arutamisel. Uue variandi esitamine tingis seaduseelnõu ettevalmistanud spetsialistide ja meie töökomisjoni teatud edasiarenemist, kogemuste võtmist teistelt. Muidugi tuleb see määrustik vastavusse viia teie poolt vastuvõetava seadusega, see on eelnõu ja on lähtunud valitsuse seisukohtadest. Üks põhiküsimus, nagu te mäletate, mille kohta on arvamusi n.-ö. seinast seinale, on

korterite hinna määramise alused. Need küsimused on läbi käinud ka ajakirjandusest, "Päevaleht" on selles küsimuses avanud diskussiooni. Esitatud määrustiku 3. leheküljel 8. punktis on toodud 4 hinna määramise printsiipide varianti. Selles projektis puudub eelarve-majanduskomisjoni esitatud nn. turuhinna variant. See oleks siis veel viies võimalus. Ja võimalusi on võib-olla veel lõpmata palju. 3. leheküljel 8. punktis on A, B, C ja D variandid. Variant A on valitsuse esialgne variant, milles ruutmeetri müügihinna aluseks võetav algmaksumus oli 50–200 rubla, see oli esialgne variant, mille valitsus Ülemnõukogule esitas. Variant B on n.-ö. valitsuse kompromissvariant, see on taastamisväärtus, millest teise lugemise teisel korral ma ka teile ette kandsin ja defineerisin, mis on taastamisväärtus. Ja see on ka teie käes oleva seaduseelnõu valitsuse variandis täna selliselt fikseeritud.

Siinjuures pean ma aga avaldama teile mitte ainult isiklikku arvamust, vaid ka valitsuse arvamust sotsiaalsete pingete seisukohalt. Kui me selle ettepaneku jaanuari alguses tegime, s.t. minnes n.-ö. kompromissvariandile eelarve-majanduskomisjoniga ja kirjutades sinna taastamisväärtuse, ei teadnud mina kui selle projekti n.-ö. kirjapannud autor veel täpselt, milliseks kujuneb käesoleval aastal ehitushind, mis sisuliselt on võrdne taastamisväärtusega. Kuid täna selgub, et selleks kujuneb umbes 750 rubla üldpinna ruutmeetri eest. Ma arvan, et vanades majades või majades, milles on inimesed juba palju aastaid elanud, on see hind liialt kallis. Probleem on selles, et sellise hinnapoliitikaga seaduse vastuvõtmisel ma ei käivita korterite privatiseerimise protsessi, ei ole lihtsalt ostjaid ja vastuvõetud seadus jääb suures osas realiseerimata. Me ei saavuta eesmärki saada eluasemele peremees ja ei lahenda paljusid sellest tulenevaid küsimusi. Variant C on majanduslikust seisukohast sisuliselt variant A, kuna 1984. aasta hindades ehk eelarve hindades oli paneelelamu m^2 maksumus ca 200 rubla. Võib-olla variant C on paremini formuleeritud võrreldes variant A-ga, sest ei ole öeldud seda summat rublades, vaid on öeldud põhimõtte, millest lähtuda. Variant D on kopeeritud Leedu variandist. Ja teie ees on täna esmakordselt niisugune variant, kus on kehtestatud normpind ühele inimesele 25 m^2 üldpinda, mis müüakse 1984. aasta hindades pluss 10 m^2 perekonna kohta. Üle selle normi aga kohalike omavalitsuste poolt määratavates hindades, ilmselt siis juba turuhindades. Teile esitatud määrustiku eelprojekti viimasel lehel on üks arvestustabel. See on näide 3-toalise korteri maksumuse kohta, kus elab kaks inimest. Kõikides nendes variantides, mida ma käsitlesin.

Kui Ülemnõukogu on seisukohal, et vabariigi valitsusele ei või selle küsimuse otsustamist jätta (me pakkusime esimeses seaduseelnõu variandis, et hinnapoliitika ja korra määrab vabariigi valitsus), vaid tahab lahendada selle põhiküsimuse oma seadusega, siis palun ma valitsuse nimel teid heaks kiita kas üks nendest variantidest, mida me pakume, või mingi muu variant. Rahvas ootab teilt, lugupeetud Ülemnõukogu, selle küsimuse otsustamist. Minu ametitelefon on helistamistest juba tuline, kuna inimesed küsivad, millal siis lõpuks see seadus vastu võetakse, või ei võeta, või kas me hoiame veel oma

raha, või ostame ära selle, mis kuskilt veel saada on, või raiskame ära selle raha, mida me seni oleme korterite ostmiseks püüdnud säilitada.

Valitsus taotleb korterimüügi hinnapoliitikas, kui Ülemnõukogu jätab selle oma pädevusse, kas variandi A või variandi C kehtestamist. Teie otsustada on, lugupeetud Ülemnõukogu, millisele variandile te lähete. Ma tänan teid tähelepanu eest ja soovin teile edu sellise tähtsa küsimuse nagu korterite erastamise seaduseelnõu edasisel arutamisel.

Juhataja

Suur tänu, hr. Lippmaa! Üks hetk, üks hetk! Kolleegid, minule on laekunud ettepanek katkestada kohe peale ettekannet küsimuse arutelu, lükata see järgmisele nädalale. Mis arvatakse? Kas ollakse valmis kohe katkestama? Hr. Zõbin teeb ettepaneku. Motiivid läbirääkimiste käigus, kui sinnamaani jõutakse. See on tema ettepanek. Aleksei Zõbin.

A. Zõbin

Lugupeetud kolleegid! Paljud küsimused, mida me täna ja kogu selle nädala jooksul oleme arutanud seoses korteriprobleemidega, on lapsemäng võrreldes globaalprobleemi lahendamisega, mida inimesed ootavad. Muidugi, varem oli prognoose ja projekte, kuid kahjuks saime viimase projekti alles täna hommikul. See on väga tõsine küsimus. Ma ei taha asjaga venitada, aga puhkepäevadel saaksid kõik aru pidada, naabritega vestelda, saada teada, mida elanikud sellest mõtlevad. Ja esmaspäeval saaks hakata seda küsimust arutama, sest see on väga tähtis küsimus. Korterite müümine nendele, kes seal praegu elavad, 100 000 – 20 000 eest, on tõsine probleem, eriti siis, kui rääkida inimestest, kel elu lõpus pole enam sissetulekuid. Projektiga peab põhjalikumalt tutvuma. Vaatasin selle läbi ja ei leidnud sealt sõnakestki kooperatiivkorterite kohta. Seepärast teen ettepaneku, et kõik hästi läbi kaalutaks ja siis saab ka esmaspäeval, suurte pühade eel, asja põhjalikumalt arutama hakata.

Juhataja

Suur tänu! Kolleegid, mul oleks omalt poolt selline ettepanek, et me kuulaksime siiski ära küsimuste vastused. Ma saan aru, et ka hr. Reinson täna esineb. Hr. Reinson, kas täna on ka kaasettekanne? On ka kaasettekanne.

Mul on selline ettepanek, kolleegid! Esitame küsimused ettekandjatele ära ja enne läbirääkimiste jätkamist tuleme veel kord selle juurde, kas katkestada või mitte. Nii vist on õigem. Eks ole?

Hr. Lippmaa, vastavalt meie reglemendile kuulutame nüüd 20-minutilise vaheaja ja siis asume küsimustele vastama. Töö jätkub 12.20.

Juhataja

Kohal on 72 saadikut, puudub 32. Palume kõnetooli hr. Lippmaa. Küsimused ettekandjale. Illar Hallaste.

I. Hallaste

Lugupeetud juhataja, austatud ettekandja! Kristlik-demokraatlik saadikurühm tegi selle eelnõu kohta kaks parandusettepanekut. Ma küsiksin teie kui valitsuse esindaja käest, kas te oleksite valmis neid aktsepteerima? Esimene parandusettepanek oli § 3 lg. 2, mille viimane osa kõlaks selliselt, et teiste riikide kodanikele korterite müük võib toimuda vaid Eesti Vabariigi Valitsuse poolt korraldatavatel oksjonitel konverteeritava valuuta eest. Teine ettepanek oli (§ 3 lg. 4: asustamata elamute korterite ostu eesõigus on neis korterites elavatel üürnikel), et asustamata elamute korterite müük toimub oksjonitel. Kui me teise parandusettepaneku sõnastaksime nii, et vähemalt pooled asustamata elamutest ja korteritest müüakse oksjonitel, kas te olete valmis sellisel juhul meie parandusettepanekuid aktsepteerima, see tähendab, et nad hääletusele ei läheks? Aitäh!

T. Lippmaa

Esimesele küsimusele ma vastan selliselt, et valitsuse esindajana ma soostun kristlik-demokraatliku rühma ettepanekuga, et välisriikide kodanikele võib müüa või müüakse oksjonil konverteeritava valuuta eest. Kuid ma pean siin tegema ühe isikliku repliigi. Mind on valitsus siia saatnud oma esindajana seda projekti kaitsma ja ma võtan omale julguse vastata ka valitsuse eest. Mis see minule pärast kaasa toob, see on iseküsimus. Teisele küsimusele ma vastaksin niimoodi. Oksjonite kohta on jällegi seinast seinä arvamusi. Teise lugemise vaheajal esitati vabariigi valitsusele lugupeetud rahvasaadikute Heinz Valgu ja Jermolajevi poolt järelepärimine, mis õigusega on müüdud oksjonil maha see Lasnamäe maja, millest on olnud palju juttu. Valitsus saatis mind sellele vastama, kuid ajapuudusel ma ei saanud mitte siia kõnepulti tulla vastama, vaid Heinz Valgu nõusolekul läks see vastus kirjalikult. Küsimus oli niisugune: mis õigusega müüdi see maha ja kes on vastutav ja keda on selle eest karistatud? Vaadake, siin on nüüd seinast seinä arvamine. Mina arvan, et see on Ülemnõukogu pädevuse küsimus, kas ta lubab kõik asustamata majad müüa oksjonil või ei luba.

See küsimus on juba teie otsustada. Valitsuse esindajana julgen avaldada oma seisukoha, et 50% oleks see optimaalne piir, mida võiks müüa oksjonitel. Ütlen informatsiooniks, et Leedus on projektis 5%, mida ma pean ebanormaalselt väikeseks, see on kaduvväike protsent.

Kuluaarides esitati mulle küsimus, miks ühte või teist probleemi ei ole täna väljajagatud määrustikus kirjas? Määrustik on üles ehitatud juristide nõudel niimoodi, et see ei kordaks neid probleeme, mis on seaduseelnõus. Määrustik on täpsustav dokument, mis räägib lahti seaduseelnõuga antud suunad. Kui seal midagi juhtub korduma, siis see on tehniline aps, aga põhimõte lähtub selles, et kõik, mis on seaduses, ei tohiks korduda määrustikus.

Juhataja

Suur tänu! Teet Kallas.

T. Kallas

Hr. Lippmaa! Teatavasti loodi Tallinnas nädalapäevad või vähemgi tagasi üle-eestiline Koduliit, kaitsmaks üürnike, allüürnike ja teiste, tähendab tegelikult kõigi huve, kes me kuskil mingi katuse all elame. Selle organisatsiooni sünni ei saa käsitada kui ainult initsiatiivi rahva poolt, vaid ka kui märki sellest, et oleme siin töötanud mõneti vaakumis, heas usus omaenda õiglasele meelele ja tarkusele. Kas poleks mõttekas enne lõplike, võib-olla saatuslike, ekslike otsuste langetamist ära kuulata Koduliidu seisukoht?

T. Lippmaa

Sellise liidu loomisest ma lugesin ajalehest ja kuulsin raadiost. Pöördusin selle initsiatiivgrupi poole palvega hakata kohe koostööd arendama. Minul on kohtumine nendega määratud 25-ndale, s.o. esmaspäevale. Nii et minu algatus selliseks kohtumiseks on olemas. Koduliit on ilmselt organisatsioon, kes edaspidi hakkab tegelema üürnike kaitsega üürileandjate suhtes. See on analoog Rootsiga, kus on loodud ülerootsiline Üürnike Liit, aga see läheb juba väga pikaks, kui ma hakkan teile seletama, kuidas näeb välja Rootsi Üürnike Liit. Nad on siin meil külas käinud ja nad teevad seal väga tublit tööd. Üürnike Liit kooskõlastab üüri ja see on väga keeruline, pikk protsess. Nii et ilmselt me peame Koduliiduga alustama koostööd. Aga kas see Koduliit on valmis täna arutama sisuliselt seda probleemi ja kas on meil õige edasi lükata selle seaduseelnõu arutamist nii kauaks, kui Koduliit hakkab oma seisukohti ütlema, selles, ausalt öeldes, ma isiklikult täna kahtlen.

I. Raig

Austatud rahvasaadikud, austatud esineja! Mul on kolm küsimust.

1. Kas teil on ülevaade, kui palju praegu riiklikku ja munitsipaalalamufondi kuuluvatest korteritest ja elamutest on endiste omanike omad? Tähendab, kui paljud nendest korteritest kuuluksid omandiõiguse ja järjepidevuse taastamise korras endistele omanikele?

2. Kas on välja töötatud mehhanism selliste elamufondi kuuluvate eramute ja korterite erastamiseks, millel on endised omanikud omandiõiguse järjepidevuse taastamise alusel? Ja kas see mehhanism ei peaks olema lülitatud ka käesolevasse määrustikku?

3. Kas need koefitsiendid metoodika lisas, mis on antud elamute ja korterite heakorra taseme määramise kohta, arvestavad kuidagi ka korterite kvaliteeti, kas või näiteks keskküttesüsteemi oma, kas see süsteem on uus või amortiseerunud, 50 aastat vana? Sest praegu tuleb välja, et siin on kõik ühe koefitsiendiga. Kuidas siis oleks võimalik koefitsienti sisse viia, näiteks amortisatsiooni astet?

T. Lippmaa

Esimesele küsimusele, kui palju endisi omanikke elab praegu üürnikena natsionaliseeritud majades, ei oska mina tõesti vastata, kuna selline statistika vabariigis puudub. Puudub väga palju elamusuhetele tuginevat statistikat.

Ma julgen avaldada arvamust, et siin võib anda ainult mingi eksperthinnangu. See küsimus vajaks eraldi uurimist, mis nõuab aga palju raha, mida Kommunaalametil kahjuks ei ole.

Nüüd mehhanism endiste omanike õiguste taastamiseks, kes on üürnikena jäänud nendesse korteritesse, mis on nendelt kunagi ära võetud või natsionaliseeritud. Pean tunnistama, et seda mehhanismi me tõesti ette näinud ei ole, ei ole selle peale tulnud. Siin peaks mingisugune mehhanism ilmselt valitsuse määruks olema ette nähtud. Aga kuna ma ütlen veel kord, et see määrustik, mis teie laua peal on, on eelnõu, mis saab tugineda seadusele ja ainult seadusele, siis tuleb ilmselt see mehhanism ette näha. Või anda siis teie poolt valitsusele ülesanne see mehhanism välja töötada, vajadus selle järgi on, olen nõus.

Kolmas küsimus: kas keskkütte amortiseerumise arvestamine on ka ette nähtud? Selle määrustiku lisas nr. 1 on toodud heakorra astme elemendid, olenemata selle elemendi amortiseerumise astmest. Amortiseerumise kohta on teine punkt, mis ütleb, et amortisatsioon arvestatakse maksumusest maha enne hinna määramist. Ja amortisatsiooni hindamine käib ekspertide poolt hinnatud füüsiliste elementide kaupa Kommunaalameti väljatöötatud metoodika järgi. Ekspertid hindavad ära, et katus on amortiseerunud 50%, keskküte 99% ja see võetakse müügihinna määramisel maksumusest maha. Iga konstruktiivse elemendi maksumusest võetakse selle amortisatsiooni astmest sõltuvalt müügipäeva seisuga vastav summa maha.

A. Mölder

Austatud spiiker, austatud ettekandja! Oma ettekandes ütlesite, et valitsusele tuli ootamatult viimase aja ehituse kõrge hind. Ja kuna seaduse projektis on ainuvariandina variant B, nüüd on lisaks toodud

variandid C ja D. Ja arvestagem seda, et väga suur hulk kortereid on ehitatud pärast 1984. aastat. Kas see tähendab nüüd valitsuse poliitika muutumist ja dotatsioonide säilimist?

T. Lippmaa

Te küsisite, kas valitsusele tuli ehitamise kallinemine ootamatult. Ma ei usu, et valitsusele tuli see ootamatult.

I. Raig

Te nii ütlesite ettekandes.

T. Lippmaa

Ma ütlesin, et minule tuli see ootamatult. Õigemini, ma ei osanud ette näha, et tol perioodil külmutati ehitusmaterjalide hinnad. Aga ehitusmaterjalide hinnad on nüüd lahti sulatatud. Ehitusmaterjalide hinnad on vabaturu hinnad ja ehitusorganisatsioonide programm, mida me analüüsisime kaks nädalat või nädal aega tagasi, dikteerib need 750-rublased hinnad seoses sellega, et ehitusmaterjalide toore kallineb. Pean enesekriitiliselt tunnistama, et ma ei osanud ette näha selle ettepaneku tegemisel jaanuari alguses, et see hinnahüpe ehituses on nii suur. Ja sellepärast ma esitasin tol ajal ainuisikuliselt valitsusele läbivaatamiseks selle n.-ö. kompromissvariandi taastamisväärtuse kehtestamiseks. Kahjuks ei ole valitsuse istungil leitud aega seda küsimust arutada. See on käinud n.-ö. peaministri tasemel, ta delegeeris selle küsimuse otsustamise majandusministri asetäitjale hr. Terkile, Riigivaraameti peadirektorile hr. Kamratovile ja minule, et me asja läbi vaataksime. Ja me kirjutasime kolmekesi tol momendil sinna sisse, nagu te näete, mitte taastamisväärtuse, vaid orienteeruva taastamisväärtuse, mis annab teatud mängumaa. Ütlesin teile täna isikliku arvamuse, et see 750 rubla, mis on praegu taastamisväärtus, on liialt kõrge hind, et ka lugupeetud rahvasaadikute palk kannataks välja sellise hinnaga korteri ostmist. Valitsuse nimel pöördun tagasi esimese variandi juurde, mida esimeses projektis me teile esitasime, kus on maksumus ruutmeetri eest 500 kuni 200 rubla. Maksumust on korrigeeritud kuni 1939. aastani materjalide kallinemise koefitsientidega. See ei ole oluliselt suur, seal on 1,12 või 1,13. Nii et sisuliselt ei muuda see kuigivõrd rahasumma suurust. Sisulise väärtusena on nii variant A kui ka see 1984. a. hindades variant identsed. Seega jääks siis valitsuse poolt need kolm suhteliselt madala hinnaga varianti.

Teine küsimuse pool oli, kas inflatsiooni ei nähtud ette. Tunnistan, et ma ei ole rahanduse spetsialist ja ei julge selle koha pealt kaasa rääkida.

J. Allik

Lugupeetud hr. ettekandja! Kõigepealt tahaksin avaldada tänu selle eest, et te esitasite saadikutele ka selle määrustiku uue variandi, mis võimaldab meie arutelu tunduvalt konstruktiivsemaks muuta. Mul on nüüd kolm küsimust. Need neli varianti: A, B, C ja D. Ma mäletan, et valitsus sidus ühe või teise variandi hinna määramise vahepeal sellega, millisele n.-ö. tsensusele Ülemnõukogu läheb, kas 25 või 10 aastale või üldse mitte. Kas ka praegu on need variandid seotud sellega või mitte, nagu nüüd võiks aru saada? Teine küsimus: miks teie valitsuse esindajana ei poolda Leedu Vabariigi projekti? Kas küsimus on fiktiivsetes sissekirjutamise võimalustes või on mingi muu asi siin taga? Ja kolmas küsimus. Vabariigi valitsuse juht süüdistas Ülemnõukogu selles, et see juba 7 kuud venitab korterite erastamise seaduse vastuvõttuga. Kas see on ka teie arvamus?

T. Lippmaa

Kui lubate, alustan viimasest küsimusest. Mina ei võta endale seda julgust Ülemnõukogu süüdistada, ma ainult kommenteerin fakti. Ülemnõukogu Presiidiumile esitati seaduseelnõu, mitte küll sellises variandis, nagu ta praegu on, vaid esitati valitsuse esimehe Edgar Savisaare allkirjaga korterite ja eramute müümise või erastamise üldalused. Seal on kaks etappi. Teisel etapil nähti ette osakute väljamaksmist ka siis, kui jõutakse nii kaugele, et Ülemnõukogu võtab vastu osakute väljamaksmise seaduse. See projekt esitati rahva aruteluks ajalehes "Rahva Hääli" ja "Sovetskaja Estonija" 29. augustil ettepanekuga avaldada arvamusi Kommunaalameti aadressil. Kahjuks millegipärast ei toimunud aktiivset arutelu, 38 või 36 kirja, mis sellel teemal tuli, ei saa nimetada rahva aruteluks. Sealjuures mitte ühtegi venekeelset kirja. Augusti viimasel või septembri esimesel kuupäeval esitas valitsus oma ametliku saatekirjaga selle üldaluste seaduseelnõu Ülemnõukogu Presiidiumile. Siis oli mõningane vaikuse periood ja meie pealekäimisel asuda asja arutama anti see tagasi ja öeldi, et niisuguseid aluseid nad enam vastu ei võta, tehku me konkreetne seaduseelnõu. Selle me tegime valmis umbes septembris. Siis oli see arutusel presiidiumi istungil, oli arutusel Ülemnõukogu esimehe hr. Rütli juures, ja siin Ülemnõukogu komisjonides. Ma mäletan, et ma käisin sotsiaalkomisjoni ees seda küsimust ette kandmas. Sellel momendil ei olnud justkui mingeid probleeme. Valitsuse projektile ei esitatud, nagu ma mäletan, mingit sisulist kriitikat. Sotsiaalkomisjon praktiliselt soostus eelnõuga. See, et ta jõudis 9. detsembril teie töölaudadele, tähendab, et ilmselt on siin tegemist presiidiumi aparaadi venitamisega.

Kui ma juba tagurpidi alustasin, siis ma lähen Leedu variandi juurde. Ei, ma pooldan küll Leedu varianti. Aga ma pean tunnistama, et Leedu variandi tagamaa on mul natuke veel läbimõtlema. Ma sain Leedu variandi praktiliselt üleile ja sellepärast trükkisime ühe lehe ringi, see oli tehtud ilma D variandita. Leedulased olid meil siin eelmisel nädalal külas ja tõid oma leedukeelse teksti kaasa, me lasime selle kiiresti laupäeval tõlkida, see on täiesti arvestatav variant. Aga kuna seda varianti ei ole valitsusega ega

peaministriga arutatud, ei võtnud täna oma le julgust seda valitsuse seisukohana esitada, vaid esitasin selle teile kui informatiivse võimaluse, mida Ülemnõukogu võiks arutada. Mulle tundub, et seda on mõistlik kaaluda ja isegi pooldada.

Tsensus ja hinna küsimuste seosed, valitsuse seisukoht I projektis oli 25 aastalt minna 10 aastale. Selles oli ka oma loogika. Sest nagu te mäletate, võtsite vastu kaubanduse, teeninduse privatiseerimise 10-aastase tsensusiga jne. Siis me pakkusime ka 10 aastat välja. Aga see on jällegi, lugupeetud Ülemnõukogu, teie otsustada, kas on vajalik 0-tsensus või 25 või 10 aastat. Ma arvan, et need 10 aastat oleksid loogiliselt seotud hinnapoliitikaga, kui me räägime kas Leedu variandist või 1984. aasta hindadest. 25-aastane tsensus tõstis nii palju pinget, et me pidasime otstarbekaks muuta see 10 aastaks.

J. Jõerüüt

Hr. eesistuja, lugupeetud ettekandja! Kõigepealt ma avaldan sümpaatiat teie idee moodustada siin fraksioonidevaheline elamupoliitikaga tegelev saadikute rühm, kuivõrd see ei ole üks akt, mis meil praegu laua peal on, vaid neid tuleb veel. Ma tegin ka vastavasisulise ettepaneku, mis loomulikult ei tähenda, et me hetkekski võiksime katkestada praegu käsil olevate paberitega tegelemise.

Mu küsimus, andke andeks, tundub võib-olla närimisena, aga on ometigi väga konkreetne. Vaadake, palun, määrustiku lk. 2, ülevalt teise lõigu lõpp. Eesti keeles on võimatu aru saada, mida siin on mõeldud: "... võivad üks või mitu antud elamus elavatest üürnikest või mõni teine üksikisik osta elamu tervikuna". Sinnamaale on kõik selge. Edasi on täiesti arusaamatu lause lõpp: "... või korterist suurema osa elamust".

Ta on nii keeleliselt kui ka sisuliselt mulle mõistmatu. Kas te oskaksite öelda, mis on tegelikult õige variant? Siin on tegemist veaga.

T. Lippmaa

Jah, ma pean vabandama oma eesti keele alast harimatust. Eks siin ole aeg oma töö teinud. Mõtlesin seda, et üksikisik võib osta elamu tervikuna või korterist suurema osa elamust, s.o. osa elamust, mis on suurem kui üks korter. Eksisteeris arvamus, et inimene võib osta ainult ühe korteri. Siis me pareerisime selle väitega, et võib osta ka elamu tervikuna, näiteks 60 korteriga elamu, kui ülejäänud 59 seal elavat üürnikku annavad selleks oma kirjaliku nõusoleku. Te võite ära osta oma naabri korteri ja oma korteri, kui naaber annab selleks kirjaliku nõusoleku. Kui see keeleliselt ei ole arusaadav, siis see määrustiku projekt on keeleliselt toores, redaktsiooni läbimata. Me oleme valmis väga lahkelt ka teie keelelisi parandusi vastu võtma. Tekst lähebki keelelisse korrektuuri, aga põhimõtteliselt on asi selline.

I. Fjuk

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! See on tõesti kohutavalt vajalik teema ja need küsimused on, ma arvan, ikkagi asja toetavad ja edasiviivad.

Nüüd esimene küsimus. Kas te ei arva, et juba 1. paragrahvis peaks olema märge, et "välja arvatud natsionaliseeritud elamud", kuivõrd te ise ütlesite, et ei ole selle teema peale mõelnud? Kuskil on olemas endised omanikud ja kõik sellega kaasnev, see määrustik peaks sätestama ainult neid elamuid, mis on ehitatud kui riigielamud, mitte kui natsionaliseeritud elamud.

Teine küsimus: kas ei peaks käsitlema peatükki 3, seda § 8 varianti mitmes eri raskusastmes? Ma nimetaksin praegu ainult neli erinevat raskusastet, mis peaksid olema struktureeritud. Esiteks – kui korteri ostab korteris elaja; teiseks – kui ostetakse korter, mida alles rekonstrueeritakse; kolmandaks – asustamata korter, ja neljandaks – kui ostja on ühe korteri, kus ta ise elab, ostnud, aga ostab veel teise, kolmanda jne. Kas need hinnad peaksid siis olema kõigil ühesugused, nagu siin pakute, või mitte?

Kolmas küsimus: kas ei peaks määrustik erinevalt käsitlema esimest ostmist ehk privatiseerimist ja siis sellele järgnevat edasimüüki või omandiõigusest tulenevat müümist. Need peaksid olema erinevatel hinnaalustel.

Ja viimane küsimus. Kas selle määrustikuga ei peaks olema seotud ka elukalliduse indeks või inflatsiooniindeks? See tähendab, kas ei oleks otstarbekas panna sellele määrustikule mingisugune tähtaeg, mille jooksul müük toimub selle määrustiku alusel, ja mingi määruusega, et edaspidi hakkab hinnakujundus lähenema turuhinnale. Kas see ei käivitaks protsessi juba praegu, sest inimesed kardavad, et hiljem on seda raskem teha. Aitäh!

T. Lippmaa

Lugupeetud hr. Fjuk! Kui me oma seaduseelnõu esitasime, siis me eeldasime, et kõik need nüansid arutatakse läbi valitsuses ja väga teretulnud on kõikide rahvasaadikute ettepanekud. See määrustiku projekt ei ole ju Ülemnõukogu poolt vastuvõetav dokument, see on n.-ö. abimaterjal ja kajastab meie või minu madalat või kõrget kvalifitseeritust, või mis ta siis on. Võib-olla on siin tõesti veel palju arutamata asju. See ei ole valitsuses sellepärast läbi arutatud, et ei ole seadust. Olen ka arvamusel, et ega Ülemnõukogu vist ei jõua määrustikku ja korra arutamist detailselt paika panna, see oleks Ülemnõukogule natuke koormav. Ma arvan, et siin peab ikkagi valitsusele jääma teatud mängumaa, et asja läbi arutada. Aga nendele konkreetsetele küsimustele püüan kiiresti vastata. Esimesele küsimusele natsionaliseeritud elamute kohta ma sissejuhatuseks ütlesin, et kõik, mis on seaduses, ei ole määrustikus korratud. See tähendab seda, et kui te seadusega keelate natsionaliseeritud majade müümise, nii ta

seaduseelnõus on, siis me määrustikku seda ei pane. Hinnad? §-s 8 on tõesti teie ettepanek, ma ütleksin kvalifitseeritud ettepanek, mida me selle määrustiku läbitöötamisel peaksime veel kord arutama, aga ma siiski loodan, et Ülemnõukogu annab valitsusele mingi kindla suuna, mille alusel ta hakkab ümber töötama seda esialgset projekti. Nüanssidesse on ajapuudusel raske minna, selleks peab natuke kontsentreeruma ja saali ees on see ääretult raske. Aga teie ettepanekud olid kõik õiged ja arvestatavad. Ma pean silmas teie arvamust esimese ostmise, privatiseerimise, omandiõiguse kohta. Jah, kõik need küsimused peaksid tõesti olema siin detailselt käsitletud. Loogiline järjekord oli selline: kui Ülemnõukogu võtab vastu seaduse, annab valitsusele aega kaks kuud või kuu selle määrustiku vastuvõtmiseks, siis pannakse töögrupid tööle, need saadetakse kooskõlastamiseks maakondadele, linnadele, ametkondadele, ilmselt ka erakondadele. Peab olema konsensuskomisjon, kes selle enne valitsusele esitamist ka läbi vaatab. Nii et see töö seisab veel ees, ma arvan. Seesama jutt kehtib elukalliduse indeksi ja tähtaegade puhul. Ma toetan teie arvamust. Te jõudsite vist autonoomselt Leedu variandi juurde. Sest Leedu variandis on üks niisugune paragrahv, mis ütleb, et hinnapoliitika 1984. a. hindades ehk meie variant D kehtib kuni 1. oktoobrini 1991, eeldusega, et nad võtavad selle seaduse vastu nüüd aprilli algul. Ja kõik, kes on oma avaldused korteri ostmiseks esitanud enne 1. oktoobrit 1991, saavad selle vana hinnapoliitika alusel. Pärast seda esitatud avaldused lähevad realiseerimisele turuhindadega. Siin on niisugune tagamõte: käivitada privatiseerimisprotsess, sundida inimesi kiiresti otsustama, mitte jätta otsustamine kaugema tuleviku peale, teades, et siis on hind juba kallim.

A. Zöbin

Lugupeetud ettekandja! Teie ettepanekus või dokumendis on tegelik paiksustsensus 10 aastat. Minu teada on tsiviliseeritud maades omandiõigus isegi tähtsam kui õigus kodakondsusele, see tähendab, et inimesel võib-olla mingis riigis omand ka sel juhul, kui ta ei ole selle riigi kodanik. Aga see dokument jätab inimese tegelikult omandist ilma, aga paljud teised jätavad ta ilma õigusest ettevõtlusele. Ta jääb 10 aastaks tegelikult palgatööliseks. Kas see on humanne? Seda esiteks.

Ja teiseks. Määruses ei ole midagi öeldud selle kohta, kas kortereid võib hiljem vabalt müüa turuhinna alusel või kehtivad jälle mingisugused reglementeeritavad tingimused.

Kui müüakse suure elamu korterid, siis sel juhul peavad nende ostetud korterite elanikud asutama jälle kooperatiivi katuste, keldrite jne. korrashoidmiseks. Kui neil on piiramatu õigus korterit müüa, siis milline on selle kooperatiivi seisund, võrreldes praegu eksisteerivate kooperatiividega, millest siin pole üldse juttu. Peale selle ei vastanud te täpselt, kas jääb õigus müüa osa majast. Oletame, et 20 korterit müüakse ja 20 jääb müümata ning need korterid on kõik läbisegi erinevatel korrustel, kuidas siis sel juhul hooldatakse katuseid ja keldreid. Ja üldse, kas teie enesekindlust ei kõiguta tänane arutelu ja tuhat küsimust, millele selles dokumendis pole täpset vastust.

T. Lippmaa

Hr. Žöbin, teie küsimuste esitamise kiirus oli nii suur, et ma ei saanud vist mõnest asjast aru. Esimesele küsimusele 10-aastasest tsensusest ja et teistes maades võib omandada kinnisvara ja mitte töötada, ma vastaksin niimoodi, et see küsimus on Ülemnõukogu küsimus. Meie oleme esitanud 10-aastase tsensuse. Ma olen seda mitu korda rääkinud ja ma ei tahaks seda rohkem kommenteerida. Teie voli on vastu võtta otsus, kas see on 10, 25 või 0 aastat või midagi sinna vahepeale. Informatsiooniks ütlen niipalju, et Leedu projektis on nullvariant, kusjuures neil on öeldud – kõik Leedu Vabariigi kodanikud. Oletame, et omanike kohta võetakse vastu 10-aastase tsensuse nõue, ega teiste elamine sellega siis ei ole reguleeritud. Kes ei taha osta või ei saa osta, elab ikkagi edasi üürnikuna. Kõikides maades on üürnikke pool või üle poole või alla poole, inimesed ei tahagi saada omanikeks. Ega igaüks ei ole loodud omanikuks. Teise küsimuse ma jätan praegu vahele, ma ei saanud aru. Kolmas küsimus oli kooperatiivide moodustamise kohta. Seaduse pealkiri ütleb selgelt ära, et see on riikliku ja munitsipaalalamufondi erastamise seadus. Kooperatiiv tegutseb aga oma põhikirja ja oma reeglite järgi. Majas, kus ostetakse kõik korterid ära, ei moodustata mitte kooperatiiv, vaid korteriühistu, mis hakkab tegutsema oma põhikirja alusel. Seal on kõigil oma korterite müümisel täielik omandiõigus. Tänane elamukooperatiiv on aga moodustatud elamukooperatiivi põhikirja alusel, milles on öeldud, et inimesed on tulnud sinna teadlikult, ostnud oma korteri, teades ette, et nad ei ole täieõiguslikud korteriomaniikud, vaid nende õigusi reguleerib teatud määral kooperatiivi põhikiri. Sellele küsimusele vastamine on päevakohane siis, kui me arutame Eesti Vabariigi elamuseadust, kus on fikseeritud ka kooperatiivide õigused. Ette rutates võin öelda, et seal on ette nähtud kooperatiivi üldkoosoleku õigus võtta vastu otsus, mille alusel edaspidi, kui kooperatiiv on kõik oma võlad pangale kinni maksnud, saavad kõik omanikeks ja kõik toimivad oma korteriga oma suva järgi. Katuse ja keldri remonti organiseerib kooperatiiv või siis ühistu. Nii nagu kooperatiiv remondib täna oma katust, nii hakkab ka ühistu edaspidi oma katust remontima ühistu rahaga.

Juhataja

Suur tänu! Kolleegid, me oleme pidevalt rikkunud reglemendi seda lõiku, mis ütleb, et küsimuse esitamise ja vastuse andmisega tuleb hakkama saada kahe minuti jooksul. Kolleegid, ma usun, et nõustute minuga, et otsustades küsimuste ja vastuste iseloomu järgi, ei ole me veel täna küpsed seda seadust vastu võtma. See tähendab, et oleks mõistlik arutelu katkestada. Mulle on laekunud palju parandusettepanekuid, sellest lähtuvalt ma teen ettepaneku, et Jüri Reinson loobuks täna ettekandest ja Ignar Fjuk esitaks viimase küsimuse.

Jüri Reinson. Küsimus? Lepime siis kokku nii, et Jüri Reinsonil on viimane küsimus.

Reglement ei keela küsimust esitamast. Iga saadik võib esitada kaks küsimust, ideaalsel juhul võiks neid täna olla 160. Tõnis Mets.

T. Mets

Hr. Lippmaa! Erastamisel tekib olukord, kus eramajas elavad üürnikud kuuluvad uus-represseeritute hulka, kuna ei ole üüri hinda pidurdavat mehhanismi. Samuti puudub neil korteristamise võimalus. Kas valitsus seab sisse eramajade üüri piirnormid? Mis kaitseks üürnikke tulevase majaomaniku omavoli eest? Kas seda küsimust on teil arutatud? Kas see on reguleeritud?

T. Lippmaa

Küsimus läheb natuke teise valdkonda. Ja ma ei mahu jälle oma kahe minuti piiridesse. See ei ole justkui erastamise probleem, sest ega erastamise momendil ei saa keegi sundkorras sattuda kellegi üürnikuks. Üks ostab ära kas oma korteri või naabri korteri, kui naaber annab selleks nõusoleku, ent sundkorras üürnikuks keegi sellega ei muutu. Mis puudutab eramajades elavate üürnike kaitsmatust, siis nii see täna ei ole. Eramajades ei tohi majaomanik oma üürniku käest võtta üüri üle 16 kopika ruutmeetri eest, riigimajas on see 13,2 kopikat. Mis puutub edaspidisesse üüri reguleerimisse, siis on see täiesti iseküsimus ja tuleb võtta arutamisele ilmselt elamuseaduse käigus.

T. Mets

Jaa. Selge.

Juhataja

Suur tänu! Lembit Arro.

L. Arro

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Võtame määrustiku punkti 9: "Peale 1. jaanuari 1990 valminud elamu algmaksumus ei või olla väiksem ehitusmaksumusest." Tähendab, mis on valminud juba 1990. ja 1991. aastal, tuleb müügile täie maksumusega. Nüüd toetab valitsus, nagu te ütlesite, 200-rublast ruutmeetri müügihinda.

Tekib siisugune olukord, kus 1989. aastal valminud korteri maksimaalne hind on 13 000 rubla, aga tegelikult tuleb nüüd 48 000 – 50 000 rubla. Ma leian, et see ei ole sugugi õige, et kuu aega hiljem ehitatud maja on kolm korda kallim. Võib-olla peaks rakendama ikkagi maksimaalset hinda ja amortisatsiooni maha arvestama?

Teine küsimus. Kas te peate praegu õigeks müüa riigi vara selle odava rubla eest, mida võidakse meile üle piiri sisse tuua? Kas ei oleks õigem praegu müüa ainult põhielanikkonnale ja Eesti Vabariigi taastamisel müüa nendele, kes saavad Eesti kodakondsuse või jäävad siia alaliselt elama?

T. Lippmaa

Ehitusmaksumuse kohta võib-olla niipalju. Siin on jälle seinast seina arvamusi. Hr. Hallaste teeb ettepaneku müüa kõik oksjoniga, teie ütlete, et 1989. aasta hind on liiga kallis. Kui me hakkame täna müüma maju 200-rublase ruutmeetri hinnaga, siis tõesti ei ole see lihtsalt võimalik. Milline eelarvevahend kannab siis need kulud, mis jäävad ehitaja või hoonestaja kanda?

L. Arro

Seda ma just räägin.

T. Lippmaa

Tähendab, keegi peab kandma need kahjud. Me leiame, et meie vaesuse juures ei ole see lihtsalt võimalik. Täna majadel ei tohiks hind olla alla ehituse maksumuse. Mis puudutab seda, et paar kuud tagasi ehitatud maja on sellel juhul mitu korda odavam, siis ma vastaksin, et näiteks kaks kuud tagasi oli suitsuvorst mul kapis mitu korda odavam kui täna. Hinnad muutuvad ja elu muutub.

A. Maarend

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Ma juhiksin tähelepanu sellele, et meil on siin ka üks vastuolu immigratsiooniseadusega, mis võeti vastu möödunud aasta juunikuus. § 24 lõige 1 ütleb, et Eestis paiknevat kinnisvara võib omandada ostu-müügi ja vahetuse teel üksnes Eestis alalist elamisluba omav isik. Kui me tahame hakata müüma maju välisriikide kodanikele, siis ei saa see toimuda vabariigi valitsuse nõusolekul. Kui me seda tahame teha, siis me peame ära muutma ka immigratsiooniseaduse. Kas valitsusel on plaanis seda muuta või taotleda selle muutmist? Täna.

T. Lippmaa

Hr. Hallaste küsis, kas valitsuse esindajana olen nõus sellise punkti vastuvõtmisega seadusesse. Ma vastasin jaatavalt. Juhul, kui te seda otsust aktsepteerite, tuleb teil ka immigratsiooniseadust parandada.

A. Maarend

Enne ikka tuleb muuta seadust, alles siis saame mingi otsuse vastu võtta. Me ei saa oma otsusega minna vastuollu kehtiva seadusega.

T. Lippmaa

See on väga õige, ega mina ei ole seaduse vastuvõtja. Kui te leiate, et te ei saa seadust vastu võtta, siis te ei võta seda. Ma ainult ütlesin, et ma oleksin sellise ettepanekuga põhimõtteliselt nõus.

A. Maarand

Siis peaks seaduse esitajad esitama juba vastavad seaduseelnõud teiste seaduste muutmiseks, mis võivad minna vastuollu uue seadusega.

T. Lippmaa

Saage aru, valitsus ei ole seda teksti esitanud. Hr. Hallaste esitas selle.

Juhataja

Läbirääkimised ei ole veel avatud. Kui on mingi asi paigast ära ja ei ole kahe küsimusega selgeks saanud, tuleb esitada kirjalikult.

U. Ugandi

Lugupeetud hr. juhataja, lugupeetud ettekandja! Kui müümisel arvatakse normpinnaks 25 m² ja lisapinnaks perele veel 10 m², kas senised lisapinnaõigused kehtivad ja arvatakse selle pinna sisse? Ma mõtlen siin kirjanikke, õpetajaid ja advokaate. Kas need arvatakse siia sisse või ei? Tänan!

T. Lippmaa

Tänane ülepinnaõigus on rakendatud ainult üüriarvestuse puhul. See õigus ei laiene elamispinna andmisele, vaid ainult üüri arvestamisele ühekordses määras. Kel on lisapinnaõigus, neile ülepinna eest teatud ulatuses ei arvestata ülepinda kolmekordselt. Nii et see küsimus siin ei kuulu reguleerimisele eraldi küsimusena. Kõigile kehtestatakse norm, kas on see siis 25, 20 või palju tahes. Ma ei pea õigeks hakata seda veel diferentseerima eri kategooriatena.

I. Fjuk

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Ma saan aru, Ida-Euroopa maades toimub erastamisprotsess loomulikult teistes tingimuses, kuid samas on seal jõutud teatud mõttes kaugemale. Kas teil on võimalik esitada Ülemnõukogule mingisugust statistikat või ülevaadet, kuidas see on toimunud Ida-Euroopa riikides?

Ja teine küsimus. Kas ei oleks otstarbekas seda määrustikku siduda teatud tsensusega, et see ei toimiks välisriikide kodanike puhul ja et oleks kindlasti sees linnas elamise aeg? Teist küsimust esitan just hr. Zõbini sõnavõtu kontekstis, et tsiviliseeritud maades see nii ei olevat. Ma vaidlen vastu, enamikes

tsiviliseeritud maades on korterite müügil tsensus, näiteks Šveitsis on tsensus 5 aastat. Et osta korterit, peab välisriigi kodanik olema seal elanud 5 aastat.

T. Lippmaa

Ida-Euroopa kohta ma kahjuks ei suuda teile täna anda ammendavat vastust. Ma olen selleks vastuseks valmis, aga ma arvan, et Ülemnõukogu ees läheks see jälle väga pikaks, see vajaks pooletunnist loengut. Õnneks on meil viimasel ajal tekkinud sidemed ÜRO Ida-Euroopa elamupoliitika organisatsiooniga. Meie esinda ja on viibinud vastaval ÜRO nõupidamisel. Mul on eile saadud kutse Stockholmis toimuvale erastamisalasele nõupidamisele, mis toimub 17. aprillil ja millest võtavad osa näiteks Ungari ja Poola. Meil on olemas andmeid ja ka kirjalikke ettekandeid nendest väga rasketest probleemidest, mis Ungaris on tekitanud kodutuse. Seal arutab juba parlament kodutuse probleeme. See ettekanne läheks hästi pikale, aga ma olen nõus asjast huvitatuile seminari organiseerima.

Kas normatiivpind 25 m² on välisriikide kodanikele tsensusena või ilma? See on väga vaieldav küsimus, sest tõesti mõni riik ütleb, et kinnisvara ei tohi välisriigi kodanik osta.

Mõni riik jälle ütleb, et korterit ei peeta kinnisvaraks, mõni on kehtestanud oma riigis korterite soetamiseks teatud tsensus, nagu Šveits. Ka Eesti riigi jaoks peab leidma optimaalse variandi, kas me läheme nullvariandile või kehtestame 10-aastase tsensus. Kui oleks kodakondsus, siis oleks teisipidi lahendatav, kas kodakondsuseta saab omada kinnisvara või mitte.

J. Reinson

Lugupeetud Ülemnõukogu juhataja, lugupeetud ettekandja! Kas teie töögrupp seda seaduseelnõu ette valmistades analüüsis, miks ei hakanud toimima Eesti NSV Ministrite Nõukogu ja Eesti NSV Ametiühingute Nõukogu määrus nr. 115 "Riikliku ja ühiskondliku elamufondi majades asuvate korterite kodanike isiklikku omandisse müümise kohta", mis on vastu võetud 8. veebruaril 1988?

T. Lippmaa

Ma olin selle määruse ettevalmistamise juures. See tugines NSV Liidu Ministrite Nõukogu ja NLKP Keskkomitee ühismäärusele, mille alusel andis Eesti NSV valitsus välja nimetatud määruse. See määrus andis kohalikele omavalitsustele võrdlemisi laialdased volitused hinnapoliitika määramiseks. Kui täna oleme seisus, et Ülemnõukogu ei taha anda volitusi valitsusele, siis tolleaegne valitsus Indrek Toome eesistumisel andis need volitused kohalikele omavalitsustele ja andis ülesande kohalikele omavalitsustele välja töötada oma määrustikud, oma hinnapoliitika. Asi hakkas kuidagimoodi liikuma, me avaldasime sel ajal isegi survet, kuna rahvale oli põhjust öelda, et vaadake, meie poolt on küsimus lahendatud, aga omavalitsused ei ole oma määrustikku vastu võtnud. Ja nii see tõesti oli. Siis hakkasid

Eestis toimuma poliitilised protsessid ja see jäi kuidagi unarusse. Mõni maakond võttis vastu. Ma vist väga ei eksi, kui ütlen, et Hiiumaa ja Harju võtsid oma määrustiku vastu ja midagi seal ka müüdi.

Siis valiti uus Tallinna linnavolikogu ja uus Tallinna linnapea Hardo Aasmäe kirjutas alla Tallinna müügieeskirjadele, kus olid täpselt ära toodud kõik hinnad, mis kehtivad ka täna. Ega seda Toome määrust ei ole keegi tühistanud, see on Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi otsusega peatatud. Tähendab, on olemas Tallinna linnavalitsuse määrus, kus on täpselt ära toodud, kui palju maksab Tallinnas paneelelamu, kui palju puitelamu ja missugused protsendid juurde ja maha arvutada. Kõik see dokumentatsioon on olemas, kuid määrus on Ülemnõukogu Presiidiumi otsusega peatatud. Seega teie poolt nimetatud määrus ei hakanud toimima sellepärast, et kohalikud omavalitsused ei pannud protsessi käima.

J. Liim

Lugupeetud ettekandja! Te ütlesite, et arvamust on kirjalikult avaldanud ainult üle 30 inimese. Kas te ei pea otstarbekaks kohe lasta ajakirjanduses ära trükkida täna meie lauale pandud tekst ja küsida rahva arvamust! Paraku seni on ajakirjanduses avaldatud ainult mõtteid ja arvamusi, konkreetne tekst tooks elanikele täpselt esile saadikute ees olevad probleemid ja põhjused, miks vastuvõtmine viibib. Tänan!

T. Lippmaa

Põhimõtteliselt toetan taie ettepanekut, ma kordan ainult, et siin võivad tekkida tehnilised raskused, kas ükski ajaleht võtab ühe valitsuse määrustiku projekti avaldamiseks. Ma kahtlen, sest me oleme seda proovinud ja selle peale on meile alati eitavalt vastatud. Öeldakse – kirjutage artikkel. Kui eelmisel nädalal ilmus "Päevalehes" üks analoogne diskussioon, kus oli seinast seina arvamusi, tekkis mul seda lugedes arvamus, et ma pean diskussiooni jätkamiseks omapoolse arvamuse lehte kirjutama. Ma viivitasin selle avaldamisega, et kuulata ära tänane arutelu ja kirjutada siis valitsuse seisukohast või oma ametikohast lähtudes arvamus kogu selle diskussiooni kohta. Aga ma kardan, et ajakirjandus ei võta seda avaldamiseks vastu sõnasõnalise tekstina.

Juhataja

Kui on küsimus, siis Lembit Annus.

L. Annus

Lugupeetud spiiker, lugupeetud ettekandja! Minu ees on Eesti Vabariigi Ülemnõukogu päevaleht "Rahva Hää". Kas teie kui ettekandja toetaksite seda, kui Ülemnõukogu võtaks vastu otsuse, et avaldada see projekt "Rahva Hääles"?

T. Lippmaa

Aga miks mul peaks midagi selle vastu olema? Muidugi toetan. Samal ajal on tänases arutelus väga palju positiivseid ja konstruktiivseid ettepanekuid. Veel kord teie ettepanekuid läbi mõeldes ja töögrupiga kokku tulles võtaksime võib-olla mõneks päevaks aja maha ning teeksime veel mõningaid muudatusi sellesse määrustikku ja siis avaldaksime juba niisuguse kava, mida rahvas saaks arutada ja seejärel arvamusi avaldada. Põhimõtteliselt olen nõus.

Juhataja

Suur tänu, hr. Lippmaa! Praegu me rohkem küsimusi ei esita, mina pean Ülemnõukoguga nõu. Nagu te kõik veendusite, ei saa tõepoolest täna seadust vastu võtta. Minule on laekunud hulgaliselt parandusettepanekuid. Ma peaksin asjaosalistega dialoogi.

Kõigepealt need ettepanekud, mis on parandusettepaneku tunnustega, annaksin heameelega praegu komisjoni Jüri Reinsonile. Protseduurilised ettepanekud arutaksin läbi, vähemasti need, mis tähelepanu väärivad enne hääletamist. Kas hr. Zõbin oleks sellega nõus, et Ülemnõukogu juhatus teeb ettepaneku "Rahva Hääle" ja "Sovetskaja Estonija" toimetusele avaldada nendes kahes ajalehes see seaduseelnõu, ja et me ei võtaks selle kohta vastu Ülemnõukogu otsust. Ma arvan, et esialgu oleks korrektsem, kui me teeksime ettepaneku, ilma otsuseta. Olete nõus? Nõus. Kas Jaak Jõerüüt on sellega nõus, et me soovitavat või pakutavat komisjoni hakkame moodustama (kui näiteks Ülemnõukogu soovib täna katkestada) teema jätkamisel?

Kolleegid, ma paneksin hääletusele, kas Ülemnõukogu on nõus katkestama käsiloleva päevakorrapunkti arutelu? Millised on ettepanekud? Kas järgmisel, 35. istungjärgul jätkame? Kohaloleku kontroll. Kohal on 71 rahvasaadikut, puudub 33.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et katkestada käsiloleva päevakorrapunkti arutelu arvestusega, et jätkatakse järgmisel, 35. istungjärgul? Palun hääletada! Lihthäälteenamus. Selle ettepaneku poolt on 63 rahvasaadikut, vastu on 2, erapooletuid on 2. Arutelu katkestatakse.

Jüri Reinson, ma annaksin kõik need parandusettepanekud üle, ka koos ettepanekutega, ja ma paluksin Jüri Reinsonil ette valmistada meiepoolne kiri ajalehtede toimetustele.

Kolleegid, meil on jäänud veel pool tundi. Enne kui me läheme järgmise päevakorrapunkti juurde, tahaksin nõu pidada ühes küsimuses, mis teeb muret mitte ainult mulle, vaid paljudele, konkreetselt ka heale kolleegile Peeter Lutile.

Peeter Lutt kirjutab mulle: "Iga päevaga meie vabariigi majandus langeb. Ülemnõukogu arutab selliseid probleeme ja seaduste eelnõusid, mis meie maale ja rahvale ei anna midagi. Teen teile ettepaneku võtta

alates uuest nädalast täiskogu päevakorda eranditult majandust uutele alustele viivate seaduste arutamine – maareform, haldusreform, omandireform. Selleks on vaja ka Eesti Vabariigi Valitsusele anda sellekohased korraldused." Loodan, et saate aru majandusega tegelemise hädavajalikkusest. Meid on nüüd kaks, Peeter Lutt ja mina, kellel see mure on, kuid sellest on vähe, ka teised peavad seda mõistma. Kolleegid, kui teie annate minule volituse ja muudate vastavalt reglementi, et mina panen kokku päevakorra, siis ma võtan selle aluseks, mida Peeter Lutt palub. Kas annate mulle need volitused? Mis nüüd saab? Teist mehhanismi mina ei näe, minul ei ole õigust lülitada päevakorrast välja neid küsimusi, mis järgmiseks istungjärguks on juba Ülemnõukogu otsustena sisse hääletatud. Mis me teeme, Peeter Lutt? Ma küsiksin enne Peeter Luti käest, asi on tõsine. Mis me teeme?

P. Lutt

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Ma arvan, et praegu tuleb eelkõige mõelda meie maa ja rahva peale. Selles vaimus tuleb läbi viia valitsuse infotund järgmisel nädalal ja mõelda, mida on vaja arutada selleks, et majandusküsimused hakkaksid jooksuma õiget rada.

Juhataja

Kolleegid, minul on selline ettepanek, et me täna siiski ei jätka diskussiooni sellel teemal. Teeme seda esmaspäeval esimese istungi alguses, kui vastavalt reglemendile arutame päevakorda. Ollakse nõus? Millega ma eksisin, Arvo Junti? Sest kui me alustame diskussiooni, süvendan seda reglemendi rikkumist, mida ma ise praegu lubasin, kuritarvitades teie usaldust.

A. Junti

Ma arvan, et juhataja ei eksinud mitte milleski, ma avaldan juhatajale täit toetust, kuid samal ajal teen ettepaneku jätkata järgmisel nädalal samasuguse töökorraga nagu sellel nädalal, ajagraafiku kohaselt.

Juhataja

Panen hääletusele. Ärme, kullakesed, alustagem diskussiooni! Ants Veetõusme viimasena kui komisjoni esimees.

A. Veetõusme

Lugupeetud juhataja, lugupeetud saadikud! On väärtuslik mõte hakata arutama majandusasju saalis, kuid ma arvan, et veel parem oleks neid asju arutada kõigepealt komisjonides, ja kui meie saadikud on valmis, kaasa arvatud hr. Lutt, juba esmaspäevast rääkima maareformist konstruktiivselt, olles saanud valitsuselt vastavad projektid. Siis ma olen sellega täiesti nõus. Aga kui me jätkame samas tempos nagu sellel nädalal, siis eelarve-majanduskomisjon ei ole enam suuteline järgmisteks asjadeks ette valmistuma.

Selles ongi meie vastuolu, et on palju komisjone, aga mitte kõik komisjonid ei tegele väljaspool istungite aega üksikute punktide ettevalmistamisega. Samas on eelarve-majanduskomisjonil järgmiseks nädalaks ette valmistada viis päevakorrapunkti. Kui me jätkame järgmine nädal selle nädala töötempot, siis on kindlustatud, et ülejäämisel nädalal ei ole meil lihtsalt materjali. Kui eelarve-majanduskomisjonile tuleksid appi ka ülejäänud saadikud ja oleksid nõus neid asju tegema, oleks see väga hea. Ma kutsun kõiki saadikuid üles osalema eelarve-majanduskomisjoni istungil, siis meil saalis oleks kergem, me vaidleksime palju asju juba seal ära. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu, kolleegid! Ma palun, võtke nõudmised maha! Me kutsume praegu välja ahelreaktsiooni, mina ei suuda vastutust kanda ja teie mind ka ei aita. Kuid ma ei saa kuhugi seda ettepanekut peita, praegu on tõesti kahe päevakorrapunkti vaheline moment ja ma panen ettepaneku hääletusele. See on fraktsiooni ettepanek rakendada ka järgmisel nädalal selle nädala töögraafikut. See eeldab kvalifitseeritud häälteenamust, kaks korda rohkem poolt kui vastu. Lugupeetud kolleegid, kes on selle poolt, et järgmise nädala töögraafik oleks selline nagu sellel nädalal? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 40 saadikut, vastu 15, erapooletuid 5. Ettepanek on vastu võetud.

Eesti Vabariigi Ülemnõukogu alatiste komisjonide vahelise töögrupi moodustamise kohta kaitseseaduse eelnõu läbitöötamiseks

Juhataja

Kolleegid, on jäänud veel paarkümmend minutit. Meil on üks ebatavaline päevakorrapunkt ja see puudutab kaitseseaduse arutelu. Kui te mäletate, eelmisel istungjärgul see lähenemisviis, millega tuli meie ette väliskomisjon, toetust ei leidnud. Ja nüüd esineb oma ettepanekutega kaitsekomisjon. Palume kõnetooli esimehe hr. Rein Tamme.

R. Tamme

Hr. juhataja, auväärased kolleegid! Äsjakuuldud ettepanek anda roheline tee majandusolukorda käsitlevatele seaduseelnõudele on täiesti õige. See, mida teile esitan, ei ohusta üldse seda suunda. Küll aga otsuste vastuvõtmisel avab see võimaluse eeltöoks kaitseseaduse kallal, mida seni ei ole olnud võimalik teha nii nagu vaja. Ja ettenähtud ajal, nagu üks otsuse projektidest seda ette näeb – 38. istungjärguks. Ülemnõukogu 33. istungjärgul ei leidnud heakskiitu väliskomisjoni otsuse projekt kaitseseaduse arutellu võtmise kohta. Ilmselt tuleb meil, lugupeetud kolleegid, teha vajalik otsus käesoleval istungjärgul. Minul ei ole nähtavasti põhjust korrata 33. istungjärgul öeldut, mis lühidalt

käsitles teie käes oleva eelnõu saamislugu ja ka selgitas selles eelnõus olevate puuduste, mille olemasolu te kindlasti olete märganud, tekke põhjusi. Reaalne olukord kohustab valitsust tegelema meie ühiskonna kaitse küsimustega. On kahetsusväärne, et selleks tööks ei ole käesoleva ajani olemas konkreetset seadusandlikku alust. On kahetsusväärne, et käesoleva ajani eksisteerivad vastuolud tööteenistuslaste staatuses ja nende teenistuseeskirjades. On arusaadav, et paljud kaitsevaldkonna aspektid ei ole seostatavad siseministeeriumi tegevusega, politseiseadusega ega siseministri võimkonnaga. Ma olen kindel, et ükski saadik, s.t. Ülemnõukogu tervikuna ei saa oma tähelepanu alt kõrvale lükata kutsealuste noormeeste saatuse, piirikontrolli, päästeteenistuse, tööteenistuse korraldamise ja kuritegevuse tõkestamise küsimusi. Seetõttu on teile, lugupeetud kolleegid, esitatud kaks asjakohast otsuseprojekti. Üks neist käsitleb alatiste komisjonide vahelise töögrupi moodustamist, et viia lõpule töö kaitseseaduse eelnõuga. Teine otsuseprojekt käsitleb konkreetseid samme, mis viiksid kaitseseaduse eelnõu esimesele lugemisele Ülemnõukogu 38. istungjärgul. Lugupeetud kolleegid, lähtudes kujunenud olukorrast ja vajadusest jõuda kõigile vastuvõetavate lahendusteni, teeb riigikaitsekomisjon ettepaneku võtta nimetatud otsuseprojektid vastu otsustena. Tänan tähelepanu eest!

Juhataja

Suur tänu! Üks hetk, Rein Tamme, jääge niikauaks kõnetooli, kuni peame Ülemnõukoguga nõu. Kolleegid, kas te olete jõudnud tutvuda kahe otsuse eelnõuga? Kas ollakse valmis vastu võtma need otsused ilma läbirääkimisteta?

Ollakse valmis? Kõne all on töögrupi moodustamine ja otsus "Kaitseseaduse eelnõu Ülemnõukogu menetlusse võtmise kohta". Ja nüüd küsimused. Andres Tarand.

A. Tarand

Lugupeetud juhataja, ma vabandan, mul ei ole küsimus. Aga ma kartsin nimelt rongist maha jääda. Keskkonnakomisjon oli üks, kus ka vaadati läbi see kaitseseaduse projekt. Ja meie nägime ette ühe võimalusena, et kaitseväge ülesannete hulka tuleb ka keskkonna, õnnetuste ja selliste värkide vastane võitlus või tagajärgede likvideerimine. Sellepärast paluksin lülitada meie komisjonist töögruppi veel Ain Tähiste, kui see veel võimalik on.

Juhataja

On küll, muidugi kui ettekandja on nõus. Kaitsekomisjon on nõus?

R. Tamme

Hr. Tarand, see ettepanek on täiesti tervitatav. See loetelu otsuseprojekti nende Ülemnõukogu liikmete kohta, kes on ette pandud töögrupi koosseisu, on tehtud vastavalt esialgsetele konsultatsioonidele

komisjonidega. Mul isiklikult, ja ma loodan, et ka kaitsekomisjonil tervikuna ei ole mitte midagi selle vastu, kui teised komisjonid, kes siia oma esindajaid saanud ei ole, ka need esitaksid. Näiteks, väliskomisjon hr. Indrek Toome näol soovis esitada hr. Mart Laari. Nii et hr. Tarandi ettepanek on vastuvõetav.

Juhataja

Nii, meil ei ole vaja seda hääletusele panna. Ain Tähiste persoon on kaitsekomisjoni poolt aktsepteeritud. Alar Maarend.

A. Maarend

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Ma võib-olla kordaksin väliskomisjoni poolt seda ettepanekut, kui see on vastuvõetav, et väliskomisjoni poolt oleks Mart Laar.

R. Tamme

Jah, ma vihjasin juba sellele. Nii et aitäh ette paneku eest!

Juhataja

Lugupeetud kolleegid! Kas ollakse nõus ilma läbirääkimisteta töögrupi koosseisu otsusena kinnitama? Ei ole küsimusi. Ollakse nõus.

Kohaloleku kontroll. Kohal on 69 saadikut, puudub 35. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et võtta vastu otsus alatiste komisjonide töögrupi moodustamise kohta kaitseseaduse eelnõu läbitöötamiseks? Palun hääletada! 53 häält on vaja. 52 saadikut on poolt, 7 on vastu, 4 on erapooletud. Otsus jäi vastu võtmata

L. Arro

Lugupeetud spiiker! Peale kella andmist on ette nähtud kaks minutit, aga hääletamine tuli ühe minuti jooksul ja kõik ei jõudnud koridorist kohale.

Juhataja

Ma paluksin protokolli sinna juurde, kolme allkirjaga, kes mõõtsid kellade pealt. Ma panen uuesti selle asja hääletamisele. Need võtted ei ole sobivad. (Hääled saalist.) Selle asemel et kohale tulla, siis kui kell heliseb ... Ei, ei sobiks protesti esitada. Ma tean, et ma olen teid ära tüüdanud, kuid vaadake ise, kuidas te käitute. Ei liiguta ka enne, kui kontroll on kuulutatud, siis hakatakse liigutama. Ma vabandan! Kohaloleku kontroll. Kohal on 73 saadikut, puudub 31. Vladimir Lebedev.

V. Lebedev

Lugupeetud spiiker! Te tegite täiesti õigesti. Mulle ausalt öeldes meeldib teie printsiipaalsus ja ma pean vabandama oma kolleegide pretensioonide pärast, mis minu arvates polnud põhjendatud. Kolleeg Lembit Arrole aga võin öelda ainult seda, et mina ja kolleeg Aleksandr Labassov kuulsime kella sööklas ja jõudsime rahulikult enne registreerimise lõppu saali tulla. Seepärast oli aega ilmselt rohkem kui kaks minutit. Tänan!

Juhataja

Panen uuesti hääletusele. Kellad nüüd käima, vaadake, kuidas lood on! Keegi ei keela mul panna seda teist korda hääletusele. Milline reglemendi punkt ütleb seda, et ma ei tohi panna?

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et võtta vastu otsus alatiste komisjonide vahelise töögrupi moodustamise kohta kaitseseaduse eelnõu läbitöötamiseks? Palun hääletada!

Selle ettepaneku poolt on 56 saadikut, vastu 6, erapooletuid 5. Otsus on vastu võetud!

Kas võtame vastu ka otsuse menetlusse võtmise kohta? Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et võtta vastu otsus kaitseseaduse eelnõu Ülemnõukogu menetlusse võtmise kohta? Palun hääletada! Vaja on 53 häält.

Selle ettepaneku poolt on 47 rahvasaadikut, vastu 10, erapooletuid on 10. Otsus jääb vastu võtmata. Ega ikka kivist vett välja ei pigista!

Vladimir Lebedev, millised komplimendid?

V. Lebedev

Lugupeetud spiiker, lugupeetud kolleegid! Lendavad taldrikud meil enam ei lenda. Puldid ilmselt töötavad. Et edaspidi selline asi ei korduks, on lugupeetud spiikrile palve panna üles elektronkell, mis oleks paralleelselt ühendatud kellanupuga, et need kaks minutit välja arvestada. Tõsi, olen kindel, et meie kolleegidel on rikas fantaasia ja leitakse mõni muu ajend, et uuesti hääletada.

Võtke vastu minu lugupidamine, spiiker! Tänan!

Juhataja

Ma tänan! Esmaspäeval kell 12 on plenaaristung. Kolleegid, soovin homseks edukat valijatega töötamist!